

**SPRAWOZDANIE KOŃCOWE
Z REALIZACJI
NARODOWEGO PLANU ROZWOJU
NA LATA 2004–2006**

2004-2012

Instytucja Zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Warszawa, maj 2013

Opracowano w Departamencie Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej przy współpracy Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej, Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych, Departamentu Zarządzania Programami Konkurencyjności i Innowacyjności, Departamentu Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji, Departamentu Programów Pomocowych i Pomocy Technicznej, Departamentu Współpracy Terytorialnej, Departamentu Wsparcia Projektów Partnerstwa Publiczno-Prywatnego oraz Departamentu Informacji, Promocji i Szkoleń.

Akceptował:

Marceli Niezgoda – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego

ZAKOŃCZENIE REALIZACJI NARODOWEGO PLANU ROZWOJU NA LATA 2004–2006

Szanowni Państwo,

Niniejsze sprawozdanie podsumowuje blisko 10–letni okres przygotowania i realizacji *Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006*, dokumentu planistycznego o bezprecedensowym charakterze w historii społeczno-gospodarczej Polski. Był to bowiem nie tylko pierwszy dokument określający kierunki wykorzystania środków w ramach wspólnotowej polityki spójności, której beneficjentem nasz kraj stał się w 2004 r., ale także dokument, którego realizacja wprowadziła nową jakość do polskiego myślenia o strategicznym zarządzaniu rozwojem, do polskiej administracji i polskiej rzeczywistości społecznej.

Prace nad *Narodowym Planem Rozwoju* rozpoczęły się w 2002 r. Stanęliśmy wówczas jako przyszłe państwo członkowskie Unii Europejskiej przed zadaniem zaplanowania celów rozwojowych i odpowiadającej im interwencji publicznej oraz przed koniecznością przygotowania systemu prawnoinstytucjonalnego umożliwiającego wdrażanie programów i projektów. Z chwilą akcesji do UE rozpoczęła się praktyczna realizacja postanowień dokumentu – czyli realizacja programów i projektów, zakończona w zakresie funduszy strukturalnych w 2009 r., a w przypadku projektów Funduszu Spójności – w 2012 r.

Sprawozdanie końcowe z realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006 podsumowuje drogę, którą przebyliśmy wspólnie jako państwo, jako administracja, jako beneficjenci – od tych pierwszych miesięcy 2004 roku do chwili zamknięcia programów. Nie zawsze ta droga była łatwa i prosta, zwłaszcza na początkowym etapie realizacji programów, ale z perspektywy dnia dzisiejszego wiemy już, że był to dobrze wykorzystany czas. Świadczą o tym nie tylko wymierne efekty zrealizowanych programów – w postaci ponad 90 tys. wspartych projektów na łączną kwotę blisko 20 mld EUR i konkretnych efektów rzeczowych, ale także zmiany, które na stałe zostały wprowadzone do sposobu prowadzenia polityk publicznych w Polsce oraz do myślenia o roli państwa, regionów, wspólnot i obywateli w procesach rozwojowych.

Wdrażanie programów – zakończone pełnym wykorzystaniem środków i odnotowaniem jednoznacznie pozytywnego wpływu polityki spójności na wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego – wymagało stworzenia niemal od podstaw systemu prawno-proceduralnego, instytucjonalnego i finansowego na potrzeby wdrażania projektów. Wymagało także wypracowania skutecznego modelu współpracy pomiędzy administracją różnych szczebli, partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami, współpracy, która stała się nieodzownym elementem obecnego modelu prowadzenia polityki rozwoju, w tym polityki regionalnej. Doświadczenia pierwszych lat realizacji programów w Polsce wykorzystaliśmy przy zaplanowaniu wsparcia ze środków budżetu UE w kolejnych latach, stając się nie tylko największym beneficjentem polityki spójności, ale także beneficjentem skutecznym, prowadzącym politykę rozwoju w sposób przekładający się na konkretne efekty społeczno-gospodarcze w skali regionów i kraju oraz wpisujący się w procesy rozwojowe na poziomie europejskim.

Realizacja *Narodowego Planu Rozwoju* i wieloaspektowe korzyści z niej płynące nie byłyby możliwe bez wspomnianej współpracy i zaangażowania wielu środowisk, urzeczywistniających idee społeczeństwa obywatelskiego. Tym samym *Narodowy Plan Rozwoju* należy ocenić jako wspólne osiągnięcie polskich instytucji, samorządów, partnerów społeczno-gospodarczych oraz przede wszystkim – polskich beneficjentów i obywateli.

*Minister Rozwoju Regionalnego
Elżbieta Bieńkowska*

SPIS TREŚCI

1. ZAKRES REALIZACJI NARODOWEGO PLANU ROZWOJU NA LATA 2004–2006	8
2. REALIZACJA CELÓW NARODOWEGO PLANU ROZWOJU W KONTEKŚCIE SYTUACJI SPOŁECZNO–GOSPODARCZEJ, WYNIKÓW EWALUACJI EX POST ORAZ MODELI MAKROEKONOMICZNYCH	11
2.1 CEL HORYZONTALNY 1: WSPOMAGANIE OSIĄGNIĘCIA I UTRZYMANIA W DŁUŻSZYM OKRESIE WYSOKIEGO WZROSTU GOSPODARCZEGO	17
2.2 CEL HORYZONTALNY 2: ZWIĘKSZENIE POZIOMU ZATRUDNIENIA I WYKSZTAŁCENIA.....	17
2.3 CEL HORYZONTALNY 3: WŁĄCZENIE POLSKI W EUROPEJSKIE SIECI INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ I INFORMACYJNEJ	19
2.4 CEL HORYZONTALNY 4: INTENSYFIKACJA PROCESU ZWIĘKSZENIA W STRUKTURZE GOSPODARKI UDZIAŁU SEKTORÓW O WYSOKIEJ WARTOŚCI DODANEJ	21
2.5 CEL HORYZONTALNY 5: WSPOMAGANIE UDZIAŁU W PROCESACH ROZWOJOWYCH I MODERNIZACYJNYCH WSZYSTKICH REGIONÓW I GRUP SPOŁECZNYCH W POLSCE	23
2.5.1 KONTRAKTY WOJEWÓDZKIE NA 2004 ROK ORAZ NA LATA 2005–2006 I 2007–2008	24
2.6 ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ / OCHRONA ŚRODOWISKA	29
3. KONTEKST STRATEGICZNY REALIZACJI NPR	30
3.1 REALIZACJA NPR W KONTEKŚCIE STRATEGII KRAJOWYCH	30
3.1.1 KRAJOWY PROGRAM REFORM	33
3.2 EUROPEJSKA STRATEGIA ZATRUDNIENIA	35
4. POSTĘP REALIZACJI NPR	38
4.1 POSTĘP FINANSOWY W RAMACH PROGRAMÓW WSPÓŁFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH.....	38
4.2 FUNDUSZ SPÓJNOŚCI.....	43
4.3 POSTĘP RZECZOWY. REALIZACJA WSKAŹNIKÓW NPR	48
4.4 DOŚWIADCZENIA Z WDRAŻANIA NPR 2004–2006	54
4.4.1 ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO.....	55
4.4.2 SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW	58
4.4.3 SPO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH.....	60
4.4.4 SPO TRANSPORT	62
4.4.5 IW EQUAL	65
4.4.6 IW INTERREG IIIA.....	68
4.4.7 FUNDUSZ SPÓJNOŚCI.....	73
4.4.8 SPO RESTRUKTURYZACJA	78
4.4.9 SPO RYBY	81
4.4.10 PO POMOC TECHNICZNA 2004–2006.....	84
5. SYSTEM WDRAŻANIA – PODSUMOWANIE I OCENA NAJWAŻNIEJSZYCH ASPEKTÓW SYSTEMOWYCH	86
5.1 SYSTEM PRAWNY	86
5.2 SYSTEM INSTYTUCJONALNY	87
5.3 SYSTEM KOORDYNACJI	89
5.4 SYSTEM KONTROLI I AUDYTU.....	93
5.5 MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, SIMIK	98
5.6 EWALUACJA	104
5.7 POMOC TECHNICZNA.....	108
5.8 INFORMACJA I PROMOCJA.....	110
5.8.1 NARZĘDZIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE	111
6. REALIZACJA NPR A WSPÓLNOTOWE ZASADY HORYZONTALNE	117
6.1 POLITYKA DOTYCZĄCA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH.....	117

6.2 POLITYKA DOTYCZĄCA POMOCY PUBLICZNEJ	119
6.3 POLITYKA DOTYCZĄCA OCHRONY ŚRODOWISKA	120
6.4 POLITYKA DOTYCZĄCA RÓWNOŚCI SZANS	122
7. ZAMKNIĘCIE POMOCY NA LATA 2004–2006	126
8. SPÓJNOŚĆ Z WYBRANYMI PROGRAMAMI WSPÓŁFINANSOWANYMI POZA POLITYKĄ SPÓJNOŚCI	132
8.1 PROGRAMY RAMOWE UE	132
8.2 PROGRAM RAMOWY NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI – CIP	135
8.3 NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY ORAZ MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO	138
8.4 SZWAJCARSKO–POLSKI PROGRAM WSPÓŁPRACY	139
8.5 FUNDUSZ TEN–T	141
9. NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI Z EWALUACJI EX POST NPR	145
PODSUMOWANIE	147
ZAŁĄCZNIKI	149
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW, WYKRESÓW, TABEL, FOTOGRAFII, RYSUNKÓW I MAP	180

WYKAZ SKRÓTÓW

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
B+R – badania i rozwój
dz. – działanie
EFOiGR – Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej
EUR – euro
FIWR – Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa
FS – Fundusz Spójności
GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IP – instytucja pośrednicząca
IPł – instytucja płatnicza
ISPA – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej (ang. *Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*)
IW – inicjatywa wspólnotowa
IZ – instytucja zarządzająca
KE – Komisja Europejska
MRR – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MI – Ministerstwo Infrastruktury (obecnie Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej)
MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa Rozwoju Wsi
MS – Ministerstwo Środowiska
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (obecnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych)
MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa
MZ – Ministerstwo Zdrowia
NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NPR 2004–2006 – Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006
PKB – produkt krajowy brutto
Pkt. proc. – punkt procentowy
PLK S.A. – Polskie Linie Kolejowe Spółka Akcyjna
PLN – polski złoty
PO PT – Program Operacyjny *Pomoc techniczna 2004–2006*
PPS – parytet siły nabywczej (ang. *Purchasing Power Standards*)
PS – polityka spójności
PWW – Postawy Wsparcia Wspólnoty
SPO ROL /SPO Restrukturyzacja... – Sektorowy Program Operacyjny *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*
SPO RYBY/SPO Rybołówstwo... – Sektorowy Program Operacyjny *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb*
SPO RZL – Sektorowy Program Operacyjny *Rozwój zasobów ludzkich*
SPO WKP – Sektorowy Program Operacyjny *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*
SPOT – Sektorowy Program Operacyjny *Transport*
UE – Unia Europejska
ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

WSTĘP

Sprawozdanie końcowe z realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006 jest jednym z elementów systemu monitorowania i zarządzania pomocą strukturalną dla Polski. Raport został przygotowany w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, pełniącym funkcję Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty oraz *Strategią wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, w oparciu o system sprawozdawczości i monitoringu przewidziany w następujących aktach prawnych: rozporządzeniu Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającym przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych* (Dz. Urz. WE L 161 z 26.06.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 14, t. 1, str. 31, z późn. zm.), ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206, z późn. zm.).

Niniejszy raport służy także jako *Sprawozdanie roczne na temat wdrażania Podstaw Wsparcia Wspólnoty dla Polski na lata 2004–2006*, którego obowiązek przygotowania wynika z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2004 r. *w sprawie przyjęcia Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006* (Dz. U. Nr 149, poz. 1567 oraz z 2005 r. Nr 265, poz. 2214).

Sprawozdanie końcowe z realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, obejmujące okres od 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2012 r.¹, zostało sporządzone w oparciu o:

- dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie realizacji wskaźników ekonomicznych;
- informacje przekazane przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi, inicjatywami wspólnotowymi oraz *Strategią wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*;
- informacje otrzymane od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie instrumentów wsparcia komplementarnych w stosunku do polityki spójności – instytucje zarządzające *Funduszem TEN–T w Polsce*, Sektorowym Programem Operacyjnym *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006*, Sektorowym Programem Operacyjnym *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006*, Krajową Instytucję Koordynującą *Szwajcarsko-Polski Program Współpracy* oraz Ministerstwo Gospodarki w zakresie *Programu Ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji*;
- informacje miesięczne i sprawozdania z realizacji programów operacyjnych oraz inicjatyw wspólnotowych;
- dane finansowe pochodzące z bazy *System Rozliczania Projektów* oraz z Instytucji Płatniczej.

Zakres *Sprawozdania końcowego z realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006* odpowiada wymogom art. 49 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju*. Sprawozdanie podlega akceptacji Komitetu Monitorującego Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006, zgodnie z przepisem art. 39 ust. 3 pkt 2 ww. ustawy, Komitetu Stałego Rady Ministrów, członków Rady Ministrów, a następnie przekazywane jest Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej.

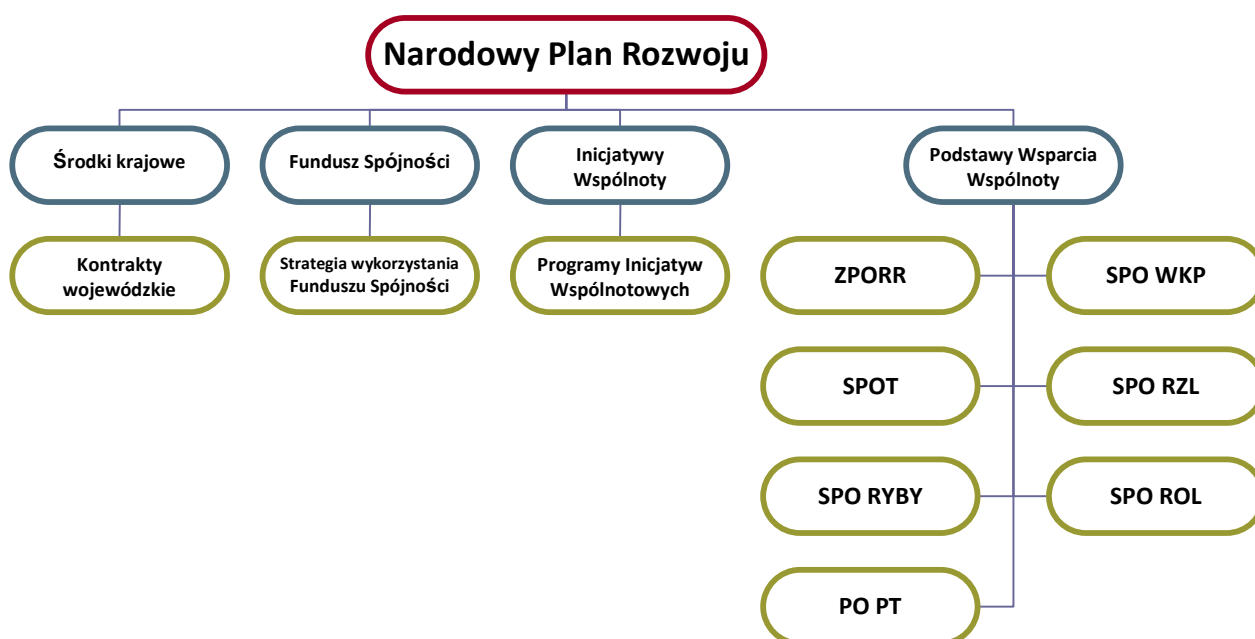
¹ W 2009 r. zakończył się okres kwalifikowalności wydatków dla wszystkich programów i inicjatyw wspólnotowych współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych na lata 2004–2006, dlatego na potrzeby sprawozdania za okres wdrażania NPR przyjęto lata 2004–2009 (analogiczne podejście zastosowano w ewaluacji *ex post* NPR, której wyniki wykorzystano w przedmiotowym sprawozdaniu). Należy jednak mieć na uwadze, że dla pojedynczych projektów realizowanych w ramach *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, termin kwalifikowalności został przedłużony nawet do końca 2012 r. Dlatego też, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju*, rokiem zakończenia realizacji Planu był rok 2012.

1. ZAKRES REALIZACJI NARODOWEGO PLANU ROZWOJU NA LATA 2004–2006

Na realizację Narodowego Planu Rozwoju (NPR) przeznaczono łącznie kwotę blisko 20 mld EUR². Jako cel główny określono *rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym*.

Realizacji NPR służyło 7 programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE, programy w ramach inicjatyw wspólnotowych *Equal* i *INTERREG*, 130 projektów *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności*, a także projekty finansowane w ramach kontraktów wojewódzkich.

Rysunek 1 Zakres realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

Alokacja środków UE została podzielona pomiędzy następujące programy, inicjatywy wspólnotowe oraz Fundusz Spójności:

- *Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)* – **2968 mln EUR**, w tym **2530 mln EUR** z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz **438 mln EUR** z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS);
- *Sektorowy Program Operacyjny Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SPO WKP)* – **1251 mln EUR** z EFRR;
- *Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006* – **5478 mln EUR³** z Funduszu Spójności (FS);
- *Sektorowy Program Operacyjny Rozwój zasobów ludzkich (SPO RZL)* – **1470 mln EUR** z EFS;

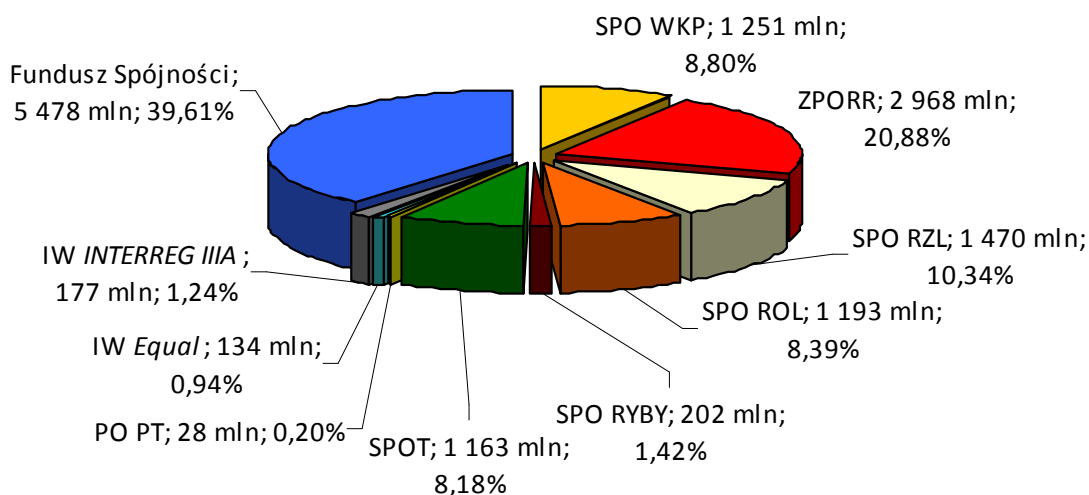
² Środki UE oraz krajowe (publiczne i prywatne) w cenach bieżących.

³ Wartość dofinansowania z Funduszu Spójności zgodna z obowiązującymi Decyzjami.

- Inicjatywa Wspólnotowa *Equal* (IW *Equal*) – **134 mln EUR** z EFS;
- Sektorowy Program Operacyjny *Transport* (SPOT) – **1163 mln EUR** z EFRR;
- Sektorowy Program Operacyjny *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* (SPO *Restrukturyzacja...*, SPO ROL) – **1193 mln EUR** z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), Sekcja Orientacji;
- Sektorowy Program Operacyjny *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006* (SPO *Rybołówstwo...*, SPO RYBY) – **202 mln EUR** z Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa (FIWR);
- Inicjatywa Wspólnotowa *INTERREG IIIA* (IW *INTERREG IIIA*) – **177 mln⁴ EUR** z EFRR;
- Program Operacyjny *Pomoc techniczna 2004–2006* (PO PT) – **28 mln EUR** z EFRR.

Na poniższym wykresie przedstawiono procentowy podział alokacji NPR na lata 2004–2006.

Wykres 1 Alokacja przeznaczona na realizację NPR na lata 2004–2006 w podziale na programy operacyjne, inicjatywy wspólnotowe oraz Fundusz Spójności (w EUR)

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

W latach 2004–2012 zrealizowano w ramach NPR łącznie niemal 91,6 tys. projektów na łączną kwotę ponad 57,4 mld PLN. W poniższej tabeli przedstawiono ich liczbę oraz wartość w podziale na programy operacyjne, inicjatywy wspólnotowe, Fundusz Spójności oraz kontrakty wojewódzkie.

⁴ Strona polska uczestniczyła również w programach *INTERREG IIIB* oraz *IIIC*. Podział środków alokowanych dla Polski, w ramach wszystkich komponentów *INTERREG III* w latach 2004–2006, przedstawiał się w sposób następujący:

- komponent A – 80% – 177,09 mln EUR;
- komponent B – 14% – 30,99 mln EUR;
- komponent C – 6% – 13,28 mln EUR.

Tabela 1 Liczba oraz wartość (dofinansowanie UE w PLN) projektów zrealizowanych w ramach NPR 2004–2006, w podziale na programy operacyjne, inicjatywy wspólnotowe oraz Fundusz Spójności, wg stanu na koniec 2012 r., oraz liczba i wartość zrealizowanych inwestycji finansowanych w ramach kontraktów wojewódzkich w latach 2004–2008

	Liczba projektów	Wartość projektów
ZPORR*	13 655	12 238 032 713
SPO WKP*	15 156	4 911 705 979
SPO RZL*	4 034	6 186 711 149
SPOT**	146	5 611 368 210
IW <i>Equal</i> *	287	570 943 545
IW INTERREG IIIA*	1 055	698 521 002
Fundusz Spójności**	130	21 771 908 856*****
SPO ROL*	49 837	4 513 873 567
SPO RYBY*	4 123	822 326 265
PO PT*	155	104 079 494
Kontrakty wojewódzkie***	2 975****	4 920 502
RAZEM	91 553	57 434 391 282

(*) Źródło: sprawozdania końcowe z programów operacyjnych oraz inicjatyw wspólnotowych.

(**) Źródło: Instytucja Zarządzająca.

(***) Źródło: Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji, MRR.

(****) Przybliżona liczba projektów, odnosząca się do inwestycji realizowanych wyłącznie przy użyciu środków krajowych z rezerw celowych budżetu państwa na kontrakty wojewódzkie oraz pewne inwestycje wskazane imiennie w rezerwach celowych, w tym również na rozbudowę lotnisk regionalnych w 2007 r. Powyższa liczba nie odnosi się do projektów realizowanych w ramach ZPORR oraz Programu „Moje boisko – Orlik 2012”.⁵

(*****) Przeliczono zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN.

⁵ Szczegółowe informacje na temat realizacji kontraktów wojewódzkich przedstawiono w Podrozdziale 2.5.1 *Kontrakty wojewódzkie na 2004 rok oraz na lata 2005–2006 i 2007–2008*.

2. REALIZACJA CELÓW NARODOWEGO PLANU ROZWOJU W KONTEKŚCIE SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ, WYNIKÓW EWALUACJI EX POST ORAZ MODELI MAKROEKONOMICZNYCH

Cel główny NPR wyrażony został na etapie programowania NPR jako PKB w Polsce na mieszkańca, wobec średniej dla UE-15, z wartością docelową określoną na poziomie 42–43%. Faktycznie odnotowany poziom PKB znacznie przekroczył ww. wartość docelową już w 2004 r., osiągając w 2011 r. – 58% średniej UE-15, a w 2012 r. – 61%.

Wpływ wdrażania interwencji współfinansowanej z funduszy strukturalnych, która przyczyniła się także do realizacji celów częściowych wyznaczonych w NPR (patrz: Tabela 2 oraz Podrozdziały od 2.1 do 2.6), mierzony był w okresie wdrażania NPR za pomocą systemu wskaźników rzeczowych, określonych szczegółowo w dokumentach programowych i obejmujących:

- wskaźniki produktu – mierzące fizyczne produkty działania;
- wskaźniki rezultatu – ukazujące bezpośrednie i natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów;
- wskaźniki oddziaływania – odnoszące się do konsekwencji danego działania wykraczających poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów.

Wskaźniki służyły mierzeniu postępu w realizacji Narodowego Planu Rozwoju, Podstaw Wsparcia Wspólnoty i programów operacyjnych, stopnia osiągnięcia zakładanych celów oraz ocenie efektywności i trwałości podjętych działań współfinansowanych z poszczególnych funduszy. Wskaźniki przyjęte dla NPR i PWW mają charakter makroekonomiczny i ich celem jest monitorowanie wpływu programów na ogólną sytuację społeczno-gospodarczą w Polsce.⁶

Poniżej przedstawiono postęp realizacji wskaźników kontrolnych Narodowego Planu Rozwoju, a w kolejnych podrozdziałach zawarto szczegółowy opis wpływu wdrażania funduszy strukturalnych na realizację celu głównego oraz celów częściowych NPR, w oparciu o informacje zawarte w ewaluacji *ex post* NPR.

⁶ W przedmiotowym Rozdziale oraz w Podrozdziale 4.3 *Postęp rzeczowy. Realizacja wskaźników NPR* zaprezentowano: wskaźniki horyzontalne (Tabele 3–6), wskaźniki postępu rzeczowego IW *INTERREG IIIA* (Tabela 11) oraz programów zarządzanych przez MRiRW (Tabela 12), agregowane z poziomu projektów NPR, a także wskaźniki kontrolne NPR (Tabela 2), kontekstowe (Tabela 9) i programowe dla PWW (Tabela 10), na których wartości miały wpływ również inne czynniki niż inwestycje NPR, m.in. projekty realizowane w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013.

Tabela 2 Cele i wskaźniki kontrolne Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006

Nr	Cele	Wskaźniki	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zakładane wartości docelowe (2006)	Źródło danych		
1.	Cel generalny	PKB na mieszkańca (UE 15 = 100)	40	45 (UE 15=100) 49 (UE 25=100)	45 (UE 15=100) 49 (UE 25=100)	46 (UE 15=100) 50 (UE 25=100)	49 (UE 15=100) 53 (UE 25=100) 54 (UE 27=100)	50 (UE 15=100) 54 (UE 25=100) 56 (UE 27=100)	55 (UE 15=100) 58 (UE 25=100) 61 (UE 27=100)	57 (UE 15=100) 60 (UE 25=100) 63 (UE 27=100)	58 (UE 15=100) 63 (UE 25=100) 64 (UE 27=100)	61 (UE 15=100) 64 (UE 25=100) 66 (UE 27=100)	42–43	Eurostat		
2.	Cel 1: Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu gospodarczego	Średnioroczne tempo wzrostu PKB (rok poprzedni =100)	101,0	105,3	103,6	106,2	106,8	105,1	101,6	103,9	104,5	101,9	106,0	GUS		
3.	Cel 2: Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia	Wskaźnik zatrudnienia ludności (w wieku 15–64 lata), w %	52,7	51,9	53,0	54,5	57,0	59,2	59,3	59,3	58,9	59,7	59,3	59,7	54–55	GUS BAEL*
4.		Stopa bezrobocia, w %	19,9	19,0	17,7	13,8	9,6	7,1	8,2	9,6	9,6	9,7	9,6	10,1	15,0	GUS BAEL*
5.		Poziom wykształcenia (podstawowe/średnie/wyższe, ⁷ 25–59 lat), w % ⁷	13,4/ 72,4/ 14,2	11,0/ 70,2/ 18,8	13,0/ 66,0/ 21,0	12,5/ 65,5/ 22,0	12,1/ 65,1/ 22,8	11,2/ 64,8/ 24,0	10,5/ 63,6/ 25,9	9,9 62,5 27,6	10,0 62,8 27,2	9,4 61,9 28,7	9,5 62,3 28,2	8,9/ 61,3/ 29,8	Nie określono	GUS BAEL*
6.	Cel 3: Włączenie Polski	Autostrady/drogi ekspresowe (km)	398/ 206	552/233	552/258	663/297	663/330	765/452	849/522	857/675	1 070/738		940/399	GDDKiA		

⁷ Wykształcenie podstawowe – wraz z gimnazjum i niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego; średnie – wraz z zasadniczym zawodowym; wyższe – wraz z policealnym.

Nr	Cele	Wskaźniki	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011		2012	Zakładane wartości docelowe (2006)	Źródło danych
7.	w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej	Zmodernizowane linie kolejowe (km) ⁸	300	1213	1353	1303	1307	1493	1568	1680		1857		1956	2434	PLK
8.		Dostęp do Internetu (liczba hostów /100 mieszkańców) ⁹	1,2 (2002)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)		(-)		(-)	3,4	Eurostat
9.	Cel 4: Intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej	Udział pracujących w sektorach gospodarki (I/II/III)	19,1/ 30,5/ 50,4	18,0/ 28,8/ 53,2	17,4/ 29,2/ 53,4	15,8/ 30,0/ 54,2	14,7/ 30,7/ 54,5	14,0/ 31,9/ 54,1	13,3/ 31,1/ 55,6	12,9 30,2 56,9	13,1 30,3 56,6	12,7 30,6 56,7	12,9 30,7 56,4	12,6/ 30,4/ 57,0	17,5/ 30,5/ 52,0	GUS BAEL*
10.		Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	0,65	0,56	0,57	0,56	0,57	0,60	0,68	0,74		0,77		(-)	ok. 1,5	GUS
11.	Cel 5: Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce	Zróżnicowanie wewnętrzne PKB na jednego mieszkańca pomiędzy województwami (na poziomie NTS II – odpowiadającym poziomowi NUTS II)	1:2,2	1:2,2	1:2,3	1:2,4	1:2,4	1:2,3	1:2,4	1:2,4		(-)		(-)	pon. 1:2,2	Obliczenia własne MRR na podstawie danych GUS
12.		Zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego (na poziomie NTS III – odpowiadającym poziomowi NUTS III)	1:7,1	1:5,6	1:5,9	1:6,3	1:8,1	1:11,9	1:8,9	1:7,0		1:6,8		1:6,0	pon. 1:6	Obliczenia własne MRR na podstawie danych GUS

(* Od III kw. 2012 r. do uogólniania wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) na populację generalną zastosowano dane o ludności Polski w wieku 15 lat i więcej, pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. (NSP 2011). Ponadto nastąpiły zmiany metodologiczne – poza zakresem badania pozostają osoby przebywające poza gospodarstwem domowym 12 miesięcy lub więcej (do II kw. 2012 r. było to powyżej 3 miesięcy). Dane za okres od I kw. 2010 r. do II kw. 2012 r. zostały przeliczone zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania wyników. W związku z wprowadzonymi zmianami wyniki BAEL nie są w pełni porównywalne z wynikami badań z lat poprzedzających 2010 r. Dane średnie roczne za 2010 i 2011 r. zostały zaprezentowane w dwóch wersjach: przed i po przeliczeniu.

⁸ Stan na koniec roku. Linie zmodernizowane – dostosowane do prędkości przejazdu ≥ 160 km/h.

⁹ Dane niedostępne ze względu na rezygnację Eurostat z liczenia wskaźnika.

Wpływ funduszy UE na lata 2004–2006 na realizację celu głównego NPR

Jak zostało wspomniane, celem głównym NPR 2004–2006 było *rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej ekonomicznej i przestrzennej*.

Cel główny i strategia jego osiągnięcia uwzględniały nie tylko horyzont czasowy jego realizacji, tj. lata 2004–2009, ale także odnosiły się do wyzwań wspólnych dla wszystkich krajów UE w kolejnym okresie programowania 2007–2013.

Dla realizacji celu głównego założono osiągnięcie celów szczegółowych, wynikających z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, a także szans i zagrożeń stojących przed krajem w pierwszych latach członkostwa w UE. Cele te były następujące:

- *Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB;*
- *Zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia;*
- *Włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury;*
- *Intensyfikacja procesu zwiększania w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej;*
- *Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.*

Realizacja celu głównego NPR oraz pierwszego celu szczegółowego wymagała koncentracji polityki gospodarczej w pierwszych latach po przystąpieniu Polski do UE na utrzymaniu równowagi makroekonomicznej i stabilizacji finansów publicznych, w tym obniżaniu deficytu budżetowego, utrwaleniu tendencji spadku inflacji, kontynuowaniu przekształceń własnościowych i prywatyzacji jednostek sektora publicznego, ograniczaniu barier administracyjnych i prawnych dla rozwoju przedsiębiorczości, a także ukierunkowaniu pomocy publicznej na wspomaganie najbardziej konkurencyjnych firm.

Analizując proces realizacji celów NPR, należy mieć na uwadze następujące aspekty:

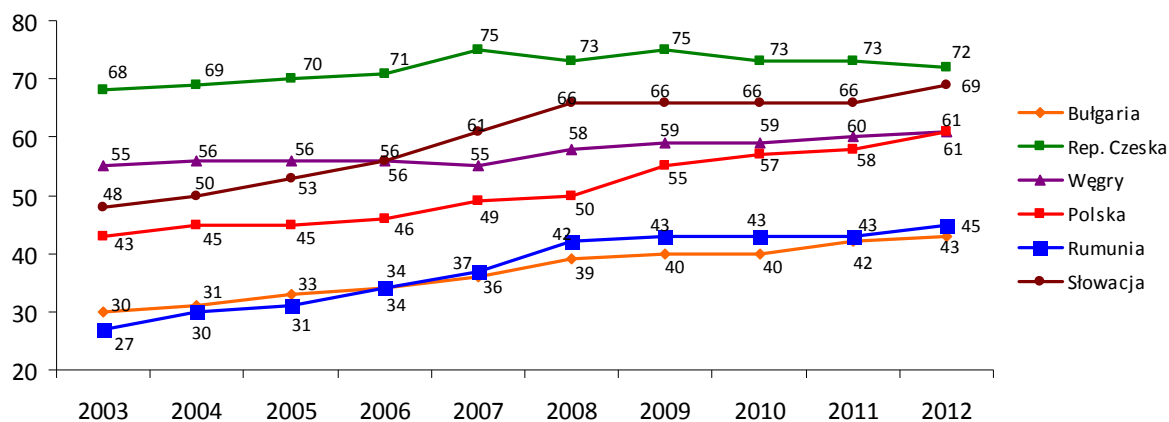
- wykorzystanie przyznanych środków finansowych nie było równo rozłożone w czasie – po początkowym okresie wolnego wydatkowania, w 2006 r. nastąpiło istotne przyspieszenie (ponad 55% środków zostało wydatkowanych w latach 2006 i 2007), by ostatecznie przekroczyć całkowitą alokację w 2009 r.;
- wydatkowanie środków istotnie wyprzedza wystąpienie pozytywnych, realnie odczuwanych efektów społeczno-gospodarczych – znaczące pozytywne efekty mogły być zatem obserwowane dopiero począwszy od 2008 lub 2009 r., w zależności od obszaru wsparcia;
- oceniając efekty realizacji polityki spójności w wymiarze makroekonomicznym, należy mieć na uwadze długookresowy charakter mechanizmów wpływu funduszy unijnych na polską gospodarkę, w tym na pozytywne zmiany strukturalne.

Za syntetyczną miarę powodzenia realizacji celu głównego NPR 2004–2006 przyjęto wskaźnik konwergencji z UE-15, czyli najwyżej rozwiniętymi państwami członkowskimi Unii. Wskaźnik ten – wyrażony jako PKB *per capita* w relacji do średniej UE-15 z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej walut, wyniósł w 2006 r. 46%, przekraczając założony na ten rok poziom docelowy¹⁰ na poziomie 43%. W 2009 roku, czyli w ostatnim okresie realizacji przedsięwzięć podejmowanych w ramach NPR 2004–2006, wzrósł do 55%.

¹⁰ Na rok 2006 założono relatywnie niski poziom docelowy tego wskaźnika z uwagi na spowolnienie gospodarcze w latach 2001–2002 (objawiające się między innymi obniżeniem dynamiki wzrostu PKB oraz istotnym wzrostem poziomu bezrobocia w Polsce), jakie przypadało na okres opracowania dokumentów programowych na lata 2004–2006.

Na tle innych wybranych nowych państw członkowskich, Polska razem ze Słowacją, należą do krajów o szybkim tempie konwergencji do wysoko rozwiniętych krajów unijnych.

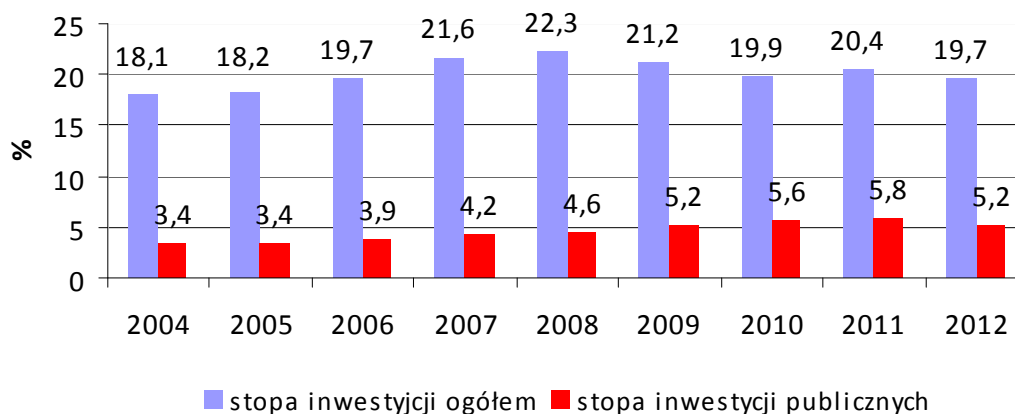
Wykres 2 PKB per capita w PPS UE-15=100 (miernik celu głównego NPR 2004–2006)

Źródło: Eurostat.

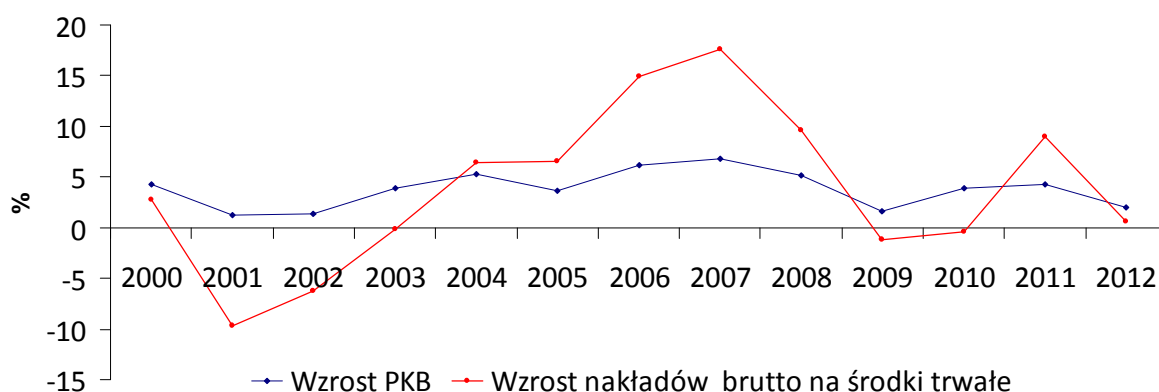
Na czas realizacji NPR przypada okres wysokiej aktywności ekonomicznej Polski, obserwowanej w wielu ważnych obszarach, w tym przede wszystkim poprzez wysoki wzrost nakładów brutto na środki trwałe, przewyższający tempo wzrostu PKB, co w konsekwencji spowodowało zwiększenie stopy inwestycji. Należy podkreślić, że efekty podażowe inwestycji dokonanych w tym okresie, polegające między innymi na zwiększeniu zdolności produkcyjnych i poziomu produktywności pracy, ujawnią się dopiero w dłuższym okresie.

Wykres 3 Stopa inwestycji

Źródło: GUS; stopa inwestycji publicznych – Ministerstwo Finansów.

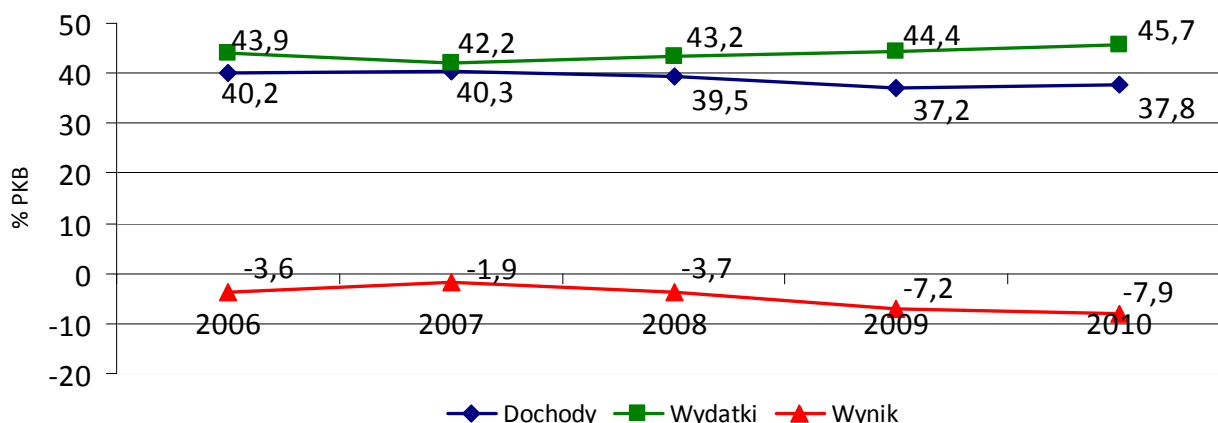
Wykres 4 Tempo wzrostu nakładów brutto na środki trwałe

Źródło: Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR.

Należy także podkreślić, że rozwój gospodarczy w pierwszych latach po akcesji do UE miał charakter zrównoważony, nastąpiła bowiem poprawa równowagi makroekonomicznej widoczna poprzez coraz korzystniejsze wskaźniki deficytu i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB. W 2007 r. deficyt liczony zgodnie z unijną metodologią ESA'95¹¹ wyniósł tylko 1,9% PKB, tj. najniżej w całej dekadzie.

Wykres 5 Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w latach 2006–2010

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Podsumowując, uzyskane w okresie realizacji NPR 2004–2006 rezultaty makroekonomiczne stanowią wypadkową oddziaływania zarówno czynników wewnętrznych, tj. stanu wyjściowego gospodarki oraz polityk publicznych (realizowanych w ramach NPR i poza nim) z wykorzystaniem środków zarówno krajowych, jak i unijnych, jak i czynnika zewnętrznego, tj. ogólnoświatowej koniunktury gospodarczej, zwłaszcza w UE.

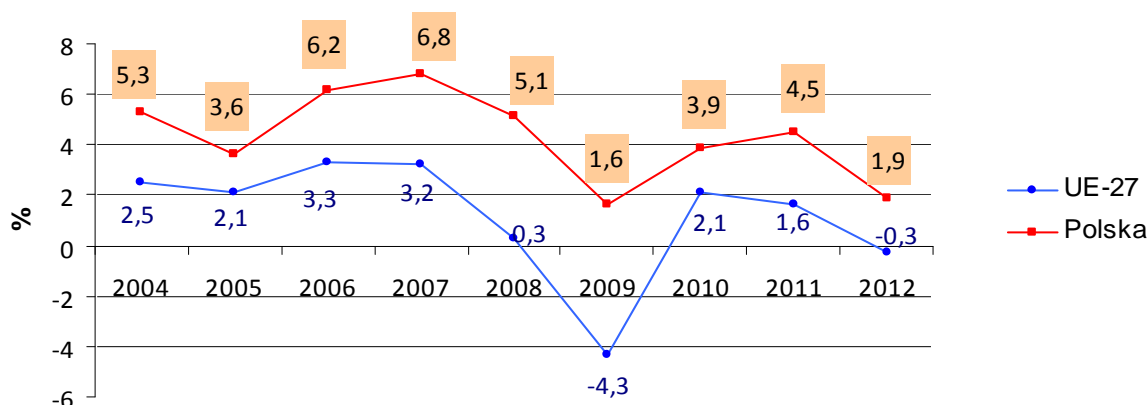
¹¹ Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych we Wspólnocie (ESA'95) wprowadzony został w życie rozporządzeniem Rady (WE) nr 2223/96 z dnia 25 czerwca 1996 r. Celem przedmiotowego rozporządzenia jest udostępnienie porównywalnych, aktualnych i wiarygodnych informacji o strukturze i rozwoju sytuacji gospodarczej państw członkowskich Unii Europejskiej i ich regionów (źródło: Komisja Europejska).

2.1 CEL HORYZONTALNY 1: WSPOMAGANIE OSIĄGNIĘCIA I UTRZYMANIA W DŁUŻSZYM OKRESIE WYSOKIEGO WZROSTU GOSPODARCZEGO

Należy podkreślić, że w latach 2004–2008, polska gospodarka rosła w tempie znacznie szybszym niż w latach poprzednich. O ile średnioroczne tempo wzrostu gospodarczego w latach 1990–2000 wynosiło 2,7%, a w latach przedakcesyjnych 2001–2003 obniżyło się do 2,2% na skutek spowolnienia gospodarczego przypadającego w tym okresie, to w całym okresie wdrażania NPR wzrosło do 5,4%. Wynikało to z wielu czynników, takich jak zwiększenie aktywności gospodarczej związane z akcesją i otwarciem rynku unijnego, wsparcie finansowe w ramach polityki spójności i innych polityk unijnych, a także dobra koniunktura na świecie w tym okresie.

Globalny spowolnienie finansowe, które ujawniło się w 2008 r., spowodowało obniżenie średnioroczного tempa rozwoju gospodarczego w Polsce do 1,6% w 2009 r. W okresie dekoniunktury, fundusze unijne miały znaczący udział we wspieraniu wzrostu polskiego PKB. Świadczy to o pozytywnej, prorozwojowej (jak również stabilizacyjnej) roli polityki spójności w Polsce. W 2009 r. Polska była bowiem jedynym krajem w Unii Europejskiej, który odnotował dodatni wzrost PKB i szacuje się, że około połowa tego wzrostu była wynikiem realizacji polityki spójności.¹²

Wykres 6 Tempo wzrostu PKB (miernik celu 1 NPR 2004–2006)

Źródło: Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR.

W kolejnych latach tempo rozwoju gospodarczego uległo ponownie zwiększeniu, ale nie powróciło do wysokiego poziomu z lat poprzednich. W okresie 2009–2012 średnioroczne tempo wzrostu gospodarczego wyniosło ok. 3%.

Jak wykazują badania ewaluacyjne, wdrażanie funduszy unijnych w Polsce miało pozytywny wpływ na wzrost PKB w Polsce.

2.2 CEL HORYZONTALNY 2: ZWIĘKSZENIE POZIOMU ZATRUDNIENIA I WYKSZTAŁCENIA

Dane statystyczne, dotyczące ludności w wieku 15–64 lata, wskazują na systematyczny wzrost tej populacji zarówno w latach 2004–2006, jak i później – do 2011 r.: od 26,8 mln w 2004 r. do 27,4 mln

¹² Więcej informacji w zakresie wpływu spowolnienia ekonomicznego na proces realizacji Planu znajduje się w Rozdziale 7 *Zamknięcie pomocy na lata 2004–2006*.

w 2011 r. (w latach 2004–2006 wzrost o 1,2%, 2004–2009 – o 2,1%, ale już w następnych latach po 1%). Nie przełożyło się to na wzrost zatrudnienia w początkowym okresie. Restrukturyzacja wielu dużych zakładów przemysłowych w początkach wieku doprowadziła do spadku zatrudnienia, którego wskaźnik (wg BAEL) z 55% w 2000 r. zmalał do 51,5% w 2004 r. i 51,2% w 2006 r. Dopiero następne lata pokazały pozytywny wpływ polityki prowadzonej w ramach NPR. Poczynając od 2006 r., **wskaźnik zatrudnienia w populacji 15–64 lata** systematycznie wzrastał: z 51,9% w 2004 r. dla ogółu populacji w tym wieku do 59,3% w latach 2009–2010 r. i 59,7% w 2011 r. Najszybszy wzrost dotyczył populacji mężczyzn – niemal o 10 pkt. proc. w latach 2004–2009, do poziomu 66,1%, potem nieco niższego – 65,6% w 2010 r. i znów 66,3% w 2011 r. Równie spektakularny wzrost odnotowano w grupie wiekowej 55–64 lata ogółem, a zwłaszcza wśród mężczyzn, gdzie wskaźnik zatrudnienia poprawiał się już od 2005 r. (najniższa była w 2004 r., co wyraziło się 38% wskaźnikiem zatrudnienia), w 2009 r. – wyniosła 44,3%, a w 2011 r. wyniosła już 47,8%, przekraczając tym samym zakładany na 2013 r. poziom 45%.

Badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) wykazały pozytywny wpływ przemian w latach 2004–2006 w obszarze **bezrobocia**. Wskazuje na to jego stopa, której spadek o 7,1 pkt. proc. – do poziomu 12,2% w roku 2006 – był niezwykle w tym okresie, w porównaniu do zmian zatrudnienia w tym czasie. Z tego powodu należy ostrożnie oceniać stan rynku pracy w Polsce w latach 2004–2006, zważywszy na otwarcie rynków pracy w UE dla polskich pracowników, co poskutkowało emigracją ludności polskiej, sięgającą 47 tys. na pobyt stały, poszukującej pracy tymczasowej zagranicą (ponad 2 mln osób).

W badanym okresie znacząco poprawiły się **wskaźniki wykształcenia**, zwłaszcza wyższego.¹³ Udział ludności w wieku 15–64 lata z wykształceniem wyższym wzrósł początkowo o 3,3 pkt. proc. – do 14,9%, ale w następnych latach rósł niezwykle dynamicznie – do 18,1% w 2009 r. i 20,7% w 2011 r., podczas gdy oczekiwania w tym zakresie w 2013 r. nie sięgają wyżej niż 17%. Nie oznaczało to jednak pożądaných zmian w dziedzinie wykształcenia matematyczno-przyrodniczego i technicznego, którym mniej byli zainteresowani studenci zarówno lat 2004–2006 (w roku akademickim 2005/2006 absolwenci tych kierunków stanowili 18,8%, wobec 14,9% w roku 2003/2004), jak i w następnych latach, kiedy dynamika wzrostu odsetka młodzieży kończącej kierunki ścisłe słabła, aż do poziomu 17,4% w roku akademickim 2008/2009. Dopiero od roku akademickiego 2009/2010 zarejestrowano wzrost absolwentów tych kierunków – do 19,1% w 2011 r.

Jednoznacznie słabnący trend wykazuje wskaźnik ludności w wieku 15–64 lata z wykształceniem średnim (łącznie z zasadniczym zawodowym i policealnym), który z poziomu 64,3% w 2004 r. zmalał do 63,2% w 2009 r., 62,4% w 2010 r. i do 62% w 2011 r.

Do powyższego należy dodać słabe tempo wzrostu odsetka osób w wieku 25–64 lata uczących się i doksztalających (osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu), których udział w ogólnej liczbie ludności w tym wieku od 2003 r. wzrósł do 4,7% w 2006 r., ale ten sam poziom miał także w 2009 r., a w 2011 r. spadł nawet do 4,5%.

Powyższe dane nie pozwalają na optymistyczne prognozy na lata następne, gdyż wskazują na znikomy wpływ szkoleń i innych inicjatyw z dofinansowaniem wspólnotowym na jakość i skuteczność kształcenia i doksztalania.

¹³ Wykształcenie podstawowe – wraz z gimnazjum i niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego; średnie – wraz z zasadniczym zawodowym; wyższe – wraz z policealnym.

Tabela 3 Wskaźniki horyzontalne NPR 2004–2006 w obszarze zatrudnienia, zasobów ludzkich oraz spójności społecznej, wg stanu na koniec 2012 r.

Wskaźnik	Wartość
ZATRUDNIENIE, ZASOBY LUDZKIE ORAZ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA	
Liczba osób objętych wsparciem z EFS w zakresie integracji zawodowej i społecznej oraz wzmocnienia rozwoju zasobów ludzkich w regionach (SPO RZL oraz Priorytet 2 ZPORR), w tys.	
ogółem (SPO RZL: 1 634,5; ZPORR – 1 134,1), w tys.	2 768,6
kobiety (SPO RZL: 952,9; ZPORR – 714,5), w tys.	1 667,4
długotrwale bezrobotni (dz. 1.3 SPO RZL), w tys.	289,4
młodzież (do 24 lat) (dz. 1.2 SPO RZL), w tys.	341,3
Liczba osób zaliczanych do grup szczególnego ryzyka objętych wsparciem w zakresie integracji zawodowej i społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (dz. 1.5 SPO RZL), w tys.	62,3
Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w zakresie integracji zawodowej (dz. 1.4 SPO RZL), w tys.	143
Liczba kobiet uczestniczących w projektach dotyczących integracji i reintegracji zawodowej (dz. 1.6 SPO RZL), w tys.	55,6
Liczba osób korzystających ze szkoleń i usług doradczych dla osób dorosłych w zakresie podwyższania lub dostosowywania kwalifikacji zawodowych (dz. 2.1 ZPORR), w tys.	306,7
Udział osób, które podjęły zatrudnienie dzięki wsparciu SPO RZL do 6 miesięcy po zakończeniu realizacji projektu ¹⁴ :	
ogółem	58%
młodzież 15–24 lata	54%

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych IZ.

2.3 CEL HORYZONTALNY 3: WŁĄCZENIE POLSKI W EUROPEJSKIE SIECI INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ I INFORMACYJNEJ

Uwarunkowania realizacji celu 3 NPR 2004–2006 wynikały ze stosunkowo niskiego poziomu wyjściowego w zakresie rozwoju tej infrastruktury, wyrażonego stanem sieci drogowej, kolejowej oraz informacyjnej.

W latach 2003–2011 nastąpił znaczny rozwój systemu transportowego Polski, co wiązało się w dużym stopniu z realizacją projektów transportowych współfinansowanych ze środków UE. Postęp ten stworzył korzystny punkt wyjścia do jego dalszej rozbudowy i modernizacji mających na celu zwiększenie dostępności ośrodków wzrostu gospodarczego oraz poprawę połączeń dużych ośrodków miejskich z otaczającymi je mniejszymi ośrodkami. W analizowanym okresie długość dróg publicznych zwiększyła się o 8,7% (do 412,3 tys. km), z czego dróg o twardej nawierzchni o 12,7% (do 280,4 tys. km). Drogi o twardej nawierzchni stanowiły w końcu 2011 r. 68% długości sieci dróg publicznych (wobec 66,5% w 2004 r.), przy czym bardzo dynamicznie (o 17,2%) zwiększyła się długość dróg o nawierzchni twardej, które na koniec 2011 r. stanowiły 91,9% (wobec 88,3% w 2003 r.).

Przede wszystkim na podkreślenie zasługuje znaczący – z punktu widzenia potrzeb uczestników ruchu oraz potrzeb społeczno-gospodarczych kraju i jego mieszkańców – przyrost w omawianym okresie sieci autostrad i dróg ekspresowych – odpowiednio o niemal 327% oraz 264%. W rezultacie łączna długość autostrad wynosiła na koniec 2011 r. 1070 km, a dróg ekspresowych 737,6 km. Tym samym przekroczony został poziom założony w NPR 2004–2006 na 2006 r. (odpowiednio 940 km i 399 km). O ile jednak w przypadku dróg ekspresowych docelowym poziom określony w NPR na 2006 r. (399 km) został osiągnięty, a nawet przekroczony w 2008 r. (tj. dwa lata później w stosunku do planu), to w przypadku autostrad założoną na 2006 r. wartość wskaźnika (940 km) osiągnięto i przekroczone

¹⁴ Wskaźnik rezultatu obliczony na podstawie *Badania beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego rozwój zasobów 2004–2006. Osoby objęte wsparciem jako niepracujące*, przeprowadzonego na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL w latach 2006–2008.

dopiero w 2011 r. (kiedy to sieć autostrad zwiększyła się o 212,2 km, tj. o więcej niż łącznie w okresie 2007–2010, kiedy to jej przyrost wyniósł 194,7 km). Polska nadal zajmuje więc jedno z ostatnich miejsc w Europie pod względem gęstości sieci dróg szybkiego ruchu.

Należy jednak podkreślić, że zmiany w zakresie sieci drogowej przekładały się na poprawę dostępności transportowej wielu regionów, poprawę komfortu podróżowania oraz zwiększenie efektywności transportu drogowego, a także poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, pomimo znacznie szybszego tempa wzrostu liczby pojazdów samochodowych i samochodów osobowych (liczba tych ostatnich wzrosła w latach 2003–2011 o 61,2%, tj. do poziomu 18,1 mln, czyli z 294,4 do 470,3 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców oraz pojazdów samochodowych ogółem, co stanowiło trudny sprawdzian dla wydolności systemu transportowego). **Liczba wypadków na polskich drogach obniżyła się o 21,6%, liczba osób rannych o 22,6%, a liczba ofiar śmiertelnych tych wypadków o ponad 25%.**

Niezadowolający pozostawał stan techniczny infrastruktury kolejowej. Obserwowane w okresie transformacji trendy prowadziły zarówno do ograniczenia liczby obsługiwanych połączeń pasażerskich, jak i zmniejszenia całkowitej długości eksploatowanych w Polsce linii kolejowych, co przekładało się zarówno na obniżenie dostępności komunikacyjnej poszczególnych regionów kraju, jak i na pogorszenie dostępności wewnątrz regionów. Pomimo obserwowanych w ostatnich latach postępów – na wybranych odcinkach – w zakresie jakości torowisk (w znacznym stopniu dzięki inwestycjom współfinansowanym ze środków UE), stan infrastruktury kolejowej wymaga znacznych nakładów na jej poprawę. W latach 2003–2011 długość eksploatowanych linii kolejowych zmniejszyła się o niespełna 1%, jednak problemy strukturalne tego sektora transportu sprawiają, że mimo prowadzonych inwestycji, przewozy koleją są istotnie niższe niż w 2000 r., zaś w ostatnich latach utrzymywała się tendencja spadkowo-stagnacyjna. Należy jednak zaznaczyć, że środki inwestycyjne przekazywane na kolej były dużo mniejsze niż w przypadku inwestycji drogowych oraz że specyfika realizacji inwestycji kolejowych odbiega (m.in. z uwagi na konieczność zapewnienia przez zarządcę infrastruktury przejezdności na linii) od inwestycji drogowych. Założony na 2006 r. cel NPR (2434 km zmodernizowanych linii kolejowych) nie został zrealizowany (wg stanu na koniec 2006 r. zmodernizowano 1303 km linii kolejowych, a do końca 2009 r. – 1568 km).

Niezwykle dynamicznie rozwijał się w latach 2003–2011 transport lotniczy – liczba pasażerów zwiększyła się ponad 3-krotnie, do poziomu 21,7 mln osób, przy czym szczególnie wysokie tempo jego rozwoju odnotowano w latach 2004–2007. Było to związane z faktem, że po 2004 r. miała miejsce bezprecedensowa intensyfikacja i decentralizacja ruchu lotniczego. Wstąpienie Polski do UE wymagało liberalizacji przepisów związanych z dostępem do polskiego rynku przewoźników z krajów Unii i przewoźników z Polski do rynków państw Wspólnoty. Krajowy rynek lotniczy należał do rynków silnie rozwijających się i posiadających olbrzymi potencjał wzrostu, a ekspansja tzw. „przewoźników niskokosztowych” doprowadziła do zmiany struktury popytu w kierunku wzrostu przewozów turystycznych oraz wyjazdów do pracy za granicą.

W analizowanym okresie odnotowano znaczną poprawę stanu środowiska przyrodniczego oraz dostępu ludności do podstawowej infrastruktury komunalnej wpływającej korzystnie na jakość środowiska, a także przyniósł korzystne zmiany w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (wg danych GUS udział energii odnawialnej w zużyciu energii elektrycznej wzrósł w latach 2003–2010 z 1,6% do 7,0%). Wdrażanie restrykcyjnych przepisów prawnych dotyczących środowiska, obowiązujących w całej UE oraz realizacja projektów współfinansowanych ze środków unijnych prowadziła do polepszania warunków życia ludności oraz zmniejszenia energochłonności gospodarki.

Podstawową infrastrukturą związaną z gospodarką wodno-ściekową jest sieć wodociągowa i kanalizacyjna wraz z oczyszczalniami ścieków. W latach 2003–2011 długość czynnej sieci kanalizacyjnej w całej Polsce zwiększyła się o 71%, tj. do 117,7 tys. km, a liczba osób z niej korzystających wzrosła o 11,6% (do 24,5 mln, tj. z 57,4% do 63,5% ludności kraju). Największy postęp dokonał się w tym zakresie na obszarach wiejskich, gdzie odsetek ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł z 15,9% do 27,8%, a więc niemal się podwoił. W tym samym czasie długość sieci

wodociągowej zwiększyła się o 19,8% (do 278,3 tys. km), a liczba ludności z niej korzystającej o 3,9%, przy czym z sieci tej korzystało w 2011 r. 95,4% mieszkańców miast oraz 86,7% mieszkańców wsi.

Zgodnie z danymi GUS, w 2011 r. na terenie kraju działały 4253 oczyszczalnie ścieków (komunalnych i przemysłowych), o 128 więcej niż w 2003 r., z czego 874 stanowiły obiekty z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 192 więcej niż w 2003 r.). Łączna przepustowość oczyszczalni ścieków wzrosła w tym okresie o 50%, a odsetek ludności z nich korzystających zwiększył się z 58,2 do 66,3%.

Pozytywne tendencje obserwowane są również w zakresie selektywnego zbierania odpadów (udział odpadów selektywnie w ogólnej masie odpadów zebranych wzrósł z 1,5% do 10%).

Nieznacznie niższe niż w 2003 r. (o 0,2%) były natomiast w 2011 r. emisje zanieczyszczeń powietrza ogółem (w tym emisje zanieczyszczeń powietrza ogółem bez dwutlenku węgla zmniejszyły się o 14,5%). Emisje dwutlenku siarki zmalały w latach 2003–2010 z 36 kg na 1 mieszkańca do 25,5 kg, natomiast emisje tlenków azotu nieznacznie wzrosły.

Z uwagi na brak danych na temat liczby hostów internetowych na 100 mieszkańców, ocena postępu w zakresie włączania Polski w europejskie sieci infrastruktury informacyjnej jest utrudniona, jednakże należy zaznaczyć, że w latach 2003–2010 odnotowano znaczącą poprawę sytuacji w zakresie dostępu do Internetu (w 2010 r. posiadało go 56% mieszkańców kraju – wobec 25% w 2006 r.), co wynika z ogólnokrajowego dynamicznego wzrostu liczby komputerów i poprawy jakości infrastruktury telekomunikacyjnej (liczba łącz szerokopasmowych w stosunku do ogółu ludności wzrosła w latach 2004–2010 z 0,5% do 14,9%) przy wydatkach na technologie informacyjne utrzymujących się (lata 2006–2010) w przedziale 1,6–1,9% PKB.

Tabela 4 Wskaźniki horyzontalne NPR 2004–2006 w zakresie zróżnicowania regionalnego oraz społeczeństwa informacyjnego wg stanu na koniec 2012 r.

Wskaźnik	Wartość
ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE	
Długość zbudowanych i zmodernizowanych w km dróg:	5 429,6
krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych (FS – 404; SPOT – 351,2; ZPORR – 4 289,7)	5 044,9
dróg ekspresowych (FS)	71
autostrad (FS)	314
Liczba zrealizowanych projektów poprawy transportu publicznego	19
Długość zmodernizowanych linii kolejowych w km: (FS, SPOT)	472,2
w tym dostosowanych do prędkości przejazdu 160 km/h (FS)	401

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych IZ.

2.4 CEL HORYZONTALNY 4: INTENSYFIKACJA PROCESU ZWIĘKSZENIA W STRUKTURZE GOSPODARKI UDZIAŁU SEKTORÓW O WYSOKIEJ WARTOŚCI DODANEJ

W zakresie celu 4 NPR wyznaczonego zakładanym na 2006 r. poziomem wskaźnika dotyczącego udziału pracujących w trzech głównych sektorach gospodarki (17,5/30/52,0) udało się „całościowo” osiągnąć w 2007 r., kiedy to odsetek pracujących w rolnictwie zmalał do 14,7%, w przemyśle i budownictwie do 30,7%, a w usługach wzrósł do 54,5%. W przypadku poszczególnych sektorów cel dla rolnictwa osiągnięto już w 2005 r. (17,4% pracujących w sektorze), dla usług w 2003 r. (53,2%). Dodatkowego komentarza wymaga natomiast sytuacja sektora II (przemysł i budownictwo), którego udział w liczbie pracujących był w latach 2004–2006 oraz 2010 r. niższy od zakładanego (co oznaczało osiągnięcie celu NPR na 2006 r.), podczas gdy w latach 2007–2009 oraz 2011 r. znajdował się powyżej zakładanego poziomu (co oznaczało nie osiągnięcie celu NPR).

O ile obniżenie udziału sektora rolnego w liczbie pracujących oraz wzrost sektora usług oznacza, przynajmniej teoretycznie, unowocześnienie gospodarki (należy bowiem pamiętać, że do usług zaliczają się zarówno intensywne usługi oparte na wykorzystaniu wiedzy, jak i pracochłonne i nieprowadzące do unowocześnienia gospodarki np. usługi ochroniarskie), to w przypadku przemysłu sytuacja nie jest już tak jednoznaczna. Toczące się dyskusje nad polityką przemysłową UE oraz działania podejmowane w stosunku do przemysłów krajowych przez rządy największych gospodarek UE wskazują na konieczność elastycznego podejścia do tego zagadnienia.

Pewien postęp odnotowano w omawianym okresie w sferze nakładów na działalność badawczo-rozwojową – udział wydatków na B+R w PKB wzrósł z 0,54% w 2003 r. do 0,74% w 2010 r. pozostając jednakże znacznie niższy od celu założonego w NPR na 2006 r. (1,5%). Utrzymujący się niski – wobec średniej dla EU rzędu 2% – poziom tej relacji jest wynikiem sytuacji zarówno w zakresie nakładów publicznych, jak i nakładów przedsiębiorstw (0,2% PKB). Na uwagę zasługuje również ponad trzykrotny wzrost liczby patentów udzielonych rezydentom polskim w analizowanym okresie (z 16,1 na 1 mln mieszkańców w 2003 r. do 51,6 na 1 mln mieszkańców w 2011 r.).

Tabela 5 Wskaźniki horyzontalne NPR 2004–2006 w zakresie innowacyjności, przedsiębiorczości oraz MSP, wg stanu na koniec 2012 r.

Wskaźnik	Wartość
INNOWACYJNOŚĆ	
Liczba działających parków naukowo-technologicznych, które uzyskały wsparcie finansowe (dz. 1.3 WKP)	17
Liczba utworzonych aktywnych inkubatorów technologicznych (dz. 1.3 SPO WKP)	19
Liczba zrealizowanych projektów celowych	107
Liczba przedsiębiorstw zaangażowanych w realizację wspólnych projektów celowych, w tym MSP (dz. 1.4 SPO WKP)	71 (52 MSP)
Liczba nowych stanowisk komputerowych w szkołach zakupionych dzięki wsparciu SPO RZL (dz. 2.2 SPO RZL)	249 013
Liczba zbudowanych Publicznych Punktów Dostępu do Internetu (dz. 1.5 ZPORR)	1 238
Liczba jednostek publicznych posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu dzięki wsparciu ZPORR (dz. 1.5 ZPORR)	802
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA	
Liczba MSP korzystających z usług doradczych (dz. 2.1 SPO WKP)	2 158
Liczba wspartych przedsiębiorstw, które wdrożyły nowe technologie (dz. 2.1 SPO WKP)	401
Liczba MSP otrzymujących dotacje na inwestycje prowadzące do zasadniczych zmian produkcji, produktu lub procesu produkcyjnego (dz. 2.2.1 SPO WKP)	394
Liczba wspartych MSP w zakresie inwestycji (działanie 2.3 SPO WKP)	2 800
Liczba działających parków przemysłowych, które uzyskały wsparcie finansowe (SPO WKP)	27
Liczba projektów wsparcia mikroprzedsiębiorstw (dz. 3.4 ZPORR) w tym:	2 593
na obszarach wiejskich,	692
restrukturyzacji przemysłu,	1 922
na terenach zdegradowanych poddanych rewitalizacji	470
Liczba pracowników MSP, którzy ukończyli szkolenie, w tys. (dz. 2.3 SPO RZL)	285,7

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych IZ.

2.5 CEL HORYZONTALNY 5: WSPOMAGANIE UDZIAŁU W PROCESACH ROZWOJOWYCH I MODERNIZACYJNYCH WSZYSTKICH REGIONÓW I GRUP SPOŁECZNYCH W POLSCE¹⁵

W świetle zasad polityki spójności społeczno-gospodarczej, syntetyczną miarą powodzenia realizacji celu 5 była szybkość procesu zmniejszania się dysproporcji na poziomie krajowym i regionalnym między Polską a Unią Europejską (mierzonej poziomem produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca).

W latach 2004–2009 i dalej, proces zmniejszania dystansu dzielącego Polskę od Unii Europejskiej pod względem poziomu PKB na jednego mieszkańca liczonego w PPS postępował relatywnie szybko: Polska odnotowała w tych latach wzrost o 41,6%, podczas gdy w UE-27 wyniósł on zaledwie 13,5% (licząc od 2003 r.). Przy tym najprężniej rozwijało się 6 województw, w których PKB wzrósł o ponad 40%, a w woj. dolnośląskim niemal o połowę (49%). Szacuje się, że w 2015 r. PKB *per capita* w Polsce osiągnie już 70% poziomu unijnego. Najszybsze tempo równoważenia wzrostu PKB w UE-27 zanotowano w przypadku woj. mazowieckiego, które już w 2009 r. osiągnęło 97% średniego unijnego poziomu PKB na mieszkańca, a w 2012, wg szacunków, doścignęło średni unijny poziom. Nie dotyczy to jednak innych regionów. Przy średniej dla Polski 61% w 2009 r. przekroczyły ten poziom trzy województwa: dolnośląskie (66%), śląskie i wielkopolskie (po 65% wartości unijnego poziomu). Cztery województwa nie osiągnęły nawet połowy średniego unijnego poziomu PKB *per capita* (podkarpackie – 42% unijnego, podlaskie i warmińsko-mazurskie – po 45%, a świętokrzyskie – 47%). Mierzony w cenach bieżących 2010 r. przyniósł 5,4-procentowy wzrost PKB na mieszkańca, przy czym najszybszy wzrost – 8,7% dotyczył woj. dolnośląskiego, a najniższy – 2,6% – woj. opolskiego.

Niezależnie od podejmowanych środków polityki spójności, rozpiętość PKB przypadającego na jednego mieszkańca w województwach systematycznie rośnie – od 8,5 tys. PPS różnicy w przedakcesyjnym 2003 r. między mazowieckim a podkarpackim, do 13 tys. między tymi województwami w 2009 r. Licząc w cenach bieżących, w 2010 r. wartość PKB w woj. podkarpackim (24 973 PLN na mieszkańca) stanowiła 41,4% mazowieckiego, podczas gdy w 2009 r. – 43,5%. Dysproporcje te przekładają się na dochody w sektorze gospodarstw domowych. Dochody do dyspozycji brutto woj. mazowieckiego stanowiły 18,1% poziomu krajowego, podczas gdy woj. opolskiego – zaledwie 2,3%, lubuskiego – 2,4%, podlaskiego – 2,6% i świętokrzyskiego – 2,9%.

Dysproporcje regionalne dostrzegalne są również na rynku pracy. Najlepiej rozwija się on w woj. mazowieckim, a najgłabiej – w warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim i świętokrzyskim. W latach 2004–2009, dużo wolniej niż przeciętnie w krajach Unii, rosła aktywność zawodowa (wzrost współczynnika aktywności o 0,7 pkt. proc., wobec 2 pkt. proc. w UE-27) i była jedną z najniższych w UE-27 (64,7%, wobec 70,9%). W następnych latach szybsze tempo jej wzrostu pozwoliło w 2011 r., w populacji 15–64 lata, osiągnąć wartość współczynnika – 66,1%, która jednak nadal jest jedną z najniższych w UE-27. Z kolei wskaźnik zatrudnienia osiągnięty w 2009 r. – 59,3% dla tej populacji, wprawdzie rósł o wiele szybciej niż przeciętnie w UE-27 (o 8,1 pkt. proc. w latach 2004–2009 i 8,5 pkt. do 2011 r., wobec odpowiednio 1,9 pkt. proc. i 1,7 pkt. proc.), jednak również plasował Polskę na końcowych pozycjach w Unii (7. miejsce od końca). Tradycyjnie już, od dwudziestu lat, tereny popegeerowskie województw warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego odnotowują jedne z najgłabiej wyników na rynku zatrudnienia – nie udało się własnymi siłami rozwinąć lokalnych rynków pracy i wypracować swych specjalizacji i potencjałów rozwojowych, które przyspieszyłyby rozwój gospodarczy tych terenów. Zatrudnienie w tych regionach charakteryzowało się małą stabilnością: do 2009 r. jego wskaźnik wzrósł do wartości 56,1% w woj. warmińsko-mazurskim i 54,9% w zachodniopomorskim (przy 59,3% średnio w kraju), ale już w następnym roku nie udało się go utrzymać, także w 2011 r. wyniósł odpowiednio 54,9% i 54,3%. Oznacza to również

¹⁵ Dane statystyczne i obliczenia na bazie Eurostat, wg stanu w dniu 20 marca 2013 r.

wzrost bezrobocia na tych terenach, chociaż jego poziom nie był najwyższy na tle innych regionów ani w 2009 r., ani wg najnowszych danych Eurostat, w 2011 r. (w 2011 r. stopa bezrobocia – 9,6% i 11,8%, podczas gdy Eurostat wskazał najwyższą jej wartość – 13% – w woj. świętokrzyskim i 12,6% – w woj. podkarpackim). Przy tym dyspersja między regionami o najwyższej i najniższej stopie w 2011 r. wyniosła 5,1 pkt., podczas gdy w 2009 r. – 4,8 pkt., ale w 2004 r. różnica między stopą bezrobocia w woj. mazowieckim (14,6%) i dolnośląskim (24,9%) wynosiła aż 10,3 pkt., a to oznacza sukces polityki rozwoju regionów w minionym okresie, zarówno pod względem poziomu bezrobocia na lokalnych rynkach pracy, jak i niwelowania różnic międzyregionalnych.

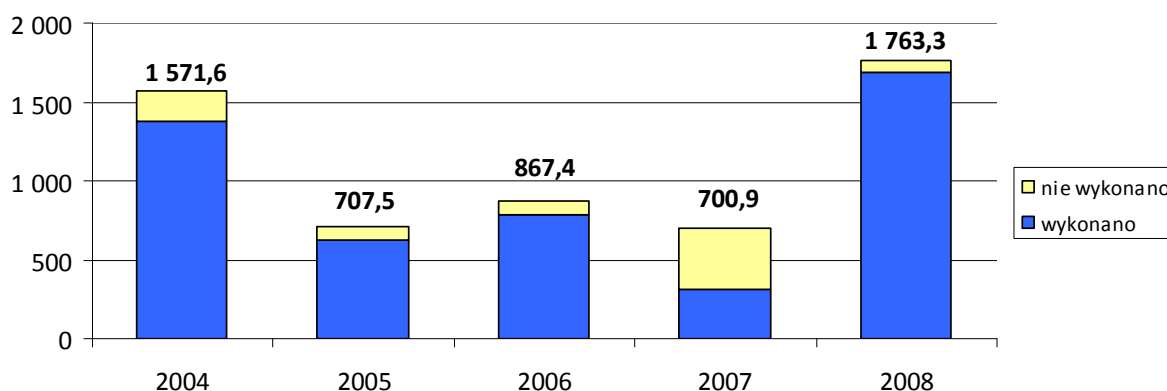
2.5.1 KONTRAKTY WOJEWÓDZKIE NA 2004 ROK ORAZ NA LATA 2005–2006 I 2007–2008

Jednym z narzędzi realizacji Narodowego Planu Rozwoju, obok programów operacyjnych, inicjatyw wspólnotowych i *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności*, były kontrakty wojewódzkie finansowane wyłącznie z publicznych środków krajowych.

Kontrakty wojewódzkie stanowiły formę umowy między stroną rządową a samorządową, określającą zakres, tryb i warunki realizacji zadań, które uzyskały wsparcie rządu oraz zadań rządowych wspieranych przez jednostki samorządu terytorialnego. Finansowanie realizacji kontraktów wojewódzkich odbywało się zarówno poprzez środki pochodzące z budżetu państwa, jak i środki przekazane na ten cel przez stronę samorządową.

Na poniższym wykresie przedstawiono wielkość środków finansowych przeznaczonych na realizację kontraktów wojewódzkich w podziale na lata.

Wykres 7 Środki finansowe przeznaczone na realizację kontraktów wojewódzkich w poszczególnych latach, w podziale na część wykonaną i niewykonaną (mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji (MRR).

Edycja na 2004 r.

Podstawą zawarcia kontraktów wojewódzkich na 2004 r. był *Program wsparcia na rok 2004* przyjęty rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 542) wydanym na mocy delegacji znajdującej się w ustawie z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.)¹⁶. W *Programie wsparcia na rok 2004* zapisano (§ 3 ust. 1.), że jego celem generalnym jest „wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz poszczególnych jego województw dla wzmocnienia konkurencyjności, wzrostu poziomu życia

¹⁶ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju uchyliła ustawę z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, zachowując, do dnia przyjęcia przez Radę Ministrów sprawozdania końcowego z wykonania programu wsparcia na rok 2004, przepisy art. 5 ust. 2, art. 13 ust. 3 pkt 1–9 oraz art. 16–23 tej ustawy.

i spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i z państwami oraz regionami Wspólnoty Europejskiej”. Program określił także priorytety i działania, jakie mogą być w jego ramach podejmowane dla zrealizowania założonego celu.

Kontrakty wojewódzkie zostały zawarte w kwietniu 2004 r. (dla województwa wielkopolskiego w czerwcu), co dało formalną podstawę do wyboru projektów (zadań) przez samorządy. Projekty wybrane przez zarządy województw do realizacji w ramach i według zasad kontraktów wojewódzkich wpisywały się w działania sformułowane w *Programie wsparcia*. Ogółem kontrakty dla wszystkich województw zawierały ok. 1,5 tys. pojedynczych zadań, w tym 39 inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego.¹⁷

Realizacja kontraktów wojewódzkich w skali całego kraju objęła w 2004 r. sumę 1 376,96 mln PLN, co stanowiło 87,6% środków przeznaczonych na ten cel, przy czym proporcja udziału obu stron kontraktów (w skali kraju) wynosiła około 60% (strona rządowa) i około 40% (strona samorządowa). Spośród województw najwyższy stopień realizacji osiągnięto w następujących województwach: łódzkim (99,9%), kujawsko-pomorskim (99%), podkarpackim (98,3%) i warmińsko-mazurskim (96,2%). Najniższy zanotowano natomiast w regionach: zachodniopomorskim (77,5%) i mazowieckim (78%).

Analiza struktury obszarów wsparcia kontraktów wojewódzkich w 2004 r. wskazuje następujące obszary interwencji: oświata i wychowanie, gdzie dominowały projekty małe, a wartość dotacji z budżetu państwa często nie przekraczała kwoty 10 tys. PLN (513 zadań), ochrona zdrowia (137 zadań), gdzie realizowano również większe inwestycje szpitalne stopnia miejskiego i powiatowego oraz centra onkologii i kardiologii w województwach, opieka społeczna (184 zadania), infrastruktura transportowa (187 zadań w zakresie modernizacji dróg lokalnych), infrastruktura komunalna i związana z sanitacją wsi (38 zadań), kultura (189 zadań), kultura fizyczna i turystyka (144 zadania) oraz rozwój przedsiębiorczości realizowany poprzez regionalne i lokalne fundusze kredytowe (20 zadań).

Edycja na lata 2005–2006

Kolejna edycja kontraktów wojewódzkich obejmowała lata 2005–2006. Podstawę prawną ich zawarcia stanowiła ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju*, a w szczególności przepisy rozdziału 5 *Kontrakt wojewódzki* (artykuły 32–36) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 lutego 2005 r. w *sprawie wzoru kontraktu wojewódzkiego oraz wzoru wniosku zarządu województwa o przyznanie środków na realizację regionalnych programów operacyjnych* (Dz. U. Nr 37, poz. 329, z późn. zm.). W celu ujednoczenia procedur przyjętych dla programów regionalnych realizowanych wyłącznie przy użyciu krajowych środków publicznych z procedurami przyjętymi dla programów regionalnych realizowanych z udziałem publicznych środków wspólnotowych, sprawozdawczość z realizacji kontraktów odbywała się zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 września 2004 r. w *sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń* (Dz. U. Nr 216, poz. 2206, z późn. zm.).

Kontrakty wojewódzkie zawarte na okres 2005–2006 miały służyć współfinansowaniu ze środków budżetu państwa projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, jak również stanowić, w części finansowanej wyłącznie przy użyciu krajowych środków publicznych, uzupełnienie dużych projektów realizowanych z udziałem środków unijnych. Przedsięwzięcia regionalne zakładały zatem komplementarność poszczególnych inwestycji realizowanych w ramach programów krajowych z projektami wdrażanymi ze ZPORR, stwarzając szansę realizacji zadań, które nie kwalifikowały się do wsparcia środkami unijnymi, ale jednocześnie

¹⁷ Inwestycje wieloletnie jednostek samorządu terytorialnego – inwestycje wskazane w załączniku nr 7 do *ustawy budżetowej na rok 2000 z dnia 21 stycznia 2000 r.* (Dz. U. Nr 7, poz. 85) wpisane do kontraktów na podstawie art. 53 ustawy z dnia 12 maja 2000 r. o *zasadach wspierania rozwoju regionalnego*.

były na tyle istotne – także z punktu widzenia polityki rozwoju – że znajdowały swoje miejsce wśród możliwych do wsparcia środkami budżetu państwa.

Kontrakty wojewódzkie 2005–2006 zostały zawarte w czerwcu i lipcu 2005 r., co dało formalną podstawę do wyboru projektów przez samorzady oraz rozpoczęcia wdrażania działań objętych kontraktem. Ogółem w ramach kontraktów w 2005 r. zrealizowano 786 projektów, w tym 32 inwestycje wieloletnie jednostek samorządu terytorialnego. Realizacja kontraktów wojewódzkich w skali całego kraju objęła w 2005 r. sumę ok. 623,24 mln PLN, co stanowiło 88,1% środków przeznaczonych na ten cel (62,2% strona rządowa oraz 37,8% strona samorządowa). Spośród województw najwyższy stopień realizacji osiągnięto w następujących województwach: łódzkim (166%), wielkopolskim (135,2%), warmińsko-mazurskim (111,1%) i świętokrzyskim (110%). Najniższy zanotowano w województwach: zachodniopomorskim (59,7%), lubelskim (70,3%) i mazowieckim (72,3%).

Natomiast wykonanie kontraktów w 2006 r. wyniosło niemal 783,05 mln PLN, co stanowiło 90,3% zaplanowanych środków przy wskaźniku współfinansowania 59,6% (strona rządowa) i 40,1% (strona samorządowa) i wskazywało na mniejszy udział środków budżetu państwa w porównaniu z 2005 r. W aspekcie finansowym najwyższy wskaźnik realizacji – na poziomie 100% – osiągnięto w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim, natomiast najstąbiej realizacja przebiegała w województwach lubelskim i śląskim.

Analizując strukturę obszarów wsparcia kontraktów wojewódzkich w latach 2005–2006, należy wskazać główne obszary interwencji: oświata i wychowanie, ochrona zdrowia, opieka społeczna, kultura, infrastruktura transportowa i komunalna, ochrona środowiska, turystyka, promocja i rozwój przedsiębiorczości. W ramach kontraktów dominowały projekty stosunkowo małe, często nieprzekraczające wartości kilkuset tysięcy złotych. W wyniku realizacji zadań kontraktowych przeprowadzono modernizację lub rozbudowę 339 placówek oświatowych w 2005 r. i 337 w 2006 r., zrealizowano 79 zadań inwestycyjnych w placówkach ochrony zdrowia w 2005 r. i 114 w 2006 r., zmodernizowano 144 placówki opieki społecznej w 2005 r. i 168 w 2006 r., zrewitalizowano 42 obiekty zabytkowe w 2005 r. i 73 w 2006 r., zmodernizowano ok. 93 km dróg lokalnych, wybudowano ok. 4 km wodociągów i ok. 6 km sieci kanalizacyjnych w 2005 r. oraz ok. 56 km dróg i ok. 6 km sieci kanalizacyjnych w 2006 r.

Edycja na lata 2007–2008

Podstawę prawną kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008 stanowiła ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 lutego 2005 r. *w sprawie wzoru kontraktu wojewódzkiego oraz wzoru wniosku zarządu województwa o przyznanie środków na realizację regionalnych programów operacyjnych* (Dz. U. Nr 37, poz. 329, z późn. zm.). Zaś podstawę finansową w roku budżetowym 2007 stanowił przepis *ustawy budżetowej na rok 2007* z dnia 25 stycznia 2007 r. (Dz. U. Nr 15, poz. 90), załącznik nr 2, część 83 rezerwy celowe, poz. 8: „Finansowanie Wspólnej Polityki Rolnej i Rybackiej, programów operacyjnych, w tym programów pomocy technicznej, innych programów finansowanych z budżetu Unii Europejskiej, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i EOG, a także na pokrycie potrzeb wynikających z różnic kursowych przy realizacji programów finansowanych z UE oraz kontrakty wojewódzkie, w tym: 12 mln PLN na budowę Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki w Białymstoku, na budowę i modernizację lotnisk regionalnych do 100 mln PLN”.

Podpisanie kontraktów poprzedziły negocjacje przeprowadzone w dwóch turach:

- I tura – 8–9 maja 2007 r. – ustalenie warunków kontynuacji finansowania inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego, które od 2001 r. były realizowane w ramach kolejnych trzech edycji kontraktów (2001–2003, 2004, 2005–2006);
- II tura – czerwiec–lipiec 2007 r. – wypracowanie zasad finansowania w ramach kontraktu wojewódzkiego w 2007 r. zadań inwestycyjnych z zakresu budowy i modernizacji lotnisk

regionalnych zgodnie z przepisem ww. *ustawy budżetowej na rok 2007*.

Postanowieniami kontraktów objęto kontynuację 22 inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego (21 zadań z zakresu szpitalnictwa i jedno zadanie z zakresu infrastruktury transportu publicznego), które były finansowane wyłącznie ze środków budżetu państwa. W odniesieniu do inwestycji szpitalnych ustalono i przyjęto zasadę, że środki pochodzące z dotacji celowych budżetu państwa mogą być użyte wyłącznie na finansowanie robót budowlano-montażowych oraz zakup tzw. pierwszego wyposażenia. Kontraktami objęto również zadania inwestycyjne realizowane przez samorządy, na które dotacje celowe zostały wskazane imiennie w *ustawie budżetowej na rok 2007* lub wprowadzono je do ustawy budżetowej w drodze poprawek Sejmu i Senatu – zadań takich było 13, a ich łączna kwota dofinansowania z budżetu państwa wyniosła 74 mln PLN. Osiem z nich uzyskało dotacje „imiennie” zapisane odrębnie w ustawie budżetowej, pozostałe otrzymały dotacje z kwoty określonej w części 83, poz. 8 rezerw celowych.

Ponadto, zgodnie z przepisem ustawy budżetowej, postanowieniami kontraktów zostały objęte zadania inwestycyjne dotyczące budowy i modernizacji lotnisk regionalnych na podstawie 32 wniosków złożonych przez 24 podmioty zarządzające tego typu lotniskami. We współpracy z Ministrem Transportu wskazano jako priorytetowe do objęcia dofinansowaniem 11 regionalnych portów lotniczych: Bydgoszcz, Poznań, Gdańsk, Szczecin, Katowice, Kraków, Kielce, Lublin, Łódź, Wrocław, Rzeszów. W związku z tym, że suma dotacji skierowanych na wsparcie lotnisk regionalnych przekroczyła kwotę wskazaną w opisie poz. 8 rezerw celowych o niemal 20,49 mln PLN, Minister Rozwoju Regionalnego wnioskował do Ministra Finansów o dokonanie zmiany w ww. rezerwie polegającej na zwiększeniu przedmiotowej kwoty w trybie przewidzianym w art. 133 ust. 5 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o *finansach publicznych* (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.). Minister Finansów w oparciu o Opinię Nr 93 Sejmowej Komisji Finansów Publicznych z dnia 6 lipca 2007 r. dokonał takiej zmiany, zwiększając kwotę wskazaną w opisie poz. 8 rezerw celowych (część 83) o 20,5 mln PLN, tj. do kwoty 120,5 mln PLN.

Na realizację kontraktów wojewódzkich w 2007 r. przeznaczono środki w wysokości ok. 700,89 mln PLN, z czego środki budżetowe stanowiły ponad 591,56 mln PLN, a strony samorządowej niemal 109,33 mln PLN. Łączne wykorzystanie ukształtowało się na poziomie 45,2%, co było związane z podpisaniem kontraktów w drugim półroczu 2007 r. (w okresie lipiec–sierpień). Rada Ministrów działając na podstawie delegacji art. 157 ust. 3 ww. ustawy o *finansach publicznych*, wydała w dniu 11 grudnia 2007 r. *rozporządzenie w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2007 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego* (Dz. U. Nr 241, poz. 1760) i określiła niewykorzystane środki w kwocie 299,4 mln PLN, tj. 50,5% środków budżetowych, z terminem ich wykorzystania do dnia 30 czerwca 2008 r.

Funkcjonowanie kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008 w 2008 r. wymagało podpisania w trybie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju* oświadczeń stron, które po podpisaniu przez strony kontraktów stanowiły ich integralną całość.

Środki finansowe przeznaczone na realizację bądź kontynuację zadań w 2008 r. w ramach kontraktów obejmowały:

- realizację 14 inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego, w tym budowę 13 szpitali samorządowych oraz kompleksową przebudowę tramwajowej infrastruktury technicznej w aglomeracji katowickiej, na co łącznie przeznaczono 450 mln PLN, zgodnie z zapisem części 83 rezerwy celowe, poz. 8 w zał. Nr 2 do *ustawy budżetowej na rok 2008* z dnia 23 stycznia 2008 r. (Dz. U. Nr 19, poz. 117);
- realizację programu rządowo-samorządowego *Moje Boisko – Orlik 2012* przewidującego budowę 575 boisk, na które przewidziano 200 mln PLN, również ujętych w ww. części 83 rezerwy celowe, poz. 8 budżetu państwa na rok 2008 (1/3 kosztów budowy boiska finansowano ze środków budżetu państwa, zaś 2/3 kosztów pokrywały samorządy);

- realizację porozumienia Ministra Finansów i Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie wykorzystania oszczędności powstałych w części 83, poz. 8 budżetu państwa na rok 2008 w kwocie 640 mln PLN (40 mln PLN na każde województwo);
- ośmiu indywidualnych projektów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego wskazanych przez Komisję ds. Finansów i Radę Ministrów do realizacji w 2008 r. w ramach kontraktów wojewódzkich na łączną kwotę ok. 23,34 mln PLN (część 83, poz. 8 budżetu).

łącznie na realizację zadań ujętych w kontraktach wojewódzkich w 2008 r. (bez ZPORR 2004–2006) strona rządowa udostępniła krajowe środki publiczne w kwocie niemal 1 313,34 mln PLN.

Wykorzystanie środków budżetu państwa ukształtowało się w 2008 r. na poziomie ok. 1 122,62 mln PLN, co stanowiło 85,5% planu, przy czym wydatki na inwestycje wieloletnie jednostek samorządu terytorialnego wyniosły ok. 344,92 mln PLN (76,6% zaplanowanych wydatków). Wykonanie wydatków na realizację indywidualnych projektów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego zgłoszonych na ogólną kwotę ponad 638,84 mln PLN ukształtowało się na poziomie 91% planu (ponad 581,10 mln PLN), zaś w ramach ośmiu indywidualnych projektów inwestycyjnych realizowanych w województwach: lubelskim, mazowieckim, podkarpackim i śląskim – niemal 23,34 mln PLN (100% planu).

Z kolei wydatki z budżetu państwa na realizację programu *Moje Boisko – Orlik 2012* wyniosły ok. 186,06 mln PLN, co stanowiło 93% kwoty przewidzianej na ten cel w rezerwie celowej budżetu państwa, zaś wydatki strony samorządowej wyniosły niemal 568,17 mln PLN (126,3% z kwoty 450 mln PLN, którą samorzady planowały przeznaczyć na ten cel w 2008 r.)¹⁸. W rezultacie z planowanych 575 boisk wybudowano 330, zakładając jednocześnie budowę pozostałych 245 boisk w 2009 r.

W związku z przedłużeniem realizacji kontraktów na 2009 r. możliwe było sfinansowanie zobowiązań budżetu państwa z tytułu kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008 w 2009 r. W *ustawie budżetowej na rok 2009* z dnia 9 stycznia 2009 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 58) ujęto w części 83 budżetu państwa rezerwy celowe, w poz. 8 wydatki majątkowe w kwocie 700 mln PLN z przeznaczeniem na zadania własne jednostek samorządu terytorialnego, w tym do 100 mln PLN na sfinansowanie zobowiązań z tytułu kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008 w 2009 r. Zgodnie z opinią Nr 97 Komisji Finansów Publicznych z 2 kwietnia 2009 r. zwiększono o 35 mln PLN kwotę na zobowiązania budżetu państwa wobec zadań kontraktowych z 2008 r. (do kwoty 135 mln PLN), z czego Minister Finansów wydał decyzje na ogólną kwotę ok. 130,21 mln PLN. Środki przeznaczono na dokończenie realizacji ośmiu inwestycji wieloletnich z zakresu ochrony zdrowia, na kompleksową przebudowę tramwajowej infrastruktury technicznej w aglomeracji katowickiej oraz na zakup pociągów typu *push–pull* dla kolejowych przewozów regionalnych w województwie mazowieckim (z tytułu niewydatkowanej w 2008 r. kwoty 35 mln PLN). Wykonanie zaplanowanej kwoty z budżetu państwa ukształtowało się na poziomie niemal 129,76 mln PLN (99,7% planu).

Wydatkowanie ww. środków zakończyło definitywnie dofinansowanie zadań zawartych w ostatniej edycji kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008.¹⁹

¹⁸ Dane zaczerpnięte ze sprawozdań z realizacji programu *Moje Boisko – Orlik 2012* za 2008 r. oraz za I półrocze 2009 r. opublikowanych na stronie internetowej pod adresem: <http://orlik2012.pl/index.php/o-programie/historia-realizacji>

¹⁹ W Załączniku nr 2 do przedmiotowego sprawozdania przedstawiono nakłady finansowe oraz wykonanie wydatków w ramach kontraktów wojewódzkich na 2004 r., na lata 2005–2006 oraz na lata 2007–2008.

2.6 ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ / OCHRONA ŚRODOWISKA

Przedstawione powyżej cele szczegółowe miały charakter horyzontalny – realizacja wszystkich działań, zgodnie z zapisami NPR 2004–2006, przyczyniła się do ich osiągnięcia przy równoczesnym zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego i rozwoju jego ochrony.

Tabela 6 Wskaźniki horyzontalne NPR 2004–2006 w zakresie zrównoważonego rozwoju / ochrony środowiska

Wskaźnik	Wartość
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ / OCHRONA ŚRODOWISKA	
Ilość wybudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (dz. 1.2, 3.1, 3.2 ZPORR – 161, FS – 92)	253
Ilość wybudowanych lub zmodernizowanych stacji uzdatniania wody (dz. 1.2, 3.1, 3.2 ZPORR – 144, FS – 140)	284
Długość zbudowanej lub zmodernizowanych sieci (km) (FS, dz. 1.2, 3.1, 3.2 ZPORR):	21 645,38
wodociągowej (FS – 2 721; ZPORR – 4 141,42)	6 862,42
kanalizacyjnej (FS – 9 344; ZPORR – 5 439,46)	14 783,46

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych IZ.

3. KONTEKST STRATEGICZNY REALIZACJI NPR

3.1 REALIZACJA NPR W KONTEKŚCIE STRATEGII KRAJOWYCH

Na etapie opracowywania Narodowego Planu Rozwoju dokument ten odniesiono do następujących dokumentów strategicznych:

- *Strategia Gospodarcza Rządu „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca”* (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 29 stycznia 2002 r.);
- *Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich 2000–2006* (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 r.);
- *Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa 2000–2006* (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 1999 r.);
- *Polska polityka strukturalna w sektorze rybołówstwa 2001–2006*;
- *Narodowa strategia rozwoju transportu 2000–2006*;
- *Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000–2006* (przyjęta przez Komitet Rady Ministrów ds. Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju w dniu 27 lipca 2000 r.), *II Polityka ekologiczna państwa* (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 czerwca 2000 r. oraz przez Sejm w dniu 23 sierpnia 2001 r.) oraz *Polityka ekologiczna Państwa w na lata 2003–2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007–2010* (z grudnia 2002 r.);
- *Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001–2006* (przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą Nr 105 w dniu 28 grudnia 2000 r.; M.P. Nr 43, poz. 851).

Realizacji NPR towarzyszył proces stopniowej redukcji liczby dokumentów strategicznych oraz porządkowania systemu programowania i zarządzania rozwojem. Jego podstawą były przepisy wprowadzone do ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) nowelizacją z 2008 r. Tworzą one spójną hierarchię dokumentów strategicznych oraz określają ich wzajemne zależności. W konsekwencji na system strategii krajowych składają się:

- *Długookresowa strategia rozwoju kraju* – dokument określający główne trendy, wyzwania, i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki jego przestrzennego zagospodarowania z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmujący okres co najmniej 15 lat;
- *Średniookresowa strategia rozwoju kraju* – dokument określający podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym, obejmujący okres 4–10 lat, realizowany przez strategię rozwoju oraz przy pomocy programów, z uwzględnieniem okresu programowania Unii Europejskiej;
- inne strategie rozwoju – dokumenty określające podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju w danych obszarach wskazanych w średniookresowej strategii rozwoju kraju, odnoszące się do rozwoju regionów, rozwoju przestrzennego, sektorów lub dziedzin, realizowane przy pomocy programów. Podlegają one ocenie zgodności ze średniookresową strategią rozwoju kraju.

W oparciu o przepisy ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* wypracowano m.in. propozycję nowego systemu zarządzania rozwojem, która zawarta została w dokumencie pn. *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski*, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 27 kwietnia 2009 r. Dokument przedstawiał model systemu zarządzania rozwojem,

zmierzający do zwiększenia skuteczności programowania i wdrażania polityki rozwoju oraz podniesienia jakości funkcjonowania instytucji publicznych. W dokumencie określono typy podstawowych dokumentów strategicznych i zakres zależności między nimi, główne obszary programowania, odpowiedzialne podmioty, sposób koordynacji prac nad dokumentami oraz podstawowe zasady tworzenia i monitorowania realizacji dokumentów strategicznych. Zaproponowano jednocześnie nowe (wariantowe) zasady dotyczące finansowania polityki rozwoju.

Przedstawiony w ww. dokumencie model stanowił podstawę dla dalszych działań reformujących sposób prowadzenia i realizacji polityki rozwoju. Poszczególne jego elementy wprowadzane były sukcesywnie w życie. Zgodnie z przepisami ww. ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, Zarządzeniem Nr 21 Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 marca 2009 r. powołany został Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju, którego prace koncentrowały się wokół wypracowywania nowych rozwiązań usprawniających zarządzanie polityką rozwoju kraju oraz akceptowania najważniejszych dokumentów programowych. W ramach Komitetu uzgodniono m.in. ostateczny kształt opracowanego przez MRR dokumentu *Plan uporządkowania strategii rozwoju*.

Plan uporządkowania strategii krajowych

Sporządzona w 2007 r. analiza *Ocena rządowych dokumentów strategicznych przyjętych w latach 1989–2006* wykazała, że obowiązywało wówczas 25 strategii sektorowych (pełen wykaz dokumentów strategicznych, obejmujący strategie, programy i plany obejmował 406 pozycji).

Z dokonanego przeglądu wynika m.in., że powstające w badanym okresie dokumenty cechował brak spójności. Wydaje się, że część strategii sektorowych opracowywana była w oderwaniu od innych strategii. Niewiele dokumentów zajmowało się perspektywą długofalową; większość koncentrowała się na problemach krótko- i średniookresowych, przy czym wiele z nich miało charakter ogólnokierunkowy.

Dokumenty opracowywane były w różnej konwencji, co było związane z brakiem wzorców i doświadczeń. Wiele spośród tych dokumentów nie zawierało konkretnych informacji dotyczących finansowania, wskaźników realizacji, jak również systemu monitorowania prowadzonych działań. Wskazane było więc pewne ujednoczenie formuły dokumentów strategicznych, co zostało zapoczątkowane wejściem w życie ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, jak też wypracowanie hierarchii/systemu zależności dokumentów programowych w poszczególnych resortach, tak aby skutecznie realizować cele i zadania rozwoju kraju.

Z kolei według stanu na koniec lutego 2009 r. obowiązywały 42 strategie rozwoju, odnoszące się do rozwoju regionów, rozwoju przestrzennego, sektorów lub dziedzin. W związku z tym ewidentna stała się potrzeba uporządkowania i znacznego zredukowania liczby tego rodzaju dokumentów.

W 2009 r. rozpoczęto prace nad podstawowymi dokumentami strategicznymi wprowadzonymi do systemu zarządzania rozwojem kraju nowelizacją ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* z 2008 r., tj. *Długookresową strategią rozwoju kraju*, aktualizacją *Średniookresowej strategii rozwoju kraju* oraz 9 zintegrowanymi strategiami rozwoju, wskazanymi w *Planie uporządkowania strategii rozwoju*.

Przygotowanie 9 zintegrowanych strategii rozwoju w istotny sposób wpłynie na system dokumentów strategicznych. Część z dotychczasowych dokumentów przestanie obowiązywać, inne zaś zmienią swoją formułę. W końcowej fazie prac nad zintegrowanymi strategiami rozwoju, zespoły międzyresortowe odpowiedzialne za przygotowanie tych strategii dokonają analizy przydatności dotychczas obowiązujących dokumentów, zarówno strategii/polityk, jak i programów. Część z dotychczasowych dokumentów, w zależności od ich przydatności oraz podstawy prawnej, zostanie uznanych za nieobowiązujące, część pozostanie w systemie do czasu zakończenia okresu ich obowiązywania, zaś tematyka innych zostanie ujęta w dokumentach typu „program rozwoju”.

Długookresowa strategia rozwoju kraju

W okresie realizacji NPR, mimo trwających prac nad projektem, nie obowiązywała długookresowa strategia rozwoju kraju. Działania związane z opracowaniem dokumentu prowadzone były przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, a następnie Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Ich efektem jest przyjęta przez rząd w dniu 5 lutego 2013 r. *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*.

Średniookresowa strategia rozwoju kraju

Przez większą część okresu realizacji NPR obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju była *Strategia Rozwoju Kraju 2007–2015* (SRK 2007–2015) przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r. Głównym celem ww. strategii było podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie obywateli i rodzin. Jego realizację miała umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki i trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki oraz regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, a także na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju, jak i wspólnotach lokalnych. W konsekwencji sformułowane w strategii priorytety określające najważniejsze działania obejmowały: wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej, wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości, budowę zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa, rozwój obszarów wiejskich, rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej. W dokumencie założono również, że funkcjonowanie wspólnoty oraz jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności, natomiast w sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Problematyka konkurencyjności gospodarki Polski zajmowała centralne miejsce w *SRK 2007–2015*. Jej poprawie służyły wyodrębnione programy operacyjne perspektywy finansowej 2004–2006 i 2007–2013 (SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*, PO *Innowacyjna Gospodarka*). W celu jej realizacji opracowywane i realizowane były kolejne dokumenty programowe, takie jak *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007–2013* oraz *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki*. Korespondowało to z priorytetami *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, do których należą rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy innowacji) i rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej efektywnej), oraz projektami przewodnimi tej strategii, jak *Unia innowacji*, *Europejska agenda cyfrowa* czy *Polityka przemysłowa w erze globalizacji*.²⁰

Aktywności programowej towarzyszyło zwiększenie finansowania, zarówno z krajowych środków budżetowych, jak i – zwłaszcza – ze środków europejskich. W ramach NPR zrealizowano w obszarze konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy (przedsiębiorczość, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne) niemal 18,26 tys. projektów o wartości ponad 16,57 mld PLN i dofinansowaniu UE w wysokości ponad 5,63 mld PLN, przy zwiększeniu udziału tego rodzaju projektów z 20,5% do 30,5% w ramach Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007–2013.²¹

²⁰ Strategia *Europa 2020* jest na poziomie krajowym realizowana przez Krajowy Program Reform (patrz: Podrozdział 3.1.1 *Krajowy Program Reform*).

²¹ Dotyczy projektów podpisanych do końca 2009 r.

3.1.1 KRAJOWY PROGRAM REFORM

Państwa członkowskie UE zobowiązane były do tworzenia dokumentów strategicznych zawierających plany rozwoju kraju, które powinny być spójne ze strategiami opracowanymi na poziomie UE. Takimi dokumentami planistycznymi były *Krajowe Programy Reform* (KPR). Obowiązek ten nałożono na państwa członkowskie podczas dokonywania zmian w systemie implementacji *Strategii Lizbońskiej* (SL) w 2005 r. Przedmiotowe programy stanowią wyraz „unarodowienia” celów i priorytetów strategii UE.

Wprowadzenie KPR nie tylko umożliwiło poszczególnym państwom sprawniejsze planowanie reform, ale również ułatwiło monitorowanie stopnia realizacji strategii w państwach członkowskich.

Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej

Przez większą część okresu wdrażania NPR obowiązywał *KPR na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej*. Celem SL, przyjętej na szczycie przywódców UE w marcu 2000 r. oraz uzupełnionej na szczycie w Goeteborgu w czerwcu 2001 r. o wymiar środowiskowy, było uczynienie z Unii Europejskiej w ciągu 10 lat najbardziej dynamicznej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy gospodarki na świecie, zdolnej do zapewnienia zrównoważonego wzrostu, oferującej więcej lepszych miejsc pracy, większą spójność społeczną, jak również poszanowanie środowiska naturalnego. Strategia zainicjowała szereg skoordynowanych działań na wielu polach, m.in. edukacji, badań naukowych, finansów publicznych, tworzenia społeczeństwa informacyjnego czy budowy gospodarki opartej na wiedzy, oraz wykorzystywała wspólnotowy potencjał naukowo-badawczy, który miał stać się główną siłą napędową modernizowanej gospodarki wspólnotowej.

Od chwili przyjęcia, *Strategia Lizbońska* podlegała ciągłej ocenie i procesom dostosowawczym do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej. Po pięciu latach wdrażania *Strategii*, uznano, że dla osiągnięcia celów lizbońskich tempo reform musi zostać znacznie przyspieszone. Wśród najważniejszych opóźnień zidentyfikowano m.in. zbyt niską konkurencyjność gospodarki UE, niedostateczne nakłady na badania i rozwój (B+R), niską innowacyjność i wysokie bezrobocie. Głównymi przyczynami takiego stanu rzeczy były: brak harmonizacji realizacji celów lizbońskich w poszczególnych państwach członkowskich, zbyt obszerna lista priorytetów, niski poziom koordynacji między państwami członkowskimi, brak odpowiednich nakładów finansowych na wdrażanie działań lizbońskich. W efekcie, w 2005 r. *Strategia Lizbońska* została poddana głębokiej reformie.

Odnowiona *Strategia Lizbońska* została zorientowana na dwa główne cele: zrównoważony wzrost gospodarczy oraz trwały wzrost zatrudnienia, a spośród rozlicznych celów cząstkowych w 2006 r. wybrano cztery główne priorytety. Były to:

- *Rozwój zasobów ludzkich, modernizacja rynków pracy i wzrost zatrudnienia;*
- *Rozwój przedsiębiorczości, poprawa otoczenia dla prowadzenia biznesu, w tym deregulacja i likwidacja obciążeń biurokratycznych;*
- *Rozwój wiedzy, innowacji i badań naukowych;*
- *Poprawa sytuacji na rynku energii i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.*

Istotnym elementem odnowionej *Strategii Lizbońskiej* było również silniejsze powiązanie jej realizacji z polityką spójności, która stała się kluczowym instrumentem finansowania realizacji strategii na szczeblu krajowym. W tym celu ustanowiono tzw. *Lisbon earmarking*, czyli zasady wyodrębniania środków polityki spójności na realizację celów lizbońskich.

Jak zostało wspomniane we wstępie do przedmiotowego Podrozdziału, w Polsce, do koordynacji procesu lizbońskiego służył Krajowy Program Reform. W pierwszym cyklu realizacji odnowionej

Strategii Lizbońskiej obejmującym lata 2005–2008, jako podstawowy cel KPR wskazano utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, sprzyjającego tworzeniu nowych miejsc pracy.

Trzy lata realizacji Krajowego Programu Reform przyniosło szereg zmian strukturalnych pozytywnie wpływających na rozwój gospodarczy. Główne reformy rozpoczęte w okresie 2005–2008 były kontynuowane w kolejnym cyklu – *Krajowym Programie Reform na lata 2008–2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej*, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2008 r. KPR 2008–2011 oparty był o przyjęte przez Radę Europejską *Zintegrowane Wytoczne w Sprawie Wzrostu Gospodarczego i Zatrudnienia na lata 2008–2010*, rekomendacje i obszary monitorowania wskazane w marcu 2008 r. przez Radę Europejską w odniesieniu do Polski oraz *Strategiczny Plan Rządzenia Rządu*. Głównym celem wskazanym w tym dokumencie było: *stworzenie podstaw do trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, wpływającego na poprawę standardu życia obywateli*. Reformy KPR 2008–2011 realizowane były w ramach trzech obszarów priorytetowych:

- *aktywne społeczeństwo* – realizacja działań w tym obszarze przyczyniała się do zapewnienia odpowiednich warunków dla rozwoju społeczeństwa i obywateli;
- *innowacyjna gospodarka* – realizacja działań w tym obszarze kierowana była na rozwój sektorów i gałęzi o dużej wartości dodanej oraz wysokiej innowacyjności, co istotnie wpływać miało na długofalowy wzrost gospodarczy;
- *sprawne instytucje* – efektywne wykorzystanie środków publicznych osiągnięte dzięki realizacji działań w tym obszarze (bez dodatkowych obciążeń dla obywateli i przedsiębiorców) umożliwić miało sprawną realizację polityk prorozwojowych i inwestycji publicznych, przy zapewnieniu właściwego poziomu zabezpieczenia socjalnego.

Dla osiągnięcia celów odnowionej *Strategii Lizbońskiej* w Polsce na ostatnim etapie jej wdrażania, Rada Ministrów przyjęła w dniu 19 maja 2009 r. *Dokument Implementacyjny Krajowego Programu Reform na lata 2008–2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej* – dokument operacyjny, przedstawiający szczegółowy harmonogram realizacji zadań, plan finansowy, wskaźniki ilościowe i jakościowe oraz resorty i urzędy odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań. Dokument ten został, w porównaniu z KPR, rozszerzony o zadania dodatkowe mające na celu przeciwdziałanie skutkom globalnego kryzysu gospodarczego oraz został dostosowany do nowych uwarunkowań gospodarczych.

W Polsce istotną rolę we wdrażaniu *Strategii Lizbońskiej* odgrywały fundusze strukturalne. Do realizacji działań przewidzianych w Krajowym Programie Reform przyczyniły się przedsięwzięcia współfinansowane w ramach Narodowego Planu Rozwoju, angażując ponad połowę alokacji. Najwięcej środków (ok. 17,3 mld PLN) miało wpływ na wsparcie otoczenia instytucjonalnego przedsiębiorczości, poprawę konkurencyjności nauki, infrastruktury transportowej czy zwiększenie innowacyjności w obszarze ochrony środowiska.

Część projektów, o wartości ok. 12,5 mld PLN, wspierała działania nakierowane na rozwój kapitału ludzkiego, edukacji i infrastruktury ochrony zdrowia. Dodatkowe środki (ok. 1,3 mld PLN) pozwoliły na poprawę sytuacji w sferze administracji publicznej, przyczyniając się do jej rozwoju.

W latach 2004–2006 ok. 43% środków unijnych realizowało cele odnowionej *Strategii Lizbońskiej*.²² Projekty te charakteryzują się większą efektywnością, tj. większym niż inne projekty wpływem na poprawę poziomu PKB, zatrudnienia i wydajności pracy oraz dynamizowanie procesów inwestycyjnych.²³

²² W kolejnej perspektywie finansowej, realizując Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013, strona polska przeznaczyła blisko 64% alokacji środków unijnych na wydatki związane z celami prolizbońskim.

²³ Przeciętny udział programów o charakterze prolizbońskim we wzroście PKB osiągniętym w latach 2004–2007 wynosi 3%, co oznacza zwiększenie rocznego tempa PKB do 0,26 pkt. proc. Ocenia się, że w analizowanym okresie projekty

Wydatki prozobnońskie w ramach funduszy strukturalnych obejmowały: budowę nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej i energetycznej, uwolnienie potencjału innowacji (zwłaszcza MŚP), wysoką jakość prac B+R, efektywne inwestycje w wiedzę oraz nowoczesne systemy edukacji i kształcenia zawodowego, wzrost zdolności adaptacji do zmian na rynku pracy oraz efektywne instrumenty aktywnej polityki rynku pracy.

3.2 EUROPEJSKA STRATEGIA ZATRUDNIENIA

Europejska Strategia Zatrudnienia stanowiła zbiór zasad i priorytetów ukierunkowujących działania Unii Europejskiej na określone cele w zakresie polityki zatrudnienia. Jej celem była koordynacja narodowych polityk zatrudnienia państw członkowskich, a także wyznaczanie kierunków rozwoju w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania bezrobociu, rozwijania potencjału kadrowego oraz integracji społecznej rynku pracy.

Europejską Strategię Zatrudnienia zainicjowano w listopadzie 1997 r. na mocy Traktatu Amsterdamskiego. W styczniu 2003 r. Komisja Europejska przedstawiła komunikat w sprawie znowelizowanej *Europejskiej Strategii pełnego zatrudnienia i lepszych miejsc pracy dla wszystkich*. Następnie w dniu 22 lipca 2003 r. Rada Europejska przyjęła *Wytyczne Polityki Zatrudnienia dla państw członkowskich*. W wyniku decyzji powziętej przez Radę (2003/578/WE) cele, które do 2003 r. były zgrupowane w cztery filary, zostały zastąpione trzema nowymi głównymi celami na lata 2004–2010. Te trzy nowe cele były wzajemnie ze sobą powiązane, a przy tym odzwierciedlały Agendę Lizbońską. Było to:

- *pełne zatrudnienie;*
- *poprawa jakości i produktywności pracy;*
- *wzmocnienie spójności społecznej i integracji.*

Realizacja pierwszego celu, pn. *pełne zatrudnienie*, była niezbędna dla podtrzymania wzrostu gospodarczego i wzmocnienia spójności społecznej. W ramach tego celu państwa UE dążyły do zmniejszenia bezrobocia poprzez zwiększenie popytu na pracę. Rada UE założyła, że do 2010 r. kraje członkowskie powinny doprowadzić do uzyskania stopy zatrudnienia na poziomie 70%. W przypadku kobiet powinna ona wynieść 60%, a w przypadku pracowników w wieku 55–64 lata – 50%.

Drugi cel – *poprawa jakości i produktywności pracy* – był powiązany z dążeniem w kierunku konkurencyjnej i opartej na wiedzy gospodarki. W związku z tym wzrost zatrudnienia musiał przebiegać równolegle z podniesieniem poziomu atrakcyjności miejsc pracy, jakości pracy i przyspieszeniem tempa wzrostu i wydajności pracy oraz zmniejszeniem udziału w zatrudnieniu nisko opłacanych pracowników.

Trzeci cel, tj. *wzmocnienie spójności społecznej i integracji*, nakazywał państwom członkowskim podjąć zdecydowane działanie w celu wzmocnienia integracji społecznej, zapobiegania wyłączeniu z rynku pracy i wspierania dostępu do zatrudnienia osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.

Przedmiotowe cele zostały doprecyzowane w *10 Wytycznych w sprawie zatrudnienia*, które stanowiły priorytety działań dla krajów członkowskich, a także podstawę do opracowywania *Narodowego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia*. Opracowane i przyjęte przez Radę Europejską, a zatwierdzone przez Komisję Europejską, wytyczne polityki zatrudnienia obejmowały:

- aktywne i prewencyjne działania na rzecz bezrobotnych i biernych zawodowo;
- tworzenie miejsc pracy i przedsiębiorczość;
- wspieranie zdolności adaptacyjnych i mobilności na rynku pracy;

prozobnońskie w 10,6% przyczyniły się do ogólnej zmiany relacji nakładów inwestycyjnych do PKB oraz wygenerowały 8,5% całkowitego wzrostu stopy zatrudnienia.

- promocja rozwoju kapitału ludzkiego i uczenie się przez całe życie;
- wzrost podaży pracy i promowanie aktywnego starzenia się;
- polityka równości szans dla kobiet i mężczyzn;
- wspieranie integracji i zwalczanie dyskryminacji osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy;
- rozwijanie finansowych zachęt do podejmowania zatrudnienia;
- przekształcanie nielegalnej pracy w regularne zatrudnienie;
- zmniejszenie regionalnych różnicowań w zatrudnieniu.

Sektorowy Program Operacyjny *Rozwój zasobów ludzkich*

Sektorowy Program Operacyjny *Rozwój zasobów ludzkich* wpisujący się w *Europejską Strategię Zatrudnienia* między innymi poprzez wspieranie zatrudnienia, szczególnie grup w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy oraz edukacji. Działania podejmowane w ramach programu wpisowały się zarówno w trzy główne cele strategii, jak i w szczegółowe wytyczne.

Na poziomie SPO RZL wsparcie w obszarze rynku pracy oferowane było w ramach dwóch priorytetów:

- *Aktywna polityka rynku pracy oraz integracja zawodowa i społeczna;*
- *Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.*

Celem pierwszego priorytetu było wzmocnienie potencjału instytucjonalnej obsługi klientów służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy. Miał on służyć również działaniom na rzecz bezrobotnych oraz osób z grup szczególnego ryzyka. Celem dodatkowym priorytetu było wyrównywanie szans kobiet w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia.

W ramach tego priorytetu wdrażane były następujące działania:

- 1.1 *Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy;*
- 1.2 *Perspektywa dla młodzieży;*
- 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia;;*
- 1.4 *Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych;*
- 1.5 *Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka;*
- 1.6 *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet.*

W ramach drugiego priorytetu wdrażane było wsparcie mające na celu umożliwienie osobom w każdym wieku zdobycie umiejętności, które pozwolą funkcjonować na rynku pracy. Dlatego celem priorytetu było rozszerzanie dostępu do edukacji i poprawa jej poziomu. Istotne było włączanie w proces edukacji technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Kolejne cele priorytetu to podnoszenie kwalifikacji pracowników, promocja edukacji w zakresie przedsiębiorczości i promocja elastycznych form pracy. Priorytet ten miał również na celu poprawę jakości pracy administracji publicznej poprzez zapewnienie odpowiednich szkoleń.

Zaliczane były do niego działania obejmujące:

- 2.1 *Zwiększanie dostępu do edukacji – promowanie kształcenia ustawicznego;*
- 2.2 *Podnoszenie jakości nauczania w odniesieniu do potrzeb rynku pracy;*
- 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki;*
- 2.4 *Wsparcie zdolności administracyjnych.*

Zwiększenie zatrudnienia jako cel horyzontalny NPR 2004–2006

Szczegółowe informacje na temat efektów interwencji funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 związanych z zatrudnieniem oraz realizacji wskaźników kontrolnych NPR w tym zakresie przedstawiono w Podrozdziale 2.2 *Cel horyzontalny 2: Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia.*

4. POSTĘP REALIZACJI NPR

4.1 POSTĘP FINANSOWY W RAMACH PROGRAMÓW WSPÓŁFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Wdrażanie programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych dobiegło końca w 2009 r. W związku z powyższym, w kolejnych latach w programach współfinansowanych ze środków przedmiotowych funduszy nie prowadzono naboru wniosków o dofinansowanie, nie podpisywano umów (nie wydawano decyzji) o dofinansowanie, nie ponoszono także dalszych wydatków w ramach projektów.

Wartość wniosków o dofinansowanie poprawnych pod względem formalnym złożonych od uruchomienia programów do końca 2012 r. sięgnęła ponad 76,4 mld PLN, co stanowi 234%²⁴ alokacji na cały okres programowania 2004–2006. Wnioski o dofinansowanie projektów o największej wartości złożono w ramach ZPORR oraz SPO WKP, gdzie wartości wnioskowanego wsparcia sięgnęły od uruchomienia programów odpowiednio 31,1 mld PLN oraz 17,4 mld PLN. W pozostałych programach wartości wsparcia ze środków wspólnotowych, o jakie wnioskowały uprawnione podmioty do końca 2012 r., przedstawiały się następująco: SPO RZL – 10 397 mln PLN, SPOT – 7847 mln PLN, SPO ROL – 7181 mln PLN, IW *Equal* – 786 mln PLN, SPO RYBY – 963 mln PLN oraz PO PT – 135 mln PLN. Ponadto Komitety Sterujące w ramach Programów IW *INTERREG IIIA* pozytywnie zarekomendowały wnioski o przyznanie dofinansowania z EFRR na łączną kwotę 768 mln PLN. Należy zaznaczyć, iż we wszystkich programach operacyjnych wartość złożonych wniosków w znaczącym stopniu przekroczyła wielkość środków funduszy strukturalnych alokowanych na program w okresie 2004–2006.²⁵

Na poniższym wykresie przedstawiono wartość wniosków o dofinansowanie złożonych przez beneficjentów w poszczególnych latach wdrażania.

²⁴ W celu precyzyjnego wyliczenia procentowych kwot wyrażających stosunek wartości złożonych wniosków, podpisanych umów czy dokonanych płatności do dostępnej alokacji wspomniane wartości w niniejszym sprawozdaniu stanowią iloraz odpowiednio wartości złożonych wniosków, podpisanych umów czy dokonanych płatności do alokacji wyliczonej zgodnie z poniższym algorytmem:

$$A = [P_{\text{PLN}} + (P_{\text{EUR}} - P_{\text{EUR}}) * K_{\text{EBC}}], \text{ gdzie}$$

A – to wyrażona w PLN wartość alokacji środków wspólnotowych;

P_{EUR} – to wyrażona w EUR wartość alokacji środków wspólnotowych, określona w dokumentach programowych dla lat 2004–2006 (aktualizowana wraz ze zmianami w szczegółowych opisach priorytetów);

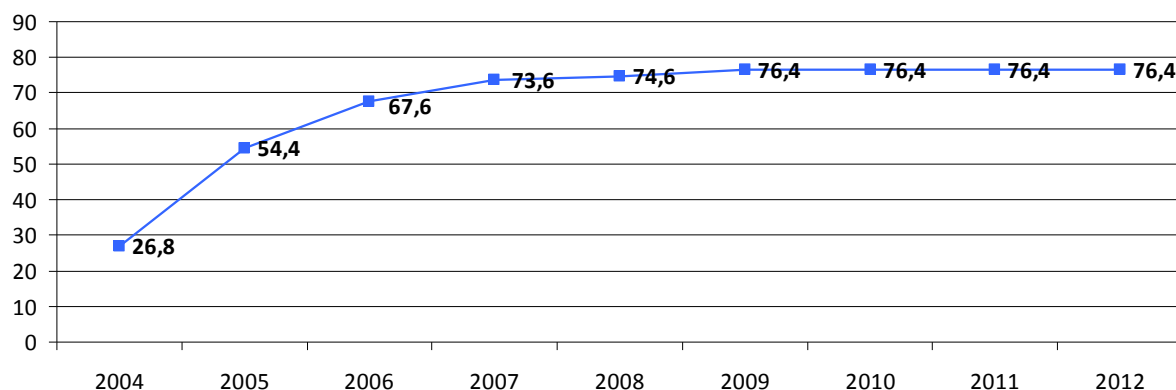
P_{EUR} – to wyrażona w EUR wartość wydatków kwalifikowanych w części odpowiadającej środkom wspólnotowym, skumulowanych od początku okresu programowania, certyfikowanych i poświadczonych przez Instytucję Certyfikującą do KE, jako wydatki spełniające wymogi kwalifikowalności;

P_{PLN} – to wyrażona w PLN wartość wydatków kwalifikowanych w części odpowiadającej środkom wspólnotowym, skumulowanych od początku okresu programowania, stanowiących podstawę wyliczenia kwot poświadczonych i certyfikowanych przez IC do KE (P_{EUR});

K_{EBC} – to kurs Europejskiego Banku Centralnego z przedostatniego dnia kwotowania środków w Europejskim Banku Centralnym w miesiącu poprzedzającym miesiąc, w którym dokonuje się wyliczenia wartości alokacji.

²⁵ Ze względu na fakt, iż dane w odniesieniu do wnioskowanego zapotrzebowania na środki wspólnotowe w programach realizowanych w ramach *INTERREG III A* nie obejmują wszystkich złożonych (i poprawnych pod względem formalnym) wniosków, lecz jedynie wnioski zarekomendowane przez Komitety Sterujące, powyższa informacja nie uwzględnia wspomnianych programów.

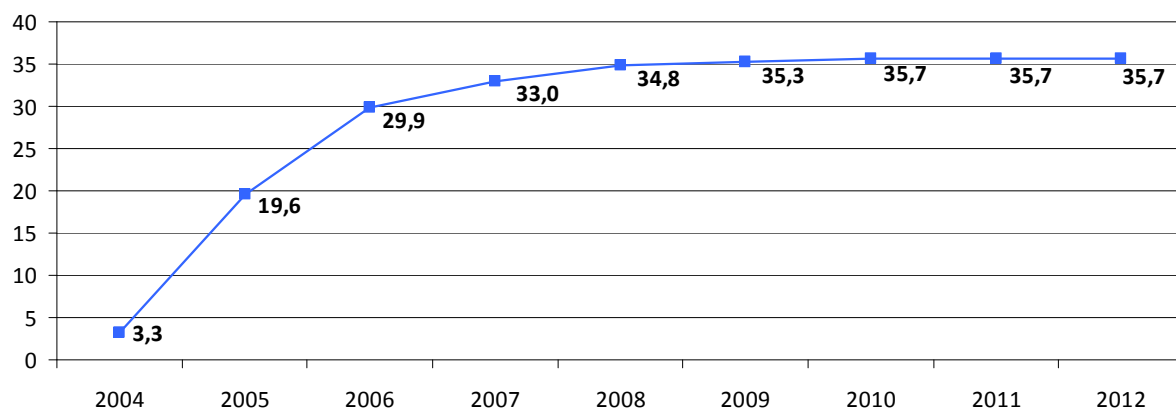
Wykres 8 Wartość wniosków o dofinansowanie złożonych przez beneficjentów w poszczególnych latach (narastająco, w mld PLN)

Źródło: informacje miesięczne z realizacji programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych.

Od uruchomienia programów operacyjnych podpisano umowy lub wydano decyzje o dofinansowanie realizacji projektów angażujące środki wspólnotowe na łączną kwotę sięgającą ponad 35,7 mld PLN, co stanowi 109% alokacji na lata 2004–2006. Programem, w ramach którego zakontraktowano do końca 2012 r. największą kwotę środków wspólnotowych, był ZPORR, gdzie wartość podpisanych umów (wydanych decyzji) przekroczyła 12 mld PLN. Wartość kontraktacji w poszczególnych latach wdrażania zaprezentowano na poniższym wykresie. Liczbę oraz wartość zawartych umów w podziale na programy operacyjne wg stanu na koniec 2012 r. przedstawiono w tabeli.

Wykres 9 Wartość umów o dofinansowanie zawartych w poszczególnych latach wdrażania (dofinansowanie UE w mld PLN, narastająco)

Źródło: informacje miesięczne oraz sprawozdania końcowe z realizacji programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych.

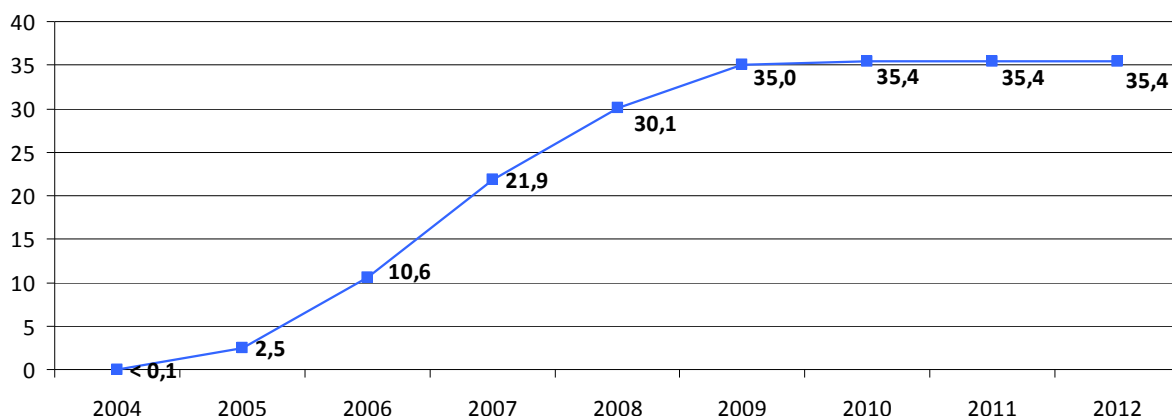
Tabela 7 Liczba oraz wartość zrealizowanych projektów w podziale na programy operacyjne oraz inicjatywy wspólnotowe (stan na dzień 31 grudnia 2012 r.)

Program operacyjny/ inicjatywa wspólnotowa	Liczba projektów	Wartość całkowita projektów (PLN)	Wartość dofinansowania UE (PLN)
PO PT	155	138 772 660	104 079 494
IW <i>Equal</i>	287	761 258 060	570 943 545
IW <i>INTERREG IIIA</i>	1 055	1 041 480 546	698 521 002
SPO ROL	49 837	12 061 664 296	4 513 873 567
SPO RZL	4 034	8 514 524 014	6 186 711 149
SPO RYBY	4 123	1 556 017 854	822 326 265
SPOT	146	9 544 282 118	5 611 368 210
SPO WKP	15 156	14 871 535 293	4 911 705 979
ZPORR	13 655	21 494 835 367	12 238 032 713
RAZEM	88 448	69 984 370 208	35 657 561 924

Źródło: sprawozdania końcowe z realizacji programów operacyjnych oraz inicjatyw wspólnotowych.

Do końca grudnia 2012 r. w ramach programów/priorytetów zawarto umowy (wydano decyzje) angażujące 112% EFRR. Procent zakontraktowanych środków pozostałych funduszy strukturalnych jest nieznacznie niższy i wynosi: dla Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) 99%, dla EFS 108%, a dla Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa (FIWR) 113% całkowitej alokacji funduszu przewidzianej na lata 2004–2006.

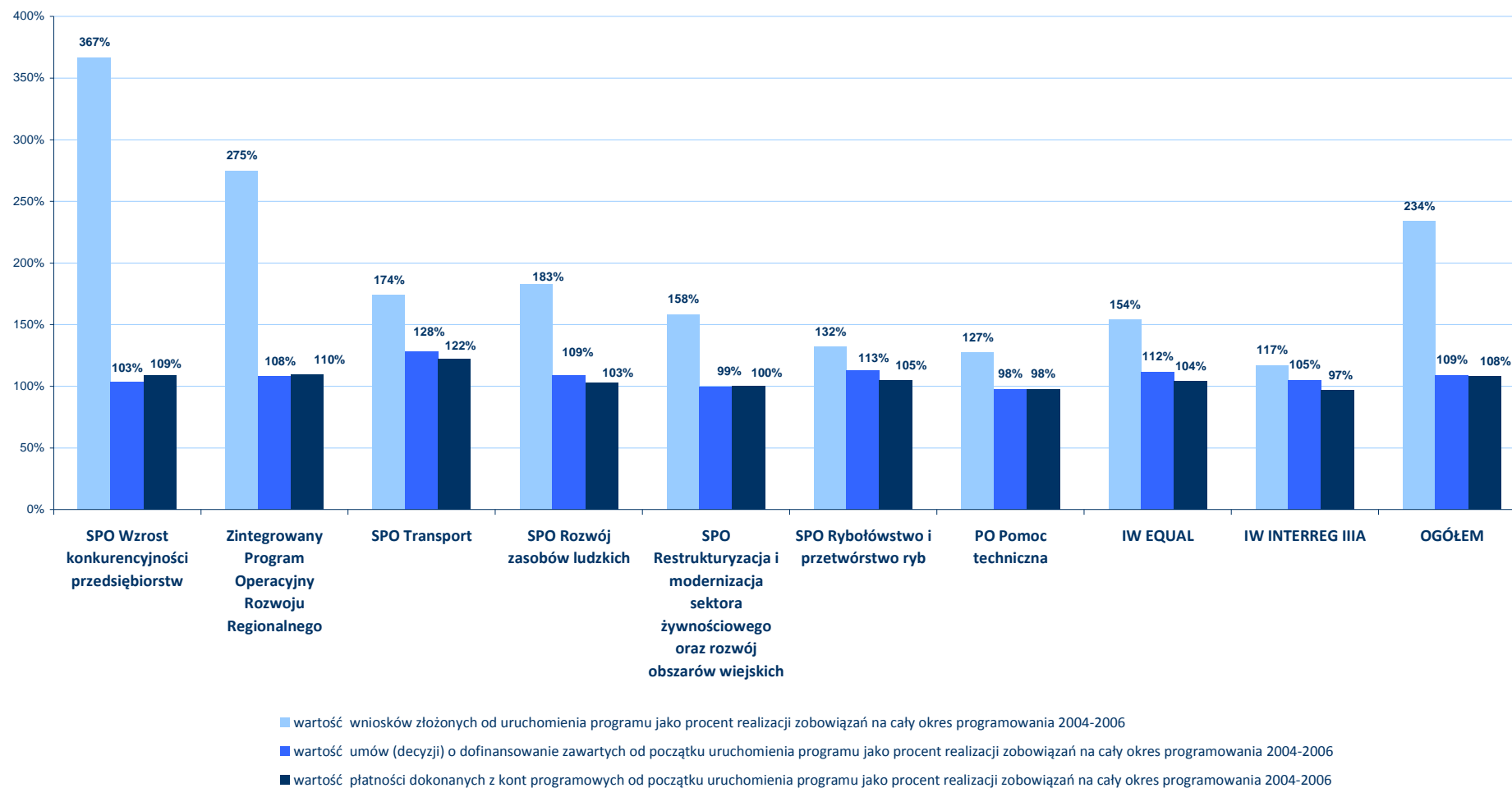
Wykres 10 Wartość płatności dokonanych na rzecz beneficjentów w poszczególnych latach wdrażania (dofinansowanie UE w mld PLN, narastająco)

Źródło: informacje miesięczne oraz sprawozdania końcowe z realizacji programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych.

Wartość płatności ze środków funduszy strukturalnych dokonanych od uruchomienia programów wyniosła 35,4 mld PLN (wykres powyżej), co stanowi 108% środków przeznaczonych na cały okres programowania 2004–2006. Programem charakteryzującym się największą wartością płatności dokonanych ze środków wspólnotowych – ponad 12,4 mld PLN – był ZPORR. Do końca grudnia 2012 r. dokonane zostały płatności odpowiadające 111% alokacji środków EFRR przewidzianej na cały okres programowania. Procent wypłaconych środków z pozostałych funduszy strukturalnych jest niższy i wynosi: dla EFOiGR 100%, dla EFS 103%, natomiast dla FIWR 105% całkowitej alokacji funduszu przewidzianej na lata 2004–2006.

Wykres 11 Wartość złożonych wniosków, podpisanych umów o dofinansowanie oraz zrealizowanych płatności w ramach programów operacyjnych oraz IW *Equal* i *INTERREG IIIA* jako procent realizacji zobowiązań na lata 2004–2006, wg stanu na koniec grudnia 2012 r. (dla wyliczenia wartości procentowych w stosunku do alokacji zastosowano kurs MF: 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne oraz sprawozdania końcowe z realizacji programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych.

Do końca 2012 r. skierowane zostały do KE wnioski o płatność okresową i końcową na kwotę ok. 8,3 mld EUR, co odpowiada 96,2% alokacji na lata 2004–2006. KE dokonała od uruchomienia programów płatności w wysokości blisko 7,2 mld EUR, co stanowi 83,5% alokacji środków funduszy strukturalnych na lata 2004–2006. Łącznie ze środkami przekazanymi w latach 2004 i 2005 w ramach płatności zaliczkowych do Polski trafiło ponad 8,5 mld EUR (99,3%²⁶ alokacji funduszy strukturalnych na lata 2004–2006).²⁷

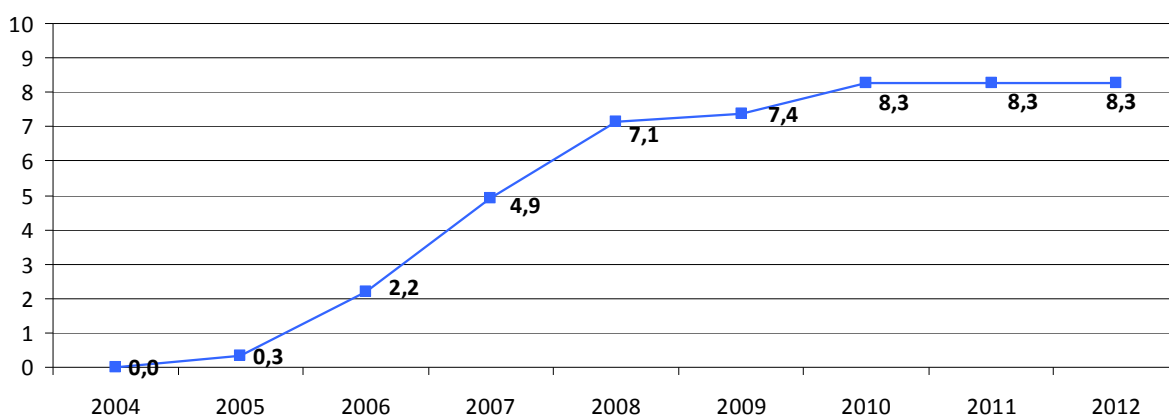
Tabela 8 Wkład unijny poświadczony przez Instytucję Płatniczą do KE oraz wartość płatności przekazanych przez KE w ramach poszczególnych programów oraz inicjatyw wspólnotowych, wg stanu na koniec grudnia 2012 r.

Program operacyjny/ inicjatywa wspólnotowa	Wkład unijny poświadczony przez Instytucję Płatniczą do KE (w EUR)	Kwota otrzymana z KE w ramach płatności okresowych (w EUR)	Kwota otrzymana z KE w ramach płatności zaliczkowych (w EUR)	Łączna kwota płatności otrzymanych z KE (w EUR)
0	1	2	3	4=2+3
SPO RZL	1 346 296 668	1 230 224 264	235 205 315	1 465 429 579
IW <i>Equal</i>	124 870 543	112 508 093	21 430 113	133 938 206
ZPORR EFS	399 529 524	368 314 409	70 155 126	438 469 535
ZPORR EFRR	2 414 033 216	2 125 201 037	404 800 197	2 530 001 234
SPO WKP	1 155 007 428	1 028 091 955	200 175 747	1 228 267 702
PO PT	23 455 191	23 003 718	4 528 714	27 532 433
SPOT	1 253 184 260	977 242 951	186 141 514	1 163 384 465
IW <i>INTERREG IIIA</i>	175 037 051	166 891 472	14 765 292	181 656 764
SPO ROL	1 101 569 573	998 212 503	190 830 278	1 189 042 781
SPO RYBY	272 706 101	145 494 951	32 293 129	177 788 080
OGÓŁEM	8 265 689 556	7 175 185 353	1 360 325 426	8 535 510 779

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych Instytucji Płatniczej.

Wartość środków certyfikowanych do Komisji Europejskiej oraz refundacji z KE w poszczególnych latach wdrażania zaprezentowano na poniższych wykresach.

Wykres 12 Wkład unijny poświadczony do KE w poszczególnych latach wdrażania (narastająco, w mld EUR)

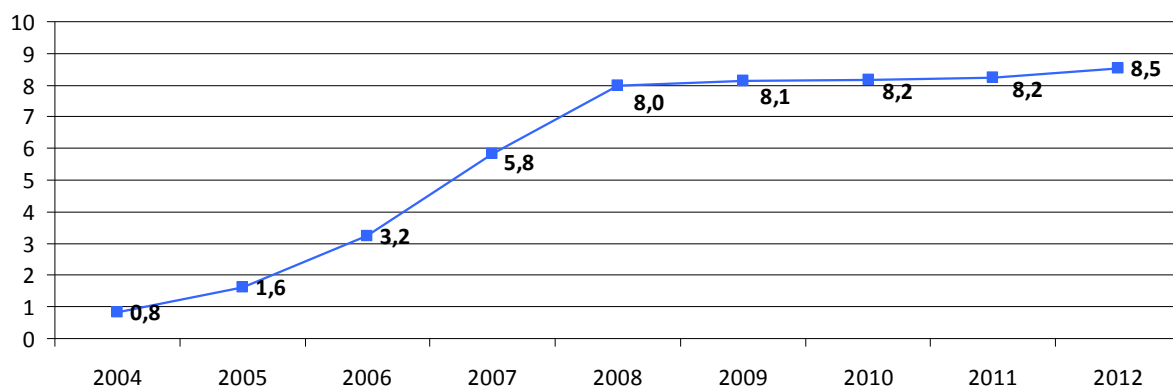

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych z Instytucji Płatniczej.

²⁶ Wartość alokacji nie uwzględnia środków wspólnotowych przewidzianych dla komponentów B i C IW *INTERREG III*.

²⁷ Zgodnie z zasadami zamknięcia pomocy określonymi w regulacjach wspólnotowych, KE przekazuje państwom członkowskim ostatnie 5% alokacji tytułem rozliczenia końcowego po przedłożeniu przez państwo tzw. dokumentów zamknięcia pomocy oraz pozytywnym zweryfikowaniu ww. dokumentów przez służby Komisji.

Wykres 13 Wartość refundacji środków funduszy strukturalnych otrzymanych z Komisji Europejskiej w poszczególnych latach wdrażania (narastająco, w mld EUR)

Źródło: opracowanie IZ PWW własne na podstawie danych z Instytucji Płatniczej.

Postęp finansowy projektów *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006* przedstawiono w poniższym Rozdziale.

4.2 FUNDUSZ SPÓJNOŚCI²⁸

Interwencja w ramach Funduszu Spójności miała zasięg krajowy, a jej celem było wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej Unii poprzez finansowanie dużych projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej. Współfinansował on projekty dotyczące ochrony środowiska i infrastruktury transportowej o wartości przekraczającej 10 mln EUR. Dodatkowo, po akcesji Polski do UE w roku 2004 w ramach FS kontynuowana była realizacja projektów współfinansowanych z przedakcesyjnego funduszu ISPA.

Alokacja i realizowane projekty

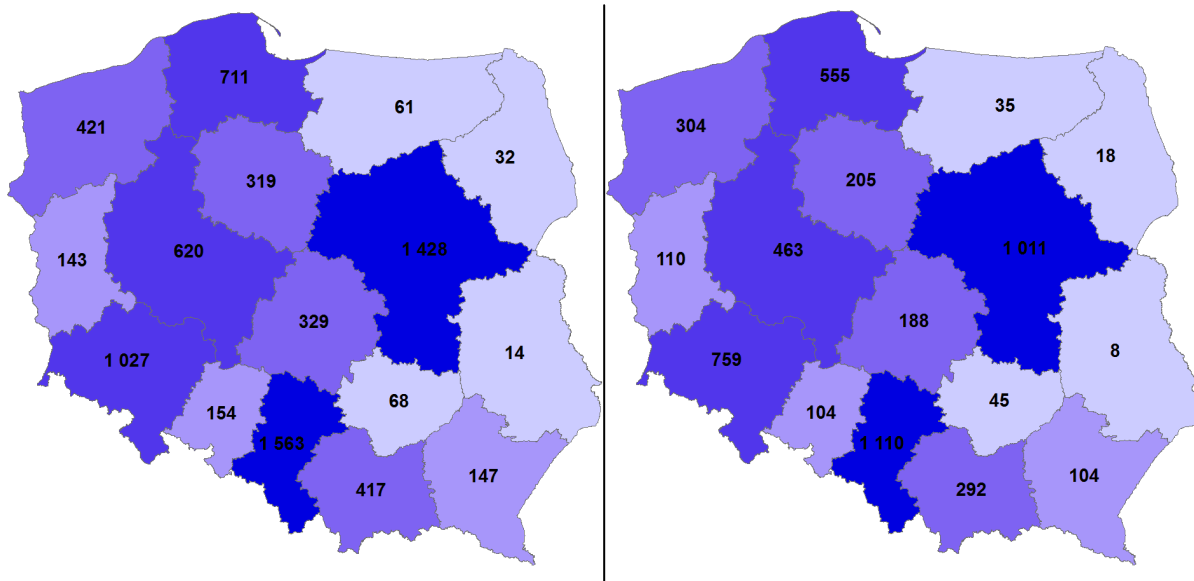
Zgodnie z aktualnymi decyzjami, łączna wartość dofinansowania dla 130 projektów Funduszu Spójności wynosi 5,5 mld EUR. 111 przedsięwzięć to projekty inwestycyjne, a pozostałe to projekty pomocy technicznej i horyzontalnej.

Poniższe mapy prezentują rozkład kosztów kwalifikowanych oraz dofinansowania FS w podziale na województwa.²⁹

²⁸ Dane finansowe zostały obliczone na podstawie aktualnych decyzji KE. Więcej informacji na temat projektów Funduszu Spójności, dla których okres kwalifikowalności wydatków zakończył się w 2012 r., znajduje się w Rozdziale 7. *Zamknięcie pomocy na lata 2004–2006*.

²⁹ W ramach projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności występowały inwestycje, które realizowane były na obszarze więcej niż jednego województwa oraz projekty pomocy technicznej. Przedsięwzięcia te nie zostały zaznaczone na mapach, łączna wartość ich kosztów kwalifikowanych wynosi ok. 214 mln EUR. Ich wartość dofinansowania kształtuje się na poziomie ok. 163 mln EUR.

Mapa 1 Rozkład regionalny kosztów kwalifikowalnych (po lewej) oraz uzyskanego dofinansowania (po prawej) projektów współfinansowanych w ramach Funduszu Spójności na lata 2004–2006 (w mln EUR, stan na 31 grudnia 2012 r.)

Źródło: Departament Koordynacji Programów Infrastrukturalnych, MRR.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację projektów były:

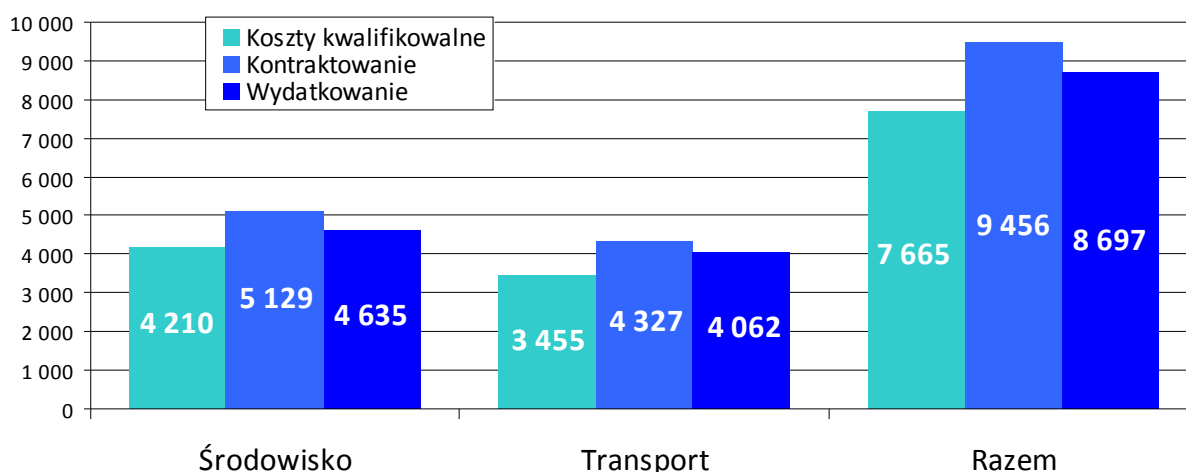
- w sektorze transportu: PKP PLK S.A., GDDKiA oraz MTBiGM (dawniej MI);
- w sektorze środowiska: jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek samorządu terytorialnego, komunalne spółki prawa handlowego oraz NFOŚiGW.

Kontraktowanie i wydatkowanie

Wartość kontraktów podpisanych z wykonawcami w ramach projektów FS wg stanu na koniec grudnia 2012 r. wyniosła 9,5 mld EUR, co stanowi ok. 123% wartości kosztów kwalifikowalnych projektów FS wskazanych w aktualnych decyzjach KE o przyznaniu dofinansowania. Odsetek ten przekracza 100% w związku z faktem, że koszty inwestycji infrastrukturalnych znacząco wzrosły w stosunku do pierwotnych założeń.

Do dnia 31 grudnia 2012 r. wydatkowano 8,7 mld EUR, co stanowi około 113% wartości kosztów kwalifikowalnych projektów FS wskazanych w aktualnych decyzjach KE o przyznaniu dofinansowania.

Wykres 14 Realizacja projektów Funduszu Spójności – kontraktowanie i wydatkowanie środków wg stanu na koniec grudnia 2012 r. (dane w mln EUR)

Źródło: Departament Koordynacji Programów Infrastrukturalnych, MRR.

Wnioskowanie i płatności z KE

W sektorze środowiska i transportu wartość wniosków o płatność przekazanych do KE od początku realizacji Funduszu Spójności osiągnęła poziom ok. 5,4 mld EUR, co stanowi ok. 99% dofinansowania projektów FS. Pozostała do zawnioskowania kwota ujęta zostanie we wnioskach o płatności końcowe dla dwóch realizowanych do dnia 31 grudnia 2012 r. projektów.

Do końca 2012 r. strona polska otrzymała z KE płatności o łącznej wysokości prawie 4,9 mld EUR, co stanowi 89% dofinansowania projektów FS. Ostatecznie rozliczono 29 ze 128 projektów, dla których zawnioskowano o płatności końcowe (dla jednego projektu EDIS³⁰, 19 projektów z sektora środowiska oraz 9 projektów z sektora transportu).³¹

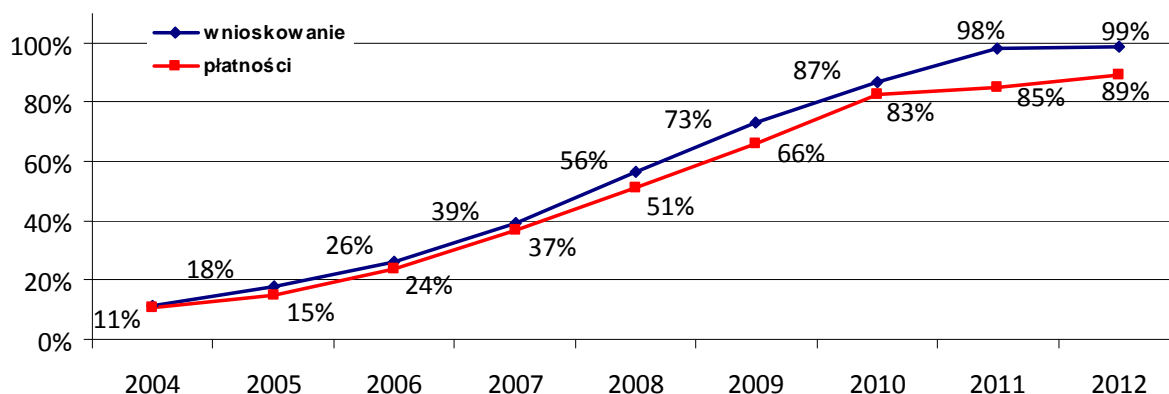
Poniżej przedstawiono postępy w realizacji FS w ujęciu rocznym. Procentowa wartość wnioskowania i płatności obliczona została w odniesieniu do dofinansowania FS zgodnie z aktualnymi dla danego roku decyzjami.³²

³⁰ Ang. *Extended Decentralised Implementation System*, tj. System Rozszerzonej Decentralizacji Wdrażania. Przyjęcie EDIS było niezbędnym elementem działań dostosowującym polski system instytucjonalny do funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej i obsługi m.in. Funduszu Spójności. EDIS był związany z przekazaniem krajowym instytucjom przez Komisję Europejską pełnej odpowiedzialności za obsługę środków pomocowych. Przekazanie uprawnień związanych z zarządzaniem implikuje opracowanie i wdrożenie precyzyjnych procedur postępowania na każdym etapie obsługi środków, mechanizmów kontroli i audytu zapewniających poprawność realizacji oraz dokonywanie oceny *ex post* realizacji przez Komisję Europejską.

³¹ Od dnia 1 stycznia do 30 kwietnia 2013 r. wpłynęły płatności końcowe dla 14 projektów z sektora środowiska oraz 1 projektu z sektora transportu.

³² Więcej informacji na temat wyróżniających się inwestycji współfinansowanych ze środków *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006* zamieszczono w Podrozdziale 4.4.7.

Wykres 15 Realizacja projektów Funduszu Spójności – wnioskowanie i płatności środków w ujęciu rocznym

Źródło: Departament Koordynacji Programów Infrastrukturalnych, MRR.

Z uwagi na fakt, że do połowy 2011 r. większość wniosków o płatność końcową dla projektów FS została przesłana do KE, od końca roku 2011 r. widać wyraźny spadek tempa wnioskowania o płatności. 100% wnioskowania o płatności osiągnięte zostanie po wysłaniu wniosków o płatności końcowe dla 2 realizowanych do 31 grudnia 2012 r. projektów.

Rezultaty realizacji projektów Funduszu Spójności

Założeniem realizacji projektów Funduszu Spójności w **sektorze środowiska** była budowa infrastruktury służącej poprawie stanu środowiska naturalnego oraz dostosowanie istniejących obiektów do norm unijnych. W wyniku realizacji inwestycji w sektorze środowiska zbudowano lub zmodernizowano 140 stacji uzdatniania wody i ujęć wody. Przy inwestycjach tych zastosowano najnowocześniejsze technologie uzdatniania, odporne nawet na silny wzrost zanieczyszczenia wody w wyniku powodzi, jak w Tarnobrzegu, czy cechujące się niezwykłą wydajnością i tempem uzdatniania, jak w Filtrach Warszawskich. Dla rozprowadzenia do użytkowników uzyskanej dzięki tym inwestycjom najwyższej jakości wody pitnej wybudowano ponad 1,6 tys. km i zmodernizowano ponad 1,1 tys. km sieci wodociągowej. Ponadto znacznemu uporządkowaniu i poprawie uległ system kanalizacyjny w Polsce. Zbudowano lub zmodernizowano łącznie ponad 9,3 tys. km sieci kanalizacji sanitarnej, 92 oczyszczalni ścieków oraz ponad 1 tys. km sieci kanalizacji deszczowej. Zlikwidowane zostały wyloty nieczyszczonych ścieków komunalnych do jezior, rzek oraz Morza Bałtyckiego. Oczyszczone ścieki z aglomeracji Gdyni nie są już odprowadzone w rejonie plaży, lecz ponad 2 km od brzegu przy pomocy podwodnego kolektora. Podjęto również rozwiązanie problemu osadów ściekowych, których przyrost jest bardzo szybki. Priorytetem jest ich wykorzystanie rolnicze, a gdy ich skład chemiczny i bakteriologiczny na to nie pozwala, wykorzystanie do rekultywacji pod lasy i parki. W przypadku ich wytwarzania w ilości przekraczającej zapotrzebowanie ekologiczne oraz gdy zawierają składniki szkodliwe, są spalane w specjalistycznych obiektach wyposażonych w odzysk ciepła i filtry kominowe, jak w Krakowie, Łodzi, Kielcach, Bydgoszczy i Warszawie. W trakcie przygotowania osadu w wyniku jego fermentacji powstaje biogaz, wykorzystywany do produkcji energii cieplnej i elektrycznej.

Ponadto zbudowano lub zmodernizowano 8 zakładów unieszkodliwiania odpadów. Ogranicza to liczbę dzikich wysypisk, dzięki czemu środowisko staje się zdrowe i przyjazne dla mieszkańców i turystów.

W rezultacie działań współfinansowanych ze środków FS nastąpiła nie tylko znaczna poprawa jakości wód powierzchniowych i ochrona wód podziemnych, ale też poprawa ogólnego stanu środowiska naturalnego i ekologicznych warunków życia ludności. Poprzez realizację ww. projektów:

- zwiększono dostępność wody do picia dla ponad 640 tys. osób;
- podłączono do kanalizacji sanitarnej ponad 821 tys. osób;
- zwiększono ilość oczyszczanych ścieków o ponad 6 mln m³/dobę;
- zmniejszono emisję zanieczyszczeń powietrza o ponad 1,6 tys. mg SO₂/rok.

W **sektorze transportu** z udziałem środków z Funduszu Spójności realizowane były inwestycje, które służyły modernizacji, przebudowie i rozbudowie transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T. W skład ww. sieci wchodziły wybrane linie kolejowe, drogi lądowe, wodne i porty morskie oraz lotnicze³³. Przy wsparciu ze strony FS zbudowanych i zmodernizowanych zostało łącznie prawie 789 km dróg i autostrad³⁴. Zakończono także budowę lub modernizację 506 obiektów mostowych (w tym mostów, wiaduktów, przejść dla pieszych, estakad i przejazdów dołem).

Dzięki inwestycjom współfinansowanym z FS znacząco zwiększył się komfort oraz skrócony został czas przejazdu polskimi drogami. Ponadto zastosowano szereg rozwiązań wpływających bezpośrednio na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym, np. niektóre odcinki dróg zostały odgródzone, co uniemożliwia dużym zwierzętom przedostanie się na jezdnię. W ramach realizowanych inwestycji drogowych budowano oraz instalowano również urządzenia ochrony środowiska, tj. ekrany akustyczne, zbiorniki wodne, zieleń ochronną oraz infrastrukturę związaną z bezpieczeństwem ruchu drogowego (oświetlenie, łączność autostradowa, oznakowanie).

W przypadku projektów kolejowych modernizowane były linie kolejowe, co wpłynęło na skrócenie czasu przejazdu, bezpieczeństwo transportu oraz poprawę komunikacji pasażerskiej. Łącznie zmodernizowano niemal 721 km torów kolejowych. Tak jak w przypadku dróg, prowadzono również prace związane z obiektami inżynieryjnymi – wybudowano lub zmodernizowano łącznie 469 mostów, wiaduktów, przepustów i przejść podziemnych, kładek dla zwierząt.

Na poszczególnych liniach zainstalowano także tzw. UOZ – prototypowe urządzenia odstraszające zwierzęta od torów. Dzięki modernizacji linii kolejowych wzrosła prędkość pociągów, zwiększyło się bezpieczeństwo podróży na liniach kolejowych, przede wszystkim dzięki budowie wiaduktów kolejowych i likwidacji skrzyżowań kolizyjnych z drogami. W wyniku realizacji inwestycyjnych projektów FS uzyskano ok. 401 km linii kolejowych, na których obecnie możliwe jest prowadzenie ruchu pociągów z prędkością 160 km/h.

Podsumowując najważniejsze efekty realizacji projektów Funduszu Spójności na lata 2004–2006 w obszarze zarówno dróg, jak i kolei, należy wspomnieć takie fakty, jak:

- wpływ na rozwój i poprawę bezpieczeństwa w transporcie międzynarodowym (budowa odcinków autostrady A4);
- poprawę bezpieczeństwa poprzez budowę skrzyżowań dwupoziomowych (likwidacja przejazdów na poziomie szyn);
- modernizację obu przygranicznych odcinków linii kolejowej E20 łączącej sieć TEN-T w zachodniej części UE z zewnętrzną granicą Unii;
- powstanie najdłuższego w Polsce ciągu autostradowego o długości ponad 400 km (autostrada A4 Szarów – zachodnia granica państwa);³⁵

³³ Więcej informacji na temat sieci TEN-T oraz projektów realizowanych z udziałem środków Funduszu TEN-T zamieszczono w Podrozdziale 8.5 *Fundusz TEN-T*.

³⁴ Wskazana wartość obejmuje również odcinek Kontraktu A1 w. Świerklany – Gorzyczki: w. Świerklany – w. Mszana o długości ok. 7,5 km, który nie został jeszcze oddany do ruchu z uwagi na niezrealizowanie do końca obiektu mostowego MA532.

³⁵ Długość autostrady A4 na odcinku Szarów – granica państwa wynosi ok. 445 km, z czego 162,5 km zostało wybudowane/przebudowane przy wsparciu z funduszy ISPA/FS.

- uzyskanie dwóch nowoczesnych połączeń kolejowych sieci polskiej z niemiecką na szlakach Korytarzy Pan-Europejskich (linie E20 i E30);
- poprawę połączenia między autostradą A4 a południową częścią Europy wraz ze zmniejszeniem czasu, kosztów eksploatacji pojazdów i kosztów podróży (budowa autostrady A1 na odcinku Sośnica – Gorzyczki, Budowa drogi ekspresowej S1 na odcinku Bielsko Biała – Skoczów – Cieszyn);
- zbudowanie pierwszych w Polsce przejść dla zwierząt umiejscowionych ponad linią kolejową (linia E20 Rzepin – granica państwa).

4.3 POSTĘP RZECZOWY. REALIZACJA WSKAŹNIKÓW NPR

W poniższych tabelach przedstawiono postęp realizacji wskaźników kontekstowych oraz programowych dla Podstaw Wsparcia Wspólnoty.

Tabela 9 Wskaźniki kontekstowe dla Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004–2006

Wskaźnik	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zakładana wartość wskaźnika w 2008 r.	Źródło danych		
Średni wzrost PKB (poprzedni rok = 100)	101,0	105,3	103,6	106,2	106,8	105,1	101,6	103,9	104,5	101,9	nie określono w PWW	GUS		
Udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w akumulacji brutto (w %)	nie określono	25,4	17,6	27,3	22,7	11,7	14,7	12,6	16,9	(-)	nie określono w PWW	GUS		
Udział przedsiębiorstw państwowych w wartości dodanej (w %)	10,8	8,1	9,4	6,9	6,2	5,7	5,1	5,2	4,5	(-)	nie określono w PWW	GUS		
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu w dochodach gospodarstw domowych transferów społecznych), (w %) ³⁶	15	21,0	20,5	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6	17,7	(-)	nie określono w PWW	GUS Eurostat		
Udział pracujących w sektorach gospodarki (w %)	19,1/ 30,5/ 50,4	18,0/ 28,8/ 53,2	17,4/ 29,2/ 53,4	15,8/ 30,0/ 54,2	14,7/ 30,7/ 54,5	14,0/ 31,9/ 54,1	13,3/ 31,1/ 55,6	12,9 30,2 56,9	13,1 30,35 56,6	12,7 30,6 56,7	12,9 30,7 56,4	12,6/ 30,4/ 57,0	17,5/ 30,5/ 52,0	GUS BAEL*
Ogólna stopa bezrobocia (ogółem/m/k) (w %)	18,2/ 16,9/ 19,8	19,0/ 18,2/ 19,9	17,7/ 16,6/ 19,1	13,8/ 13,0/ 14,9	9,6/ 9,0/ 10,3	7,1/ 6,4/ 8,0	8,2/ 7,8/ 8,7	9,6 9,3 10,0	9,6 9,3 10,0	9,7/ 9,0/ 10,4	9,6 9,0 10,4	10,1/ 9,4/ 10,9	15,0	GUS BAEL*
Stopa bezrobocia długoterminowego (ogółem/m/k) (w %)	7,9/ 6,7/ 9,2	9,1/ 8,5/ 9,8	9,3/ 8,5/ 10,2	7,0/ 6,3/ 7,8	4,4/ 4,1/ 4,7	2,1/ 1,7/ 2,4	2,1/ 1,8/ 2,4	2,5 2,4 2,6	2,5 2,4 2,6	3,0 2,8 3,4	3,0 2,8 3,4	3,5/ 3,2/ 3,9	nie określono w PWW	GUS BAEL*
Zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego w podregionach (stan na koniec kwartału)	1:8,7 1:7,6 1:6,7 1:6,5	1:5,3 1:5,2 1:5,2 1:5,6	1:5,6 1:5,4 1:5,5 1:5,9	1:5,9 1:5,7 1:5,8 1:6,3	1:6,3 1:6,3 1:6,8 1:8,1	1:9,9 1:11,8 1:12,2 1:11,9	1:10,8 1:8,8 1:8,2 1:8,9	1:7,6 1:6,8 1:7,0 1:7,1	1:6,8 1:6,3 1:6,5 1:6,8	1:6,4 1:6,3 1:6,2 1:6,0	poniżej 1:6	Obliczenia własne na podstawie danych GUS		
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w mln PLN:	98 372	107 654	111 037	118 159	126 790	137 854	151 801	160 152						
mazowieckie	78 951	85 824	89 576	94 266	100 685	109 157	116 867	121 618						
śląskie	24 339	25 960	27 086	28 913	30 961	33 498	35 154	36 190	(-)	(-)	nie określono w PWW	GUS		
podkarpackie	26 730	28 991	29 670	31 384	33 866	36 645	38 448	40 494						
lubelskie														

³⁶ Zgodnie z metodologią Eurostat, dane dotyczące dochodów pochodzą z roku poprzedzającego realizację badania.

Tabela 10 Wskaźniki programowe dla Podstaw Wsparcia Wspólnoty 2004–2006

Wskaźnik	Oś	Wartość w roku bazowym 2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zakładana wartość wskaźnika w 2008 r.	Źródło		
Dodatkowy wzrost PKB w stosunku do wskaźnika bazowego (pp.) ³⁷	–	nd	0,0	0,7	1,3	0,6	–0,6	2,1	1,3	0,7	1,3	2,83	HERMIN		
PKB na osobę w stosunku do średniej UE (UE-15 = 100%)	–	40,0 UE=15	45 (UE 15=100)	45 (UE 15=100)	46 (UE 15=100)	49 (UE 15=100)	50 (UE 15=100)	55 (UE 15=100)	57 (UE 15=100)	58 (UE 15=100)	61 (UE 15=100)	42,0–43,0 UE 15 = 100	Eurostat		
			49 (UE 25=100)	49 (UE 25=100)	50 (UE 25=100)	53 (UE 25=100)	54 (UE 25=100)	58 (UE 25=100)	60 (UE 25=100)	63 (UE 25=100)	64 (UE 25=100)				
					54 (UE 27=100)	56 (UE 27=100)	61 (UE 27=100)	63 (UE 27=100)	64 (UE 27=100)	66 (UE 27=100)					
Zmiany liczby bezrobotnych w odniesieniu do roku bazowego (w tys.) ³⁸	–	nd	0,0	–175	–345	–300	–164	–395	–575	–628	–712	–194,73	HERMIN		
Akumulacja brutto w mln PLN	I	157 721,1	185 542	189 445	223 162	287 657	304 848	273 568	297 449	333 187	334 045	nie określono w PWW	GUS		
Dodatkowe miejsca pracy brutto	I	nd	0	0	4 913	13 455	37 601	62 499	62 499	62 499	62 499	nie określono w PWW	Monitoring SPO WKP		
Nakłady na B+R w PKB (w %)	III	0,65	0,56	0,57	0,56	0,57	0,60	0,68	0,74	0,77	(–)	Ok.1,5	GUS		
Poziom wykształcenia (podstawowe, średnie, wyższe), 15 lat i więcej (w %) ³⁹	II	32,2/	28,8/	27,7/	26,7/	26,1/	25,4/	24,3/	23,4	23,6	22,6	22,9	22,0/	15,0/ 72,0/ 13,0	GUS BAEL*
		56,1/	56,3/	56,4/	56,5/	56,5/	56,3/	56,0/	55,5	55,6	55,4	55,5	55,3/		
		11,7	14,9	15,9	16,8	17,4	18,3	19,7	21,1	20,8	22,0	21,6	22,7		
Poziom wykształcenia (podstawowe, średnie, wyższe), 15 lat i więcej – miasto (w %) ⁴⁰	II	24,5/	21,8/	20,9/	20,0/	19,4/	19,0/	18,0/	17,3	17,6	16,8	17,0	16,4/	nie określono w PWW	GUS BAEL*
		59,6/	58,6/	58,3/	58,0/	57,9/	57,4/	56,6/	55,6	55,7	55,2	55,4	55,0/		
		15,9	19,6	20,8	22,0	22,7	23,6	25,4	27,1	26,7	28,0	27,6	28,6		

³⁷ Dane pochodzą z badania zrealizowanego za pomocą modelu HERMIN w listopadzie 2012 r. Począwszy od 2008 r. prezentowane wyniki zawierają łączny wpływ NPR 2004–2006 oraz NSRO 2007–2013.

³⁸ jw.

³⁹ Wykształcenie podstawowe – wraz z gimnazjum i niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego; średnie – wraz z zasadniczym zawodowym; wyższe – wraz z policealnym; udział ludności według danego poziomu wykształcenia w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej.

⁴⁰ jw.

Wskaźnik	Oś	Wartość w roku bazowym 2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011		2012	Zakładana wartość wskaźnika w 2008 r.	Źródło
Poziom wykształcenia (podstawowe, średnie, wyższe), 15 lat i więcej – wieś (w %) ⁴¹	II	45,1/ 50,3/ 4,6	40,8/ 52,3/ 6,9	39,2/ 53,1/ 7,7	37,9/ 54,0/ 8,1	37,2/ 54,1/ 8,7	36,0/ 54,6/ 9,4	34,6/ 55,0/ 10,4	33,1 11,4	33,3 11,2	32,0 12,3	32,3 12,1	30,9/ 55,7/ 13,4	nie określono w PWW	GUS BAEL*
Wskaźnik zatrudnienia w grupie wiekowej 15–64 l. (ogółem/m/k) (w %)	II	53,5/ 47,8/ 59,2	51,9/ 57,4/ 46,4	53,0/ 59,0/ 47,0	54,5/ 60,9/ 48,2/	57,0/ 63,6/ 50,6	59,2/ 66,3/ 52,4	59,3/ 66,1/ 52,8	59,3 65,6	58,9 65,3	59,7 66,3	59,3 66,0	59,7/ 66,3/ 53,1	54–55	GUS BAEL*
Nowe autostrady, drogi ekspresowe (km) ⁴²	III	0	67/6,2	54,5/25	123/23	123/28	123/41	189/58	197/58		203/58		222/58	267,6/ 176	GDDKiA
Udział wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska w PKB (w %)	III	0,8	0,58	0,61	0,65	0,64	0,67	0,79	0,77		0,80		(–)	1,2	GUS

(*) Od III kw. 2012 r. do uogólniania wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) na populację generalną zastosowano dane o ludności Polski w wieku 15 lat i więcej, pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. (NSP 2011). Ponadto nastąpiły zmiany metodologiczne – poza zakresem badania pozostają osoby przebywające poza gospodarstwem domowym 12 miesięcy lub więcej (do II kw. 2012 r. było to powyżej 3 miesięcy). Dane za okres od I kw. 2010 r. do II kw. 2012 r. zostały przeliczone zgodnie z nową metodologią i nową podstawą uogólniania wyników. W związku z wprowadzonymi zmianami wyniki BAEL nie są w pełni porównywalne z wynikami badań z lat poprzedzających 2010 r. Dane średnie roczne za 2010 i 2011 r. zostały zaprezentowane w dwóch wersjach: przed i po przeliczeniu.

⁴¹ Wykształcenie podstawowe – wraz z gimnazjum i niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenia szkolnego; średnie – wraz z zasadniczym zawodowym; wyższe – wraz z policealnym; udział ludności według danego poziomu wykształcenia w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej.

⁴² Stan na koniec roku. Wartość wskaźnika nowych autostrad i nowych dróg ekspresowych dotyczy wyłącznie Funduszu Spójności – od 2008 r. w ramach systemu sprawozdawczości SPO *Transport* nie był prowadzony oddzielny monitoring wskaźników dla dróg ekspresowych. Dodatkowo w ramach Funduszu Spójności zmodernizowano łącznie 105 km autostrad i dróg ekspresowych.

Tabela 11 Postęp rzeczowy IW INTERREG IIIA, wg stanu na koniec 2012 r.

Wskaźnik	PL-MV*	PL-BB*	PL-SN*	PL-CZ*	PL-SK*	PBU*	LPR*	Razem INTERREG IIIA w Polsce
Łączny budżet zrealizowanych projektów (mln EUR)	29,2	32,83	27,86	18,01	10,93	37,07	23,49	179,39
Liczba zrealizowanych projektów (szt.)	390	117	240	426	161	470	112	1916
Wydarzenia (socjalne, kulturalne, turystyczne, edukacyjne) kampanie promocyjne i informacyjne, konkursy, wystawy etc. (szt.)	1 611	803	769	2 284	588	3 051	495	9 601
Koncepcje, strategie, dokumenty planistyczne (szt.)	6	97	3	128	22	54	31	341
Sieci, partnerstw, współpracy, powiązań, platform wymiany, struktur współpracy zainicjowanych lub wzmocnionych (szt.)	79	12	18	220	48	333	181	891
Liczba partnerów (instytucji) uczestniczących w porozumieniach (szt.)	37	2	8	698	57	443	113	1 350
Nowe i zmienione trasy transportowe drogi, koleje, rzeki, kanały, rowerowe i piesze (szt.)	14	11	18	17	10	19	3	92
Długość w km nowych i zmienionych tras transportowych dróg, kolei, rzek, kanałów, tras rowerowych i pieszych, szlaków turystycznych (km)	7	35,4	42,3	608,7	53,4	82,1	28,7	857,7
Nowo wybudowane lub zmodernizowane obiekty infrastruktury transportowej (szt.)	8	16	31	137	7	358	6	563
Infrastruktura ochrony środowiska – obiekty (szt.)	3	17	10	3	8	33	19	93
Długość zbudowanych lub zmodernizowanych wodociągów (km)		8,5	3,9		9,6	48,6	27,1	97,8
Długość zbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji (km)	7,6	8,3	2,9	27,2	32,1	19,7	30,4	128,2
Obiekty, miejsca lub trasy turystyczne ustanowione, wsparte lub zmodernizowane (szt.)	121	18	2	2 595	48	36	317	3 137
Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych imprezach i wydarzeniach (osoby)	91 635	70 404	198 227	508 013	63 011	617 770	106 817	1 655 877
Liczba osób spoza granicy uczestniczących w zorganizowanych imprezach i wydarzeniach (osoby)	18 806	20 828	7 303	5 824	535	5 801	3 426	62 523

(*) PL-MV: Polska – Meklemburgia Pomorze Przednie,

PL-BB: Polska – Brandenburgia,

PL-SN: Polska – Saksonia

PL-CZ: Polska – Czechy

PL-SK: Polska – Słowacja

PBU: Polska – Białoruś – Ukraina

LPR: Polska – Litwa – Federacja Rosyjska

Źródło: opracowanie własne konsorcjum PSDB Sp. z o. o. oraz CRSG na podstawie danych z wniosków aplikacyjnych i sprawozdań końcowych beneficjentów projektów.

Tabela 12 Przykładowy postęp rzeczowy programów zarządzanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wg stanu na koniec 2012 r.

Wskaźnik	Wartość
SPO Restrukturyzacja...	
Liczba utworzonych lub zachowanych miejsc pracy w ramach projektów zrealizowanych w Działaniu 2.4 <i>Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa</i> (szt.)	ok. 8,8 tys.
Liczba zakupionego inwentarza żywego (szt.)	ok. 860 tys.
Liczba zakupionego sprzętu ruchomego (szt.)	ok. 90,8 tys.
Liczba młodych rolników rozpoczynających samodzielne gospodarowanie, którzy otrzymali premię (osoby)	ok. 14 tys.
Liczba przeprowadzonych szkoleń (osobodni)	ok. 831,5 tys.
Liczba osób, które uczestniczyły w szkoleniach (osoby)	ok. 414 tys.
Liczba zrealizowanych usług doradczych (szt.)	ok. 1,3 mln
Liczba zakładów, które dokonały dostosowań strukturalnych (szt.)	ok. 1 tys.
Powierzchnia scalonych gruntów (ha)	ok. 20,4 tys.
Liczba zbudowanych, zaadoptowanych bądź wyremontowanych oraz wyposażonych obiektów publicznych pełniących funkcje kulturalne (szt.)	ok. 1,2 tys.
SPO RYBY	
Liczba zmodernizowanych punktów wyładunkowych ryb (szt.)	20
Liczba zmodernizowanych łodzi rybackich o długości mniejszej niż 12 m (szt.)	44
Liczba zmodernizowanych portów (szt.)	14
Liczba zmodernizowanych przystani rybackich (szt.)	6
Liczba projektów modernizacji istniejących urządzeń portowych bez zwiększenia zdolności przeładunkowych (szt.)	37
Liczba projektów, których celem była budowa nowych urządzeń portowych lub rozbudowa istniejących (szt.)	15
Długość zmodernizowanych nabrzeży portowych (m)	ok. 2,8 tys.
Długość zmodernizowanych falochronów (m)	660
Długość zmodernizowanych pirsów (m)	130
Powierzchnia zmodernizowanych terenów portowych (m ²)	ok. 7,5 tys.

Źródło: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

4.4 DOŚWIADCZENIA Z WDRAŻANIA NPR 2004–2006

W ramach wszystkich programów/inicjatyw/Funduszu Spójności stosowano wspólne rozwiązania, których nadrzędnym celem było zapewnienie efektywniejszego wdrażania funduszy, zarówno przez właściwe instytucje, beneficjentów, jak i uczestniczących w procesie monitorowania partnerów społecznych. Wśród licznych dobrych praktyk wypracowanych przez lata należy wymienić m.in. działalność komitetów monitorujących i tematycznych grup roboczych. Podczas posiedzeń prezentowane były doświadczenia w zakresie wdrażania funduszy, wyniki oraz rekomendacje ekspertów wykonanych na zlecenie instytucji zarządzających, analiz czy badań ewaluacyjnych.

Ważnym elementem procesu usprawnienia było również uproszczenie i doprecyzowanie dokumentów stosowanych przez beneficjentów (wniosków o dofinansowanie, sprawozdań i wniosków o płatność). Dodatkowo w wielu programach wprowadzono „opiekuna projektu”, który odpowiadał za realizację projektu całościowo od podpisania umowy z beneficjentem do zamknięcia danego projektu.

Na etapie rozliczania inwestycji współfinansowanych z EFS zwolniono beneficjentów z obowiązku załączania kserokopii dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków. Dokumenty te były archiwizowane przez beneficjenta i udostępniane w trakcie kontroli na miejscu dokonywanej przez instytucję będącą stroną umowy.

Rozwiązania, które zostały wypracowane w okresie wdrażania NPR 2004–2006, i wnioski z realizacji programów znalazły swoje zastosowanie przy tworzeniu założeń kolejnej perspektywy finansowej 2007–2013.

W przedmiotowym Podrozdziale zaprezentowano informacje dotyczące wdrażania programów/inicjatyw/Funduszu Spójności oraz ich przykładowej interwencji.

4.4.1 ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO

Cel strategiczny: Tworzenie warunków wzrostu konkurencji regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jako spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z UE;

Alokacja EFRR: 2530 mln EUR;

Alokacja EFS: 438 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach,
3. Rozwój lokalny,
4. Pomoc techniczna;

Zrealizowanych projektów: 13 655;

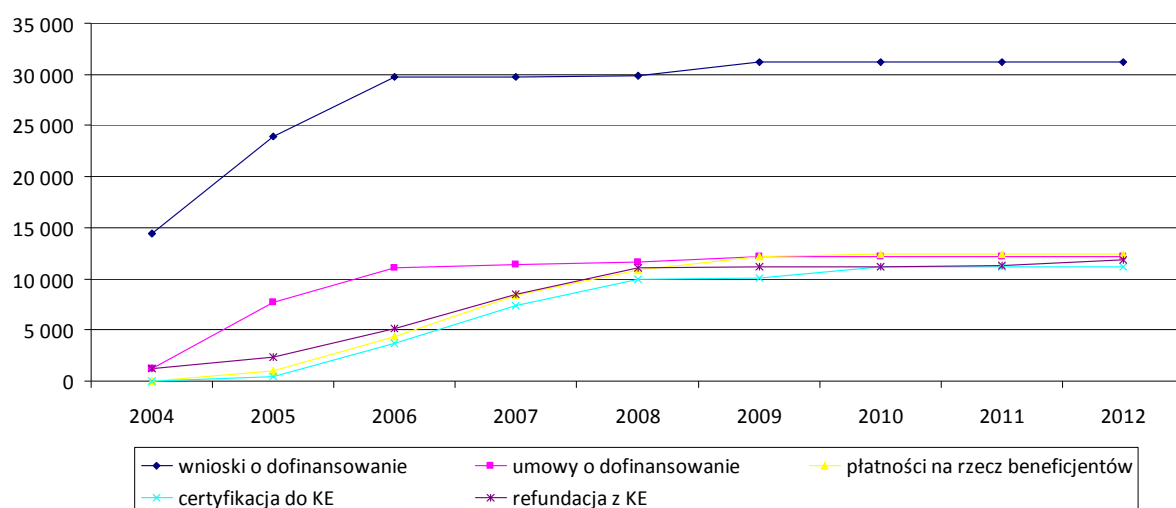
Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucje Pośredniczące: wojewodowie;

Instytucje Wdrażające: samorządy województw.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 16 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Program współpracy bliźniaczej

Duży wkład w kształtowanie się dobrych praktyk oraz pogłębienie doświadczenia instytucji zarządzającej miało uczestnictwo w Programie Współpracy Bliźniaczej *Wdrażanie ZPORR na poziomie centralnym i regionalnym (Implementation of the IROP on Central and Regional Level)*.

Współpraca bliźniacza (ang. *twinning*) trwała od czerwca 2004 r. do maja 2006 r. Realizacja projektu była finansowana w ramach programu *Phare 2003*. Partnerami projektu byli: włoskie Ministerstwo Gospodarki i Finansów, regiony Bazilikata, Emilia Romagna oraz Friuli-Venezia Giulia, Krajowa Agencja Szkoleniowa Formez, po stronie francuskiej zaś DIACT, czyli Międzyresortowa Delegacja ds. Zagospodarowania Przestrzeni i Wzrostu Konkurencyjności Regionów. Wsparcie polegało przede wszystkim na bezpośredniej pomocy przy rozwiązywaniu różnych kwestii systemowych, także w formie warsztatów i szkoleń. Przekazując doświadczenia, eksperci koncentrowali się na następujących obszarach: wdrażaniu programu (włączając procedurę płatności i kontroli), monitoringu i ewaluacji, systemie szkoleń oraz informacji i promocji. Ponadto do pomocy w projekcie zatrudniono polskich pracowników, którzy zapewnili wsparcie językowe i organizacyjne.

Najważniejsze efekty *twinningu*:

- zrewidowano listę wskaźników – zmodyfikowano wskaźniki monitoringu na poziomie działań ZPORR dla Priorytetu I i III (zawarte w UZPORR);
- opracowano metodologię sporządzania prognoz finansowych;
- opracowano wytyczne dotyczące polityk horyzontalnych – dokument *Polityki horyzontalne – wytyczne* miał charakter wytycznych dla instytucji wdrażających i projektodawców dotyczących poszanowania i stosowania zasad zrównoważonego rozwoju oraz równości szans na każdym etapie projektowania i wdrażania programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych.

Przykładowe projekty

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Projekt *Budowa DTŚ Zachód odcinek R1, R2 w Rudzie Śląskiej* był realizowany w ramach Działania 1.1 *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów* (województwo śląskie). Ukończenie Drogowej Trasy Średnicowej (DTŚ) w znacznym stopniu poprawiło sytuację poprzez połączenie Katowic i Gliwic za pomocą nowej drogi o wysokich parametrach. Podstawowe funkcje DTŚ to zbieranie i rozprowadzanie tzw. potoków ruchu wewnątrz konurbacji na dominującym kierunku wschód–zachód i bezpośrednie doprowadzenie ruchu do poszczególnych ośrodków miejskich (Gliwice, Zabrze, Ruda Śląska, Świętochłowice, Chorzów, Katowice).

Trasa jest jednym z podstawowych elementów dla wdrożenia zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej i tworzy możliwość uruchomienia prawidłowej organizacji i sterowania ruchem w węzłowej strefie konurbacji. Jest podstawową trasą zapewniającą powiązania międzymiejskie w komunikacji indywidualnej. Po wybudowaniu DTŚ w istotny sposób poprawiły się warunki ruchowe, w tym nastąpiło skrócenie drogi, skrócenie czasu podróży, zmniejszenie wypadkowości i poprawa środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji spalin; obniżą się również koszty eksploatacji pojazdów.

Europejski Fundusz Społeczny

Na uwagę zasługuje projekt współfinansowany ze środków EFS: *Nowa droga regionalnego rynku pracy – doskonalenie kwalifikacji początkiem stabilizacji zawodowej* w ramach Działania 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie*, realizowany w województwie małopolskim.

Fotografia 1 Projekt *Nowa „droga” regionalnego rynku pracy – doskonalenie kwalifikacji początkiem stabilizacji zawodowej* zrealizowany w ramach ZPORR

Źródło: mapa dotacji UE (www.mapadotacji.gov.pl).

Przedsięwzięcie było adresowane do pracujących osób zamieszkałych na terenie Małopolski, które chciały podnosić specjalistyczne kompetencje. Beneficjentami Ostatecznymi projektu byli głównie nisko wykwalifikowani pracownicy przedsiębiorstw budowlanych, legitymujący się niewielkim stażem pracy.

4.4.2 SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Cel strategiczny: *Poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw działających na terenie Polski w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego;*

Alokacja EFRR: 1251 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. *Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu,*
2. *Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw,*
3. *Pomoc techniczna;*

Zrealizowanych projektów: 15 156;

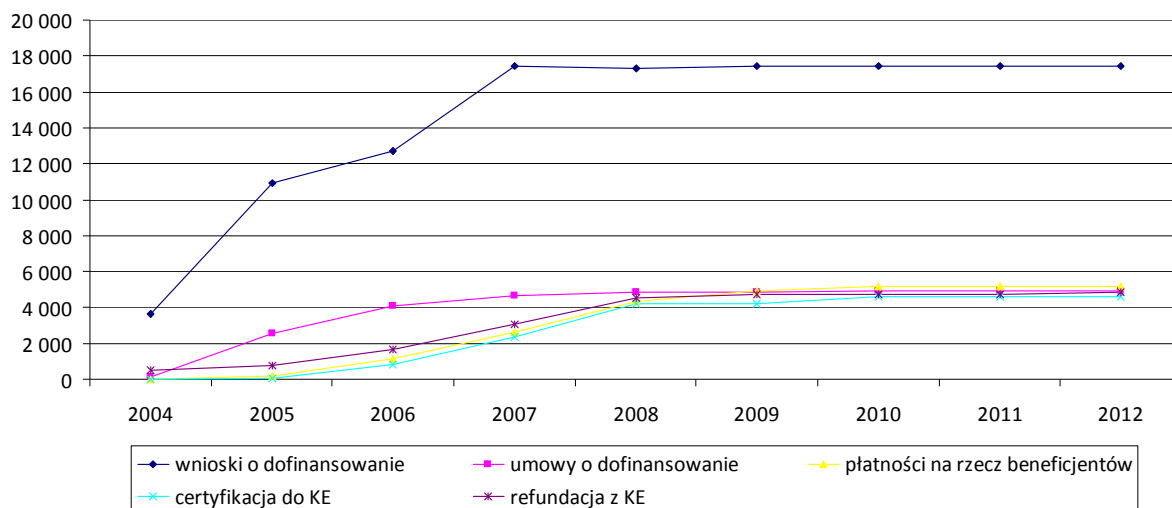
Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucje Pośredniczące: minister właściwy do spraw gospodarki, minister właściwy do spraw nauki, minister właściwy do spraw środowiska;

Instytucje Wdrażające: minister właściwy do spraw nauki, minister właściwy do spraw gospodarki, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Agencja Rozwoju Przemysłu, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 17 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Wprowadzenie trybu obiegowego rekomendowania list rankingowych przez Komitet Sterujący w ramach działania 2.1 *Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo*, poddziałania 2.2.2 *Wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw* oraz pomocy technicznej, co miało na celu usprawnienie procesu oceny projektów, przy zachowaniu ustawowego wymogu opiniowania i rekomendowania list rankingowych przez Komitet Sterujący.

Przykładowy projekt

W ramach działania 1.4 SPO WKP *Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką*, zrealizowany został projekt pn. *Opracowanie i wdrożenie do produkcji autobusu miejskiego z napędem hybrydowym*. Wartość dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wyniosła ponad 1,29 mln PLN.

Projekt realizowany był przy współpracy Politechniki Poznańskiej. Jego celem było wprowadzenie do produkcji nowego autobusu miejskiego z napędem hybrydowym. W ramach przedsięwzięcia zaprojektowano i wykonano prototyp autobusu niskopodłogowego z napędem hybrydowym i nowej, trwalszej konstrukcji. Prototyp ten został kompleksowo przetestowany i zbadany w szczególności pod kątem zużycia paliwa, wytrzymałości konstrukcji, wytrzymałości i odporności na zużycie zawieszania i innych elementów pojazdu. Po uwzględnieniu wyników badań, nowy, niskopodłogowy autobus z napędem hybrydowym został skierowany do produkcji seryjnej i zaoferowany na rynku europejskim.

Fotografia 2 Prototyp autobusu z napędem hybrydowym marki Solaris, którego opracowanie współfinansowane było ze środków SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*

Źródło: Departament Zarządzania Programami Konkurencyjności i Innowacyjności, MRR.

Napędy hybrydowe wykazują największą efektywność w gęstym ruchu miejskim. Zwiększenie efektywności wykorzystania energii paliw, poprzez łączenie napędów w postaci silników spalinowych z napędami elektrycznymi, pozwala przede wszystkim na ograniczanie emisji szkodliwych składników spalin jak i na efektywniejsze gospodarowanie energią wytwarzaną przez silnik spalinowy. Jest to możliwe poprzez pracę silnika spalinowego w optymalnych, ze względu na zużycie paliwa, jak i emisję szkodliwych składników spalin, zakresach, odzyskiwanie energii przez napęd elektryczny podczas procesu hamowania pojazdu.

W wyniku realizacji projektu powstał autobus o konstrukcji charakteryzującej się cechami pozwalającymi na konkurencyjność wobec produktów firm europejskich, tj. niskimi kosztami eksploatacyjnymi, wysokim poziomem bezpieczeństwa, niską emisją spalin, wysoką niezawodnością zastosowanych podzespołów i elementów oraz odpornością korozyjną i odpornością „dynamiczną” na stan dróg i warunki ruchu pojazdów. Projektowany autobus jest jedną z pierwszych konstrukcji o napędzie hybrydowym oferowanych na rynku europejskim.

4.4.3 SPO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH

Cel strategiczny: Budowa otwartego opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy;

Alokacja EFS: 1470 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej,
2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy,
3. Pomoc techniczna;

Zrealizowanych projektów: 4034;

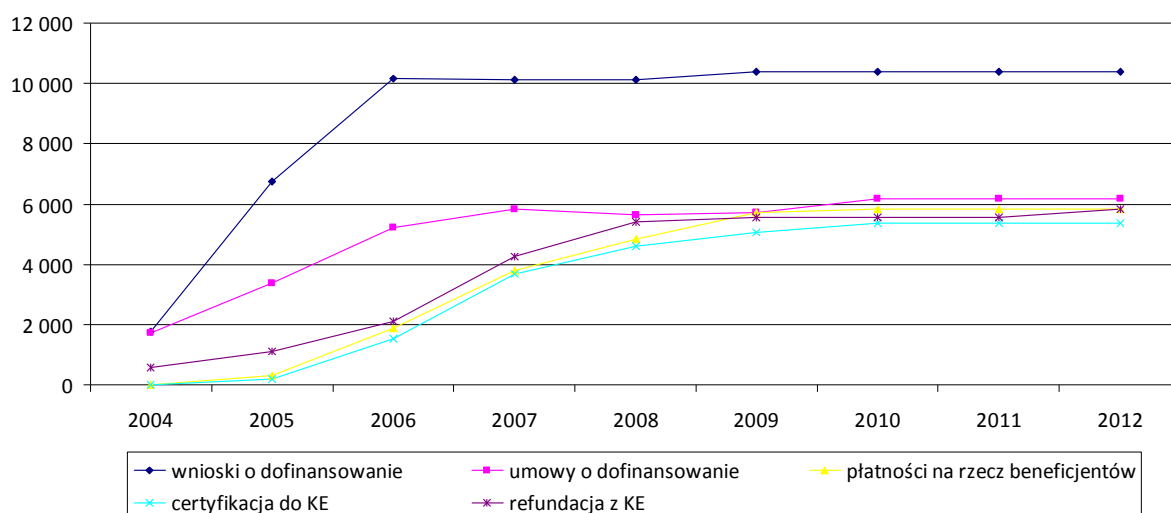
Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucje Pośredniczące: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania;

Instytucje Wdrażające: minister właściwy do spraw pracy i zabezpieczenia społecznego, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, wojewódzkie urzędy pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 18 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Wsparcie alternatywnych form edukacji przedszkolnej w ramach SPO RZL

W latach 2004–2006, dzięki wsparciu funduszy europejskich w ramach SPO RZL, umożliwiono tworzenie innych, bardziej elastycznych niż przedszkola ośrodków, świadczących usługi w zakresie edukacji przedszkolnej. Z doświadczeń wypracowanych w ww. zakresie w ramach Działania 2.1 *Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie* skorzystało Ministerstwo Edukacji Narodowej, które wprowadziło alternatywne formy edukacji przedszkolnej do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), włączając je tym samym do możliwych form realizacji edukacji przedszkolnej. Jednocześnie uelastycznienie form świadczenia usług edukacyjnych na rzecz dzieci w wieku 3–6 lat przyczyniło się do znaczącego wzrostu stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej, o ponad 20 pkt. proc.

Przykładowy projekt

Ze środków SPO RZL, na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, realizowane było przedsięwzięcie pn. *Telepraca. Ogólnopolski program dla przedsiębiorców*, którego celem było zwiększenie wiedzy o telepracy i spopularyzowanie tej formy zatrudnienia wśród przedsiębiorców i potencjalnych telepracowników oraz pomoc przedsiębiorcom w tworzeniu i zastosowaniu modelu pracy na odległość, który jest bardzo popularny w niektórych krajach członkowskich UE. Wartość projektu wyniosła ok. 4,5 mln PLN. W skład konsorcjum, które realizowało projekt, wchodziły największe firmy konsultingowe i badawcze w Polsce – notowana na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych spółka Doradztwo Gospodarcze DGA S.A., F5 Konsulting, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz PBS Spółka z o.o.

Telepracą jest każdy rodzaj pracy umysłowej wykonywany poza tradycyjnym miejscem zatrudnienia, której wyniki dostarczane są za pomocą technologii informatycznej. Ten model zatrudnienia napotyka w Polsce na wiele barier. Kluczową okazuje się brak wiedzy wśród przedsiębiorców na temat możliwości efektywnego wykorzystania telepracy w działalności biznesowej, świadomości korzyści wynikających z takiej formy zatrudnienia oraz rozwiązań prawnych.

Projekt adresowany był do pracowników oraz do przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego, które potencjalnie mogą skorzystać z tej formy zatrudnienia oraz związanych z nią rozwiązań teleinformatycznych. Wdrożenie telepracy pozwala bowiem na usprawnienie działań, zwiększenie efektywności pracy oraz zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności w wielu dziedzinach funkcjonowania przedsiębiorstwa, między innymi w finansach, księgowości, informatyce, informacji i wielu innych. Projekt ma na celu pomoc przedsiębiorcom w podjęciu decyzji o możliwości zastosowania telepracy, identyfikacji stanowisk, na których praca może być świadczona przez telepracowników, oraz dostarczenie informacji na temat rozwiązań prawnych i organizacyjnych. Projekt wychodzi naprzeciw polityce promocji zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz zwiększa możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy, jak również sprzyja wyrównywaniu dysproporcji w dostępie do pracy na terenach miejskich i wiejskich.

Projekt miał także charakter koncepcyjny i popularyzatorski. Obejmował szeroko zakrojone analizy i badania (przegląd publikacji, opracowań i badań, badanie przedsiębiorstw), których celem było stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania telepracy w Polsce, promowanie modeli i mechanizmów funkcjonowania rynku pracy na odległość oraz upowszechnianie rozwiązań poprzez opracowane poradniki, kampanię promocyjną, cykl konferencji i działania szkoleniowe. W konferencjach i szkoleniach wzięło udział ponad pięć tysięcy przedstawicieli przedsiębiorstw oraz samorządów terytorialnych. Spośród co najmniej tysiąca przedsiębiorstw różnych branż i wielkości wyłoniona zostanie pilotażowa grupa stu firm posiadających największy potencjał do rozwoju tej formy zatrudnienia.

4.4.4 SPO TRANSPORT

Cel strategiczny: Zwiększenie spójności transportowej kraju oraz polepszenie dostępności przestrzennej miast, obszarów i regionów Polski w układzie Unii Europejskiej, co przyczyni się do osiągnięcia celu strategicznego Podstaw Wsparcia Wspólnoty;

Alokacja EFRR: 1163 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu,
2. Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa,
3. Pomoc techniczna dla SPOT;

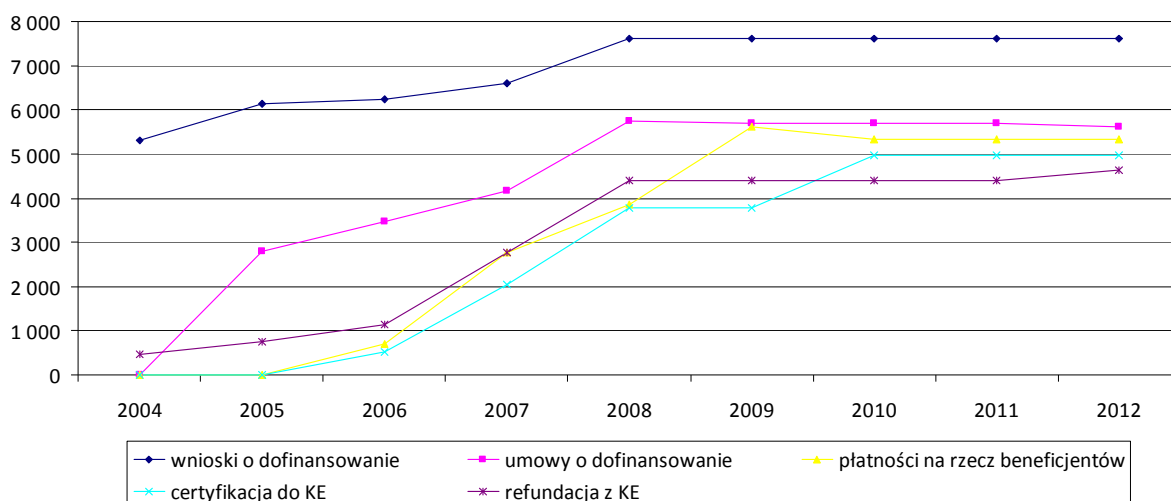
Zrealizowanych projektów: 146;

Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucje Pośredniczące: minister właściwy do spraw transportu, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 19 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Sprawną realizacją SPOT była możliwa dzięki współpracy jednostek uczestniczących w jego zarządzaniu. Polegała ona m.in. na właściwym zaplanowaniu wykonywania zadań warunkujących zamknięcie Programu; przejęcie części działań kontrolnych w projektach przez MRR, współpracy z Ministerstwem Finansów przy rozliczaniu alokacji i terminarzach audytów prowadzonych przez urzędy kontroli skarbowej. Ponadto dobrym rozwiązaniem zapewniającym świadczenie wysokiej

jakości usług było zlecenie wyspecjalizowanym podmiotom (np. kancelariom prawnym) kontroli projektów, szczególnie w zakresie zamówień publicznych.

Przykładowy projekt

Projekt *Budowa Trasy Kwiatkowskiego w Gdyni – III etap* został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej w dniu 1 kwietnia 2005 r., natomiast umowa o dofinansowanie została podpisana w dniu 1 czerwca 2005 r. Przyznana kwota dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wyniosła ponad 172,88 mln PLN. Beneficjentem projektu była Gmina Miasta Gdyni.

Bezpośrednim celem projektu było stworzenie nowoczesnego układu drogowego łączącego Port w Gdyni z systemem dróg krajowych i międzynarodowych. Realizacja tego przedsięwzięcia miała za zadanie usprawnić dostęp do Portu od strony lądu i tym samym zwiększyć możliwości rozwoju Portu.

Inwestycja spełniła zadanie stworzenia bezpośredniego połączenia Portu Gdynia oraz przyległych terenów przemysłowo-składowych z systemem dróg krajowych i międzynarodowych, tj. z Obwodową Trójmiasta i przyszłą autostradą A1, która stanowi element drogowy VI korytarza paneuropejskiego oraz fragment połączenia Gdańsk – Katowice – Brno/Zilina – Wien w sieci TEN-T. Bezkolizyjny dostęp Portu do sieci dróg krajowych zahamował jego marginalizację i wpłynął stymulująco na międzynarodowy ruch pasażerski i towarowy. Trasa Kwiatkowskiego przyczyniła się również do rozwoju Portu i do wzrostu jego konkurencyjności w regionie Morza Bałtyckiego.

Trasa, o długości 3,5 km, zapewniając połączenie między Portem Gdynia, będącym ważnym międzynarodowym portem morskim klasy „A” TEN-T, a siecią dróg krajowych i międzynarodowych, stanowi funkcjonalne ogniwo Transeuropejskiej Sieci Transportowej. W tym kontekście realizacja projektu poprawia spójność transportową Polski oraz dostępność przestrzenną polskich miast i innych ważnych gospodarczo obszarów, przyczyniając się w ten sposób do urzeczywistnienia celów SPO *Transport*.

Fotografia 3 Projekt Budowa Trasy Kwiatkowskiego w Gdyni – III etap współfinansowany ze środków EFRR w ramach SPO *Transport*

Źródło: www.mapa-dotacji.gov.pl

Zapewnienie bezkolizyjnego dostępu do Portu Gdynia od strony lądu nastąpiło również dzięki realizacji innego przedsięwzięcia komplementarnego przestrzennie do opisywanej inwestycji, tj. *Rozbudowa ulicy Janka Wiśniewskiego w Gdyni – etap II*. Przedsięwzięcie polegało na budowie dwukilometrowego odcinka drogi usprawniającej połączenie rejonów przeładunkowych Portu

Wschodniego w Gdyni z Trasą Kwiatkowskiego i dalej z systemem dróg krajowych oraz międzynarodowych.

Mając na uwadze, że Port Gdynia jest jednym z dwóch portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej w regionie pomorskim, realizacja tych projektów pozwoliła rozwiązać problem dostępności obszarów portowych w Gdyni, w znacznym stopniu przyczyniając się do urzeczywistnienia celów działań strategii i programu rozwoju województwa.

Wymienione powyżej inwestycje przyczyniły się w sposób bezpośredni, wraz z innymi inwestycjami na terenie Trójmiasta, do rozwoju sieci dróg krajowych i międzynarodowych, a w konsekwencji do rozwoju gospodarczego województwa pomorskiego w kategoriach: perspektywy zwiększenia PKB, wzrostu konkurencyjności regionu, tworzenia nowych przedsiębiorstw i miejsc pracy. Wzrost dochodów przyczynił się z kolei do podniesienia warunków życia mieszkańców regionu, wzrostu poziomu świadczonych usług i zmniejszenia dysproporcji rozwojowych w stosunku do bogatszych regionów UE. Należy wskazać, że oszacowanie wpływu ww. projektów na konwersję i rozwój regionu można rozpatrywać w dłuższym okresie z uwzględnieniem innych uwarunkowań oraz inwestycji prowadzonych równolegle w regionie.

Podsumowując, realizacja projektu przyczyniła się do osiągnięcia następujących efektów:

- uwolnienie potencjału rozwojowego zachodniej części Portu Gdynia i przyspieszenie tworzenia nowoczesnej platformy logistyczno-dystrybucyjnej (centra dystrybucji towarów umożliwiające generowanie wartości dodanej poprzez montaż, produkcję, uszlachetnianie i konfekcjonowanie towarów);
- pełniejsze wykorzystanie tranzytowego położenia Gdyni poprzez bezpośrednie wyprowadzenie ruchu tranzytowego z Portu, a w efekcie – ułatwienie międzynarodowej wymiany handlowej kraju;
- wyeliminowanie transportu ładunków niebezpiecznych przez obszary śródmiejskie aglomeracji trójmiejskiej;
- poprawa warunków aerasanitarnych oraz klimatu akustycznego miasta, co wiąże się z poprawą warunków zdrowotnych i jakości życia mieszkańców aglomeracji trójmiejskiej;
- efektywniejsze wykorzystanie Autostrady A1, a przez to zwiększenie spójności połączeń transportowych województwa pomorskiego;
- udrożnienie korytarza transportowego w układzie północ-południe, obsługującego międzynarodowy ruch pasażerski i towarowy między ważnymi ośrodkami gospodarczymi krajów Europy Północnej i Środkowo-Wschodniej, co przyspieszy ich gospodarczą integrację.

4.4.5 IW EQUAL

Cel strategiczny: Testowanie i promowanie – w drodze współpracy ponadnarodowej – nowych sposobów zwalczania wszystkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, zarówno wobec osób zatrudnionych, jak i poszukujących pracy;

Alokacja EFS: 134 mln EUR;

Działania:

1. Budowanie Partnerstwa na rzecz Rozwoju oraz Partnerstwa Ponadnarodowego,
2. Wdrażanie programu Partnerstwa na rzecz Rozwoju,
3. Działania zmierzające do upowszechnienia i włączenia do głównego nurtu polityki rezultatów Equal;

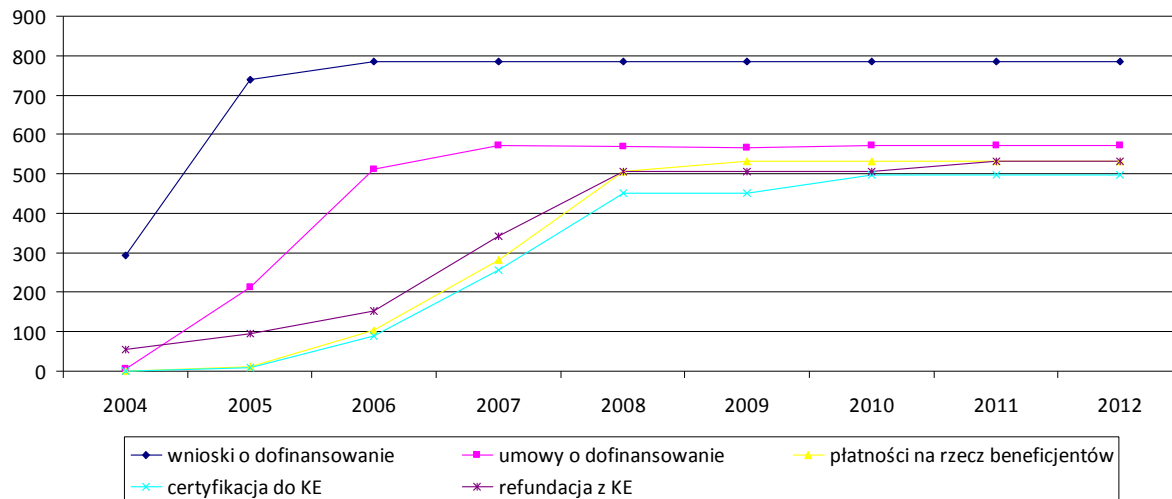
Zrealizowanych projektów: 287;

Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucja Wdrażająca: Krajowa Struktura Wsparcia/Fundacja Fundusz Współpracy.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania inicjatywy wspólnotowej, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 20 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji inicjatywy wspólnotowej oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Inicjatywa Wspólnotowa Equal (IW Equal) była realizowana od 2001 r. w 25 krajach Unii Europejskiej, finansowana w ramach EFS oraz bezpośrednio z budżetów państw biorących udział w Inicjatywie.

IW Equal była wdrażana w Polsce w ramach drugiej rundy obejmującej lata 2004–2006. W tym okresie wskaźniki zatrudnienia i aktywności zawodowej nadal należały do najniższych w UE-27, wskazując na duży poziom bierności zawodowej Polaków, a poszczególne grupy będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. niepełnosprawni, osoby 45+, kobiety, byli więźniowie, cudzoziemcy, uchodźcy i repatrianci, w znacznie mniejszym zakresie niż pozostali korzystali z ożywienia gospodarczego.

Zakres działań IW *Equal* w Polsce obejmował pięć tematów:

- **Temat A** *Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją i reintegracją na rynku pracy;*
- **Temat D** *Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej, a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnej oraz poprawa jakości miejsc pracy;*
- **Temat F** *Wspieranie zdolności przystosowawczych przedsiębiorstw i pracowników do zmian strukturalnych w gospodarce oraz wykorzystania technologii informatycznych i innych nowych technologii;*
- **Temat G** *Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja kobiet i mężczyzn, którzy opuścili rynek pracy, poprzez wdrażanie bardziej elastycznych i efektywnych form organizacji pracy oraz działań towarzyszących;*
- **Temat I** *Pomoc w społecznej i zawodowej integracji osób ubiegających się o status uchodźcy.*

Przykłady dobrych praktyk dotyczących efektów programu

W ramach IW *Equal* opracowano, wdrożono i przetestowano wiele innowacyjnych rozwiązań, umożliwiających wyrównywanie szans grup pozostających w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w tym przede wszystkim osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, w wieku 50+, bezdomnych, opiekunów osób zależnych oraz byłych więźniów.

Przykładowe modele opracowane w ramach projektów IW *Equal* obejmują:

- Wzrost Aktywności Zawodowej Osób Niepełnosprawnych

Wypracowany model umożliwił przygotowanie osób niepełnosprawnych do funkcjonowania na otwartym rynku pracy i w życiu społecznym. Na model składał się zestaw gotowych do użycia, opisanych i przetestowanych narzędzi (baza danych, zawierająca dotychczas rozproszone lub niedostępne informacje na temat osób niepełnosprawnych na danym terenie; instrumenty diagnostyczne, umożliwiające pełne rozpoznanie indywidualnej kondycji psychofizycznej osób z niepełnosprawnością, oraz Modelowe Programy Rozwoju Umiejętności Życiowych wraz z materiałami edukacyjnymi i szkoleniowymi), które można było stosować w całości lub osobno, wykorzystując wybrane elementy, najbardziej adekwatne do potrzeb odbiorców (instytucji). Podstawową grupą docelową modelu były osoby niepełnosprawne, ich rodzice, opiekunowie oraz profesjonalści i instytucje działające na rzecz rozwiązywania problemów niepełnosprawnych.

- System wsparcia inicjatyw ekonomii społecznej – z uwzględnieniem aktywnego uczestnictwa osób bezrobotnych i marginalizowanych

Rezultat wypracowany został w ramach projektu nr D0104 Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka” i mógł być wdrażany w trzech środowiskach lokalnych: gminie wiejskiej, gminie miejskiej oraz dużym mieście wojewódzkim. Obejmował on mechanizm budowania partnerstwa lokalnego, który opierał się na przyciągnięciu uwagi lokalnych podmiotów do nowych sposobów rozwiązywania problemów dotyczących danej społeczności.

- Model wspierania Elastycznych Form Zatrudnienia i zasad pracy na odległość dla osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi

Rozwiązania w tym zakresie wypracowano m.in. w projekcie nr G 0620 Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Dolnośląskie. Przygotowany w jego ramach model obejmował zestaw sprawdzonych, gotowych do wdrożenia rozwiązań (organizacyjnych, prawnych, metodologicznych oraz psychologicznych), ułatwiających wdrażanie elastycznych form i zasad pracy na odległość (np. wzory umów z postanowieniami dotyczącymi elastycznych form zatrudnienia czy metodologie szkoleń i poradnictwa zawodowego promujące elastyczne formy

zatrudnienia). Grupą docelową modelu byli przede wszystkim beneficjenci opiekujący się osobami zależnymi, m.in. małymi dziećmi, osobami z niepełnosprawnością oraz osobami w podeszłym wieku.

- Programy szkoleniowe dla osób w wieku 50+ wykorzystujące model *coachingu* i *intermentoringu*

Rozwiązania w tym zakresie wypracowano m.in. w projekcie nr F0613 Żorskiej Izby Gospodarczej, w ramach którego powstał system szkoleń z zakresu umiejętności psychospołecznych, ułatwiających adaptację zawodową w realiach nowoczesnego rynku pracy, szkoleń dotyczących, praktycznego wykorzystania nowych technologii IT z blokiem dotyczącym *intermentoringu* oraz szkoleń z zakresu nowoczesnych technik zarządzania przedsiębiorstwem, w szczególności zarządzania wiekiem w organizacji.

- System przeciwdziałania powstawaniu bezrobocia na terenach słabo zurbanizowanych

Rozwiązania w tym zakresie wypracowano w ramach projektu nr F0086 Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu. Najważniejszym produktem był symulator komputerowy „e-barometr”, który pokazywał przedsiębiorcy, czy jego firma ma szansę w najbliższym czasie utrzymać się na rynku. Był to system wczesnego ostrzegania, do którego wprowadzane były dane dotyczące przedsiębiorstwa, które następnie są szczegółowo analizowane były przez doradców, którzy na podstawie kilku wygenerowanych przez system modeli dokonywali oceny potencjału przedsiębiorstwa i ryzyka jego działalności w różnych obszarach.

4.4.6 IW INTERREG IIIA

Cel strategiczny: Współpraca pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi sąsiadujących ze sobą obszarów zmierzająca do utworzenia transgranicznych centrów rozwoju społeczno-gospodarczego przez realizację wspólnych strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego;

Alokacja EFRR: 177 mln EUR;

Obszary wsparcia:

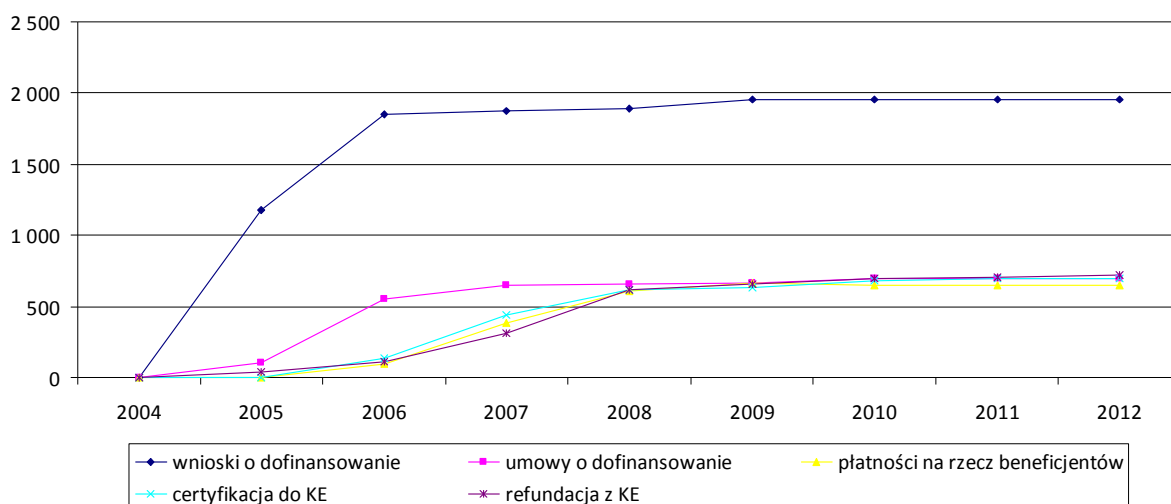
- zmniejszenie peryferyjności obszarów przygranicznych,
- zmniejszenie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów przedzielonych granicą narodową,
- zwiększenie spójności terytorialnej obszarów po obu stronach granicy,
- zmniejszenie barier w działalności gospodarczej i swobodnym przepływie pracowników,
- zmniejszenie barier w spójnym zarządzaniu ekosystemami przedzielonymi granicami narodowymi,
- zmniejszenie barier w integracji społeczno-kulturalnej społeczności po obu stronach granicy,
- tworzenie trwałych struktur i nawyków współpracy poprzez zachęcanie do partnerstwa instytucji i organizacji zaangażowanych w programowanie, wdrażanie programu i realizację wspólnych projektów oraz partnerstwa grup docelowych (partnerstwo obywateli) w realizowanych projektach;

Zrealizowanych projektów: 1055;

Wspólne Instytucje Zarządzające: Ministerstwo Gospodarki Meklemburgii Pomorza Przedniego, Ministerstwo Finansów Kraju Związkowego Brandenburgia, Saksońska Kancelaria Państwowa, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Republika Czeska), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Rzeczpospolita Polska), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Republika Litewska).

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania inicjatywy wspólnotowej, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 21 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji inicjatywy wspólnotowej oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Ważnym etapem w rozwoju współpracy transgranicznej w Europie były lata 2000–2006, kiedy to rozpoczęto wdrażanie Inicjatywy Wspólnotowej *INTERREG III* (IW *INTERREG III*), z podziałem na komponenty współpracy transgranicznej (A), transnarodowej (B) oraz międzyregionalnej (C). Polska uzyskała pierwsze doświadczenia we współpracy transgranicznej jeszcze przed przystąpieniem do Unii, głównie w ramach Programu PHARE *Cross Border Cooperation* (CBC). Od 2004 r. uczestniczyła na równych prawach z pozostałymi członkami Unii w realizacji programów Inicjatywy Wspólnotowej *INTERREG III*.

Programy *INTERREG IIIA* 2004–2006 w Polsce

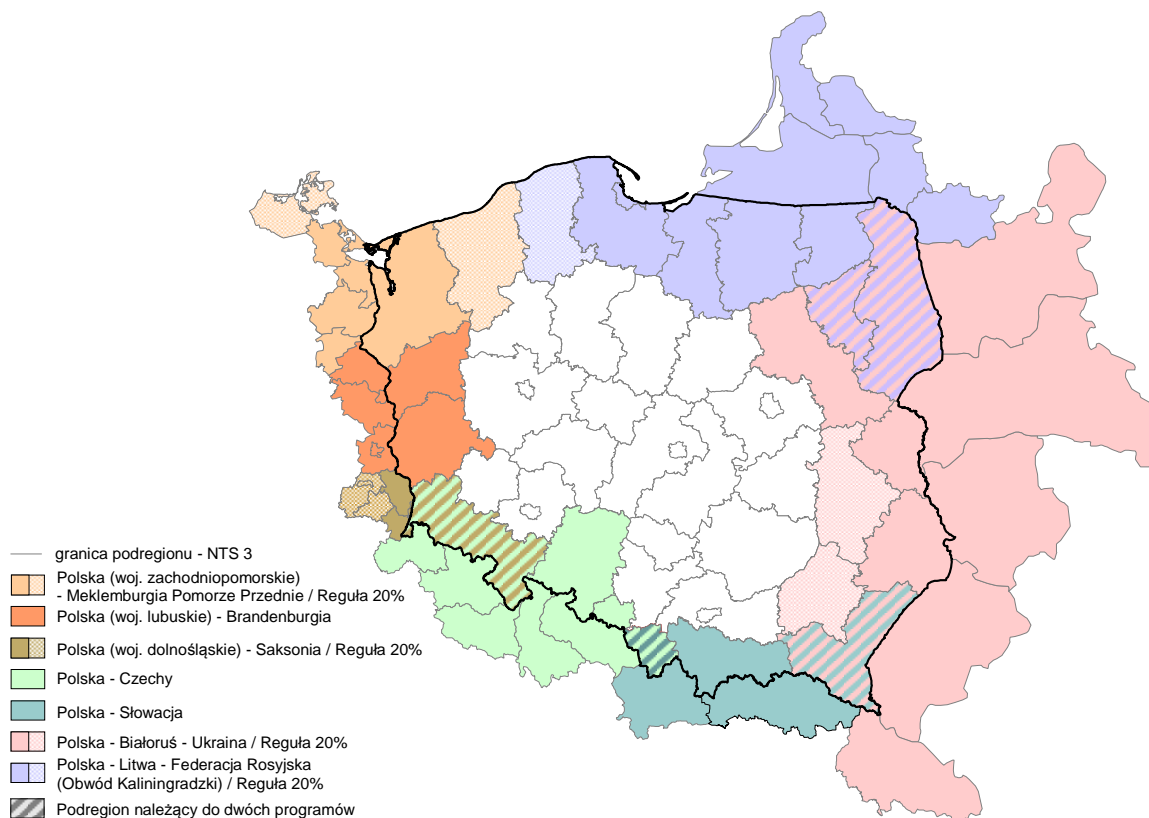
Polska uczestniczyła w siedmiu Programach Inicjatywy Wspólnotowej *INTERREG IIIA*, tj. w pięciu dwustronnych programach:

- *Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (woj. zachodniopomorskie) 2004–2006 (PL–MV)* – podregion szczeciński i koszaliński,
- *Polska (woj. lubuskie) – Kraj Związkowy Brandenburgia 2004–2006 (PL–BB)* – podregion gorzowski i zielonogórski,
- *Wolny Kraj Związkowy Saksonia – Rzeczpospolita Polska (woj. dolnośląskie) 2004–2006 (SN–PL)* – podregion jeleniogórsko-wałbrzyski,
- *Czechy – Polska 2004–2006 (CZ–PL)* – podregion jeleniogórsko-wałbrzyski, opolski, rybnicko-jastrzębski i bielsko-bialski,
- *Polska – Republika Słowacka 2004–2006 (PL–SK)* – podregion bielsko-bialski, nowosądecki i krośnieńsko-przemyski,

oraz w dwóch trójstronnych programach sąsiedztwa:

- *Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG III A/Tacis CBC 2004–2006 (PBU)* – podregiony białostocko-suwalski, łomżyński, bielsko-podlaski, chełmsko-zamojski, lubelski, rzeszowsko-tarnobrzeski, krośnieńsko-przemyski i ostrołęcko-siedlecki,
- *Litwa – Polska – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej INTERREG III A/Tacis CBC 2004–2006 (LPR)* – podregiony słupski, gdański, Gdańsk-Gdynia-Sopot, elbląski, olsztyński, ełcki, białostocko-suwalski i łomżyński.

Mapa 2 Rozmieszczenie przestrzenne IW INTERREG IIIA w Polsce

Źródło: opracowanie własne Departamentu Współpracy Terytorialnej (MRR) na podstawie dokumentów programowych.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Partnerstwo w projektach i propagowanie współpracy transgranicznej

Przyjęta w programach transgranicznych strategia wdrażania polegająca na stosowaniu zasady partnerstwa w programowaniu, wdrażaniu i partnerstwach projektowych jest ważną zasadą przynoszącą istotną wartość dodaną. Wśród sposobów budowania nowych partnerstw najczęściej projektodawcy szukali partnera zajmującego się określonymi działaniami związanymi z typem realizowanego projektu lub korzystali z pośrednictwa innej instytucji. Pomoc tego rodzaju okazywały Regionalne Punkty Kontaktowe działające w ramach Urzędów Marszałkowskich. Skutecznie w tej roli sprawdziły się Euroregiony, jako instytucje współpracujące na co dzień z sekretariatami Euroregionów po drugiej stronie granicy.

Jednym z podstawowych celów programów współpracy transgranicznej jest propagowanie współpracy między instytucjami a społecznościami ponad granicami i osiągnięcie wartości dodanej w aspekcie politycznym, społecznym, kulturalnym i gospodarczym.

Proces programowania, a potem również realizacji, projektu *INTERREG IIIA* doprowadził do osiągnięcia swego rodzaju społecznej wartości dodanej wśród przedstawicieli instytucji uczestniczących, w tym również samorządów regionalnych po obydwu stronach granicy.

Program Inicjatywy Wspólnotowej *INTERREG IIIA* charakteryzuje się odmiennym systemem wdrażania, niż pozostałe programy perspektywy finansowej 2004–2006, który nie tylko wymaga podejmowania współpracy instytucji po obu stronach granicy, ale również wpływa na zbliżenie społeczności lokalnych współpracujących państw. Zgodnie z wynikiem ewaluacji przeprowadzonych

na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, ponad 94% projektodawców *INTERREG IIIA* uważało, że projekty, które realizowali, przyczyniły się do propagowania idei transgranicznej.⁴³

Zbliżenie ludzi i instytucji po obu stronach granicy jest niezwykle istotnym wynikiem programów *INTERREG IIIA*. Jak pokazują wyniki ww. badania, był to proces niejednokrotnie trudny, angażujący wielu „aktorów” – począwszy od instytucji odpowiedzialnych za programowanie działań, przez instytucje wdrażające, oceniające i rozliczające, a na beneficjentach skończywszy.

Przykładowy projekt

W ramach *IW INTERREG IIIA Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska (województwo zachodniopomorskie) 2004–2006* realizowany był projekt pn. *Sieć BalticNet PlasmaTec*, którego wnioskodawcą i jednostką wiodącą ze strony polskiej był Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny Spółka z o.o., Partnerem przedsięwzięcia była również Politechnika Koszalińska. Ze strony niemieckiej partnerem wiodącym był Technologie Zentrum Vorpommern z Greifswaldu (TZV), a partnerami Uniwersytet w Greifswaldzie oraz Leibniz Institute for Plasma Science and Technology. Kwota dofinansowania ze środków EFRR wyniosła ok. 0,99 mln PLN.

Celem projektu było zintensyfikowanie wykorzystywania technologii plazmy, a w dalszym horyzoncie czasowym wzrost gospodarczy oraz powstanie nowych miejsc pracy w Euroregionie Pomerania.

Korzyścią ze współpracy transgranicznej było przede wszystkim rozpoczęcie przez Park Naukowo-Technologiczny nowego etapu działań – realizacji projektów transgranicznych. Wymiana doświadczeń i nauka wspólnej pracy z partnerem, który ma inne zasady, inny styl pracy oraz zarządzania, większe doświadczenie itp. – to wszystko przyczyniło się w ogromnym stopniu do rozwoju potencjału polskich instytucji uczestniczących w projekcie, jak również do rozwoju kolejnych działań transgranicznych.

Szczególnie istotnym efektem jest uzyskany przez polskie instytucje *know-how* i oparte na nim materialne rezultaty, tj. zbudowanie modelu demonstracyjnego reaktora plazmowego. Bez współpracy ze stroną niemiecką, która zapoczątkowała projekt, nie byłoby to możliwe.

W wyniku realizacji przedsięwzięcia instytucje po stronie polskiej i niemieckiej nawiązały kontakty z naukowcami i przedsiębiorcami w całej Polsce, nie tylko w regionie objętym programem. Wdrożeniem technologii plazmowych zainteresowane były np. przedsiębiorstwa z województwa lubuskiego i pomorskiego.

Doświadczenie strony niemieckiej wskazało, że szczególnie istotne jest przełożenie działań naukowych na język, którym posługuje się przeciętna osoba, czyli kwestie marketingowo-promocyjne. Nie ma możliwości zainteresowania społeczności nowymi technologiami bez odejścia od języka trudnego i hermetycznego. Wartością dodaną projektu jest zaszczepienie zainteresowania technologiami plazmowymi u większej części społeczeństwa, niż to miało miejsce dotąd. Bardzo wartościowe były działania skierowane do gimnazjów i szkół średnich, zwłaszcza konkursy, które cieszyły się wśród młodych ludzi dużym powodzeniem (zwycięzcy wyjechali na wizytę do Instytutu Plazmy do Greifswaldu, gdzie mogli bezpośrednio obserwować prowadzone badania). Sukcesem okazała się też platforma e-learningowa, której tematyka związana była z projektem.

Zdecydowana większość rezultatów wypracowanych w ramach projektu jest wykorzystywana w dalszej działalności różnych instytucji. Przykładowo:

- zbudowany w ramach projektu reaktor plazmowy jest obecnie wykorzystywany przez Akademię Morską – korzystają z niego studenci w ramach zajęć;
- powstały i są wykorzystywane szczegółowe instrukcje wdrożeniowe;

⁴³ *Badania ewaluacyjne ex post efektów transgranicznej współpracy polskich regionów w okresie 2004–2006. Raport końcowy. Warszawa, wrzesień 2010 r.*

- w ramach programu *INTERREG IVB – Baltic Sea Region* został złożony i jest realizowany kolejny projekt dotyczący technologii plazmy – *PlasTEP*. Jego liderem jest TZV, a partnerami – kilkanaście instytucji, m.in. ze Szwecji, z Estonii, Niemiec i Polski. Projekt ma na celu informowanie interesariuszy (władz, projektodawców, przedsiębiorstw) o możliwościach wykorzystania technologii plazmowych do zastosowań związanych z ochroną środowiska;
- szczeciński Park Naukowo-Technologiczny podpisał deklarację uczestnictwa w kolejnym projekcie realizowanym przez TZV, dotyczącym wsparcia przedsiębiorczości i pomocy dla przedsiębiorstw we wchodzeniu na rynki zagraniczne – *South Baltic Entry Ticket*.

W Centrum Edukacji szczecińskiego Parku Naukowo-Technologicznego funkcjonuje bezpłatny kurs e-learningowy dotyczący plazmy niskotemperaturowej, stworzony w ramach projektu. Dodatkowo, z inicjatywy strony niemieckiej zostało powołane Stowarzyszenie BalticNet PlasmaTec, które skupia aktualnie ok. 25 partnerów pochodzących z Polski i Niemiec oraz dodatkowo z innych krajów, głównie nadbałtyckich.⁴⁴

Zainteresowanie podłączeniem do sieci w Gminie Czudec było duże. Świadczy o tym liczba komputerów mieszkańców zarejestrowanych w sieci. W styczniu 2006 r. było ich blisko 500, do tego należy doliczyć komputery szkół, gimnazjum, bibliotek wraz z filiami oraz administracji, co łącznie daje liczbę ok. 700 komputerów.

Komponent IIIB i IIIC

Projekty *INTERREG IIIB* i *INTERREG IIIC* realizowane były w ramach struktur ponadnarodowych. Polska uczestniczyła w ramach:

- *INTERREG IIIB*:
 - w Programie CADSES (*Central Adriatic Danubian South-Eastern European Space*);
 - i w Programie BSR (*Baltic Sea Region*).
- *INTERREG IIIC*:
 - w Programie Strefy Północnej
 - i w Programie Strefy Wschodniej.

Podział środków *INTERREG IIIB* i *IIIC* alokowanych dla Polski w latach 2004–2006 przedstawiał się w sposób następujący:

- komponent B – 30,99 mln EUR (14% alokacji wszystkich komponentów);
- komponent C – 13,28 mln EUR (6% alokacji wszystkich komponentów).

⁴⁴ Więcej informacji o projekcie można znaleźć na stronie internetowej: www.balticnet-plasmatec.org/pl

4.4.7 FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Cel strategiczny: *Wsparcie działań na rzecz zwiększenia konkurencyjności polskiej gospodarki i dążenia do spójności społeczno-gospodarczej w ramach poszerzonej Wspólnoty;*

Alokacja FS: 5478 mln EUR⁴⁵;

Sektory realizacji: *Transport, środowisko;*

Zrealizowanych projektów: 130;

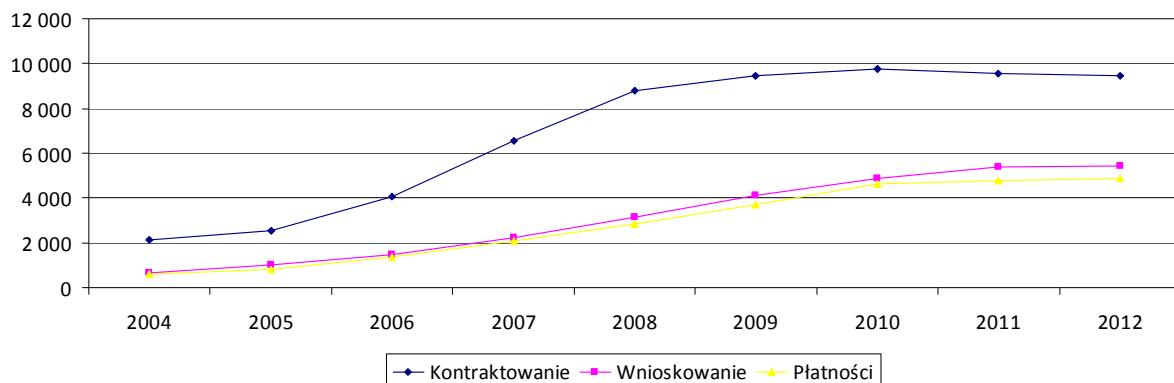
Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego;

Instytucje Pośredniczące: minister właściwy do spraw transportu, minister właściwy do spraw środowiska; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

Podmioty odpowiedzialne za realizację: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, przedsiębiorstwa komunalne.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania Funduszu Spójności, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 22 Wartość kontraktacji w części kosztów kwalifikowalnych, wnioski do Komisji Europejskiej i płatności z KE (kwota dofinansowania FS) w podziale na lata, narastająco, w mln EUR

Źródło: IZ Strategią wykorzystania Funduszu Spójności.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Sektor środowiska

Poprzez realizację projektów Funduszu Spójności (FS) w sektorze środowiska wybudowano nową infrastrukturę służącą poprawie środowiska naturalnego. Ponadto istniejące obiekty zostały dostosowane do norm unijnych. W rezultacie nastąpiła nie tylko znaczna poprawa jakości wód powierzchniowych i ochrona wód podziemnych, ale też polepszenie ogólnego stanu środowiska naturalnego i ekologicznych warunków życia ludności.

Realizacja projektów FS w sektorze środowiska była poważnym wyzwaniem, przede wszystkim z uwagi na dużą skalę inwestycji, ale także małe doświadczenie przy tego typu przedsięwzięciach. W procesie wdrażania projektów wypracowano szereg rozwiązań, które umożliwiły wsparcie

⁴⁵ Wartość dofinansowania Funduszu Spójności zgodna z obowiązującymi Decyzjami.

beneficjentów. Stworzono standardy dla procedur przetargowych, przygotowania studium wykonalności i ocen oddziaływania na środowisko, co pozwoliło zniwelować ograniczenia związane z niewielkim doświadczeniem beneficjentów i instytucji oraz niepełną implementacją prawa unijnego do przepisów krajowych. Natomiast wobec występujących problemów związanych ze wzrostem kosztów projektów, stworzony został program pożyczek preferencyjnych (prowadzony przez NFOŚiGW). Program ten umożliwił beneficjentom zagrożonych projektów sfinansowanie zwiększonego wkładu własnego.

Wszystkie doświadczenia beneficjentów i instytucji, zdobyte przy wdrażaniu projektów FS, zostały wykorzystane przy realizacji projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej w nowej perspektywie finansowej 2007–2013. Ponadto, realizacja ww. projektów przyczyniła się do rozwoju potencjału administracyjnego u beneficjentów i w instytucjach, a także potencjału personalnego i technicznego wielu firm wykonawczych, usługowych i doradczych. Lokalne projekty przyczyniły się do wzrostu zatrudnienia. Realizacja przedsięwzięć wiązała się również z rozwojem dodatkowej infrastruktury transportowej, a niekiedy też społecznej.

Sektor transportu

Poprzez realizację projektów FS w sektorze transportu wypracowano nowe podejście do programowania inwestycji. Inwestycje planowane do realizacji ze środków unijnych muszą posiadać uzasadnienie społeczno-ekonomiczne, finansowe i środowiskowe oraz wpisywać się w cele dokumentów programowych, planów inwestycyjnych oraz strategii rozwoju określających ich strategiczny charakter (spełniać określone kryteria wyboru do dofinansowania). Przykładowo, po akcesji Polski do UE rozpoczęto prace nad pierwszymi kompleksowymi planami rozwoju sektora transportu kolejowego, w tym przede wszystkim nad stworzeniem *Master planu* dla kolei do 2030 r. Dokument ten wyznaczający długookresowe ramy dla sektora kolejowego stanowił podstawę opracowania strategii krótkookresowych.

Realizacja projektów przy udziale środków UE przyczyniła się również do zmiany sposobu myślenia o kwestiach środowiskowych w projektach infrastrukturalnych poprzez poszukiwanie rozwiązań przyczyniających się do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne, np.:

- budowę pierwszego w Polsce przejścia dla zwierząt zlokalizowanego nad linią kolejową (projekt 2000/PL/16/P/PT/003, linia kolejowa E20, odcinek Rzepin – granica państwa);
- przejścia dla zwierząt stały się standardem w inwestycjach drogowych;
- zastosowanie tzw. urządzeń odstraszenia zwierząt, w celu zmniejszenia liczby zwierząt ginących na trasach kolejowych;
- wykorzystanie obiektów mostowych i przepustów jako przejść dla małych zwierząt.

Doświadczenia wdrażania Funduszu Spójności 2004–2006 przyczyniły się jednocześnie do podjęcia działań wśród największych beneficjentów realizujących projekty unijne (GDDKiA, PKP PLK) w zakresie standaryzacji dokumentacji przetargowej oraz opracowania dokumentów wzorcowych. Nowe wzory dokumentów przetargowych (SIWZ) zarówno w odniesieniu do robót budowlanych, jak i usług zarządzania projektem uwzględniały doświadczenia z prowadzonych postępowań przetargowych, były wynikiem szczegółowej analizy zaistniałych w przeszłości okoliczności. Równoległe do zmian systemowych obniżono wymogi wobec wykonawców, co istotnie wpłynęło na zwiększenie konkurencyjności na rynku.

W celu wzmocnienia jakości dokumentacji środowiskowej przekazywanej do Komisji Europejskiej dokonano zmian w strukturze organizacyjnej GDDKiA i powołano Departament Środowiska. Wprowadzona została również ścisła współpraca zarówno pomiędzy pozostałymi departamentami dyrekcji, jak i Ministerstwem Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej oraz Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, w celu jak najlepszego przygotowania dokumentacji niezbędnej do wniosków o dofinansowanie dla realizowanych projektów inwestycyjnych.

Podjęcie bliższej współpracy z wojewodami umożliwiło istotne przyspieszenie pozyskiwania decyzji administracyjnych, które warunkują sprawną realizację inwestycji transportowych. Działanie to miało pozytywny i dyscyplinujący wpływ na przedstawicieli/pracowników Urzędów Wojewódzkich pod względem terminowości wydawania decyzji oraz pracowników oddziałów GDDKiA, pod względem kompletności składanych wniosków.

Poprzez realizację projektów FS podniosła się wiedza beneficjentów oraz jakość dokumentacji aplikacyjnej poprzez organizację szkoleń tematycznych.

Przykładowe projekty

Sektor środowiska

Projekt *System ciepłowniczy miasta Krakowa* (nr FS 2004/PL/16/C/PE/006) realizowany był w aglomeracji miejskiej miasta Krakowa i miasta Skawiny, w zasięgu istniejących sieci ciepłowniczych eksploatowanych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. (MPEC S.A.), które to sieci zaopatrują odbiorców w ciepło dla ogrzewania budynków i przygotowania ciepłej wody użytkowej. Beneficjentem projektu było ww. MPEC S.A. w Krakowie. Całkowity koszt przedsięwzięcia oszacowano na ok. 75 mln EUR, z czego 72% tych środków stanowiło dofinansowanie UE.

W ramach inwestycji:

- zmodernizowano ok. 100 km wysokoparametrowej sieci ciepłowniczej;
- zmodernizowano ok. 37 km niskoparametrowej sieci ciepłowniczej;
- zbudowano i zmodernizowano odpowiednio 458 i 77 węzłów grzewczych.

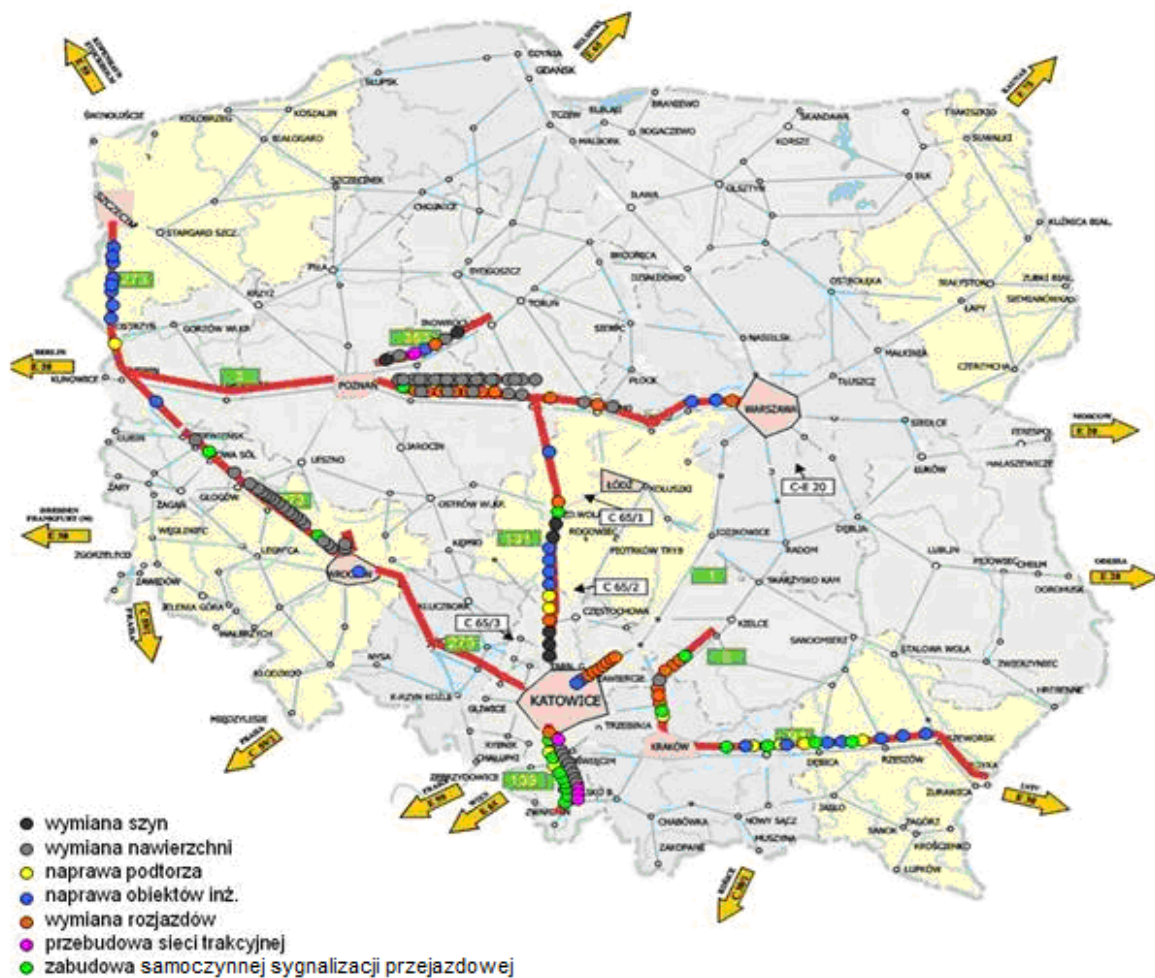
Dzięki realizacji przedsięwzięcia nastąpiło zmniejszenie:

- emisji zanieczyszczeń powietrza (dwutlenku siarki, tlenku węgla, dwutlenku azotu oraz pyłów);
- strat ciepła na przesyle i węzłach cieplnych;
- awaryjności systemu ciepłowniczego (o 44%);
- strat wody zdemineralizowanej w sieciach cieplnych (o 25%).

Sektor transportu

Projektem współfinansowanym w ramach *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, na który warto zwrócić uwagę w sektorze transportu, była inwestycja pn. *Poprawa stanu infrastruktury kolejowej w Polsce* (nr projektu: 2001/PL/16/P/PT/015). Przedsięwzięcie otrzymało dofinansowanie z Funduszu Spójności w wysokości ok. 113,63 mln EUR.

Mapa 3 Schemat działań składających się na realizację projektu *Poprawa stanu infrastruktury kolejowej w Polsce* współfinansowanego ze środków Fundusz Spójności na lata 2004–2006

Źródło: PKP PLK S.A.

Celem projektu było przywrócenie sprawności technicznej użytym i wyeksploatowanym elementom infrastruktury na wybranych odcinkach linii kolejowych w Polsce, tak aby wyeliminować tzw. wąskie gardła, tj. ograniczenia prędkości, które blokowały płynny ruch.

Projekt był przedsięwzięciem nietypowym, ponieważ modernizowane odcinki były rozproszone w 10 województwach i aż w 122 lokalizacjach.⁴⁶ W ramach projektu zmodernizowano łącznie 313 km nawierzchni kolejowej i rozjazdów, naprawiono i przebudowano podtorza, obiekty inżynierskie, sieci trakcyjne, a także zamontowano urządzenia samoczynnej sygnalizacji na przejściach kolejowo-drogowych. W trakcie prac zlikwidowano 163 wąskie gardła, co przyczyniło się do skrócenia czasu przejazdu aż o niemalże trzysta minut, w stosunku do stanu sprzed modernizacji i zwiększenia przepustowości linii dla transportu towarowego.

⁴⁶ Inwestycja obejmowała roboty budowlane na następujących odcinkach linii kolejowych w Polsce: Warszawa Centralna – Katowice, Warszawa Zachodnia – Kunowice (E20), Warszawa Zachodnia – Kraków Główny Osobowy, Kraków Główny Osobowy – Medyka (E30), Chorzów Batory – Tczew (E65), Katowice – Zwardoń (E65), Wrocław Główny – Poznań (E59), Wrocław Główny – Szczecin (CE59), Poznań Wschód – Skandawa.

Ze względu na specyfikę projektu i jego duży poziom skomplikowania KE ustanowiła specjalny sposób monitorowania jego realizacji – oddzielny Podkomitet Monitorujący. Strona polska wywiązała się z tego zobowiązania i z sukcesem zakończyła realizację projektu.

Efekty realizacji projektu są najczęściej odczuwalne na krótkich lokalnych odcinkach głównych linii kolejowych, gdzie w wyniku przeprowadzonych prac przywrócono projektowe parametry linii przede wszystkim w zakresie dopuszczalnej prędkości. W związku z tym największe oszczędności czasowe występują na krótkich trasach pociągów regionalnych, dzięki czemu kolej staje się dla społeczności lokalnych bardziej atrakcyjnym środkiem transportu – na przykład na liczącym 57 km odcinku Czerwieńsk – Rzepin w województwie lubuskim (położonym na linii CE59 Wrocław – Szczecin) czas przejazdu pociągu skrócił się aż o 22 minuty.

Innym przykładem wpływu modernizacji na oszczędności czasowe jest wymiana nawierzchni na odcinku Wrocław – Rudna Gwizdanów w województwie dolnośląskim. Dzięki temu czas jazdy pociągów skrócono o ponad godzinę. We Wrocławiu odbudowano także elementy estakady kolejowej w centrum miasta i leżących wzdłuż nich czterech wiaduktów.

Przedsięwzięcie przyniosło również wiele korzyści w zakresie bezpieczeństwa ruchu, między innymi dzięki przebudowie urządzeń sterowania ruchem i automatyki kolejowej, która zmniejszyła prawdopodobieństwo wystąpienia poważnych wypadków kolejowych.

Projekt został zrealizowany zgodnie z zasadami ochrony środowiska naturalnego, w tym zasadami „zapobieganiu zanieczyszczeniom u źródła” i „zanieczyszczający płaci”, które oznaczają, że sprawcy szkód w środowisku powinni ponosić koszty zapobiegania tym szkodom lub naprawienia ich skutków. Dzięki realizacji projektu poprawiono przepustowość linii kolejowych, co wpłynęło w sposób bezpośredni na zmniejszenie zużycia energii, a pośrednio na zmniejszenie emisji gazów i pyłów do powietrza. Zastosowanie nowych nawierzchni torowych, wymiana szyn i rozjazdów wpłynęły na zmniejszenie wielkości emisji hałasu do środowiska. Nowe nawierzchnie torowe, szyny i rozjazdy, zabudowa samoczynnej sygnalizacji przejazdowej oraz remonty obiektów inżynierskich w znacznym stopniu wpłynęły na poprawę bezpieczeństwa ruchu kolejowego, dzięki czemu ryzyko wystąpienia awarii w wyniku, której mogłoby nastąpić zanieczyszczenie środowiska gruntowego-wodnego zostało zminimalizowane.

Efekty wdrożenia projektu polegającego na realizacji szeregu inwestycji punktowych dowodzą znaczenia oraz słuszności takich zamierzeń dla poprawy bezpieczeństwa i przepustowości linii kolejowych w Polsce. Rezultaty osiągnięte dzięki realizacji tego projektu stanowiły istotny punkt w dyskusji na temat zasadności realizacji tego typu projektów (rewitalizacyjnych, przejazdów/rozjazdów) w perspektywie 2007–2013.

4.4.8 SPO RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO ORAZ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Cel strategiczny: Poprawa konkurencyjności oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju sektora rolnego, wsparcie dla przemysłu przetwórczego, wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich;

Alokacja EFOiGR: 1193 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym,
2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich;

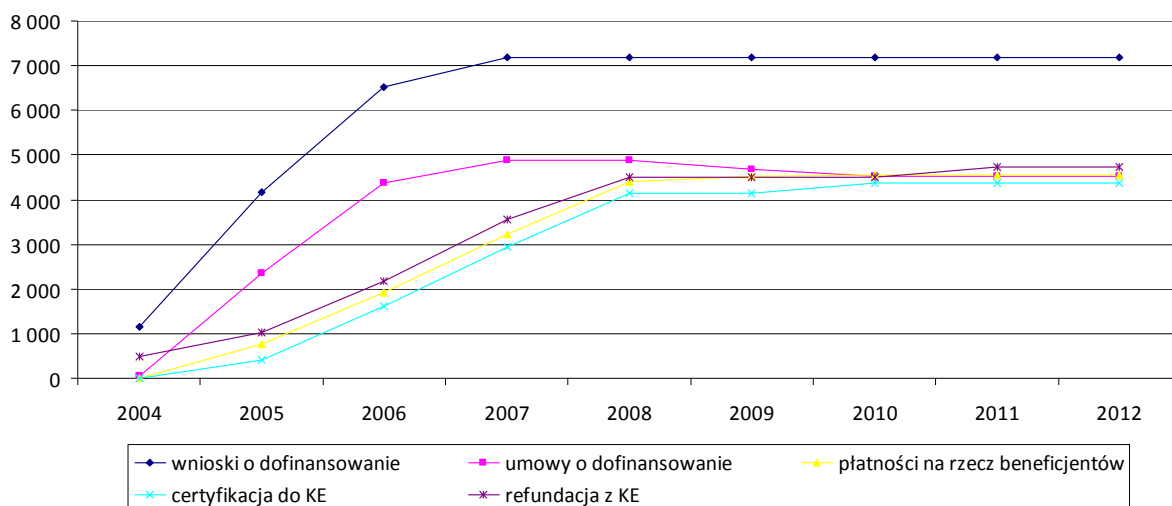
Zrealizowanych projektów: 49 837;

Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rolnictwa;

Instytucje Wdrażające: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządy województw, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 23 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Wsparcie obszarów wiejskich na terenie Polski przed 2000 r. nie było realizowane na tak szeroką skalę, jak w okresie tuż przed i po akcesji do Unii Europejskiej.⁴⁷

⁴⁷ W latach 2000–2004 funkcjonował *Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich – SAPARD*. Był on finansowany ze środków unijnych w ramach pomocy dla przyszłych państw członkowskich. W ramach działania 3. *Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich oraz inwestycje z zakresu podstawowych elementów infrastruktury technicznej* prowadzono wsparcie w dziedzinie zaopatrzenia gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem, odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, gospodarki odpadami stałymi, dróg gminnych i powiatowych na obszarach wiejskich

Sektorowy Program Operacyjny *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* (SPO *Restrukturyzacja.../SPO ROL*), który był częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006, przygotowany został zgodnie z art. 18 rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych*, został zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją nr C(2004)2746 z dnia 7 lipca 2004 r. Miał na celu poprawę konkurencyjności oraz trwałą i zrównoważony wzrost sektora rolnego, wsparcie przemysłu przetwórczego w celu poprawy jego pozycji konkurencyjnej oraz wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

Instytucja Zarządzająca SPO *Restrukturyzacja...* na bieżąco monitorowała i analizowała zagadnienia wpływające na tempo i jakość programu. Pozwoliło to wypracować dobre praktyki usprawniające proces jego wdrażania. Zaliczyć do nich można m.in. wprowadzenie podziału środków między województwa w działaniach 1.1 *Inwestycje w gospodarstwach rolnych*, 1.2 *Ułatwianie startu młodym rolnikom*, 2.2 *Scalanie gruntów*, 2.3 *Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego*, 2.4 *Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów*, 2.5 *Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi* oraz 2.6 *Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem*. Mechanizm ten miał wpływ na zwiększenie możliwości skorzystania ze środków programu przez beneficjentów z obszaru całego kraju.

W ramach wniosków płynących z praktyki wdrażania działań SPO *Restrukturyzacja...*, w szczególności działania 1.2 *Ułatwianie startu młodym rolnikom*, w okresie programowania 2007–2013 zmodyfikowano kryteria dostępu do analogicznego działania PROW 2007–2013. Przebieg wdrażania przedmiotowego działania wskazywał na dysproporcję między wielkością alokacji przeznaczanej na jego realizację a wielkością grupy docelowej. Kryteria dostępu do tego działania w ramach PROW 2007–2013 zmodyfikowano więc tak, aby pomoc adresowana była do węższej grupy potencjalnych beneficjentów, przejmujących gospodarstwa o większym potencjale rozwojowym, co powinno zapewnić lepszą efektywność wykorzystania dostępnych środków. Ponadto wprowadzono dodatkowy mechanizm kontroli wykorzystania otrzymanych środków w postaci dołączanego do wniosku biznesplanu, którego realizacja jest następnie weryfikowana w ramach obowiązkowej kontroli.

Przykładowy projekt

Inwestycja pn. *Budowa centrum edukacji przyrodniczej wraz z odbudową zabytkowego folwarku w miejscowości Mniszki* o wartości wkładu UE wynoszącej niemal 427,55 tys. PLN, której beneficjentem była Gmina Międzychód (woj. wielkopolskie), zajęła pierwsze miejsce w ogólnopolskim konkursie *Przyjazna wieś 2009* zorganizowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach działalności Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Przedmiotowy konkurs zorganizowano w celu prezentacji najlepszych projektów w zakresie infrastruktury technicznej zrealizowanych na obszarach wiejskich od maja 2004 r. przy wsparciu środków Unii Europejskiej.

oraz zaopatrzenia w energię. Działanie 4. *Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej w celu stworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodów* kierowane było do rolników poszukujących dodatkowych źródeł dochodu w gospodarstwach rolnych oraz przedsiębiorców tworzących miejsca pracy na obszarach wiejskich. Do końca 2006 r. łącznie na działanie 3. i na działanie 4. przeznaczono 52% spośród wydatkowanych 4,5 mld PLN środków, zrealizowano zaś 38% ogółu zakończonych projektów. W latach 2004–2006 realizowany był Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, współfinansowany z Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Choć obejmował działania zaliczane do tzw. II filaru Wspólnej Polityki Rolnej, to praktycznie wszystkie działania realizowane w jego ramach ukierunkowane były na pomoc dla gospodarstw rolnych, głównie w zakresie socjalnym. W latach 2004–2006 na realizację PROW przeznaczone są środki unijne w kwocie ponad 2 866,40 mln EUR.

Inwestycja została zrealizowana w 2006 r. Celem przedsięwzięcia było zaadaptowanie i przystosowanie obiektów zabytkowego folwarku na cele społeczno-kulturowe. W ramach projektu wyremontowano budynki gospodarcze, a także dawny budynek administracyjny. Prace związane z remontem polegały na wymianie i naprawie dachówek, stolarki drzwiowej i okiennej, odbudowie zniszczonych fragmentów budynków, rozbiórce budynków pochodzących z lat siedemdziesiątych, remoncie dawnego budynku administracyjnego na cele ekspozycyjne, remoncie świetlicy wiejskiej w dawnym budynku administracyjnym. Ponadto zakupiono i wykonano podstawowe wyposażenie budynków, m.in. gabloty, meble, sprzęt multimedialny, jak również eksponaty: koło garncarskie, brony, pługi, żarna, młockarnię. W budynkach urządzono m.in.: warsztaty ginących zawodów (kowalski, garncarski, szewski, wikliniarski, bednarski, tkacki, stanowisko pszczelarskie), ekspozycję różnych narzędzi dawnego gospodarstwa domowego oraz ekspozycję maszyn i narzędzi rolniczych. Trzy sale w budynkach spichlerza wyposażono w drewniane ławy i stoły (dla 80–200 osób). W salach tych można zjeść posiłki, zorganizować imprezę taneczną, koncert, a także przeprowadzić zajęcia warsztatowe. Dwa stylowo urządzone pomieszczenia przeznaczono na sale ekspozycyjne będące jednocześnie miejscem przeznaczonym na wypoczynek, zjedzenie posiłku, zebranie, naradę.

Centrum edukacji przyrodniczej jest wykorzystywane podczas organizacji różnego rodzaju imprez plenerowych i warsztatów edukacyjnych. Z jego obiektów regularnie korzystają uczniowie szkół z całej Wielkopolski, mieszkańcy okolicznych gmin, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, a także turyści, również zagraniczni.

Realizacja projektu wpłynęła na wzrost zatrudnienia w okolicznych miejscowościach – w okolicy powstały nowe punkty handlowe, ponadto w Centrum prowadzone są warsztaty i szkolenia dla osób zamierzających podjąć działalność rzemieślniczą i usługową.⁴⁸

⁴⁸ Więcej informacji na temat działalności centrum edukacji przyrodniczej znajduje się na stronie internetowej: www.mniszki.pl

4.4.9 SPO RYBY

Cel strategiczny: Racjonalna gospodarka żywymi zasobami wód i poprawa efektywności sektora rybackiego oraz podniesienie konkurencyjności polskiego rybactwa i przetwórstwa rybnego; produkty rybołówstwa oraz chowu i hodowli ryb, a także produkty przetwórstwa powinny odpowiadać zapotrzebowaniu rynku krajowego pod względem ceny i jakości oraz powinny być konkurencyjne na rynkach zagranicznych;

Alokacja FIWR: 202 mln EUR;

Osie priorytetowe:

1. Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów,
2. Odnowa i modernizacja floty rybackiej,
3. Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla, rybacka infrastruktura portowa, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe,
4. Inne działania,
5. Pomoc techniczna;

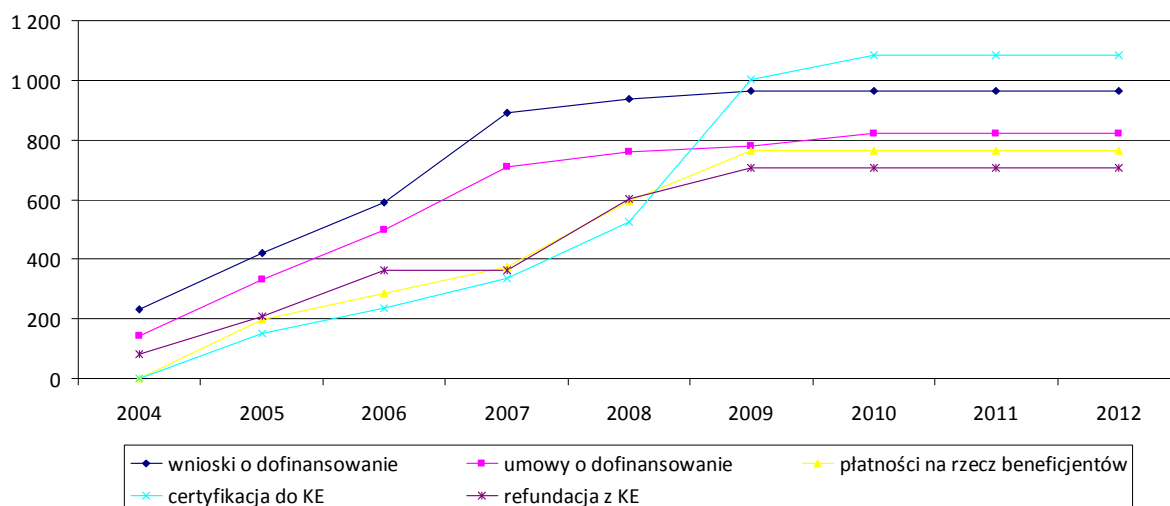
Zrealizowanych projektów: 4123;

Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rolnictwa;

Instytucja Wdrażająca: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 24 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Przykłady dobrych praktyk dotyczących wdrażania programu

W ramach systemu realizacji programu, który zarządzany był przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wprowadzono następujące środki usprawniające wdrażanie programu, mające wpływ na wypracowanie dobrych praktyk.

Etapowanie projektów inwestycyjnych

Realizacja projektów inwestycyjnych do 2007 r. przebiegała w maksymalnie dwóch fazach. Umożliwienie beneficjentowi realizacji projektu w podziale na więcej etapów oraz umożliwienie występowania częściej z wnioskami o płatność z jednej strony przyczyniło się do poprawy skuteczności SPO (przyspieszenie wydatkowania), a z drugiej poprawiło kondycję finansową beneficjenta, który mógł wcześniej i częściej odzyskiwać poniesione wydatki. W 2007 r. wprowadzono zmiany w treści wniosku i umowy dotyczące etapowania projektu i umożliwiono beneficjentowi występowanie o płatności pośrednie w oparciu o harmonogram składania wniosków o płatność.

Uproszczenie w systemie przyjmowania cen zawartych w katalogach BISTYP

Katalog BISTYP jest zbiorem cen jednostkowych robót i obiektów. Ceny publikowane w katalogu bazują na istniejących cenach rynkowych (robocizny, materiałów, pracy sprzętu), uśrednionych w skali kraju oraz uwzględniają wymagania Ogólnych Specyfikacji Technicznych. Ma to umożliwiać ofertowanie i rozliczanie robót zgodnie z międzynarodowymi procedurami. Jednak w wielu przypadkach koszty realizacji projektów inwestycyjnych okazywały się wyższe od średnich cen przyjętych w katalogu BISTYP. Szybki wzrost cen w budownictwie, zarówno kosztów materiałowych, osobowych, jak i usług w latach 2006–2008, spowodował, że ceny przedstawiane w katalogu okazywały się nieaktualne. Wyższe koszty realizacji projektów wynikały też z natury technicznej lub ze na specyfikacji przyjętych robót.

Jako rozwiązanie tego problemu w umowach o dofinansowanie projektów został wprowadzony zapis umożliwiający zwiększenie kwoty dofinansowania, w przypadku zaistnienia zdarzeń niezależnych od beneficjenta. Rozwiązanie to przyczyniło się do refundacji kosztów rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta na realizację inwestycji i umożliwiło aneksowanie umowy tuż po rozstrzygnięciu przetargu. Takie rozwiązanie wprowadzono w Działaniu 3.3 *Rybacka infrastruktura portowa* w projektach, w których zwiększenie kwoty nastąpiło po przeprowadzeniu procedury przetargowej zgodnie ze zmianą rozporządzenia.

Przykładowy projekt

W ramach SPO *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006* (SPO RYBY) prowadzone były m.in. szeroko zakrojone działania związane z dążeniem do poprawy rybackiej infrastruktury portowej. Projektem zrealizowanym w ramach przedmiotowego programu zarządzanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który niewątpliwie zasługuje na wyróżnienie, jest inwestycja pn. *Rozbudowa przystani rybackiej z zapleczem remontowym w porcie w Jastarni*. Beneficjent, którym była Gmina Miasto Jastarnia, podpisała umowę o dofinansowanie z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w dniu 5 lutego 2007 r. Przyznane dofinansowania ze środków Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa wyniosło ok. 26,95 mln PLN.

Projekt, wdrożony w ramach priorytetu *Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe* SPO RYBY, został zrealizowany w miejscowości Jastarnia na terenie istniejącego portu rybackiego. Celem bezpośrednim realizacji projektu była poprawa warunków obsługi statków rybackich w porcie Jastarnia. Projekt polegał w szczególności na:

- modernizacji oraz budowie nabrzeża w części remontowej portu;

- budowie 130 metrów pirsu pływającego dla statków rybackich;
- zakupieniu bramownicy samojezdnej, wybudowaniu pirsu pod bramownicę oraz pochylni z rampą oraz instalacji żurawika 5t;
- wyburzeniu starego zabudowania oraz budowie trzech budynków: sieciarni, budynku warsztatowego oraz budynku składowania odpadów;
- zagospodarowaniu terenu części remontowej portu oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie;
- wyposażeniu budynków w niezbędny sprzęt, narzędzia, meble itp.;
- budowie budynku socjalno-administracyjnego.

Fotografia 4 Projekt Rozbudowa przystani rybackiej z zapleczem remontowym w porcie w Jastarni współfinansowany ze środków Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa w ramach SPO RYBY

Źródło: strona internetowa samorządu województwa pomorskiego: www.pomorskie.eu

Głównym efektem realizacji projektu jest poprawa warunków remontu jednostek rybackich w Jastarni, w tym rozszerzenie zakresu oraz jakości świadczonych usług. Rozbudowa przystani poprzez budowę zaplecza socjalnego, sanitariatów oraz miejsc spotkań w znaczący sposób wpłynęła na poprawę warunków bezpieczeństwa i higienę pracy rybaków. Zwiększenie liczby miejsc postojowych, poprawa warunków odbioru nieczystości oraz lepsza dostępność mediów spowodowały poprawę obsługi statków.

Projekt otrzymał wyróżnienie pierwszego stopnia w konkursie na Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Pomorskiego 2009, przyznawane przez Marszałka Województwa Pomorskiego. Werdykt uzasadniono kompleksowym zagospodarowaniem obszaru położonego w centrum Miasta Jastarnia, łączącego w sobie dwie funkcje kluczowe dla jego tożsamości – przestrzeń publiczną oraz zaplecze dla rybactwa, uporządkowaniem krajobrazu nadmorskiego przy użyciu form adekwatnych do charakteru i skali miejscowości. Podniesienie walorów estetycznych portu oraz uporządkowanie zdegradowanego terenu miało zasadniczy wpływ na zwiększenie atrakcyjności turystycznej Jastarni i wzmocnienie tożsamości kulturowej miasta. Wizerunek portu rybackiego w Jastarni oraz pracujących tam rybaków jest elementem wpisanym w krajobraz miasta.

Podsumowując, realizacja inwestycji w głównej mierze przyczyniła się do:

- poprawy warunków remontu jednostek rybackich w Jastarni, w tym rozszerzenia zakresu oraz jakości świadczonych usług;
- poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy rybaków poprzez budowę zaplecza socjalnego, budowę sanitariatów oraz miejsca spotkań;
- poprawy obsługi statków poprzez zwiększenie liczby miejsc postojowych;
- poprawy warunków odbioru nieczystości oraz dostępności mediów.

4.4.10 PO POMOC TECHNICZNA 2004–2006

Cel strategiczny: Osiągnięcie sprawnego i przejrzystego systemu wdrażania PWW;

Alokacja EFRR: 28 mln EUR;

Osie priorytetowe:

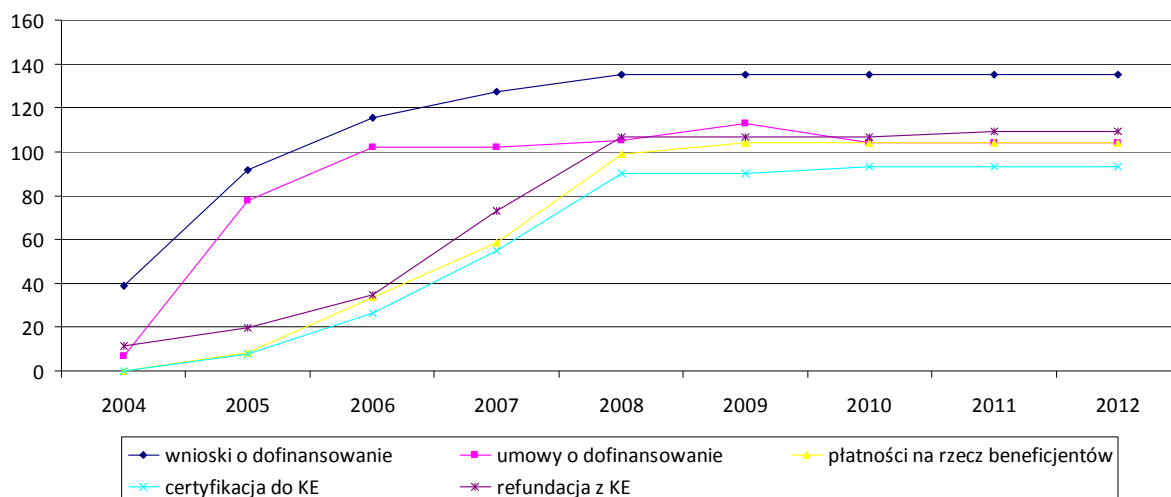
1. Wzmocnienie zdolności w zakresie zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli PWW,
2. Wsparcie informatycznego systemu monitoringu i kontroli,
3. Upowszechnienie informacji i promocja funduszy strukturalnych finansowej⁴⁹;

Zrealizowanych projektów: 155;

Instytucja Zarządzająca: minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego.

Na poniższym wykresie przedstawiono postęp finansowy wdrażania programu, wg stanu na koniec poszczególnych lat.

Wykres 25 Wartość wniosków oraz umów o dofinansowanie, płatności na rzecz beneficjentów (w części dofinansowania UE), certyfikacji do Komisji Europejskiej i refundacji otrzymanych z KE, w podziale na lata, narastająco, w mln PLN (wartości certyfikacji i refundacji przeliczono z EUR na PLN zgodnie z kursem 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne i sprawozdanie końcowe z realizacji programu oraz dane z Instytucji Płatniczej.

Rola programu

W celu jak najbardziej efektywnego oraz zgodnego z prawem Unii Europejskiej wykorzystania pomocy dostępnej w ramach funduszy strukturalnych przygotowany został Program Operacyjny Pomoc techniczna 2004–2006 (PO PT).

⁴⁹ Obok Programu Operacyjnego Pomoc techniczna 2004–2006, zapewniającego wsparcie dla zarządzania PWW na poziomie krajowym, priorytety pomocy technicznej były także elementem każdego Sektorowego Programu Operacyjnego oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Były one zorientowane na zapewnienie instytucjom zarządzającym tymi programami wystarczających narzędzi, zasobów ludzkich i materialnych służących ich prawidłowemu wdrażaniu. Więcej informacji na temat komponentów pomocy technicznej w pozostałych programach znajduje się w Podrozdziale 5.7 Pomoc techniczna.

Założeniem Programu było zapewnienie, na poziomie krajowym, wsparcia dla zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli PWW. Program ten miał charakter horyzontalny, dlatego jego priorytety i działania dotyczyły kwestii istotnych dla całego systemu wdrażania i koncentrowały się na usprawnieniu jego funkcjonowania i zapewnieniu spójności.

W ramach PO PT zapewniono środki i narzędzia dla zaspokojenia potrzeb instytucji zarządzającej PWW i instytucji płatniczej, jako jednostek koordynujących zadania pozostałych ośrodków zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych. Dodatkowo Program wspierał Urzędy Kontroli Skarbowej i Jednostki monitorująco-kontrolne⁵⁰ wszystkich funduszy strukturalnych w wykonywaniu powierzonych im zadań. Celem Programu było również zapewnienie bezproblemowej eksploatacji krajowego systemu informatycznego SIMIK⁵¹, ciągły rozwój systemu, jego usprawnianie oraz podnoszenie zarówno jakości obsługi, jak i zwiększenie jego funkcjonalności dla użytkowników.

⁵⁰ Nowelizacja ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, która weszła w życie dnia 6 września 2006 r., zlikwidowała jednostki monitorująco-kontrolne. Więcej informacji w przedmiotowym zakresie znajduje się w Podrozdziale 5.2 *System instytucjonalny*.

⁵¹ Więcej informacji na temat SIMIK zamieszczono w Podrozdziale 5.5 *Monitoring, sprawozdawczość, SIMIK*.

5. SYSTEM WDRAŻANIA – PODSUMOWANIE I OCENA NAJWAŻNIEJSZYCH ASPEKTÓW SYSTEMOWYCH

5.1 SYSTEM PRAWNY

Przygotowanie systemu prawnego do wdrażania NPR wymagało z jednej strony wypracowania odpowiednich krajowych ram prawnych, z drugiej dostosowania obowiązujących aktów prawnych do wymagań UE związanych z realizacją polityki spójności, w tym w zakresie planowania wydatków budżetowych oraz organizacji systemu zamówień publicznych.

Podstawowe zasady wdrażania funduszy strukturalnych w poszczególnych krajach członkowskich UE określone zostały w regulacjach wspólnotowych: rozporządzeniu Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającym przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych*, rozporządzeniach ustalających zasady wdrażania poszczególnych funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności⁵² oraz w regulacjach dotyczących rozwiązań w zakresie takich zagadnień, jak np. zasady kwalifikowalności wydatków czy zasady przeprowadzania kontroli. Natomiast wiele zagadnień związanych ze sposobem realizacji programów wymagało doprecyzowania w krajowym porządku prawnym.

Akty prawne określające zasady wdrażania funduszy strukturalnych UE w Polsce zostały wprowadzone do polskiego porządku prawnego w większości w 2004 r. W następnych latach uwaga administracji skoncentrowana była przede wszystkim na modyfikacji istniejących rozwiązań, głównie w celu dostosowania ich do praktyki, a także takim usprawnianiu istniejącego systemu, aby stworzyć sprzyjające warunki do zwiększenia tempa wydatkowania środków z funduszy strukturalnych UE i zmniejszenia obciążeń po stronie beneficjenta.

Podstawa systemu wdrażania funduszy strukturalnych została określona w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju*. Zgodnie z nią instrumentami służącymi realizacji Narodowego Planu Rozwoju były programy operacyjne współfinansowane z funduszy strukturalnych oraz *Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności*. Ustawa określiła ponadto rolę poszczególnych organów i instytucji w procesie programowania, zarządzania i wdrażania Narodowego Planu Rozwoju, programów operacyjnych i *Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności*. System ten uzupełniały rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2004 r. *w sprawie przyjęcia Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006* (Dz. U. Nr 149, poz. 1567, z późn. zm.) oraz rozporządzenia w sprawie zatwierdzenia programów operacyjnych wydawane przez resorty pełniące rolę instytucji zarządzających. Zgodnie z przepisami ustawy z 2004 r. jej realizacji służyło ok. 100 aktów wykonawczych. Oprócz wyżej wspomnianych były to również rozporządzenia zatwierdzające tzw. uzupełnienia programów, które stanowiły uszczegółowienie programów m.in. w zakresie zasad interwencji w poszczególnych obszarach, a także rozporządzenia ustanawiające wzory dokumentów w poszczególnych programach.

Na podstawie przebiegu realizacji programów w celu zwiększenia absorpcji funduszy strukturalnych dokonano licznych modyfikacji ww. aktów prawnych. Część z nich była wynikiem realizacji zadań zawartych w *Programie naprawczym zwiększającym absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006*, przyjętym w grudniu 2005 r. przez Radę Ministrów. W wyniku realizacji *Programu naprawczego...* zmieniono ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r.

⁵² Rozporządzenia regulujące zasady wdrażania poszczególnych funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. *w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* (1783/1999/WE), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. *w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego* (1784/1999/WE), rozporządzenie Rady z dnia 17 maja 1999 r. *w sprawie wspierania rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej* (1257/1999/WE), rozporządzenie Rady z dnia 21 czerwca 1999 r. *w sprawie Instrumentu Finansowego Orientacji Rybołówstwa* (1263/1999/WE) oraz rozporządzenie Rady z dnia 16 maja 1994 r. *ustanawiające Fundusz Spójności* (1164/1994/EWG).

o *Narodowym Planie Rozwoju*. Nowelizacja wprowadziła usprawnienia polegające na odstąpieniu od obowiązku określania wzorów wybranych dokumentów wdrożeniowych w formie aktów prawnych w randze rozporządzenia, tj. wzorów wniosków o dofinansowanie, wzorów umów o dofinansowanie oraz wzorów sprawozdań.⁵³ Do istotnych zmian należy także zaliczyć likwidację ustawowego wymogu istnienia komitetów sterujących, uporządkowanie zasad kontroli funduszy strukturalnych oraz uproszczenie systemu sprawozdawczości. Zmian dokonano również w ustawach dotyczących finansów publicznych i zamówień publicznych. Kolejne prace legislacyjne doprowadziły do modyfikacji ustaw dotyczących ochrony środowiska oraz przyczyniły się do opracowania ustaw regulujących instrumenty pomocne w realizacji NPR (np. partnerstwo publicznoprywatne czy Fundusz Kapitałowy).

Proces tworzenia ram prawnych NPR był dynamiczny i trwał praktycznie przez cały okres wdrażania. Związane to było z częstą nowelizacją ustaw o kluczowym znaczeniu dla sprawnej absorpcji środków unijnych, tak aby zapisy odpowiadały na wyzwania związane z sytuacją społeczno-gospodarczą. Kolejne inicjatywy były także wynikiem nabywanego doświadczenia oraz dążeniem do optymalnego uproszczenia procesu ubiegania się o środki funduszowe przy zachowaniu transparentności systemu wdrażania.

5.2 SYSTEM INSTYTUCJONALNY

W okresie programowania 2004–2006 przed Polską stało wyzwanie w zakresie stworzenia systemu instytucjonalnego, który zapewniłby efektywne wdrażanie funduszy strukturalnych. System instytucjonalny był tworzony sukcesywnie, wraz ze zmianami prawnymi i zadaniowymi następowało doprecyzowanie ról instytucji, a także wypracowywanie linii podziałów kompetencji. Istotnym aspektem ww. procesu była budowa potencjału administracyjnego, niezbędnego do sprawnej i efektywnej realizacji programów.

Według zapisów Podstaw Wsparcia Wspólnoty nad całością systemu wdrażania czuwała Instytucja Zarządzająca PWW, której główne zadania ukierunkowane były na ogólną koordynację Podstaw Wsparcia Wspólnoty oraz zapewnienie postępu ich wdrażania, a także na monitorowanie – przy współpracy z Instytucją Płatniczą – przepływu środków, w tym przygotowanie rocznych raportów nt. wdrażania PWW, które przekazywane były do Komisji Europejskiej. Za zarządzanie poszczególnymi programami operacyjnymi odpowiadały instytucje zarządzające, które część swoich zadań mogły delegować do instytucji pośredniczących⁵⁴. W pierwszych latach wdrażania funduszy strukturalnych większość instytucji zarządzających programami umiejscowiona była w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Dodatkowo funkcję zarządczą pełniły Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla *SPO Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich* i *SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006* oraz Ministerstwo Infrastruktury dla *SPO Transport*. Nad kwestiami finansowymi pieczę sprawowało Ministerstwo Finansów, które jako Instytucja Płatnicza odpowiadało m.in. za obsługę rachunków, prognozowanie wydatków, przygotowywanie i przesyłanie do Komisji Europejskiej wniosków o płatność w celu refundacji poniesionych kosztów. Wyżej wymieniony resort pełnił również funkcję instytucji właściwej ds. zamknięcia pomocy. Dodatkowo dla każdego z funduszy strukturalnych powołano krajową jednostkę monitorująco-kontrolną⁵⁵, która funkcjonowała niezależnie od instytucji zarządzających.

⁵³ W randze rozporządzeń pozostały akty prawne zmieniające programy operacyjne oraz ich uzupełnienia, a także m.in. odnoszące się do trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji NPR, trybu kontroli realizacji NPR oraz trybu rozliczeń, jak również pomocy publicznej.

⁵⁴ Zestawienie wszystkich instytucji, które znajdowały się w systemie instytucjonalnym NPR na lata 2004–2006, znajduje się w Załączniku nr 5 do przedmiotowego sprawozdania.

⁵⁵ Nowelizacja ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju*, która weszła w życie dnia 6 września 2006 r., zlikwidowała jednostki monitorująco-kontrolne.

Kluczowym rozwiązaniem wpływającym na kształt systemu instytucjonalnego NPR było utworzenie w listopadzie 2005 r. Ministerstwa Rozwoju Regionalnego⁵⁶, które stało się silnym ośrodkiem koordynującym realizację polityki regionalnej, w tym absorpcję środków unijnych. W strukturze Ministerstwa, z dniem 1 stycznia 2006 r., znalazły się wszystkie instytucje zarządzające programami, za wyjątkiem instytucji zarządzających *SPO Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich* i *SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006*.

W związku z przeniesieniem instytucji zarządzających do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w ramach programów *SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* oraz *SPO Transport* utworzono dodatkowe instytucje pośredniczące umiejscowione w ministerstwach, które do tej pory pełniły rolę instytucji zarządzających tymi programami, tj. w Ministerstwie Gospodarki oraz w Ministerstwie Transportu i Budownictwa. Zmiany nastąpiły również w programie *SPO Rozwój zasobów ludzkich*. Od dnia 1 listopada 2005 r. instytucja pośrednicząca, która wcześniej znajdowała się w Ministerstwie Gospodarki i Pracy, została przeniesiona do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, natomiast Departament Zarządzania EFS w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego stał się instytucją zarządzającą dla całego programu i pośredniczącą dla priorytetu 1, działań 2.3 i 2.4 oraz priorytetu 3.

W trakcie perspektywy 2004–2006 we wdrażanie funduszy strukturalnych angażowane były instytucje administracji rządowej szczebla centralnego (departamenty właściwych ministerstw) i regionalnej (Urzędy Wojewódzkie) oraz administracji samorządowej (Urzędy Marszałkowskie oraz Wojewódzkie Urzędy Pracy). Włączono także inne jednostki pełniące funkcje instytucji wdrażających, m.in. Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Państwowy Fundusz na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Agencję Rozwoju Regionalnego, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencję Rozwoju Przemysłu S.A., Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z wojewódzkimi oddziałami. Zapewnienie zdolności instytucjonalnej obejmowało także powołanie podmiotów współuczestniczących we wdrażaniu programów operacyjnych, m.in. komitetów monitorujących, komitetów sterujących, paneli ekspertów.

Krótki okres wdrażania i konieczność wysokiego tempa wydatkowania powodowały potrzebę bieżącego dostosowywania i przeorganizowywania systemu instytucjonalnego oraz zwiększania jego potencjału, który stał się fundamentem kolejnej perspektywy 2007–2013, jako skuteczne narzędzie techniczno-organizacyjne w absorpcji środków strukturalnych w latach 2004–2006.

Zdolność instytucjonalna

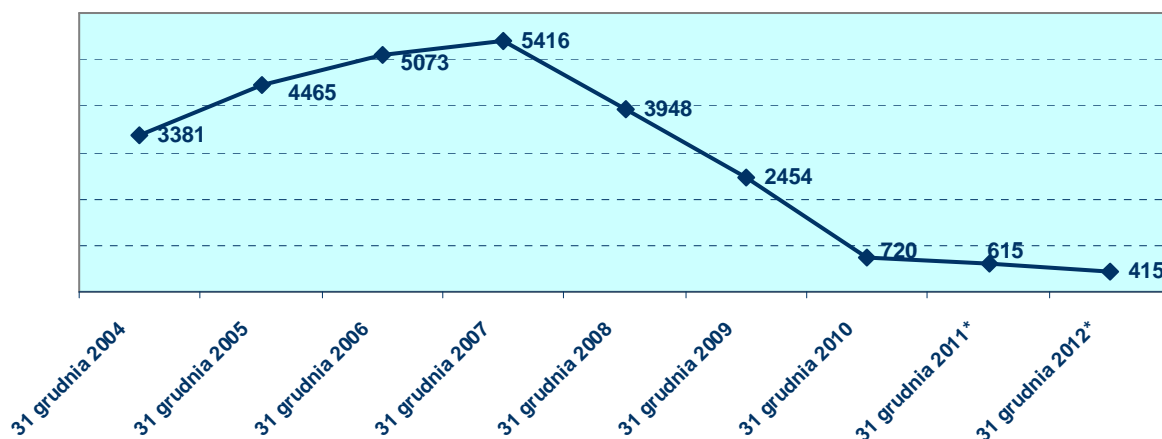
Początkowa faza wdrażania środków z perspektywy finansowej 2004–2006 postawiła przed Polską wiele wyzwań, w tym stworzenie efektywnej kadry pracowników. Wymagało to dokonania licznych zmian, dostosowania procedur, a także, w niektórych przypadkach, reorganizacji urzędów. W pierwszych latach funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej Polska nie dysponowała wystarczającą liczbą pracowników, która gwarantowałaby płynne wdrażanie NPR. Część osób posiadała doświadczenie zdobyte podczas obsługi instrumentów przedakcesyjnych, jednak w odniesieniu do rozmiarów alokacji na lata 2004–2006 ich liczba była zdecydowanie niewystarczająca. W *Planie działań na rzecz zwiększenia potencjału administracyjnego Polski dla sprawnego zarządzania funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności*, przyjętym przez Zespół Przygotowawczy Komitetu Integracji Europejskiej (ZP KIE) w dniu 19 lipca 2002 r., został określony pożądany stan zatrudnienia na dzień 1 stycznia 2004 r. Planowana liczba etatów, tj. 3096⁵⁷, została przekroczona na koniec 2012 r., jednak na bieżąco prowadzone badania wykazały, że wymagany jest większy wzrost zatrudnienia. Deficyt kadrowy w dużej mierze wynikał z trzech czynników: niewłaściwej organizacji pracy (dublowanie się zadań wykonywanych przez różne instytucje, przedłużające się procedury), naturalnego okresu „uczenia się” instytucji oraz pracowników

⁵⁶ Powołanie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego nastąpiło na mocy działań określonych w *Programie naprawczym zwiększającym absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006*.

⁵⁷ Por. EGO s.c. *Ocena systemu realizacji polityki spójności w Polsce w ramach perspektywy 2004–2006*, s. 60.

(wydłużenie w czasie wykonywanych czynności) oraz wysokiej rotacji kadr.⁵⁸ Ostatni przytoczony powód był szczególnie dotkliwy dla instytucji. Wraz z rozpoczęciem NPR zaczął się tworzyć rynek usług usprawniających wdrażanie. Oferowane atrakcyjne warunki zatrudnienia w sektorze prywatnym przyciągnęły wielu pracowników administracji. Jednak dzięki podjętym działaniom systemowym, polegającym głównie na zwiększeniu wynagrodzeń, wprowadzeniu systemów motywacyjnych oraz zagwarantowaniu szerokiej oferty szkoleniowej, udało się zahamować wysoką rotację negatywnie wpływającą na system funduszy strukturalnych.

Wykres 26 Zmiana zatrudnienia w jednostkach administracji publicznej oraz innych instytucjach uczestniczących we wdrażaniu funduszy strukturalnych w okresie od 31 grudnia 2004 r. do końca grudnia 2012 r.

* – W liczbie etatów zaangażowanych we wdrażanie NPR 2004–2006 nie uwzględniono zadań wykonywanych przez pracowników zatrudnionych w komórkach niebędących IZ, a które znajdują się w MRR. Wynika to z faktu, iż obowiązki związane z perspektywą finansową 2004–2006 stanowią marginalną część etatów.

Źródło: opracowanie własne IZ PWW, na podstawie informacji otrzymanych od IŻ.

Od 2007 r. odnotowywany był wyraźny i systematyczny spadek liczby osób zatrudnionych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu funduszy strukturalnych na lata 2004–2006. Opisany trend związany był ze zmniejszającą się liczbą zadań dotyczących realizacji NPR występujących w coraz bardziej incydentalny sposób i w większości dotyczących kontroli realizowanych inwestycji oraz ich trwałości. Stąd od 2007 r. powszechną praktyką było przejmowanie przez osoby zatrudnione dotąd w instytucjach zarządzających, pośredniczących i wdrażających fundusze strukturalne poprzedniego okresu programowania obowiązków związanych z obsługą programów operacyjnych perspektywy finansowej 2007–2013. Stanowiło to przejaw racjonalnego i gospodarnego zarządzania zasobami ludzkimi, gdyż doświadczenie nabyte przez te osoby było wykorzystywane do zapewnienia efektywnego funkcjonowania systemu realizacji NSRO 2007–2013.

5.3 SYSTEM KOORDYNACJI

Koordinacja instytucjonalna

W świetle przepisów prawa wspólnotowego i krajowego, główne zadania w zakresie koordynacji wdrażania funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 pełniła Instytucja Zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty (IZ PWW). Funkcje IZ PWW realizował minister właściwy do spraw rozwoju

⁵⁸ Tamże, s. 63.

regionalnego przy pomocy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Do najistotniejszych obowiązków IZ PWW odnoszących się do koordynacji należało:

- wydawanie wytycznych dotyczących m.in. zarządzania programami operacyjnymi, kwalifikowalności, sprawozdawczości oraz opracowywanie, w porozumieniu z Instytucją Płatniczą, wytycznych związanych z kontrolą finansową i przepływami finansowymi;
- monitorowanie realizacji programów operacyjnych;
- organizowanie prac Komitetu Monitorującego NPR/PWW;
- prowadzenie sprawozdawczości na poziomie NPR/PWW;
- negocjowanie z Komisją Europejską ewentualnych zmian PWW;
- koordynowanie realizacji zadań promocyjnych i informacyjnych w obszarze funduszy strukturalnych oraz obowiązków związanych z prowadzeniem ewaluacji PWW.

Istotnym elementem systemu instytucjonalnego w zakresie koordynacji NPR/PWW był Komitet Monitorujący NPR/PWW. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206, z późn. zm.), KM NPR/PWW sprawował nadzór nad przebiegiem realizacji Planu, prowadził ocenę wdrażania programów operacyjnych, zatwierdzał propozycje realokacji środków między programami a priorytetami oraz wypracowywał rozwiązania systemowe zmierzające do usprawnienia procesów realizacji NPR/PWW. Natomiast działające w ramach Komitetu Podkomitety miały za zadanie monitorowanie – w przekroju wszystkich programów operacyjnych – następujących kwestii horyzontalnych:

- zatrudnienie i zasoby ludzkie,
- małe i średnie przedsiębiorstwa,
- środowisko,
- polityka regionalna,
- innowacyjność i społeczeństwo informacyjne,

umożliwiając tym samym wymianę doświadczeń, lepszą koordynację oraz efektywniejszą implementację programów operacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem ww. obszarów.

Komitet Monitorujący NPR/PWW

Komitet Monitorujący Narodowy Plan Rozwoju/Podstawy Wsparcia Wspólnoty (KM NPR/PWW), zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206, z późn. zm.), sprawuje nadzór nad przebiegiem realizacji NPR/PWW. Członkami Komitetu byli przedstawiciele strony rządowej, samorządowej oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. Komitet Monitorujący NPR/PWW, na mocy przepisów ustawy *o Narodowym Planie Rozwoju* był zobowiązany do kontynuacji swych prac do czasu zatwierdzenia sprawozdania końcowego z realizacji NPR.

Do najważniejszych zadań KM NPR/PWW można było zaliczyć:

- wyrażanie opinii i wniosków w zakresie dostosowań i zmian w kierunkach i sposobach realizacji Planu;
- rozpatrywanie i zatwierdzanie, przed przedłożeniem Radzie Ministrów, rocznych sprawozdań i sprawozdań końcowych z realizacji Narodowego Planu Rozwoju;
- monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji Planu;
- zgłaszanie Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty propozycji zmian w ramach poszczególnych programów operacyjnych, które ułatwiały osiągnięcie celów Planu lub usprawniały zarządzanie pomocą, w tym zarządzanie finansowe;

- opiniowanie zgłoszonych przez IZ PWW propozycji przesunięć środków między programami a priorytetami w ramach Planu;
- inne sprawy zgłoszone przez przewodniczącego albo członków Komitetu Monitorującego Narodowy Plan Rozwoju.

W latach 2004–2012 odbyły się 22 posiedzenia KM NPR/PWW, które były poświęcone m.in. następującym kwestiom:

- zatwierdzaniu rocznych sprawozdań z realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty oraz sprawozdania końcowego;
- przyjęciu uchwał Komitetu w sprawie realokacji środków pomiędzy priorytetami wszystkich sektorowych programów operacyjnych;
- informowaniu o stanie realizacji PWW (stanie prac dostosowawczych w zakresie systemu wdrażania oraz stanie realizacji programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych w doniesieniu do wartości wnioskowanego wsparcia, wysokości zakontraktowanych środków i wartości dokonanych płatności);
- procesowi uruchomienia i wdrażania systemu SIMIK;
- informowaniu o działaniach podejmowanych w celu usprawnienia systemu wdrażania;
- kierunkom realizacji polityki spójności w Polsce;
- monitorowaniu stanu realizacji projektów współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności na lata 2004–2006 w kontekście przygotowań do zamknięcia *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, w tym: postępu finansowego, postępu rzeczowego, harmonogramu zamknięcia programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- koordynacji prac Podkomitetów Monitorujących ds. polityk horyzontalnych;
- monitorowaniu wpływu realizacji NPR na gospodarkę Polski i jej regiony oraz wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na gospodarkę państw UE-15;
- ewaluacji *ex post* Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006;
- przebiegowi procesu zamknięcia pomocy z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2004–2006.

Zespół Międzyresortowy

Podstawowym forum wymiany informacji pomiędzy instytucjami, które uczestniczyły we wdrażaniu NPR na lata 2004–2006, był Międzyresortowy Zespół ds. Wykorzystania Instrumentów Strukturalnych, organizowany i koordynowany przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego (IZ PWW). Zespół został powołany w 2003 r. na mocy Zarządzenia nr 26 Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2003 r.⁵⁹ i skupiał przedstawicieli resortów uczestniczących w realizacji polityki strukturalnej, a także instytucji, w gestii których leżały zagadnienia związane pośrednio z polityką strukturalną, np. Urzędu Zamówień Publicznych i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Powołaniu Zespołu przyświecał cel, jakim było zapewnienie efektywnego wykorzystania przez stronę polską instrumentów strukturalnych UE, obejmujących fundusze strukturalne, Fundusz Spójności, Inicjatywy Wspólnotowe *Equal* i *INTERREG* oraz operacje Europejskiego Banku Inwestycyjnego, poprzez stworzenie efektywnego mechanizmu współpracy i wymiany informacji pomiędzy

⁵⁹ Znowelizowanego Zarządzeniem nr 41 Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 kwietnia 2006 r. w sprawie *Międzyresortowego Zespołu ds. Wykorzystania Instrumentów Strukturalnych Unii Europejskiej*.

kluczowymi instytucjami uczestniczącymi w systemie wdrażania programów współfinansowanych ze środków strukturalnych UE. Spotkania Zespołu odbywały się do października 2005 r.

W latach 2006–2007 w miejsce ww. Zespołu powołano Komitet Monitorujący do Spraw Wykorzystania Funduszy ze środków Unii Europejskiej, który z założenia odbywał się pod przewodnictwem Premiera i zbierał na poziomie kierownictwa resortów. W 2008 r. powrócono do poprzedniej formuły spotkań – prace Zespołu zostały wznowione w I półroczu 2008 r. zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 2008 r. w sprawie powołania Międzyresortowego Zespołu do spraw Wykorzystania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej.⁶⁰ Na mocy ww. Zarządzenia, Zespół był organem pomocniczym Rady Ministrów, a jego pracom ponownie przewodniczył minister właściwy ds. rozwoju regionalnego.

W skład Zespołu wchodził przedstawiciele instytucji zarządzających krajowymi i regionalnymi programami, kluczowych instytucji pośredniczących na poziomie urzędów centralnych, a także urzędów centralnych zajmujących się zagadnieniami istotnymi w kontekście realizacji polityki spójności UE w Polsce.

Do zadań Zespołu należały w szczególności:

- wymiana informacji oraz efektywna koordynacja działań w zakresie skutecznej realizacji polityki spójności przez stronę Polską;
- analiza i rozwiązywanie pojawiających się kwestii problemowych zidentyfikowanych podczas wdrażania programów oraz przedstawienie rekomendacji warunkujących ich sprawną realizację oraz efektywną absorpcję środków;
- monitorowanie postępu oraz ocena efektywności i skuteczności wdrażania programów operacyjnych, inicjatyw wspólnotowych *Equal* i *INTERREG IIIA* oraz *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, również w kontekście realizacji *Strategii Lizbońskiej*;
- opracowywanie rozwiązań zapewniających wzmocnienie nadzoru poszczególnych ministrów nad instytucjami wdrażającymi programy operacyjne i działania w ramach tych programów;
- omawianie harmonogramu zamykania pomocy na lata 2004–2006.

Prace Zespołu prowadzone były dwutorowo, tzn. równolegle na poziomie strategicznym, skupiającym członków Kierownictwa poszczególnych resortów i urzędów oraz na poziomie operacyjnym, w którego skład wchodził przedstawiciele kierownictwa instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programów.

Rozwiązania wypracowane przez Zespół miały również wpływ na optymalizację działań związanych z realizacją kolejnych perspektyw finansowych – zidentyfikowanie i omówienie kwestii problematycznych występujących podczas absorpcji środków perspektywy 2004–2006 było czynnikiem, który pozwolił sprawniej wykorzystywać fundusze przewidziane w kolejnej perspektywie finansowej oraz efektywniej prowadzić przygotowania w zakresie programowania i wdrażania okresu finansowania 2014–2020.

Koordinacja interwencji funduszy strukturalnych między programami operacyjnymi

Koordinacja interwencji między programami operacyjnymi na poziomie wyboru projektów realizowana była w dwóch wymiarach:

- zapewnienia rozdzielności zadań zdefiniowanych w uzupełnieniach programów operacyjnych (zapobieganie „nakładaniu się pomocy”) w ramach poszczególnych programów;

⁶⁰ W dniu 26 marca 2012 r. zostało wydane Zarządzenie nr 19 Prezesa Rady Ministrów zmieniające Zarządzenie nr 48 z dnia 28 kwietnia 2008 r. w sprawie powołania Międzyresortowego Zespołu do spraw Wykorzystania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej.

- wspierania komplementarności pomiędzy wybieranymi projektami współfinansowanymi z funduszy strukturalnych (etap selekcji, reprezentacja na komitetach, etap rozwoju projektów).

Koordinację na etapie programowania umożliwił rozdział między programami, który starano się zapewnić, wprowadzając mechanizm tzw. „linii demarkacyjnej” w postaci kryteriów formalnych i merytorycznych w programach (np. wielkość i okres działania przedsiębiorstwa – rozdzielnosc między SPO WKP a ZPORR, wielkość miejscowości, w której realizowany jest projekt – różnica między ZPORR a SPO *Restrukturyzacja...*, transgraniczny charakter inwestycji – rozdzielnosc pomiędzy IW *INTERREG IIIA* a ZPORR). Efekty synergiczne uzyskiwano dzięki definiowaniu kryteriów oceny merytorycznej, np. przyznając dodatkowe punkty za komplementarnosc z innymi działaniami lub programami. Koordinację przedsięwzięć finansowanych z EFRR w programach ZPORR, SPOT, SPO WKP w aspektach wzajemnej komplementarności programów analizowano poprzez udział przedstawicieli poszczególnych instytucji w pracach komitetów monitorujących dla programów, a także poprzez wymianę informacji w ww. zakresie podczas posiedzeń podkomitetów monitorujących ds. polityk horyzontalnych działających w ramach KM NPR/PWW. Koordinacja i komplementarnosc przedsięwzięć realizowanych z EFS i EFRR była zapewniana poprzez zaprogramowanie wsparcia w ramach ZPORR oraz współpracę IZ ZPORR i IZ SPO RZL.

W 2009 r. zlecono realizację badania ewaluacyjnego w zakresie komplementarności ww. funduszy, pn. *Komplementarnosc i synergia interwencji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w perspektywie finansowej 2004–2006*. Badanie identyfikuje bariery w osiągnięciu komplementarności. Wiedza ta została wykorzystana na potrzeby okresu programowania 2007–2013.

Inne działania

Ponadto realizację NPR/PWW wspomagały grupy robocze, grupy sterujące i zespoły, które koordynowały poszczególne aspekty systemu wdrażania poprzez wypracowywanie rozwiązań, podejmowanie ustaleń, wymianę informacji i doświadczeń wspólnych dla wszystkich programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych. Zespoły powoływane były zwykle w celu rozwiązywania konkretnych problemów, a ich spotkania nie miały charakteru formalnego.

Funkcjonowały również grupy i zespoły, których posiedzenia miały charakter cykliczny, jak np. działające przy Ministerstwie Rozwoju Regionalnego: Grupa Sterująca ds. ewaluacji i Grupa Sterująca ds. szkoleń i promocji. W 2008 r. powołano także Grupę ds. zamknięcia pomocy współfinansowanej z funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 skupiającą przedstawicieli instytucji zarządzających programami, instytucji płatniczej i instytucji właściwej ds. zamknięcia pomocy.

Wszelkie działania polegające na koordynacji wdrażania funduszy służyły zapewnieniu spójności systemu wdrażania, wymianie doświadczeń i informacji umożliwiających identyfikację i przeciwdziałanie pojawiającym się problemom oraz podejmowanie środków zaradczych w obszarach, w których mogłyby powstać, a także rozwijaniu i polepszaniu systemu w celu zapewnienia efektywniejszej implementacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006.

5.4 SYSTEM KONTROLI I AUDYTU⁶¹

W perspektywie finansowej 2004–2006 Polska, jako jedno z państw członkowskich Unii Europejskiej, zaczęła korzystać z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, w miejsce dostępnych we wcześniejszych latach funduszy przedakcesyjnych. Był to więc – z oczywistych względów – okres, w którym tworzone, a następnie doskonalone były rozwiązania w poszczególnych dziedzinach związanych z realizacją programów operacyjnych, w tym również kontrolą. Zbierane na przestrzeni

⁶¹ Informacja o kontrolach zrealizowanych w 2012 r. została opracowana na podstawie informacji przesyłanych przez poszczególne instytucje zarządzające.

kolejnych lat doświadczenia wpływały na kształt prowadzonych przez poszczególne instytucje działań kontrolnych oraz treść stosowanych metodologii służących wyborowi prób projektów do kontroli. Umożliwiły również określenie szczególnie wrażliwych czy też narażonych na występowanie nieprawidłowości obszarów realizacji projektów, a tym samym wpłynęły pozytywnie na efektywność prowadzonych działań, pozwalając na ich właściwe ukierunkowanie. W opisywanym okresie stworzone zostało również efektywne forum wymiany doświadczeń w postaci Komitetu ds. Kontroli i Audytu Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności⁶². Nie bez znaczenia dla jakości prowadzonych czynności kontrolnych były również cykliczne konferencje poświęcone zagadnieniom kontroli oraz nieprawidłowości. O znaczeniu i wadze wypracowanych rozwiązań świadczy fakt zaimplementowania znaczącej części spośród nich w perspektywie finansowej 2007–2013.

Podstawę prawną funkcjonowania ww. systemu w ramach NPR stanowiły przepisy rozporządzenia Komisji (WE) nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych* oraz ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju*. Powyższe akty prawne zawierały również opis rozwiązań organizacyjnych w dziedzinie kontroli i audytu. Ponadto szczegółowy tryb prowadzenia kontroli regulowało rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 27 kwietnia 2007 r. *w sprawie trybu kontroli realizacji projektów i programów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności* (Dz. U. Nr 90, poz. 602).

Działania kontrolne prowadzone w 2012 r.

W 2012 r. nie modyfikowano rozwiązań instytucjonalnych w zakresie systemu kontroli i audytu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W związku z tym, tak jak w latach poprzednich, zasadniczy trzon aktywności kontrolnej stanowiły wyodrębnione procesy kontroli systemowej i kontroli projektów. W ramach pierwszego z wymienionych procesów, instytucje zarządzające oraz pośredniczące prowadziły kontrole w instytucjach do których delegowały swoje obowiązki i uprawnienia, sprawdzając, czy pracownicy tych instytucji wykonują wszystko zgodnie z zawartym porozumieniem powierzającym instytucjom wykonywanie tych zadań. W ramach drugiego z wyszczególnionych procesów, instytucje (co do zasady instytucje wdrażające), kontrolowały projekty na miejscu ich realizacji (lub w siedzibie beneficjenta), sprawdzając, czy zostały one zrealizowane zgodnie z umową i obowiązującym prawem oraz czy został w pełni zrealizowany zakładany w dokumentacji zakres rzeczowy projektu.

W roku sprawozdawczym prowadzono kontrole systemowe w ramach Inicjatywy Wspólnotowej *INTERREG IIIA* oraz *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności*.

Dodatkowo w ramach części programów operacyjnych, z wyłączeniem SPO RZL, IW *Equal* oraz PO PT, prowadzono wizytacje projektów na miejscu realizacji lub w siedzibie beneficjenta. Były to jednak, co do zasady, kontrole trwałości, polegające na sprawdzeniu m.in. czy w czasie określonym w prawie unijnym i poszczególnych umowach:

- nie wystąpiła w projektach znaczna modyfikacja w rozumieniu art. 30 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999;
- zachowano cele projektu deklarowane we wniosku aplikacyjnym;
- nie zmienił się status podatkowy beneficjenta;
- beneficjent wypełnia obowiązki w zakresie informacji i promocji;
- cała dokumentacja projektowa jest prawidłowo zarchiwizowana;

⁶² Utworzony na podstawie art. 56b ust. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* (Dz. U. Nr 116, poz. 1206 z późn. zm.).

- zachowane zostały zasady wynikające z unijnych polityk horyzontalnych.

Institucje systemu wdrażania *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności* prowadziły kontrole na miejscu realizacji dużych projektów, rozumianych jako projekty o wartości powyżej 10 mln EUR, w zakresie wspomnianym powyżej. W większości programów operacyjnych można było jednak odnotować zanik aktywności *stricte* kontrolnej, ze względu na zamknięcie programów operacyjnych i wypłatę przez KE salda końcowego.⁶³

W 2012 r. wszystkie przeprowadzone kontrole projektów dotyczyły przestrzegania zasad trwałości w zakończonych projektach. Łącznie przeprowadzono 1695 takich kontroli. Dodatkowo, po zakończeniu okresu trwałości, prowadzone są weryfikacje służące sprawdzeniu archiwizacji dokumentów poszczególnych operacji, zgodnie z wymogiem art. 38 ust. 6 rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999.

Analiza kontroli systemowych i kontrole projektów w latach 2004–2012

Podsumowując realizację kontroli w perspektywie finansowej 2004–2006, wykonywanych na podstawie art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 438/2001, zestawiono ich liczbę w formie tabelarycznej oraz w postaci wykresu, dokonując podsumowań przeprowadzonych kontroli systemowych i kontroli projektów zarówno w poszczególnych latach, jak i w poszczególnych programach operacyjnych oraz inicjatywach wspólnotowych.

Tabela 13 Zestawienie przeprowadzonych kontroli systemowych w latach 2004–2012 (tabela)

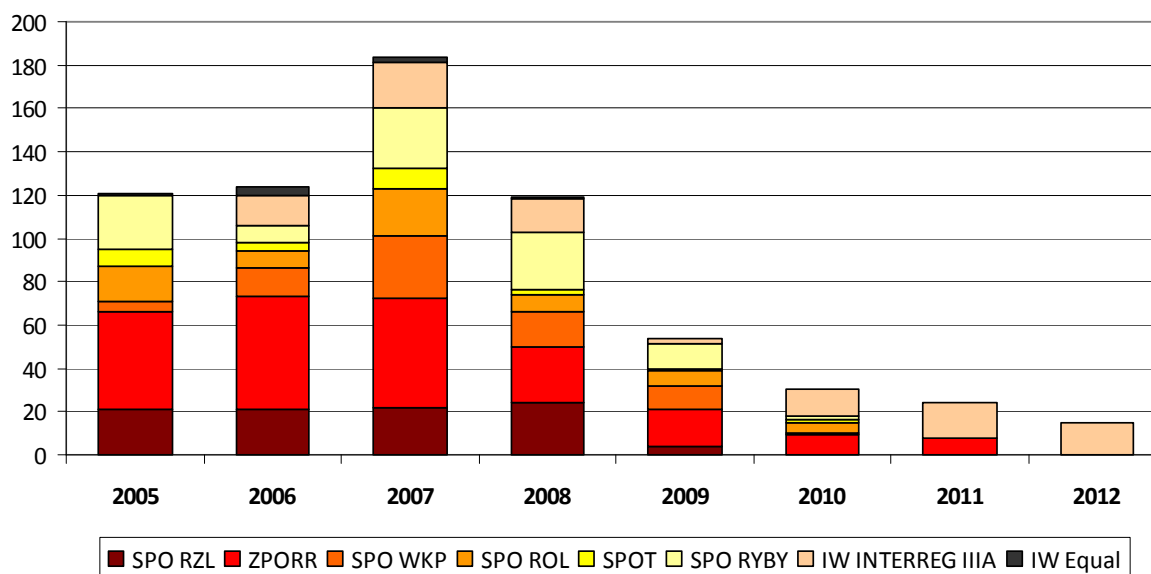
Program ⁶⁴	Przeprowadzone kontrole systemowe									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Suma
SPO RZL	0	21	21	22	24	4	0	0	0	92
ZPORR	0	45	52	50	26	17	9	8	0	207
SPO WKP	0	5	13	29	16	11	1	0	0	75
SPO ROL	0	16	8	22	8	7	5	0	0	66
SPOT	0	8	4	9	2	1	1	0	0	25
SPO RYBY	0	25	8	28	27	11	2	0	0	101
IW INTERREG IIIA	0	0	14	21	15	3	12	16	15	96
IW Equal	0	1	4	3	1	0	0	0	0	9
Suma	0	121	124	184	119	54	30	24	15	671

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

⁶³ Patrz: Rozdział 7. *Zamknięcie pomocy na lata 2004–2006.*

⁶⁴ Kontrole systemowe nie dotyczą PO PT.

Wykres 27 Zestawienie przeprowadzonych kontroli systemowych w latach 2004–2012, wg programów (wykres)

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

Powyższe dane obrazują nasilenie kontroli systemowych w latach 2005–2008. W następnym okresie ich liczba zaczęła się zdecydowanie zmniejszać. Wynika to z faktu ograniczania zakresu obowiązków instytucji systemu wdrażania. Rozpatrywały one coraz mniej wniosków, kończono realizację projektów, a środki na kolejne projekty stopniowo się wyczerpywały. Dodatkowo w 2009 r. nastąpiło przesunięcie intensywności realizowanych kontroli systemowych w stronę instytucjonalnego systemu wdrażania perspektywy finansowej 2007–2013, w ramach której rozpoczęły się nabory wniosków, podpisywanie umów i pierwsze kontrole. Należy wspomnieć, że w okresie programowania 2007–2013, zwłaszcza na początku wdrażania, każda instytucja musiała przynajmniej raz w każdym roku przeprowadzić kontrolę systemową w instytucji, do której delegowała realizację swoich obowiązków.

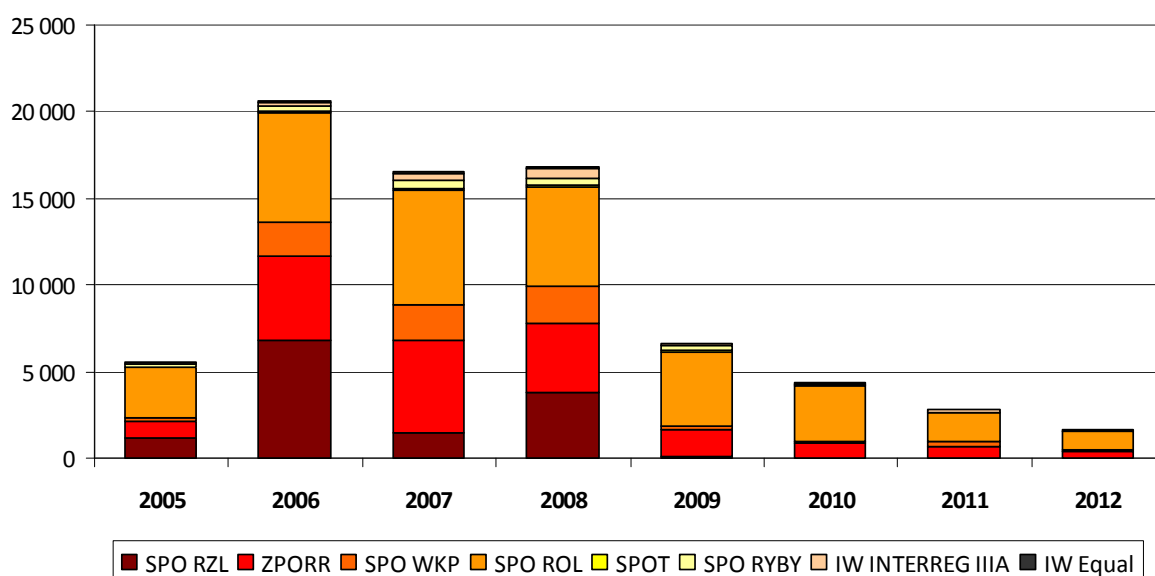
Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, że najwięcej kontroli systemowych przeprowadzono w ramach *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*. Ten stan rzeczy wynika z funkcjonowania w systemie zarządzania ZPORR dużej liczby instytucji działających w poszczególnych regionach.

Tabela 14 Zestawienie przeprowadzonych kontroli projektów w latach 2004–2012 (tabela)

Program	Przeprowadzone kontrole projektów									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Suma
SPO RZL	0	1 139	6 830	1 474	3 814	97	5	0	0	13 359
ZPORR	0	986	4 870	5 346	3 920	1 590	825	665	371	18 573
SPO WKP	0	202	1 930	2 013	2 186	145	122	296	140	7 034
SPO ROL	0	2 935	6 309	6 648	5 769	4 278	3 235	1 625	1 053	31 852
SPOT	0	31	65	130	114	93	6	3	7	449
SPO RYBY	0	181	307	469	393	309	81	59	56	1 855
IW INTERREG IIIA	0	0	201	345	488	87	142	149	68	1 480
IW Equal	0	36	71	118	100	0	5	0	0	330
PO PT	0	16	6	4	79	7	7	7	0	126
Suma	0	5 526	20 589	16 547	16 863	6 606	4 428	2 804	1 695	75 058

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

Wykres 28 Zestawienie przeprowadzonych kontroli projektów w latach 2004–2012, wg programów (wykres)

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli, najwięcej projektów kontrolowano w latach 2006–2008. W 2009 r. liczba kontrolowanych projektów spadła o więcej niż 60% w porównaniu z 2008 r. Ten trend spadkowy w następnych latach uległ dalszemu pogłębieniu. Głównym powodem takiego stanu rzeczy było wyznaczenie przez Komisję Europejską końcowej daty kwalifikowalności wydatków w poszczególnych programach NPR na 2009 r. (najpóźniejsza data – 31 grudnia 2009 r. została wyznaczona dla jednego z programów IW INTERREG IIIA). Mając na względzie fakt, że w perspektywie 2004–2006 dominującą praktyką było prowadzenie kontroli projektu na miejscu na jego zakończeniu, koniec okresu kwalifikowalności, a co za tym idzie – zamykanie pomocy funduszy strukturalnych – musiały skutkować spadkiem liczby prowadzonych weryfikacji. Nie bez znaczenia pozostawała z pewnością także konieczność wzmocnienia zespołów kontrolujących projekty realizowane w ramach programów operacyjnych perspektywy finansowej 2007–2013, zwłaszcza w sytuacji zaangażowania instytucji wykonujących kontrole projektów w oba okresy programowania.

W podsumowaniach powyższej tabeli widać również, że liczba kontroli projektów po 2009 r. spadła najmocniej w ramach SPO RZL, IW Equal oraz PO PT. Wynika to z charakterystyki projektów współfinansowanych w ramach tych programów, polegającej na inwestycjach o charakterze

„miękkim” (tj. szkoleniowym, wsparcia administracji itp.), co skutkowało prowadzeniem w ich ramach kontroli trwałości w bardzo ograniczonym zakresie.

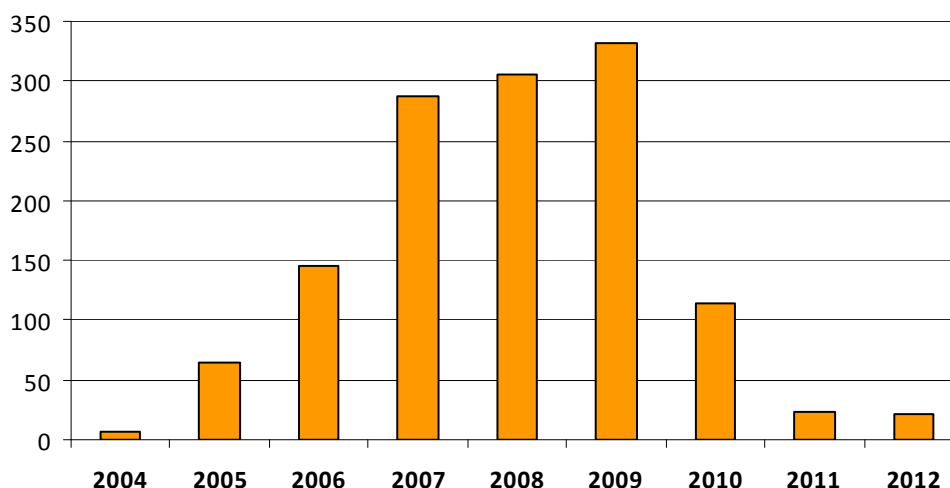
Na uwagę zasługuje również fakt, że najwięcej kontroli projektów w ramach perspektywy finansowej 2004–2006 przeprowadzono w SPO ROL. Przyczyną w tym przypadku była skala zawieranych umów – wystarczy wskazać, że wg stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. w ogólnej liczbie ponad 88 tys. projektów niemal 50 tys. realizowanych było właśnie w SPO ROL, co musiało znaleźć przełożenie na liczbę kontroli.

Analiza wykrytych nieprawidłowości w latach 2004–2012

Zgodnie z danymi przedstawionymi na poniższym wykresie, w ramach realizacji Narodowego Planu Rozwoju, najwięcej raportów o nieprawidłowościach przekazano do KE w latach 2007–2009. Po tym okresie liczba zgłaszanych nieprawidłowości spadła w 2010 r. o ponad 60%, do poziomu porównywalnego z latami 2005–2006, czego głównym powodem był spadek liczby realizowanych projektów i ich kontroli. Przyczyny tego stanu rzeczy należy szukać w końcowej dacie kwalifikowalności wydatków w poszczególnych programach NPR, wyznaczonej przez Komisję Europejską na 2009 r.

Łącznie w latach 2004–2012 strona polska przekazała do KE 1,3 tys. raportów o nieprawidłowościach, na łączną kwotę 1,28 mld EUR.⁶⁵

Wykres 29 Liczba nieprawidłowości w ramach NPR, raportowanych do KE w latach 2004–2012

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie IMS, stan na dzień 20 maja 2013 r.

5.5 MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, SIMIK

Zgodnie z przyjętym w Polsce systemem sprawozdawczości z realizacji Narodowego Planu Rozwoju, określonym w rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 26 lutego 2007 r. w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu i zakresu rozliczeń (Dz. U. Nr 44, poz. 283, z późn. zm.), Instytucja Zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty – w oparciu o sprawozdania otrzymywane od instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi oraz sprawozdania z kontraktów wojewódzkich sporządzane przez wojewodów – prowadziła monitoring realizacji Narodowego Planu Rozwoju w cyklu okresowym oraz rocznym.

⁶⁵ Dane na podstawie IMS (z ang. System informowania o nieprawidłowościach finansowych), wg stanu na dzień 20 maja 2013 r.

Informacje miesięczne

W celu zapewnienia bieżących informacji na temat stanu realizacji programów operacyjnych, IZ PWW wypracowała dodatkowo z instytucjami zarządzającymi mechanizm przekazywania podstawowych danych monitoringowych w trybie miesięcznym, co umożliwiała szybką identyfikację pojawiających się problemów oraz podejmowanie niezbędnych działań zaradczych i optymalizujących proces realizacji programów.

IZ PWW również opracowywała w trybie miesięcznym informacje o wykorzystaniu środków UE, które publikowane były na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, portalu Fundusze Strukturalne oraz akceptowane przez Radę Ministrów. Począwszy od listopada 2007 r., informacje miesięczne – oprócz programów, inicjatyw oraz Funduszu Spójności realizowanego w ramach Narodowego Planu Rozwoju – obejmowały swoim zakresem również programy operacyjne Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013 (NSRO). Po zakończeniu okresu kwalifikowalności wydatków w ramach wszystkich programów i inicjatyw wspólnotowych NPR w 2009 r., przedmiotowa informacja sporządzana była w zakresie NSRO oraz *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności*. Ostatecznie zakończono sprawozdawczość w tym trybie oraz opublikowano ostatnią informację miesięczną dotyczącą okresu „starej” perspektywy w grudniu 2012 r. Po ww. terminie, z uwagi na zakończenie wszystkich projektów NPR, przedmiotowy materiał opracowywany był jedynie w odniesieniu projektów perspektywy finansowej 2007–2013.⁶⁶

Sprawozdania okresowe

Instytucje zarządzające przygotowały sprawozdania okresowe z realizacji zarządzanych przez siebie programów operacyjnych. Sprawozdawczość okresowa funkcjonowała również w ramach Funduszu Spójności – instytucja zarządzająca przekazywała informacje miesięczne na temat stanu realizacji projektów Komitetowi Stałemu Rady Ministrów oraz w trybie kwartalnym do wiadomości – członkom Rady Ministrów.

Na podstawie sprawozdań otrzymanych od instytucji zarządzających, IZ PWW sporządzała sprawozdania okresowe z realizacji NPR/PWW, które przekazywane były do wiadomości członków Komitetu Monitorującego NPR 2004–2006. Sprawozdania okresowe z realizacji NPR/PWW przygotowywane były do końca 2008 r.

Sprawozdania roczne i końcowe⁶⁷

Instytucje zarządzające przygotowały sprawozdania roczne w okresie od 2004 r. do 2008 r. Zgodnie z *Wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi zamknięcia pomocy (2000–2006) finansowanej z funduszy strukturalnych* nie wymagano przedłożenia sprawozdania rocznego z wykonania w odniesieniu do ostatniego pełnego roku kalendarzowego, w którym wykonywany był program, pod warunkiem, że sprawozdanie końcowe będzie zawierać oddzielny rozdział dotyczący wdrożenia danego programu w tym roku oraz w każdym następującym po nim okresie kończącym się przed ostateczną datą kwalifikowalności wydatków. W związku z powyższym instytucje zarządzające nie przygotowywały sprawozdań od 2009 r. (jedynie za pierwsze półrocze 2009 r.) – zamieszczając jednocześnie stosowne rozdziały opisujące ten okres w sprawozdaniach końcowych.⁶⁸

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju*, IZ PWW corocznie, na podstawie sprawozdań rocznych z realizacji programów otrzymywanych od instytucji

⁶⁶ Wszystkie informacje miesięczne w zakresie postępu realizacji NPR 2004–2006 opublikowano na stronie internetowej MRR, pod adresem: http://www.mrr.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie/wykorzystanie_funduszy/sprawozdania_miesieczne/strony/lista.aspx

⁶⁷ Wszystkie sprawozdania roczne z realizacji NPR 2004–2006 zostały opublikowane na stronie internetowej MRR: http://www.mrr.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie/wykorzystanie_funduszy/sprawozdania_roczne/strony/lista.aspx

⁶⁸ Więcej informacji w zakresie zamknięcia pomocy, w tym terminy złożenia sprawozdań w ramach wszystkich programów i inicjatyw wspólnotowych, zamieszczono w Rozdziale 7 *Zamknięcie pomocy na lata 2004–2006*.

zarządzających oraz sprawozdań rocznych z realizacji kontraktów, sporządza sprawozdanie roczne. Raporty w tym trybie sporządzane były od 2004 do 2011 r. Co prawda okres kwalifikowalności wydatków w ramach ostatniego projektu realizowanego w ramach NPR zakończył się w 2012 r., jednak analogicznie, jak w przypadku raportów rocznych sporządzanych przez instytucje zarządzające, IZ PWW również nie ma obowiązku sporządzania za ten okres sprawozdania rocznego, a jedynie sprawozdanie końcowe, w którym ujęte zostaną informacje w zakresie ostatniego roku wdrażania.

Sprawozdania roczne (i końcowe) z realizacji planu podlegały akceptacji Komitetu Monitorującego NPR/PWW, a następnie członków Komitetu Stałego Rady Ministrów oraz Rady Ministrów. Przesyłane były również do wiadomości Sejmu RP.

Sprawozdanie z realizacji projektu

Obowiązki sprawozdawcze beneficjenta wynikały z przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o Narodowym Planie Rozwoju* (art. 47) i rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 26 lutego 2007 r. *w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu i zakresu rozliczeń*, zapisów umowy o dofinansowanie, a także z procedur obowiązujących w ramach danego programu. Beneficjent realizujący projekt współfinansowany ze środków funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 zobowiązany był do przedkładania sprawozdań okresowych (półrocznych), rocznych oraz końcowego.

Zakres przedmiotowy sprawozdawczości beneficjenta wynikał przede wszystkim z obowiązków sprawozdawczych nałożonych na instytucje zarządzające przez przepisy wspólnotowe i krajowe. Logika systemu sprawozdawczości opierała się na agregowaniu, na kolejnych poziomach wdrażania, zawartych w sprawozdaniach danych o postępie finansowym i rzeczowym (wskaźniki), a także informacji o poszczególnych aspektach procesu wdrażania programu (przebieganie polityki, naruszenia przepisów, stwierdzane problemy, w tym także natury systemowej). Z powyższego względu zakres sprawozdania z realizacji projektu powiązany był z zakresem informacji gromadzonych i analizowanych na kolejnych poziomach systemu wdrażania. Natomiast dane raportowane w ramach systemu sprawozdawczości przez beneficjenta miały istotny charakter, gdyż odzwierciedlały istotę realizacji programu, stanowiąc podstawę wiedzy na temat jego przebiegu i efektów. Od strony technicznej, sprawozdania z realizacji projektu stanowiły podstawę dla sprawozdań sporządzanych na kolejnych poziomach systemu wdrażania. Stąd kluczowe znaczenie w tym procesie miały rzetelność, kompletność i terminowość danych przekazywanych przez wszystkich beneficjentów.

Doświadczenia okresu programowania 2004–2006 zostały wykorzystane podczas tworzenia systemu sprawozdawczości z realizacji projektu w kolejnej perspektywie finansowej 2007–2013. Zasadniczą zmianą było odstąpienie w okresie programowania 2007–2013 od obowiązku sporządzania cyklicznych sprawozdań z realizacji projektu, przy jednoczesnym rozszerzeniu wniosku beneficjenta o płatność o część sprawozdawczą, dotyczącą postępu rzeczowo-finansowego projektu w okresie, którego wniosek dotyczy.

Przyjęcie takiego rozwiązania pozwoliło ograniczyć zakres przekazywanych informacji i obowiązków sprawozdawczych oraz wynikających z nich obciążeń. Rozbudowane sprawozdania sporządzane w ramach projektów współfinansowanych w latach 2004–2006 skutkowały nadmiernymi obciążeniami administracyjnymi zarówno po stronie beneficjentów, jak i instytucji weryfikujących sprawozdania, co nie znajdowało merytorycznego uzasadnienia, w szczególności w przypadku projektów o krótkim okresie realizacji lub mało złożonym charakterze. Jednocześnie, kluczową kwestią było powiązanie procesu wnioskowania o płatność z możliwością faktycznej oceny postępu finansowego i rzeczowego projektu. Zasady przyjęte w okresie programowania 2004–2006 nie gwarantowały równoległej weryfikacji ww. dwóch elementów, m.in. z uwagi na inne zakresy czasowe wniosku o płatność (składanego z chwilą zgromadzenia odpowiedniej kwoty wydatków) i przedkładanego w sztywnych terminach sprawozdania z realizacji projektu.

SIMIK

System informatyczny monitorowania i kontroli finansowej funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (SIMIK), którego założenia były tworzone w ścisłej współpracy z Komisją Europejską oraz w oparciu o doświadczenia państw członkowskich, miał służyć jako narzędzie wspomagające zarządzanie, monitorowanie, kontrolę i ocenę programów współfinansowanych ze środków funduszy europejskich, a także wspomaganie beneficjentów w wypełnianiu określonych formalności przy ubieganiu się o środki unijne. System składał się z trzech modułów dotyczących wsparcia wdrażania funduszy UE (tj. Modułu Funduszu Spójności, Modułu Funduszy Strukturalnych, Modułu Inicjatywy Wspólnotowej *Equal*) oraz tzw. Modułu Administracyjnego mającego na celu wspieranie zarządzania systemem.

W celu obsługi tych modułów zaprojektowano odpowiednią infrastrukturę techniczną, na którą składały się ogólnopolska sieć teleinformatyczna SIMIK-NET łącząca poszczególne instytucje zaangażowane w proces wdrażania funduszy strukturalnych oraz serwery baz danych i aplikacje znajdujące się w Ministerstwie Finansów i wykorzystywane jako główna baza gromadzenia informacji.

Prace nad budową systemu rozpoczęły się już w 2002 r., kiedy to została podpisana umowa z wykonawcą systemu. Najwcześniej, w 2004 r., przeprowadzono testy w przypadku Generатора Wniosków, czyli części systemu, która służyła przygotowaniu wniosku o dofinansowanie projektu oraz Weryfikatora Wniosków – aplikacji pomocniczej w procesie oceny wniosków aplikacyjnych zgłaszanych przez beneficjentów. Wraz z pracami nad uruchomieniem odpowiednich modułów były prowadzone szkolenia dla użytkowników systemu.

Od początku prac wdrożeniowych pojawiły się trudności z realizacją wszystkich zadań zgodnie z założonym harmonogramem. Duży wpływ na zaistniałe opóźnienia miały prace legislacyjne nad wzorami dokumentów mających znaleźć swoje odpowiedniki w systemie, co z kolei przełożyło się na konieczność uzupełnienia tzw. danych historycznych. Dlatego też w maju 2006 r. MRR zleciło wykonanie ekspertyzy dotyczącej *oceny stopnia wdrożenia i możliwości wykorzystania SIMIK w programach funduszy strukturalnych zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego*.

W raporcie końcowym wskazano, iż, mimo ogólnie pozytywnej oceny systemu, efektywne wykorzystanie SIMIK było utrudnione ze względu na:

- nadmiernie zaostrzoną politykę bezpieczeństwa, (m.in. sieć wydzieloną), nieadekwatną do istniejących zagrożeń oraz skutkującą m.in. utrudnieniami w pracy;
- brak dobrych narzędzi analitycznych;
- nienadążanie zmian wprowadzanych w SIMIK do zmian wprowadzanych w obowiązujących procedurach, efektem czego jest brak aktualności systemu.

Ekspertyza podkreśliła zależność użyteczności systemu od jego funkcjonalności, wydajności, ergonomii i obowiązujących zasad bezpieczeństwa, które były częściowo konsekwencją wymagań postawionych przed systemem przez zamawiającego – Ministerstwo Finansów. Wskazała, iż problemy z funkcjonowaniem systemu wynikały w głównej mierze z późnego jego wdrożenia.

W 2006 r. zakończony został audyt zewnętrzny Systemu SIMIK i odebrano raport końcowy. Audyt został przeprowadzony w 31 instytucjach użytkujących SIMIK, wytypowanych na podstawie badań ankietowych. W konkluzji raportu z audytu stwierdzono m.in., że wdrożenie systemu w dalszym ciągu wymagało uzupełnienia i kolejnych działań, przy czym zdaniem audytorów zasadne było rozważenie decyzji o ograniczeniu budowy kolejnych funkcjonalności systemu. Odpowiednie decyzje w tym zakresie zostały podjęte w 2007 r.

Wdrożenie systemu SIMIK zostało rozłożone w czasie i podzielone na dwa etapy:

- wdrożenie funkcjonalności obejmujących proces naboru, selekcji i oceny projektów aż do momentu podpisania umowy o dofinansowanie;

- wdrożenie funkcjonalności dotyczących rozliczania projektów, sprawozdawczości i kontroli.

Doświadczenia z wdrażania systemu i jego użytkowania oraz wnioski niezależnych ekspertów przełożyły się na przyjęte założenia architektury systemu na lata 2007–2013, nad którym prace rozpoczęto w 2006 r. Efektem prac było powstanie Krajowego Systemu Informatycznego (SIMIK 07–13), który rejestruje obecnie całość danych dotyczących procesów wdrażania i będącego efektywnym narzędziem w procesie zarządzania, monitorowania i kontroli wykorzystania środków.

Poniżej przedstawiono działania prowadzone w ramach poszczególnych programów operacyjnych, w odniesieniu do systemu SIMIK.

Fundusz Spójności

W 2005 r., w odniesieniu do modułu *Fundusz Spójności*, system był operacyjny w zakresie funkcjonalności dotyczących ww. etapu I.

W 2006 r. system osiągnął operacyjność w zakresie obsługi procesu programowania (tj. rejestracji projektów oraz danych odnośnie do przetargów i kontraktów). Nowe projekty wprowadzane były na bieżąco i obsługiwane z wykorzystaniem systemu.

SPO Transport

W 2005 r. ukończono prace przygotowawcze do wdrożenia systemu SIMIK, tj. zweryfikowano informacje podstawowe zawarte w centralnej bazie danych, wprowadzono i zweryfikowano szablony kart weryfikacji formalnej oraz kart oceny merytorycznej. Nadano również uprawnienia zgłoszonym użytkownikom.

Do końca września 2006 r. wprowadzono do systemu 114 kontraktów wraz z aneksami i kontynuowano wprowadzanie kolejnych. Prowadzone były również działania zmierzające do dostosowania SIMIK do potrzeb zmienionego systemu wdrażania SPOT, uwzględniające nową ścieżkę wnioskowania o płatność w programie. Ponadto trwały testy Generatora Wniosków Płatniczych. W grudniu 2006 r. rozpoczęto wprowadzanie pierwszych wniosków o płatność wygenerowanych w SIMIK. Dodatkowo zostały udostępnione raporty w Oracle Discover dotyczące projektów, aneksów i kontraktów.

W 2007 r. wszystkie funkcjonalności systemu dotyczące programowania, obsługi wniosków aplikacyjnych i umów o dofinansowanie zostały udostępnione do użytkowania instytucjom odpowiedzialnym za wdrożenie SPOT. Wprowadzono wszystkie dane historyczne. Do końca 2007 r. w systemie SIMIK zarejestrowano prawie 200 wniosków aplikacyjnych, ponad 100 projektów, 300 umów o dofinansowanie i aneksów. Zakończono również wdrożenie części finansowej. Według stanu na koniec 2007 r. bazie danych znajdowało się ponad 350 wniosków o płatność i 35 wniosków o refundację.

SPO Rozwój zasobów ludzkich

W 2005 r. prowadzono, zapoczątkowane w 2004 r., prace nad wdrażaniem modułu *obsługa wniosków* u beneficjentów końcowych (instytucji wdrażających). Przekazano również konta użytkowników wraz z hasłami do bazy SIMIK dla 11 instytucji wdrażających, tym samym odblokowano dostęp do systemu. Opracowano także modelowe uprawnienia dla użytkowników systemu SIMIK oraz uproszczoną instrukcję postępowania dotyczącą wczytywania historycznych wniosków konkursowych.

W 2006 r., mając na uwadze poprawę użytkowania ww. modułu *obsługa wniosków*, wprowadzono zmiany funkcjonalności systemu. Jednocześnie, w związku ze zbliżającym się oddaniem do użytku części finansowej do potrzeb obsługi przez IZ SPO RZL wniosków o refundację, Instytucja Zarządzająca, w porozumieniu z Ministerstwem Finansów, dostosowywała *moduł finansowy* systemu do specyfiki wdrażania programu w ww. zakresie. Ponadto IZ SPO RZL uruchomiła w 2006 r. wsparcie

techniczne dla użytkowników systemu informatycznego *Podsystemu Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego* w postaci *HelpDesk*.

W 2007 r. cała funkcjonalność systemu SIMIK w zakresie programowania, obsługi wniosków aplikacyjnych i części finansowej została udostępniona instytucjom zaangażowanym we wdrażanie SPO RZL. Według stanu na koniec 2007 r., w systemie zarejestrowanych było około 20 tys. wniosków płatniczych, natomiast z końcem 2008 r. liczba ta wyniosła ponad 25 tys.

ZPORR

W 2005 r. w ramach ZPORR rozpoczęło się wprowadzanie danych historycznych w ramach Osi priorytetowej 4 *Pomoc techniczna*. W odniesieniu do pozostałych Priorytetów, każde województwo posługiwało się własnym systemem ewidencji projektów.

W 2006 r. we wszystkich województwach wprowadzono obowiązek stosowania *Generatora Wniosków Płatniczych* (GWP) dla projektów. Dobiały również końca prace związane z uzupełnianiem danych dotyczących oceny i wyboru projektów. Zostały także przygotowane wytyczne dotyczące wprowadzania danych w *module finansowym*.

W 2007 r. cała uzgodniona z IZ ZPORR funkcjonalność systemu SIMIK w zakresie programowania, obsługi wniosków i części płatniczej została udostępniona. W systemie zarejestrowanych było ponad 20 tys. wniosków, utworzonych zostało ponad 13 tys. projektów, stworzono ponad 36 tys. umów o dofinansowanie wraz z aneksami/zmianami. Wszystkie nowe wnioski były na bieżąco obsługiwane z wykorzystaniem systemu. Funkcjonalność części finansowej SIMIK została udostępniona na poziomie instytucji, która przyjmuje wnioski płatnicze od beneficjentów.

Według stanu na koniec 2008 r., liczba wprowadzonych do systemu umów o dofinansowanie wzrosła do ponad 39 tys. kontraktów wraz z aneksami/zmianami.

SPO WKP

W 2005 r. instytucje wdrażające wprowadzały do systemu SIMIK dane historyczne oraz kontynuowano, zapoczątkowane w 2004 r., szkolenia z zakresu obsługi systemu dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu. *Generator Wniosków Płatniczych* znajdował się w fazie testów.

W 2006 r. do systemu wprowadzono znaczną część wniosków o dofinansowanie. Według stanu na koniec roku, w systemie znajdowało się ponad 19 tys. wniosków o dofinansowanie, utworzono ponad 760 projektów, ponad 700 umów/decyzji oraz stworzono ponad 400 aneksów. W systemie znajdowały się również 223 wnioski płatnicze beneficjentów. Dla działań 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.3, 2.4⁶⁹ SPO WKP oraz pomocy technicznej zakończono wprowadzanie danych do części zawierającej wnioski o dofinansowanie. W działaniach 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.4 oraz pomocy technicznej utworzono 100% umów/decyzji. Z uwagi na rozciągnięty w czasie proces wdrażania systemu SIMIK, instytucja wdrażająca działania 2.1 i 2.3 zdecydowała się na stworzenie wewnętrznej bazy Semi-SIMIK.

W 2007 r. została udostępniona funkcjonalność obsługi wniosków o płatność dla instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie następujących Działań/Poddziałań: 1.1.1, 1.1.2, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2.1, 2.2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4. Zakres funkcjonalności obejmował obsługę wniosków o płatność dla ww. Działań/Poddziałań oraz agregacji danych płatniczych z poziomu instytucji wdrażającej do pośredniczącej dla 2.4 i 2.2.1.

W dniu 2008 r. instytucja zarządzająca podjęła decyzję o wprowadzeniu brakującego zakresu danych dla działania 2.3 do SIMIK. W związku z powyższym opracowano funkcjonalność mechanizmu importu danych z systemu Semi-SIMIK. Wprowadzono ponad 34 tys. wniosków o dofinansowanie, utworzono ponad 17 tys. projektów oraz ponad 23 tys. umów/decyzji z aneksami. W systemie SIMIK,

⁶⁹ Listę wszystkich Osi priorytetowych oraz Działań realizowanych w ramach programów oraz inicjatyw wspólnotowych NPR na lata 2004–2006 zamieszczono w Załączniku nr 1 do przedmiotowego sprawozdania.

wg stanu na koniec 2008 r., znajdowały się również wnioski o płatność beneficjentów w liczbie ponad 20 tys.

Programy zarządzane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W 2005 r. w ramach obu programów działał i był rozwijany pomocniczy system informatyczny nadzorowany przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Obsługa Funduszy Strukturalnych Agencji (OFSA). W 2007 r. została podjęta decyzja o zaprzestaniu prac nad wdrożeniem systemu w programach zarządzanych przez MRiRW.

5.6 EWALUACJA⁷⁰

W maju 2004 r., kiedy Polska przystępowała do Unii Europejskiej, system ewaluacji w Polsce praktycznie nie istniał. Pierwszym zadaniem było więc stworzenie odpowiedniego potencjału dla prowadzenia działań ewaluacyjnych w wybranych instytucjach, jak również uruchomienie pierwszych ewaluacji.

Przyjęto następujące założenia związane z realizacją procesu ewaluacji w ramach NPR 2004–2006:

- wszystkie badania były realizowane przez niezależnych, zewnętrznych ewaluatorów wybieranych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*;
- ewaluacje były realizowane na poziomie NPR/PWW – tzw. ewaluacje horyzontalne, za które odpowiedzialna była Krajowa Jednostka Oceny (KJO) oraz na poziomie poszczególnych programów operacyjnych – były to ewaluacje zlecane przez sześć jednostek ewaluacyjnych ulokowanych w strukturach instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi;
- wyniki ewaluacji były poddawane dyskusji (pod kątem trafności i użyteczności) na spotkaniach grupy sterującej, a następnie przekazywane decydentom w celu ich wykorzystania;
- wszystkie wyniki badań dostępne są na stronie internetowej dotyczącej ewaluacji (www.ewaluacja.gov.pl).

Wszystkie zaplanowane do realizacji badania dot. perspektywy 2004–2006 zostały sprecyzowane w *Planie ewaluacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006*⁷¹. Utworzono Grupę sterującą procesem ewaluacji NPR, której celem była horyzontalna koordynacja wszystkich badań ewaluacyjnych realizowanych na różnych poziomach wdrażania. Utworzono również grupy sektorowe dot. procesu ewaluacji SPO RZL, IW *Equal* i SPO WKP. Podstawy metodologiczne realizacji procesu ewaluacji zostały sformułowane w ramach *Poradnika Ewaluacji Narodowego Planu Rozwoju i Programów Operacyjnych w Polsce*.⁷²

⁷⁰ Listę wszystkich badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w odniesieniu do okresu programowania 2004–2006 i zamieszczono w Załączniku nr 3 do przedmiotowego sprawozdania.

⁷¹ Po długotrwałych konsultacjach w ramach polskiej administracji, jak również ze służbami Komisji Europejskiej, dokument został przyjęty w dniu 7 grudnia 2005 r. przez Komitet Monitorujący NPR/PWW, jednak realizacja wszystkich zaplanowanych działań okazała się trudna. Zakres poszczególnych przedsięwzięć był zbyt precyzyjnie sformułowany, co rozmiętało się z rzeczywistymi potrzebami informacyjnymi decydentów. Doświadczenia związane ze stworzeniem planu ewaluacji stały się jednak bardzo pomocne w trakcie definiowania założeń systemu ewaluacji na okres programowania 2007–2013.

⁷² Poradnik został przygotowany przez Krajową Jednostkę Oceny w 2005 r. Do jego opracowania wykorzystano wyniki zewnętrznych ekspertyz wykonanych przez B. Ciężką, J. Ratajczak, K. Olejniczak, T. Skierniewskiego i B. Ledziona (tekst Poradnika oraz ekspertyz dostępny jest na stronie: http://www.ewaluacja.gov.pl/Dokumenty_ewaluacyjne/Strony/Expertyzy.aspx).

W związku z ograniczeniami kadrowymi (jednostki ewaluacyjne zostały utworzone tylko w ramach SPO RZL, SPO WKP oraz KJO), trudnościami związanymi ze zlecaniem badań w ramach *Prawa zamówień publicznych* oraz opóźnieniami z uruchomieniem pomocy technicznej, w początkowym okresie wdrażania NPR udało się zrealizować jedynie kilka niewielkich badań o charakterze diagnostycznym dotyczących wybranych obszarów interwencji funduszy strukturalnych. W większości były to badania pilotażowe, a ich użyteczność była ograniczona.

Zmiany w postrzeganiu ewaluacji

W 2004 r. ewaluacja kojarzyła się przede wszystkim z kontrolą i nierzadko budziła niepokój podmiotów będących przedmiotem jej badania. Natomiast w 2006 r., wraz z realizacją procesu ewaluacji *ex ante* dokumentów programowych dla okresu 2007–2013 (był to bardzo intensywny proces, w który włączyły się osoby decyzyjne), zmieniło się podejście do ewaluacji – przestała być ona kojarzona z pewnym formalnym, biurokratycznym wymogiem, który został stronie polskiej narzucony przez Komisję Europejską. Sam fakt zmiany podejścia do ewaluacji był istotnym krokiem na drodze do pełnego wykorzystania możliwości tego narzędzia.

Począwszy od 2008 r. można zaobserwować znaczną zmianę w tym zakresie. Ewaluacja stała się jednym z ważniejszych źródeł wiedzy na temat efektów wdrażania polityki spójności. Systematycznie też zaczęło rosnąć wykorzystanie wyników ewaluacji w procesie operacyjnego zarządzania programami operacyjnymi współfinansowanymi z środków UE⁷³, jak też w zarządzaniu strategicznym. Istotną rolę odegrała tutaj ewaluacja *ex post* NPR 2004–2006 (metaewaluacja przeprowadzona wewnątrznie w oparciu o serię badań zewnętrznych zleconych w latach 2009–2010⁷⁴), która dostarczyła strategicznych rekomendacji w kluczowych obszarach interwencji polityki spójności⁷⁵.

Poniższy schemat prezentuje, w jaki sposób zmieniło się podejście do ewaluacji osób zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności w okresie realizacji NPR.

Rysunek 2 Zmiany w postrzeganiu ewaluacji w okresie wdrażania Narodowego Planu Rozwoju

Źródło: S. Bienias (2009), *Evaluation of Structural Instruments in Poland; Evaluation of EU Structural Funds: Reinforcing Quality and Utilisation*, Ministry of Economics – Lithuania, 26–27 marca, Wilno.

Struktura przeprowadzonych badań

Od momentu rozpoczęcia wdrażania NPR 2004–2006 zrealizowano łącznie 193 badania ewaluacyjne, dotyczące perspektywy finansowej 2004–2006⁷⁶. Poniższy wykres przedstawia liczbę zrealizowanych badań ewaluacyjnych dotyczących NPR w poszczególnych latach.

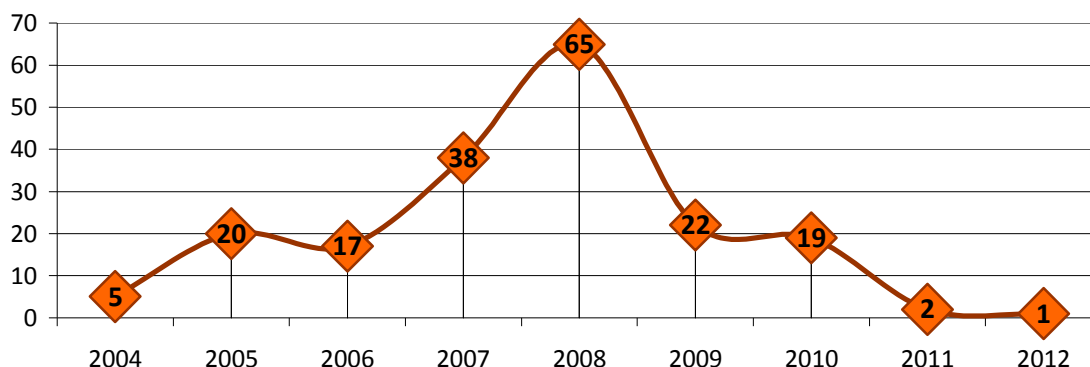
⁷³ S. Bienias, I. Lewandowska (red.), *Evaluation Systems In the Visegrad Member States*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009.

⁷⁴ *Ewaluacja ex post Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

⁷⁵ *Wnioski z realizacji polityki spójności w świetle wyników prac analityczno-ewaluacyjnych okresu 2004–2006*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011. Więcej informacji nt. ewaluacji *ex post* NPR 2004–2006 na: http://www.ewaluacja.gov.pl/Ewaluacja_ex_post_NPR/Strony/Ewaluacja_ex_post_NPR.aspx. Przedmiotowy dokument wykorzystano również do przeprowadzenia analizy realizacji celów NPR, który został przedstawiony w Rozdziale 2 niniejszego sprawozdania pn. *Realizacja celów Narodowego Planu Rozwoju w kontekście sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wyników ewaluacji ex post oraz modeli makroekonomicznych*.

⁷⁶ 31 z analizowanych 193 badań stanowią ewaluacje dotyczące obu perspektyw finansowych: 2004–2006 i 2007–2013.

Wykres 30 Liczba zrealizowanych badań ewaluacyjnych dotyczących NPR w podziale na lata

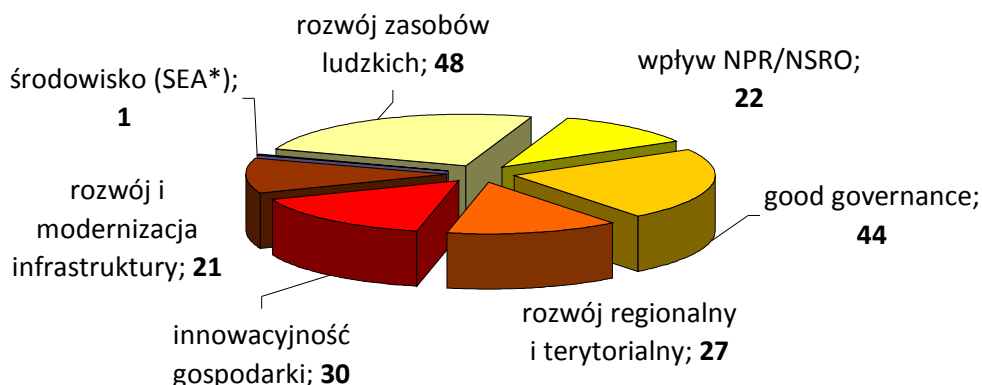
Źródło: baza badań ewaluacyjnych, wg stanu na dzień 22 stycznia 2013 r.

Zmiana w liczbie realizowanych badań obserwowana w latach 2007–2009 może być wynikiem wdrożenia nowego systemu ewaluacji polityki spójności dla okresu 2007–2013, w ramach którego obowiązek przeprowadzania badań został powierzony instytucjom zarządzającym na poziomie regionalnym. Równocześnie jednostki ewaluacyjne funkcjonujące w ramach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego osiągnęły swój pełny potencjał, co zaowocowało zwiększeniem liczby realizowanych badań. Po osiągnięciu maksimum w 2008 r. liczba rocznie realizowanych badań w ramach NPR systematycznie spadała. W latach 2011 i 2012 w ewaluacjach głównie skoncentrowano się na badaniu interwencji okresu 2007–2013.⁷⁷

Biorąc pod uwagę strukturę przeprowadzonych badań wg strategicznych obszarów wsparcia NPR 2004–2006, najczęściej ewaluacji zostało zrealizowanych w obszarach „rozwój zasobów ludzkich” i „good governance” (łącznie połowę wszystkich przeprowadzonych ewaluacji), co związane jest przede wszystkim z licznymi badaniami systemu wdrażania polityki spójności oraz oceną efektów wsparcia projektów miękkich, finansowanych w ramach EFS (por. wykres poniżej). Po około 30 badań zrealizowano w obszarze „innowacyjności gospodarki” oraz „rozwoju regionalnego i terytorialnego”. Natomiast po około 20 badań poświęcono tematyce horyzontalnej („wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy kraju”) oraz infrastrukturze, co z kolei jest uwarunkowane specyfiką inwestycji transportowych i środowiskowych zrealizowanych w ramach NPR, których oddziaływanie ujawnia się w dłuższym okresie niż np. w przypadku projektów miękkich czy wsparcia dla przedsiębiorstw.

⁷⁷ Por. baza badań ewaluacyjnych na: www.ewaluacja.gov.pl.

Wykres 31 Struktura przeprowadzonych badań ewaluacyjnych wg strategicznych obszarów wsparcia NPR

(*) SEA – Prognoza oddziaływania na środowisko (ang. Strategic Environmental Assessment).

Źródło: baza badań ewaluacyjnych wg stanu na dzień 22 stycznia 2013 r.

Wśród jednostek realizujących badania ewaluacyjne najwięcej opracowań zleciła Krajowa Jednostka Oceny (41) i jednostka ewaluacyjna w ramach instytucji zarządzającej SPO RZL (27 ewaluacji). Po kilkanaście badań zrealizowały jednostki ewaluacyjne ulokowane w IZ ZPORR (18), IZ SPO WKP (13) i PARP (15), natomiast po kilka ewaluacji zamówiły jednostki odpowiedzialne za wdrażanie ZPORR na poziomie regionalnym (w województwach: pomorskim, małopolskim i warmińsko-mazurskim).

Rekomendacje z badań ewaluacyjnych od 2009 r. znajdują się *Zintegrowanym Systemie Zarządzania Wnioskami i Rekomendacjami z Badań Ewaluacyjnych*, którego celem jest skoordynowanie procesu wdrażania i monitorowania rekomendacji wynikających ze zrealizowanych badań ewaluacyjnych. Główną rolę w systemie odgrywają instytucje zarządzające (odpowiedzialne za podejmowanie decyzji o wykorzystaniu rekomendacji, a następnie monitorowaniu ich wdrożenia) oraz KJO (odpowiedzialna za zarządzanie bazą badań ewaluacyjnych, analizowanie i monitorowanie rekomendacji kluczowych). Jednostki ewaluacyjne współpracują z instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie (odbiorcami) rekomendacji, grupami sterującymi i komitetami monitorującymi. Głównym narzędziem systemu są tabele rekomendacji oraz *Baza Strategicznego Monitorowania i Wdrażania Rekomendacji zarządzana przez KJO*⁷⁸.

NPR a budowa „kultury” ewaluacyjnej

Obok realizacji badań ewaluacyjnych, jednym z głównych celów działania Krajowej Jednostki Oceny jest budowa „kultury” ewaluacyjnej (na poziomie całej polityki spójności), jak również jednostek ewaluacyjnych zlokalizowanych w ramach instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi. Można zidentyfikować kilka rodzajów przedsięwzięć, które w konsekwencji przyczyniają się do lepszego zrozumienia, wyższej jakości i pełniejszego wykorzystania wyników ewaluacji, są to m.in. szkolenia, publikacje i konferencje ewaluacyjne.

Warunkiem koniecznym dla wykorzystania wyników ewaluacji jest odpowiednia jakość procesu badawczego. W celu zapewnienia właściwego standardu prac badawczych niezbędna jest wykwalifikowana kadra w ramach administracji, która potrafi w sposób profesjonalny ocenić pracę ewaluatorów. W latach 2004–2007 działania służące podnoszeniu potencjału administracji publicznej sprowadzały się na ogół do szkoleń. Począwszy od 2008 r. KJO w celu zapewnienia bardziej

⁷⁸ Opis systemu znajduje się na:

http://www.ewaluacja.gov.pl/Dokumenty_ewaluacyjne/Strony/Dokumenty_systemowe.aspx

usystematyzowanego podejścia, podjęła decyzję, by uruchomić podyplomowe studia ewaluacyjne dla administracji publicznej w ramach Akademii Ewaluacji⁷⁹.

Innymi ważnymi działaniami wspomagającymi rozwój kultury ewaluacyjnej są konferencje i publikacje⁸⁰, które są na ogół ukierunkowane nie tylko na rozwój jednostek ewaluacyjnych, lecz również na rozwój szerszych kręgów administracji, w tym w szczególności decydentów, jak również środowiska akademickiego i eksperckiego.

Od 2005 r. systematycznie organizowana jest międzynarodowa konferencja ewaluacyjna (w 2012 odbyła się ósma edycja⁸¹), natomiast od 2007 r. również na poziomie regionalnym – w niektórych urzędach marszałkowskich (w tym m.in. w regionach: podkarpackim, opolskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim) – organizowane są cykliczne konferencje ewaluacyjne. Spotkania te pełnią ważną funkcję. Pozwalają z jednej strony podsumować dotychczasowe działania w obszarze ewaluacji, z drugiej pozwalają na wskazanie priorytetów na przyszłość. Liczba konferencji ustabilizowała się na poziomie pięciu średniorocznie.

Oceniając zmiany jakie dokonały się w systemie ewaluacji NPR 2004–2006 należy podkreślić, że przystąpienie do struktur europejskich stało się momentem przełomowym w sposobie realizacji polityk publicznych w Polsce. Realizacja NPR 2004–2006, poza istotnym efektem rozwojowym jaki przyniosła polskiej gospodarce, spowodował przełom w funkcjonowaniu administracji publicznej w naszym kraju poprzez dynamiczny rozwój i wykorzystanie narzędzia jakim jest ewaluacja. O dynamice tego rozwoju świadczy nie tylko systematycznie rosnąca liczba badań (średniorocznie, na wszystkich poziomach wdrażania, jest ich w Polsce ponad sto), ale przede wszystkim obserwowany – szczególnie w ostatnim czasie – stopień, w jakim wyniki badań ewaluacyjnych są wykorzystywane. Dowody gromadzone w procesie ewaluacji stanowią istotne źródło informacji dla osób podejmujących decyzje strategiczne, a zgromadzony materiał analityczny stanowi między innymi podstawę dla formułowania interwencji polityki spójności w kolejnych perspektywach finansowych.

5.7 POMOC TECHNICZNA

Głównym celem pomocy technicznej w perspektywie finansowej 2004–2006 było zapewnienie efektywnego wykorzystania środków wspólnotowych oraz zorganizowanie odpowiedniego systemu informacji i promocji funduszy strukturalnych.

W okresie programowania 2004–2006 pomoc techniczna była dostępna zarówno w ramach odrębnego Programu Operacyjnego *Pomoc techniczna* oraz jako priorytet w poszczególnych programach. Ogólna wartość środków funduszy strukturalnych przeznaczonych na realizację wsparcia technicznego w latach 2004–2006 na początku okresu finansowego wynosiła około 137 mln EUR wkładu UE, z czego prawie 80% przeznaczono na pomoc techniczną w ramach sektorowych programów operacyjnych oraz *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*. Późniejsze realokacje w programach wpłynęły na zwiększenie kwot ukierunkowanych na wsparcie zarządzania i wdrażania NPR, co ostatecznie zamknęło budżet pomocy technicznej w kwocie ponad 150 mln EUR w części UE.

Dzięki wydatkowaniu w ramach komponentów pomocy technicznej w programach operacyjnych oraz w PO *Pomoc techniczna* przygotowano kadry do efektywnej realizacji NPR; zakupiono sprzęt komputerowy i elektroniczny, niezbędny dla sprawnego funkcjonowania i realizacji zadań; stworzono systemy kontroli i ewaluacji, jak również zapewniono odpowiednią informację oraz promocję.

⁷⁹ Więcej informacji na temat Akademii Ewaluacji dostępnych jest na stronie:

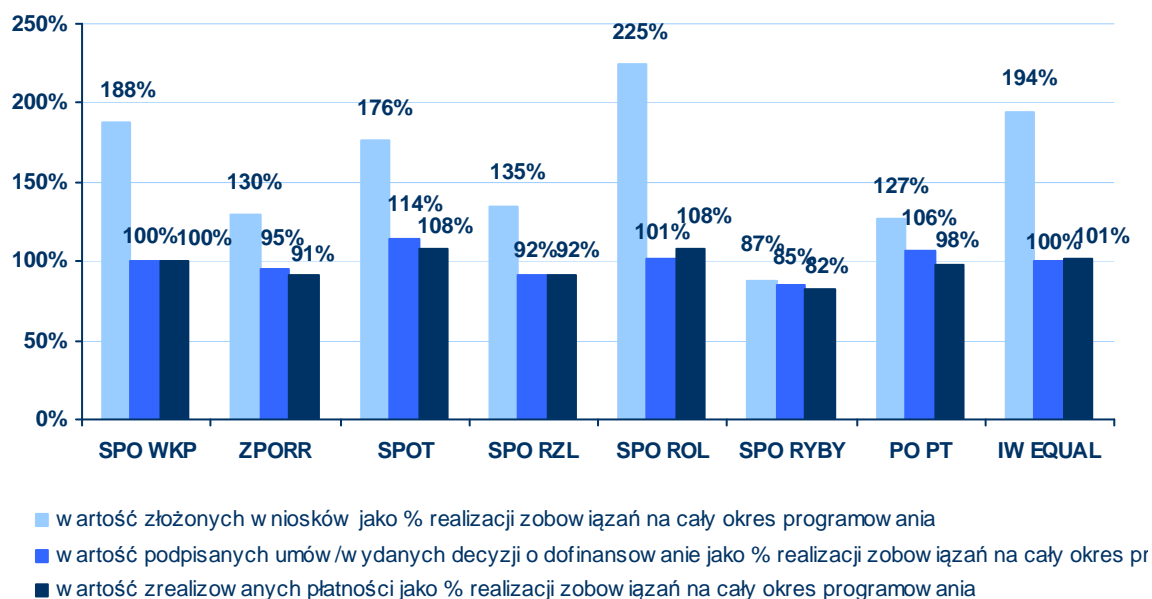
<http://www.euroreg.uw.edu.pl/index.php/dydaktyka/akademia-ewaluacji.html>

⁸⁰ *Badanie jednostek ewaluacyjnych*, badanie zrealizowane przez EGO na zlecenie Ministerstwa rozwoju Regionalnego, 2010.

⁸¹ www.konferencja-ewaluacja.pl

Dla większości programów operacyjnych końcową datą kwalifikowalności wydatków był dzień 30 czerwca 2009 r. w tym również środków przeznaczonych na pomoc techniczną. Łączna wartość umów/decyzji o dofinansowanie projektów w części wsparcia wspólnotowego na koniec grudnia 2012 r. osiągnęła poziom ponad 600 mln PLN, co stanowi 99% alokacji dla priorytetów pomocy technicznej w poszczególnych programach. Budżet środków pomocy technicznej wykorzystano w 97%, co oznacza dokonanie płatności na rzecz beneficjentów w kwocie 588 mln PLN⁸².

Wykres 32 Wartość złożonych wniosków, podpisanych umów i zrealizowanych płatności w ramach pomocy technicznej w poszczególnych programach operacyjnych, jako procentowy udział w zobowiązaniach na lata 2004–2006. Stan na koniec grudnia 2012 r. (dla wyliczenia wartości procentowych w stosunku do alokacji zastosowano kurs MF: 1 EUR = 3,9743 PLN)

Źródło: informacje miesięczne na temat stanu realizacji programów operacyjnych (prezentujących stan na dzień 31 grudnia 2012 r.).

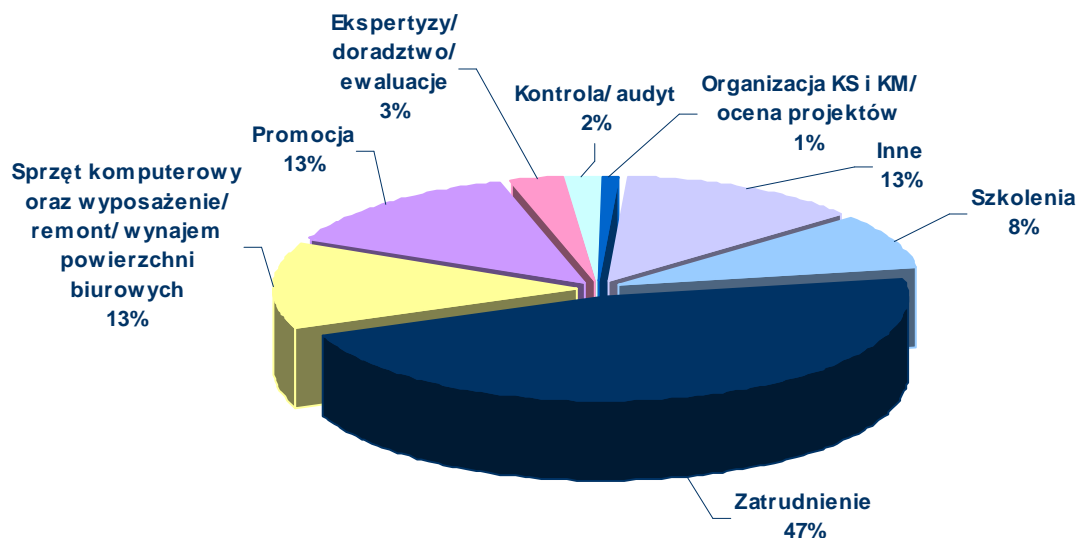
W większości programów operacyjnych beneficjenci złożyli wnioski o dofinansowanie projektów o łącznej wartości przekraczającej wysokość alokacji dostępnej w ramach pomocy technicznej dla danego programu. Wyjątkiem jest SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb, gdzie osiągnięty poziom wyniósł 87%. Natomiast w SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich złożono wnioski o najwyższej wartości, przekraczające 225% alokacji dla priorytetu pomocy technicznej.

Niemal we wszystkich programach wartość zawartych umów i wydanych decyzji o dofinansowaniu projektów przekroczyła próg 90% wartości zobowiązania przeznaczanego na ten cel w planie finansowym na lata 2004–2006 (jeden wyjątek stanowi SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb). Najwyższa wartość tego wskaźnika odnotowana została dla SPO Transport (114%).

Realizacja płatności w ramach pomocy technicznej w czterech programach operacyjnych przekroczyła pułap 100% (w SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, SPO Transport, SPO Restrukturyzacja... oraz IW Equal).

⁸² Płatności na poziomie 97% przewidzianych środków wynikały ze zmian kursu EUR w końcowym okresie realizacji programu.

Wykres 33 Główne rodzaje projektów realizowanych ze środków pomocy technicznej w ramach programów operacyjnych (z wyjątkiem PO PT), IW INTERREG III i IW Equal. Stan na dzień 31 grudnia 2009 r.⁸³

Źródło: opracowanie własne IZ PWW na podstawie ankiety nt. wykorzystania środków w ramach Priorytetu – Pomoc techniczna.

Rozpatrując wykorzystanie środków pomocy technicznej w poszczególnych programach, pod kątem głównych rodzajów realizowanych projektów, należy zauważyć, iż najwięcej środków (47% łącznej wartości projektów objętych decyzjami/umowami o dofinansowanie w zakresie pomocy technicznej) było spożytkowane na finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych w Polsce. Przez całą perspektywę finansową 2004–2006 był to dominujący wydatek. Proporcje pomiędzy pozostałymi kategoriami na przestrzeni lat zmieniały się, co było odzwierciedleniem pojawiających się potrzeb na poszczególnych etapach wdrażania NPR.

5.8 INFORMACJA I PROMOCJA

W okresie programowania 2004–2006 IZ PWW, we współpracy z instytucjami zarządzającymi poszczególnymi programami, prowadziła działania informacyjne, promocyjne i edukacyjne. W kolejnych latach działaniom tym towarzyszyły także akcje promujące perspektywę finansową 2007–2013.

Podstawa i cele realizacji działań informacyjnych i promocyjnych

Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych stanowi obowiązek każdego państwa członkowskiego. Artykuł 46 rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych* wskazuje dwie grupy odbiorców i typy prowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych:

- potencjalnych bezpośrednich beneficjentów;
- ogół społeczeństwa.

Działania szkoleniowe i promocyjne w zakresie PWW prowadzone były na podstawie *Zintegrowanej strategii działań promocyjnych i szkoleniowych IZ PWW na lata 2004–2006*, która określała założenia

⁸³ W związku z procesem zamykania pomocy w *Sprawozdaniu* został utrzymany stan z końca grudnia 2009 r.

działań promocyjnych i szkoleniowych oraz metody koordynacji całości polityki informacyjnej obejmującej zagadnienia związane z wykorzystywaniem środków Unii Europejskiej. *Strategia* została przyjęta przez Międzyresortowy Zespół ds. wykorzystania instrumentów strukturalnych Unii Europejskiej i przedstawiona na posiedzeniu Komitetu Monitorującego NPR w lipcu 2004 r. Dokumentami operacyjnymi dla *Strategii* były roczne *Plany działań informacyjnych i promocyjnych PWW*.

Celem działań informacyjno-promocyjnych zgodnie ze *Strategią* było kreowanie popytu na środki z instrumentów strukturalnych w Polsce oraz zapewnienie efektywnej realizacji i trwałości interwencji PWW.

Powyższy cel strategiczny został osiągnięty poprzez realizację dwóch celów bezpośrednich:

- Upowszechnianie wiedzy na temat PWW, możliwości wykorzystania funduszy oraz zwiększanie świadomości społecznej w zakresie korzyści płynących z wdrażania Podstaw Wsparcia Wspólnoty i, pośrednio, z integracji z Unią Europejską.

Dla realizacji powyższego celu niezbędne były działania zmierzające do:

- zapewnienia wszystkim zainteresowanym, a w szczególności potencjalnym projektodawcom, szerokiego i powszechnego dostępu do informacji na temat możliwości stwarzanych przez instrumenty strukturalne UE;
- promocji przykładów dobrych projektów oraz rozpropagowania możliwości wykorzystywania projektów standardowych;
- Przygotowanie i koordynacja trwałego i efektywnego systemu ciągłego kształcenia w zakresie funduszy strukturalnych oraz wymiany informacji pomiędzy wszystkimi istniejącymi i potencjalnymi uczestnikami procesu wdrażania PWW w Polsce. Dla realizacji powyższego celu niezbędne były działania mające na celu:
 - objęcie systemem wymiany informacji i doświadczeń istniejących i potencjalnych uczestników procesu wdrażania PWW (patronaty, konsultacje, konferencje doszkalające);
 - przygotowanie i upowszechnianie nowoczesnych narzędzi informatycznych (serwis internetowy, serwis szkoleniowy, serwisy dedykowane);
 - wsparcie procesu zarządzania i wdrażania PWW.

5.8.1 NARZĘDZIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE

W ramach perspektywy finansowej 2004–2006 instytucje zarządzające programami operacyjnymi podejmowały działania mające na celu zapewnienie promocji pakietu pomocy strukturalnej realizowanej z danego programu. W tym celu stosowano pełną gamę narzędzi informacyjnych i promocyjnych. Przykładowe działania, w podziale na obszary, przedstawiono poniżej.

Informacja

We wszystkich regionach funkcjonowały punkty informacyjne ZPORR. Analogiczną rolę w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich* pełnił Krajowy Ośrodek Szkoleniowy EFS oraz sieć 49 Regionalnych Ośrodków Szkoleniowych EFS (ROSZEFS). W ramach ZPORR utworzono 44 punkty informacyjne, które odwiedziło łącznie w całym okresie programowania ponad 40 tys. osób. Z uwagi na fakt, że punkty informacyjne stanowią podstawę skutecznych kampanii informacyjnych, IZ Podstawami Wsparcia Wspólnoty zrealizowała projekt pn. *Rozszerzenie działalności informacyjnej nt. PWW*. Celem ww. inicjatywy była koordynacja działań punktów informacyjnych oraz wspólna promocja ich prac. Zorganizowane zostały także szkolenia dla konsultantów punktów. Do udziału w projekcie zgłosiło się ok. 160 instytucji, w tym Regionalne Centra Informacji Europejskiej, Centra Euro-Info, ROSZEFS, punkty informacyjne ZPORR i inne (sieć Europe–Direct, Punkty informacyjne w urzędach

marszałkowskich, Sieć EURO–INFO, urzędy wojewódzkie, Regionalne Instytucje Finansujące, Wojewódzkie Urzędy Pracy oraz oddziały regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa).

Promocja

- **Konkurs dotacji dla organizacji pozarządowych**

Współpraca z partnerami społecznymi i gospodarczymi była ważnym elementem strategii działań promocyjnych i informacyjnych. W listopadzie 2004 r. ogłoszony został konkurs na dotacje dla organizacji pozarządowych na działania promocyjno-informacyjne skierowane do potencjalnych projektodawców. Konkurs przewidywał realizację projektów w siedmiu liniach tematycznych: przedsiębiorcy, rolnicy, edukacja, społeczeństwo lokalne, organizacje pozarządowe, zdrowie, społeczeństwo informacyjne. W związku z dużym zainteresowaniem tym przedsięwzięciem ze strony partnerów społecznych i gospodarczych, w kolejnych latach IZ PWW ogłaszała jego kolejne edycje, który został połączony z konkursem dotacji dla mediów (informacja poniżej).

- **Konferencje, duże wydarzenia**

Działania instytucji zarządzających były wspierane przez instytucje wdrażające i inne instytucje zaangażowane w proces wdrażania funduszy, które aktywnie włączyły się w informowanie beneficjentów o możliwościach uzyskiwania wsparcia z funduszy strukturalnych poprzez m.in. promocję podczas regionalnych imprez kulturalnych, organizację konferencji i współpracę z mediami regionalnymi i lokalnymi. Przykładem działania o szerokim zasięgu jest cykl 23 konferencji regionalnych przygotowany przez IZ SPO RZL w 2006 r., które miały na celu podsumowanie pierwszego okresu wdrażania EFS w Polsce.

We wrześniu 2009 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zorganizowało uroczystość zamykającą okres wdrażania Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006. Wydarzenie odbyło się w Teatrze Kamienica w Warszawie, którego budowa została sfinansowana m.in. ze środków ZPORR. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie Funduszami Europejskimi w latach 2004–2006, przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz beneficjenci z całej Polski. Na tę okazję przygotowany został film podsumowujący wdrażanie NPR oraz album ukazujący efekty realizacji projektów unijnych.

- **Współpraca z mediami**

W okresie programowania 2004–2006 promocja objęła również liczne konferencje prasowe oraz współpracę z mediami, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym, m.in. wkładki do dzienników, kampanie reklamowe w radio, produkcję i emisję filmów oraz liczne audycje emitowane na antenach różnych stacji telewizyjnych. Przykładem jest emisja w TVP 3 programu telewizyjnego nt. rynku pracy pt. *Przystanek Praca*. Ciekawym projektem była *Euromapa Funduszy Europejskich* nadawana w programie *Kawa czy herbata*. Reportaże w formie krótkich felietonów przedstawiały, w jaki sposób problemy, z którymi borykają się konkretni ludzie, mieszkający w różnych miejscach Polski, mogą być rozwiązywane dzięki Funduszom Europejskim. Na antenie TVP 2 emitowano 8-odcinkowy serial *Szanse Finanse*, który pokazywał, jak uzyskać środki na realizację swoich pomysłów, korzystając z funduszy strukturalnych UE. Dotacje unijne dawały szansę rozwoju bohaterom serialu i stymulowały rozwój ich miasta.

W II półroczu 2008 r. zorganizowano kampanię telewizyjną i radiową na temat efektów ZPORR – przygotowano i wyprodukowano 3 spoty telewizyjne i radiowe o długości 30 sekund każdy, przeznaczone do emisji w ogólnopolskich stacjach, traktujące o efektach wdrażania programu na terenie całego kraju, oraz 16 spotów radiowych o długości 30 sekund przeznaczonych do emisji w lokalnych rozgłośniach radiowych, każdy o efektach wdrażania

ZPORR w innym województwie. Spoty zostały wyemitowane na antenie TVP 1, TVP 2 i TVP Info oraz w Programie 1 Polskiego Radia i Radiu Zet.

- **Konkurs dotacji dla mediów**

W październiku 2005 r. IZ PWW rozpoczęła realizację konkursu dla mediów na działania informacyjne dotyczące wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce, który z roku na rok cieszył się niesłabnącym zainteresowaniem. Zgodnie z regulaminem wnioskodawcami mogli być nadawcy, wydawcy i inne podmioty, o różnym charakterze prawnym (z wyłączeniem stowarzyszeń i fundacji), które zgłaszanym programom, artykułom zapewnią antenową emisję bądź publikację, pozwalającą na dotarcie do wskazanych we wniosku grup odbiorców. Konkurs ten połączono z konkursem dla partnerów społeczno-gospodarczych. Dotację otrzymały takie media, jak: TVP 2, Radio Kraków, Radio Merkury, Katolickie Radio PLUS, Metro, Dziennik Bałtycki, Gazeta Prawna oraz Wydawnictwo Pascal Sp. z o.o. Wyłonione projekty dotyczyły zarówno promocji dobrych praktyk z okresu 2004–2006, jak i informacji o możliwościach pozyskania dofinansowania z programów Narodowej Strategii Spójności. Liczbę zwycięskich projektów oraz całkowitą kwotę dofinansowania w danym roku prezentuje poniższa tabela. Konkurs kontynuowano także w kolejnej perspektywie finansowej. Projekty NPR mogły być promowane w jego ramach do 2008 r.

Tabela 15 Informacje szczegółowe w zakresie poszczególnych edycji konkursu dla mediów na działania informacyjne dotyczące wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce

Edycja konkursu (rok)	Liczba zwycięskich projektów	Przybliżona kwota dofinansowania projektów (PLN)
2005	13	2 mln
2006	28	5 mln
2006 (konkurs dla NGO)	14	2,5 mln
2007	15	8 mln
2008	19	6 mln

Źródło: opracowanie własne Departamentu Informacji, Promocji i Szkoleń, MRR.

- **Konkursy szkolne**

W ramach działań promocyjnych zorganizowano także wiele konkursów. Dużym zainteresowaniem cieszył się konkurs na najlepszą pracę maturalną o ZPORR. Ponadto w 2006 r. IZ PWW skierowała działania promocyjne do dzieci i młodzieży poprzez organizację konkursu rysunkowego *Mieszkam w Europie*. Przeprowadzono także konkurs fotograficzny pn. *Europejska pocztówka z mojego regionu*.

W 2007 r. we współpracy z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej zrealizowano projekt *Szkoła w regionie. Region w Europie*, w ramach którego przeprowadzono trzy konkursy: *Mamy pomysł* (konkurs dla nauczycieli i uczniów dot. pomysłu na projekt, który można zrealizować z funduszy UE), *Unia w sąsiedztwie, czyli jak zmieniło się moje otoczenie* (konkurs dla uczniów – przygotowanie mapy gminy zawierającej informacje na temat projektów współfinansowanych ze środków UE, zrealizowanych na jej terenie), *Scenariusz o polityce regionalnej UE* (konkurs dla nauczycieli). Przedsięwzięcia cieszyły się dużym zainteresowaniem. W ramach działań edukacyjnych przygotowano nauczycieli wiedzy o społeczeństwie do prowadzenia zajęć dla uczniów szkół średnich i gimnazjów o Unii Europejskiej. Przeszkolono około 2000 osób.

- **Konkurs *Polska Pięknieje – 7 cudów unijnych funduszy***

W kwietniu 2008 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wspólnie z partnerami – Wydawnictwem Pascal i firmą Smartlink – ogłosiło I edycję konkursu *Polska Pięknieje – 7 cudów unijnych funduszy*, którego celem było pokazanie i nagrodzenie najciekawszych i najlepszych projektów z zakresu turystyki. W ramach konkursu wyodrębniono siedem kategorii: obiekt turystyczny, rewitalizacja, zabytek, produkt promocyjny, wydarzenie, turystyka transgraniczna i międzynarodowa oraz turystyka na obszarach wiejskich. Do udziału w konkursie zaproszeni zostali beneficjenci funduszy unijnych, którzy w latach 2004–2006 uzyskali dotacje. Wśród 90 nadesłanych projektów, kapituła konkursu wyróżniła 1 projekt, a do głównej nagrody głównej nominowała 21 inwestycji, spośród których wyłoniła 7 laureatów. Konkurs wzbudził bardzo duże zainteresowanie ze strony mediów, zwłaszcza regionalnych i samych beneficjentów. Z uwagi na dużą jego popularność postanowiono kontynuować tę formę promocji Funduszy Europejskich. W 2012 r. odbyła się już V edycja konkursu.

- **Konkurs EUROLIDER**

Na początku 2009 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego ogłosiło pierwszą edycję Konkursu o Nagrodę Ministra Rozwoju Regionalnego *EUROLIDER 2009*. Konkurs został zorganizowany z myślą o osobach, które sięgają po Fundusze Europejskie, i z ich pomocą zmieniają otaczającą rzeczywistość. W konkursie są nagradzane osoby, które realizowały projekty także w ramach NPR i, korzystając z szansy, jaką dają Fundusze Europejskie, ubiegały się o unijne dotacje na wyremontowanie drogi, zbudowanie kanalizacji, odremontowanie zabytkowej kaplicy, przeprowadzenie szkoleń dla bezrobotnych, stypendia dla uzdolnionej młodzieży, sprzęt dla straży pożarnej etc. Z uwagi na duże zainteresowanie konkursem, w następnych latach ogłoszono jego kolejne edycje.

- **Forum Funduszy Europejskich**

W maju 2008 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zorganizowało *I Forum Funduszy Europejskich*, które odbywało się pod hasłem *Fundusze Europejskie – efekty, możliwości i perspektywy*. Do współpracy przy organizacji Forum Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zaprosiło partnerów społeczno-gospodarczych. W trakcie imprezy odbyły się cztery konferencje tematyczne. Z uwagi na duże zainteresowanie tą formą promocji, forum stanowiło wydarzenie cykliczne do 2011 r.

Publikacje

Przez cały okres programowania instytucje zarządzające prowadziły intensywną działalność wydawniczą. Cyklicznie przygotowywany był, m.in. przez IZ PWW, Biuletyn Informacyjny *Fundusze strukturalne w Polsce*. Ponadto wszystkie instytucje zarządzające publikowały szereg materiałów informacyjnych i promocyjnych. Oprócz dokumentów programowych, podręczników, raportów ewaluacyjnych i ekspertyz wydrukowane zostały broszury, ulotki, informatory oraz publikacje prezentujące tzw. dobre praktyki. Zostały one przekazywane beneficjentom za pośrednictwem odpowiednich instytucji, punktów informacyjnych, a także bezpośrednio podczas licznych konferencji i targów.

Edukacja

W 2006 r. przeprowadzono cykl szkoleń z zakresu zagadnień związanych z przygotowaniem i zarządzaniem projektami dla wybranych studentów Uniwersytetu Warszawskiego. Przygotowane przez studentów podczas szkoleń projekty zostały udostępnione na stronie MRR jako projekty modelowe.

W okresie marzec–maj 2008 r. odbył się I cykl seminariów pt. *Euro na sport*, mający na celu zaprezentowanie środowiskom sportowym możliwości finansowania ze środków unijnych

przedsięwzięć związanych ze sportem. W trakcie seminariów beneficjenci projektu z jednej strony zdobywali informacje na temat projektów z zakresu infrastruktury sportowej realizowanych w ramach NPR 2004–2006, z drugiej nabywali umiejętności aplikowania o fundusze na lata 2007–2013. W seminariach wzięło udział 1600 osób. Ze względu na bardzo duże zainteresowanie tematyką szkoleń, w okresie październik–listopad 2008 r. przeprowadzono II edycję cyklu seminariów pt. *Euro na sport*, w której uczestniczyło 800 osób.

Internet

Ważnym i powszechnie wykorzystywanym narzędziem do celów informowania o funduszach strukturalnych na lata 2004–2006 był Internet. Wszystkie programy operacyjne oraz Fundusz Spójności miały swoje podstrony w serwisie www.fundusze-strukturalne.gov.pl, który stał się jednym z najważniejszych źródeł informacji na temat instrumentów strukturalnych UE. Serwis ten był na bieżąco uaktualniany, a jego funkcjonalność dostosowywana do potrzeb użytkowników. Utworzono następujące strony:

- www.efs.gov.pl (w dniu 17 listopada 2008 nastąpiła zmiana domeny na [www.efs.2004–2006.gov.pl](http://www.efs.2004-2006.gov.pl));
- www.equal.gov.pl;
- www.interreg.gov.pl;
- www.konkurencyjnosc.gov.pl;
- www.zporr.gov.pl;
- www.fundusze-spojnosci.gov.pl.

W październiku 2007 r. został stworzony serwis www.mapadotacji.gov.pl, prezentujący wszystkie realizowane w Polsce projekty współfinansowane z funduszy UE, uaktualniany także o projekty realizowane w ramach NSRO 2007–2013.

Wymiana doświadczeń

Prowadzenie działań promocyjnych niezależnie przez dużą liczbę podmiotów – instytucji zarządzających, pośredniczących i wdrażających (w tym na szczeblu regionalnym) – spowodowało, że jednym z głównych wyzwań IZ PWW była koordynacja komunikacji na temat funduszy. W tym celu utworzono grupę sterującą ds. informacji i promocji PWW z udziałem przedstawicieli wszystkich instytucji zarządzających. Grupa stanowiła platformę wymiany doświadczeń pomiędzy poszczególnymi instytucjami oraz forum uzgodnień prowadzonej polityki informacyjnej.

Badania

IZ PWW przeprowadziła w grudniu 2005 r. badanie dotyczące poinformowania społeczeństwa o możliwościach wykorzystania funduszy strukturalnych⁸⁴ (badanie jakościowe). Natomiast w kwietniu 2006 r. zlecono przeprowadzenie badania ilościowego, które dotyczyło postrzegania funduszy strukturalnych w Polsce⁸⁵. Oba badania pozwoliły lepiej ukierunkować działania informacyjne i zwiększyć efektywność dotarcia do grup docelowych. W 2006 r. na pytanie: *Czy Pan, Pani wie, że Polska otrzymuje pieniądze z Unii Europejskiej?* – 88% respondentów odpowiadało twierdząco.

⁸⁴ Badanie zrealizowane zostało metodą zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI). Zrealizowano 20 wywiadów grupowych w 10 lokalizacjach.

⁸⁵ Badanie ilościowe w formie bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego przeprowadzanego w domu respondenta metodą CAPI (ang. *Computer Assisted Personal Interview*).

Rzetelna informacja na temat dostępności i zasad ubiegania się o fundusze europejskie miała istotne znaczenie w procesie wdrażania środków z UE w latach 2004–2006. Przede wszystkim należało zmierzyć się z mitami na temat pozyskiwania środków z Unii Europejskiej, w szczególności z przekonaniem o niedostępności funduszy dla przeciętnego obywatela i towarzyszącej im nadmiernej biurokracji. Doświadczenia z lat 2004–2006 były cenne dla wszystkich uczestników systemu i stworzyły podstawy pod system informacji i promocji w kolejnym okresie programowania.

6. REALIZACJA NPR A WSPÓLNOTOWE ZASADY HORYZONTALNE

Przepisy Rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych* określają, że działalność funduszy i operacje, które pomagają one sfinansować, powinny być spójne z innymi politykami unijnymi oraz przestrzegać prawodawstwa Unii Europejskiej. Zasada ta odnosi się do całokształtu prawodawstwa UE, niemniej w szczególny sposób podczas realizacji programów monitorowanych jest kilka zasad/polityk, których praktyczne powiązania z polityką spójności (PS) przedstawiono w niniejszym Rozdziale.

Monitorowanie zgodności oraz spójności programów i projektów z poniższymi politykami jest prowadzone na kilku poziomach – podczas wyboru projektów (na podstawie informacji zawartych we wniosku o dofinansowanie), na etapie realizacji projektu (poprzez monitorowanie postępu rzeczowego i finansowego projektu oraz poprzez działania kontrolne), na etapie sprawozdawczości z programów (gdzie są przedstawiane odpowiednie informacje), a także poprzez badania ewaluacyjne⁸⁶.

Powiązania między PS a politykami/zasadami horyzontalnymi mają co najmniej dwojaki charakter. Z jednej strony zapewniona jest obligatoryjna zgodność z ww. politykami, rozumiana jako nienaruszanie przepisów prawnych regulujących te polityki (przykładem jest tu polityka konkurencji). Z drugiej zaś – PS może dodatkowo aktywnie wspierać inne polityki i zasady horyzontalne poprzez projekty bezpośrednio je realizujące bądź poprzez projekty mające pozytywny wpływ na realizację danej polityki (taki charakter mają polityka równych szans oraz zasada zrównoważonego rozwoju i zasada partnerstwa).

W poniższych podrozdziałach opisano działania, które prowadziły do zapewnienia przestrzegania wybranych polityk UE, oraz odniesienia do aktów prawnych w przedmiotowym zakresie na poziomie krajowym oraz unijnym.

6.1 POLITYKA DOTYCZĄCA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Polityka zamówień publicznych była jedną z polityk horyzontalnych UE, której reguły musiały być przestrzegane podczas realizacji programów operacyjnych oraz projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Zgodność podejmowanych działań z regulacjami z zakresu zamówień publicznych była przedmiotem monitoringu zarówno na etapie wyboru operacji do dofinansowania, jaki i w trakcie, a także po zakończeniu realizacji projektów. Odpowiednie działania kontrolne były prowadzone zarówno przez instytucje uczestniczące w systemie wdrażania, jak i przez instytucje nieuczestniczące w ww. systemie.

Do zachowania zgodności ze wspólnotowymi zasadami udzielania zamówień publicznych, strona polska zobowiązała się już na etapie negocjacji warunków członkostwa w Unii Europejskiej. W związku z koniecznością zharmonizowania prawa krajowego z prawem unijnym przygotowana została ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych* (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.).

Ustawa reguluje następujące zagadnienia:

- zasady i tryb udzielania zamówień publicznych;
- umowy w sprawach zamówień publicznych;
- organy właściwe w sprawach zamówień publicznych (Prezes Urzędu Zamówień Publicznych, Rada Zamówień Publicznych, Krajowa Izba Odwoławcza);

⁸⁶ Pełną listę badań ewaluacyjnych, przeprowadzonych w odniesieniu do okresu finansowania 2004–2006, zamieszczono w Załączniku nr 3 do przedmiotowego sprawozdania.

- kontrolę udzielania zamówień publicznych;
- środki ochrony prawnej;
- odpowiedzialność za naruszenie przepisów ustawy.

Na przestrzeni lat polityka zamówień publicznych oraz akty prawne regulujące tę dziedzinę ulegały zmianom. Przyjęta w 2004 r. ustawa *Prawo zamówień publicznych* umocniła i rozwinęła w polskim prawodawstwie podstawowe zasady zamówień publicznych, w tym przede wszystkim zasadę jawności. Na mocy zawartych w niej przepisów zamawiający zostali zobowiązani do określenia przed otwarciem ofert kwoty, jaką zamierzają przeznaczyć na realizację zamówienia, system zamówień publicznych został zdecentralizowany, zwiększono kompetencje Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie kontroli, uproszczono procedurę w przypadku zamówień o niższej wartości. Jako podstawowe, możliwe do zastosowania zawsze, uznano dwa tryby udzielania zamówień – przetarg nieograniczony i przetarg ograniczony oraz umożliwiono zamawiającemu rozstrzygnięcie postępowania, w przypadku gdy wpłynie tylko jedna nie podlegająca odrzuceniu oferta.

Ustawa *Prawo zamówień publicznych*, poczynając od 2004 r., była kilkakrotnie nowelizowana. Z punktu widzenia polityki spójności i realizacji programów operacyjnych najistotniejsze były zmiany, które służyły zapewnieniu pełnej zgodności przepisów krajowych z treścią dyrektyw regulujących dziedzinę zamówień publicznych: dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz. Urz. UE L 134 z 30.04.2004, str. 114, z późn. zm.), tj. tzw. dyrektywy klasycznej, oraz dyrektywy 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynującej procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych (Dz. Urz. UE L 134 z 30.04.2004, str. 134, z późn. zm.), tj. tzw. dyrektywy sektorowej. Nowelizacje służące harmonizacji przepisów miały miejsce w latach 2005, 2007, 2008. U podstaw części z nich leżały uwagi Komisji Europejskiej zgłaszane wobec treści ustawy, wskazujące na niepełną implementację do krajowego systemu prawnego uregulowań zawartych w przywołanych wcześniej dyrektywach.

Podpisywane z beneficjentami umowy o dofinansowanie projektu obligowały każdego z nich, pod rygorem utraty otrzymanego dofinansowania, do stosowania w ramach projektu zasad prawa zamówień publicznych lub procedur uproszczonych, określonych przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi. Wypełnianie wymogów wynikających z przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych* było monitorowane w sprawozdaniach z realizacji projektów, działań oraz programów operacyjnych, w których odpowiednie punkty odnosiły się do oceny zgodności realizacji z zasadami polityk wspólnotowych. Zgodnie z art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych* (Dz. Urz. WE L 63 z 03.03.2001, str. 21, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 14, t. 1, str. 132, z późn. zm.), zgodność zawieranych umów z prawem zamówień publicznych oraz wypełnianie obowiązków nałożonych przez ustawę *Prawo zamówień publicznych* było poddawane kontroli w trakcie kontroli na miejscu.

W celu zapewnienia przestrzegania przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych* podczas realizacji projektów unijnych, opracowane zostały przez Urząd Zamówień Publicznych *Wytyczne do zasad kontroli ex ante*, które Komitet Europejski Rady Ministrów przyjął w dniu 27 kwietnia 2004 r. Dokument ten zastąpiono w 2006 r. *Informacją ws. wytycznych do zasad kontroli ex ante w kontekście ustawy Prawo zamówień publicznych*, przyjętą przez Komitet Europejski Rady Ministrów w dniu 15 grudnia 2006 r.

We wszystkich programach operacyjnych zapewniono kontrolę *ex ante* zamówień publicznych przy realizacji projektu, która mogła być realizowana m.in. poprzez możliwość udziału przedstawiciela

instytucji zarządzającej w komisji przetargowej, żądanie udostępnienia dokumentacji przygotowanej do postępowania lub zastrzeżenie prawa zatwierdzenia umowy z wykonawcą.

Istotne znaczenie z punktu widzenia weryfikacji prawidłowości prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych w ramach współfinansowanych projektów miał udział w tym procesie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych. Na mocy przepisów ustawy Prezes Urzędu zobowiązany jest bowiem przeprowadzać kontrole uprzednie postępowań, których wartość jest równa bądź przekracza 10 mln EUR w przypadku dostaw lub usług albo 20 mln EUR w przypadku robót budowlanych. Ponadto Prezes może prowadzić kontrole pozostałych postępowań na wniosek instytucji zarządzającej, o ile z uzasadnienia wniosku wynika przypuszczenie, że w postępowaniu doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na wynik postępowania.

Istniejący wielostopniowy system kontroli, obejmujący w szczególności weryfikację wniosków o płatność oraz kontrole prowadzone na miejscu realizacji projektu, umożliwił wykrywanie ewentualnych nieprawidłowości w zakresie realizowanych procedur udzielania zamówień publicznych. Beneficjenci zobligowani byli do zgłaszania w przygotowywanych przez siebie sprawozdaniach okresowych, rocznych i końcowych informacji o ewentualnych naruszeniach przepisów dotyczących zamówień publicznych.

6.2 POLITYKA DOTYCZĄCA POMOCY PUBLICZNEJ

Od dnia 1 maja 2004 r. Polska była zobowiązana stosować przepisy prawa wspólnotowego dotyczące udzielania pomocy publicznej. W celu zapewnienia zgodności zasad wdrażania działań w ramach programów operacyjnych NPR 2004–2006 ze wspólnotową polityką konkurencji, opracowane zostały, we współpracy z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, programy pomocowe, zarówno podlegające obowiązkowej notyfikacji do Komisji Europejskiej, jak i stanowiące podstawę udzielania pomocy publicznej na zasadzie wyłączeń blokowych oraz pomocy *de minimis*. Przygotowanie programów pomocowych służyło także uproszczeniu i skróceniu procedury udzielania pomocy publicznej indywidualnym beneficjentom. Ponadto, na przełomie 2006 i 2007 r., dla zapewnienia ciągłości we wdrażaniu działań NPR, niezbędne było dostosowanie istniejących rozporządzeń krajowych do nowych zasad udzielania pomocy publicznej, w tym zwłaszcza pomocy regionalnej, które zaczęły obowiązywać od 2007 r.

Programy pomocowe podlegające obowiązkowej notyfikacji i akceptacji ze strony KE na podstawie art. 88 ust. 3 TWE lub w trybie procedury przejściowej (w stosunku do pomocy istniejącej przed dniem akcesji) stanowiły podstawę udzielania pomocy publicznej w ramach 3 programów operacyjnych, tj. SPO WKP (na nowe inwestycje w przedsiębiorstwach, rozwój funduszy kapitału załączkowego, prowadzenie prac B+R, inwestycje służące dostosowaniu do wymogów ochrony środowiska), ZPORR (inwestycje w dziedzinie turystyki, inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii, inwestycje służące redukcji emisji ze źródeł spalania paliw), SPOT (inwestycje w pojazdy kolejowe dla przewozów pasażerskich – jako pomoc istniejąca do dnia 30 kwietnia 2007 r., w zakresie transportu intermodalnego). Po uzyskaniu decyzji KE potwierdzającej zgodność proponowanego środka ze Wspólnym Rynkiem, zostały one wprowadzone do krajowego porządku prawnego, jako rozporządzenia (z wyjątkiem nowych inwestycji w ramach SPO WKP – jako ustawa).

Pomoc publiczna w ramach NPR udzielana była również w oparciu o tzw. wyłączenia blokowe, które zwalniały z obowiązku uzyskania akceptacji dla programu pomocowego ze strony KE, o ile spełnione zostały warunki określone w rozporządzeniach Komisji (WE): nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. *w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej* (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001, str. 20, z późn. zm.), nr 2204/2002 z dnia 12 grudnia 2002 r. *w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia* (Dz. Urz. WE L 337 z 13.12.2002, str. 3, z późn. zm.), nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. *w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw* (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001, str. 33, z późn. zm.), nr 1628/2006 z dnia 24 października 2006 r.

w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz. Urz. UE L 302 z 01.11.2006, str. 29) oraz nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (Dz. Urz. UE L 214 z 09.08.2008, str. 3). Pomoc publiczna w oparciu o wyłączenia blokowe udzielana była w ramach SPO RZL (na szkolenia – w zakresie rozwoju kadr gospodarki i integracji zawodowej kobiet, na zatrudnienie – długotrwale bezrobotnych, młodzieży, niepełnosprawnych, i organizację prac interwencyjnych), SPO WKP (doradztwo i inwestycje w MSP, pomoc regionalna na inwestycje w zakresie ochrony środowiska), ZPORR (na zatrudnienie dla osób odchodzących z rolnictwa i osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi, na doradztwo i inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach) oraz IW Equal (na zatrudnienie).

Ponadto, w ramach dopuszczalnego limitu pomocy *de minimis*, określonego w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis* (Dz. Urz. WE L 10 z 13.01.2001, str. 30) oraz nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006, str. 5, z późn. zm.), udzielane było wsparcie w SPO RZL (dla zatrudniających osoby niepełnosprawne, dla kobiet na podjęcie własnej działalności gospodarczej), SPO WKP (udział w targach, wystawach i misjach gospodarczych za granicą, wsparcie funduszy mikropożyczkowych i poręczeniowych), ZPORR (promocja przedsiębiorczości, projekty promocyjne w dziedzinie turystyki i kultury).

Rozporządzenia niepodlegające notyfikacji, regulujące zasady udzielania pomocy publicznej w ramach wyłączeń blokowych lub pomocy *de minimis* podlegały jedynie krajowej procedurze legislacyjnej.

Zgodność z polityką dotyczącą pomocy publicznej podlegała monitorowaniu na kolejnych etapach wdrażania projektów oraz programów operacyjnych. Ocena zgodności z zasadami pomocy publicznej dokonywana była wstępnie już w procesie wyboru projektów do realizacji podczas weryfikacji wniosku o dofinansowanie wraz z załącznikami, a następnie podlegała monitorowaniu w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu – na podstawie sprawozdań z realizacji projektu/działania/programu, podczas kontroli projektu w trakcie i po zakończeniu jego realizacji, kontroli systemowej. Ramy prawne w kwestiach proceduralnych w prawie krajowym określone zostały w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm). Pomoc regionalna udzielana była w oparciu o pułapy intensywności pomocy określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 1 września 2004 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (Dz. U. Nr 200, poz. 2050), a od 2007 r. w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 października 2006 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (Dz. U. Nr 190, poz. 1402).

6.3 POLITYKA DOTYCZĄCA OCHRONY ŚRODOWISKA

Projekty współfinansowane z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności obligatoryjnie musiały spełniać wymagania dotyczące ochrony środowiska określone w prawie wspólnotowym i krajowym.

Polityka spójności przyczynia się w znaczący sposób do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju zarówno poprzez wsparcie inwestycji w zakresie ochrony środowiska, jak i poprzez obowiązkowe stosowanie przez jej beneficjentów wymogów ochrony środowiska w innych sektorach.

Beneficjenci programów i właściwe organy państwowe przeprowadzają określoną w prawie procedurę oceny oddziaływania inwestycji na środowisko, która jest podstawą do wydania wymaganej *Decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji inwestycji*.

W przypadku projektów współfinansowanych z Funduszu Spójności oraz dużych projektów, na etapie wnioskowania o przyznanie dofinansowania przedsięwzięcia te analizowane są dodatkowo przez służby KE indywidualnie, także w zakresie ich wpływu na środowisko naturalne.

W przypadku projektów, które na etapie wnioskowania o środki Funduszu Spójności nie spełniły wszystkich wymogów środowiskowych, KE nakłada tzw. warunki szczególne wstrzymujące płatności z Funduszu Spójności.

Jak wspomniano we wstępie do przedmiotowego Rozdziału, zgodność projektów współfinansowanych z funduszy UE z przepisami w obszarze ochrony środowiska jest monitorowana zarówno na etapie wyboru projektów, jak i ich realizacji oraz po zakończeniu (poprzez sprawozdawczość i działania kontrolne).

Drugi aspekt realizacji polityki związanej z zasadą zrównoważonego rozwoju objawia się we wdrażaniu konkretnych inwestycji – wiele projektów miało na celu ochronę środowiska naturalnego. Zgodnie z danymi przedstawionymi w ewaluacji *ex post* NPR⁸⁷, łącznie wybudowano lub zmodernizowano prawie 13 tys. km sieci kanalizacyjnej, z których korzysta 1,4 mln użytkowników, 275 oczyszczalni ścieków komunalnych, 101 oczyszczalni i podoczyszczalni ścieków przemysłowych oraz ponad 1,7 tys. przydomowych oczyszczalni ścieków.

Przykładowo na terenie Poznania zrealizowano inwestycję współfinansowaną z Funduszu Spójności o wartości dofinansowania UE wynoszącej ponad 240,88 mln PLN, polegającą m.in. na zapewnieniu odbioru ścieków od ok. 50 tys. mieszkańców Poznania i okolic, który w dużym stopniu przyczynia się do faktycznej poprawy stanu środowiska na obszarze aglomeracji poznańskiej, w szczególności do poprawy jakości wody w rzece Warcie i jej dopływach, poprawy jakości i ochrony wód Jeziora Kierskiego, ochrony jakości zasobów wody pitnej, poprawy jakości powietrza w strefie oddziaływania poznańskich oczyszczalni ścieków oraz poprawy warunków wypoczynku nad akwenami Poznania i okolic.

Fotografia 5 Projekt Oczyszczanie ścieków i dostawa wody dla Miasta Poznania, który współfinansowany był ze środków Funduszu Spójności na lata 2004–2006

Źródło: mapa dotacji UE (www.mapadotacji.gov.pl).

Więcej informacji na temat projektów infrastrukturalnych związanych z ochroną środowiska zamieszczono w Podrozdziale 4.2 *Fundusz Spójności*.

⁸⁷ Patrz: Rozdziały 2 *Realizacja celów Narodowego Planu Rozwoju w kontekście sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wyników ewaluacji ex post* oraz 9 *Najważniejsze wnioski z ewaluacji ex post NPR*.

6.4 POLITYKA DOTYCZĄCA RÓWNOŚCI SZANS

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE – dawniej *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*) wyraźnie wskazuje, że zasada równości szans (ang. *gender mainstreaming*) jest jedną z naczelných reguł określających ramy prawne funkcjonowania UE. Zgodnie z art. 10 TFUE, Unia Europejska w swoich przedsięwzięciach dąży do zwalczania jakiegokolwiek przejawów dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną⁸⁸. Ponadto art. 8 Traktatu zobowiązuje każde państwo członkowskie do tego, aby we wszystkich swoich działaniach zmierzało do zniesienia nierówności oraz wspierało równość mężczyzn i kobiet.⁸⁹

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacja zostały uznane za obowiązkowe na każdym z etapów wdrażania funduszy strukturalnych. Mówiły o tym art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1784/1999 z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie *Europejskiego Funduszu Społecznego* (Dz. Urz. WE L 213 z 13.08.1999, s. 5; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 14, t. 1, str. 106) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1783/1999 z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* (Dz. Urz. WE L 213 z 13.08.1999, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 14, t. 1, str. 102). Zgodność z polityką równości szans wymagana była i weryfikowana na każdym etapie aplikowania o wsparcie ze środków strukturalnych – beneficjent zobowiązany był wykazać zgodność zgłaszanego projektu z polityką równych szans, składając wniosek o dofinansowanie projektu. Na etapie programowania i wdrażania wsparcie realizacji zasady możliwe było m.in. poprzez wprowadzenie odpowiednich kryteriów wyboru projektów. Instytucje odpowiedzialne za wdrażanie funduszy są zobowiązane odnieść się do kwestii równości szans w przedkładanych do IZ okresowych i rocznych sprawozdaniach z realizacji programu. Zgodnie zaś z wymogami sprawozdawczości wobec KE, państwo członkowskie przedstawia informacje w przedmiotowym zakresie w sprawozdaniach rocznych z wykonania programu.

Zasada równości szans: Europejski Fundusz Społeczny

Jak wspomniano we wprowadzeniu niniejszego Podrozdziału, zasada równości szans jest przykładem polityki, z którą programy i projekty NPR 2004–2006 były nie tylko zgodne pod względem prawnym, ale którą owe programy bezpośrednio wspierały. Funduszem w szczególności sposób dedykowanym tej kwestii jest EFS.

Koncepcja równości szans kobiet i mężczyzn była realizowana horyzontalnie we wszystkich działaniach i priorytetach oraz na każdym etapie realizacji SPO RZL. Zgodność z przedmiotową polityką była jednym z kryteriów wyboru projektów, weryfikowanym zarówno na etapie oceny formalnej, jak i oceny merytorycznej wniosków o dofinansowanie projektów. Zasada równości szans płci w ramach SPO RZL, monitorowana była również na poziomie sprawozdań z realizacji projektów, działań, priorytetów i programu. W przedkładanych sprawozdaniach beneficjenci końcowi (Instytucje Wdrażające) wykazywali, że nie nastąpiło jej naruszenie i wszystkie projekty były realizowane z uwzględnieniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Zgodnie z danymi sprawozdawczymi w ramach SPO RZL, 58,2% osób objętych wsparciem programu stanowiły kobiety, a 41,8% mężczyźni.

⁸⁸ Wersje skonsolidowane *Traktatu o Unii Europejskiej* i *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (Dz. Urz. UE C 115 z 9.05.2008, s. 1). O zakazie dyskryminacji ze względu na ww. cechy mówi również art. 21 ust. 1 *Karty Praw Podstawowych* (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1). Z kolei art. 157 TFUE zabrania dyskryminacji ze względu na płeć w stosunkach pracy. Do przeciwdziałania dyskryminacji odnoszą się dwie dyrektywy wydane na podstawie art. 13 TWE (obecnie art. 19 ust. 1 TFUE), pierwsza z nich to dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. *wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne* (Dz. Urz. WE L 180 z 19.07.2000, s. 22; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 20, t. 1, str. 23) oraz dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. *wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług* (Dz. Urz. UE L 373 z 21.12.2004, s. 37).

⁸⁹ *Ibidem*. Ponadto, niektóre zapisy TFUE pozwalają na prowadzenie państwom członkowskim działań wyrównawczych, zmierzających do preferencyjnego traktowania płci w zatrudnieniu.

Zasada równości szans przestrzegana była również w ramach realizacji wszystkich priorytetów. Jednym z głównych kierunków interwencji EFS, odpowiadającym bezpośrednio na wyzwania wynikające z tej zasady, było wsparcie osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy, w zwiększaniu stopnia ich przygotowania zawodowego oraz poprawy zdolności do uzyskania zatrudnienia. W tym kontekście, kluczowym zadaniem było zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób, np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy. W ramach SPO RZL zapewniony został stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

Jednocześnie, oprócz wspierania idei równości szans we wszystkich projektach realizowanych w SPO RZL, do realizacji tej zasady przyczyniało się bezpośrednio Działanie 1.6 *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet*, w ramach którego podejmowane były przedsięwzięcia służące podniesieniu potencjału kobiet na rynku pracy. Aby Działanie 1.6 miało charakter kompleksowy, oprócz zaplanowanej pomocy przeznaczonej dla kobiet, przewidziano również wsparcie dla przedsiębiorców oraz wsparcie towarzyszące. W Działaniu 1.6 do pracodawców adresowano szkolenia w zakresie elastycznych form zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technologii oraz nowoczesnych metod organizacji pracy, a także praw i obowiązków związanych z równością szans kobiet i mężczyzn, wynikających z przepisów prawa pracy.

Warto również zauważyć, że zasada równości szans znalazła zastosowanie w doborze członków KM SPO RZL, gdzie udział kobiet wynosi blisko 50%. Podobne proporcje odnotowano również w Komitetach Sterujących programu. Realizacja zasady równości szans była stosowana również w odniesieniu do wszystkich Komitetów Monitorujących.

Stopień realizacji zasady równości szans płci był głównym celem ekspertyzy pn. *Badanie ewaluacyjne realizacji perspektywy równości płci przez SPO RZL na lata 2004–2006*,⁹⁰ przeprowadzonego w 2007 r. na zlecenie Instytucji Zarządzającej SPO RZL. Badanie wykazało, iż działania podejmowane w ramach programu nie naruszały zasady *gender mainstreaming*, jednakże owa zasada nie została w pełni zastosowana i wykorzystana w projektach. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać głównie w niskiej świadomości znaczenia zasady równości szans – zarówno wśród pracowników instytucji uczestniczących w realizacji SPO RZL, jak i samych projektodawców, a także braku praktycznej wiedzy odnośnie do zastosowania zasady podczas realizacji programu.

Wyniki badania pokazały, że pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację SPO RZL, w szerszej perspektywie społecznej posiadali wiedzę z zakresu problematyki równości płci. Niemniej jednak, wiedza ogólna na ten temat nie przekładała się na podejmowanie konkretnych działań w ramach programu. Wśród pracowników instytucji, zasada *gender mainstreaming* w kontekście realizowania jej w SPO RZL nieodmiennie kojarzona była jedynie z zapewnieniem równości płci w dostępie do projektów (50% kobiet, 50% mężczyzn). Powodowało to ograniczenie się jedynie do sprawdzenia na poziomie oceny wniosku o dofinansowanie, czy zasada ta została uwzględniona w opisie realizacji projektu. Projektodawcy nie rozumieli do końca idei równości szans i nie potrafili jej odnieść do własnego projektu.

Biorąc pod uwagę powyższe problemy z wdrażaniem zasady równości płci, aby była ona skutecznie realizowana w okresie programowania 2007–2013, w ramach badania zarekomendowano podjęcie następujących działań:

⁹⁰ Lista wszystkich badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w odniesieniu do perspektywy finansowej 2004–2006 znajduje się w Załączniku nr 3 do przedmiotowego sprawozdania.

- przestrzeganie jej na każdym etapie realizacji projektu;
- przestrzeganie zasady w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki* (PO KL) perspektywy finansowej 2007–2013;
- realizację zasady na poziomie oceny projektu;
- monitoring realizacji zasady wśród projektodawców;
- kampanie skierowane do społeczeństwa, mające na celu zwalczanie stereotypowego myślenia.

Podsumowując wdrażanie tej zasady w SPO RZL, należy zauważyć, że o ile nie stwierdzono w żadnym z realizowanych projektów wprost jej naruszenia, o tyle doświadczenia z realizacji przedmiotowego programu zostały wykorzystane dla pełniejszej realizacji tej zasady w perspektywie 2007–2013, w ramach PO KL.

Zasada równości szans stosowana była również podczas realizacji Programu IW *Equal*. Traktowana było jako obowiązkowy element każdego z Partnerstw na rzecz Rozwoju (PRR) niezależnie od tematu, w ramach którego Partnerstwo realizowało projekt.

Partnerstwa na rzecz Rozwoju były zobowiązane do zapewnienia równości kobiet i mężczyzn, zarówno w odniesieniu do beneficjentów ostatecznych Partnerstwa, jak i do Partnerów i personelu Partnerstwa. W opisie polityki równości płci przedstawionym w umowie o PRR były zobowiązane do identyfikacji celów Partnerstwa w tym zakresie, określenia zakładanych rezultatów oraz kluczowych wskaźników ich osiągnięcia. Zakres informacji dotyczących równości płci (sposób rekrutacji beneficjentów ostatecznych i personelu Partnerstwa, system wynagrodzeń i awansów, sposób zapewnienia możliwości godzenia życia zawodowego i rodzinnego, sposób monitorowania i ewaluacji polityki równych szans) z jednej strony pozwalał na weryfikację sposobu przestrzegania tej zasady przez Partnerstwo, z drugiej strony wymagany zakres informacji określony we wzorze dokumentów stanowił wytyczne dla Partnerstw, w jakich elementach projektu należy uwzględnić konieczność stosowania zasady równości płci.

Wsparciu Partnerstw w realizacji omawianej zasady służyły również rekomendacje IZ *Equal* przekazywane Partnerstwom w piśmie informującym o zatwierdzeniu umowy o PRR, wskazując na elementy strategii wymagające dalszego dopracowania. Na przestrzeganie zasady równości płci zwracano także uwagę podczas weryfikowania Umów o Partnerstwie na rzecz Rozwoju.

Należy również podkreślić fakt, że w latach 2006–2007 Krajowa Struktura Wsparcia zrealizowała projekt *Sieć trenerów gender mainstreaming* we współpracy z Programem Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce. Był to projekt szkoleniowy mający na celu podniesienie poziomu świadomości, wiedzy i umiejętności praktycznych związanych z wdrażaniem perspektywy *gender* w projektach – szkolenia objęły wszystkie PRR. Kontynuując założenia ww. projektu oraz bazując na wnioskach i doświadczeniach wynikłych z jego realizacji, Fundacja Fundusz Współpracy zrealizowała projekt uzupełniający *Kompleksowy model wdrażania strategii gender mainstreaming w cykl planowania, realizacji i oceny projektu*.

Zasada równości szans: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności

Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* (Dz. Urz. WE L 213 z 13.08.1999, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 14, t. 1, str. 102) podkreśla, że działania finansowane z EFRR powinny respektować zasadę równości płci głównie w dziedzinie zatrudnienia, poprzez zakładanie przedsiębiorstw oraz poprzez infrastrukturę lub usługi umożliwiające godzenie życia rodzinnego i zawodowego.

Jak wspomniano w poprzednim Podrozdziale, instrumentem najbardziej aktywnie wspierającym politykę równych szans jest EFS i z tego względu zasada ta jest niejednokrotnie uważana za obowiązującą przede wszystkim w realizacji tzw. projektów miękkich, a w mniejszym stopniu jest kojarzona z projektami o charakterze infrastrukturalnym. Należy w tym miejscu jednak podkreślić, że obowiązujący system wyboru projektów oraz monitorowania w coraz większym stopniu przyczynia się do aktywnego wspierania tej zasady także poprzez projekty współfinansowane z EFRR i FS. Przykładowo realizacja ZPORR w działaniach współfinansowanych zarówno z EFS (Priorytet 2), jak i EFRR przyczyniała się do wyrównywania szans edukacyjnych, poprawy jakości oraz dostępu do infrastruktury edukacyjnej i zdrowotnej, jak również zwiększenia szans zatrudnienia i podniesienia jakości życia, w szczególności osób zamieszkujących na obszarach wiejskich i zmarginalizowanych. Projekty realizowane w ramach Priorytetu 1 i 3 ZPORR przyczyniały się do realizacji polityki równych szans m.in. poprzez tworzenie odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej bezpieczne poruszanie się osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych oraz instalację dźwiękowej sygnalizacji świetlnej.

7. ZAMKNIĘCIE POMOCY NA LATA 2004–2006

Według początkowych założeń, ostateczna data kwalifikowalności wydatków dla programów realizowanych w ramach NPR 2004–2006 została ustalona w Decyzjach KE przyznających wkład z funduszy dla programów na dzień 31 grudnia 2008 r. (na dzień 30 kwietnia 2009 r. w przypadku działań, w ramach których wsparcie miało charakter pomocy publicznej). Niemniej, z uwagi na zaistniałe na przełomie 2007 i 2008 r. spowolnienie gospodarcze odnotowane zarówno w Europie, jak i na świecie, KE otworzyła możliwość wnioskowania przez kraje członkowskie o wydłużeniu okresu kwalifikowalności wydatków.

Spowolnienie ekonomiczne notowane było na świecie od 2007 r., natomiast począwszy od 2008 r. wywierało negatywny wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą Polski. Niższe niż w okresie przedkryzysowym tempo wzrostu gospodarczego (spadek do 1,6% w 2009 r.)⁹¹, mimo wyższego niż w wielu innych państwach członkowskich, wpłynęło negatywnie na rynek pracy, stan finansów publicznych oraz aktywność inwestycyjną przedsiębiorstw. Trudna sytuacja gospodarcza spowodowała pogorszenie warunków, w jakich funkcjonują zarówno beneficjenci realizujący projekty ze środków funduszy europejskich, jak i podmioty dopiero co zamierzające aplikować o dofinansowanie polegające m.in. na trudności w zapewnieniu wkładu własnego.⁹²

W przypadku państw członkowskich niebędących w strefie EUR, w tym Polski, miała dodatkowo miejsce deprecjacja walut krajowych, a co za tym idzie zwiększyła się kwota środków dostępnych w ramach alokacji 2004–2006 (przyznawanej w EUR⁹³). Zarówno ten czynnik, jak i inne okoliczności sygnalizowane przez państwa członkowskie skłoniły Komisję Europejską do wystąpienia w dniu 29 października 2008 r. z pakietem działań zaradczych pn. *Europejski Plan Odnowy Gospodarczej (European Economic Recovery Plan)*. Rada Ministrów RP, w odpowiedzi na zagrożenie spowolnieniem gospodarczym, a także w odniesieniu do ww. pakietu Komisji Europejskiej, przyjęła w dniu 2 grudnia 2008 r. dokument pn. *Plan stabilności rozwoju – wzmocnienie gospodarki Polski wobec światowego kryzysu finansowego*, którego celem jest wzmocnienie polskiej gospodarki wobec światowego kryzysu.

Elementem ww. pakietu opracowanego przez KE, który odnosił się do interwencji w latach 2004–2006, była możliwość wydłużenia okresu kwalifikowalności wydatków. Strona polska skorzystała z przedmiotowej propozycji w przypadku wszystkich programów oraz inicjatyw, z wyjątkiem PO *Pomoc techniczna*, IW *INTERREG IIIA Polska–Słowacja* oraz IW *Equal*. Okres kwalifikowalności został wydłużony do dnia 30 czerwca 2009 r. (SPOT, SPO RZL, SPO ROL, SPO RYBY, ZPORR, SPO WKP)⁹⁴, a w odniesieniu do trzech programów IW *INTERREG IIIA: Polska–Białoruś–Ukraina*, *Polska–Brandenburgia*, *Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (Obwód Kaliningradzki)* dla projektów pomocy technicznej został wydłużony do końca 2009 r.⁹⁵

W przypadku projektów współfinansowanych ze środków *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, również skorzystano z możliwości przedłużenia okresu kwalifikowalności wydatków, natomiast dokonano tego na innych zasadach oraz w oparciu o odrębne przepisy prawne. Należy pamiętać, że ze względu na specyfikę interwencji wdrażanej w ramach *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, proces zamknięcia pomocy przebiegał w inny sposób niż w ramach funduszy strukturalnych, m.in. ze względu na konieczność sporządzenia i przesłania do KE oddzielnych raportów końcowych dla poszczególnych projektów. W związku z powyższym decyzje

⁹¹ Wartość wskaźnika średniego wzrostu PKB w poszczególnych latach wdrażania NPR, patrz: Podrozdział 2.1 *Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu gospodarczego*.

⁹² Źródło: *Raport Strategiczny 2012. Strat2012.pl, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012*.

⁹³ W okresie od lipca do grudnia 2008 r. alokacja w Polsce wzrosła o ok. 1,5 mld PLN.

⁹⁴ Decyzja Komisji K(2009) 1148 z dnia 18 lutego 2009 r.

⁹⁵ Decyzja Komisji K(2009) 1201 z dnia 19 lutego 2009 r.

o przedłużeniu terminu kwalifikowalności wydatków poza 2010 r.⁹⁶ były podejmowane przez KE indywidualnie dla każdego projektu, którego zakończenie było utrudnione, w celu zminimalizowania zagrożeń w realizacji inwestycji. Z takiej możliwości skorzystano w przypadku 22 projektów, dla których KE wydała nowe decyzje.⁹⁷

Uznano, że przedłużenie wydatkowania środków będzie pozytywnym impulsem pomagającym ustabilizować gospodarkę walczącą z kryzysem. Stworzona została możliwość pozyskania środków powstałych w wyniku zwiększenia alokacji wyrażonej w złotych na dodatkowe priorytety, w tym na projekty oczekujące na listach rezerwowych. Jednocześnie zaistniała konieczność podjęcia pilnych kroków umożliwiających w części działań pozyskanie odpowiedniej liczby projektów, a następnie prowadzących do szybkiego rozliczenia tych dodatkowych środków. Należy podkreślić, że ww. dodatkowe zadania po stronie administracji i beneficjentów przypadły na etapie znacznego wzrostu dynamiki realizacji programów na lata 2007–2013.

W okresie światowego spowolnienia gospodarczego, fundusze UE miały znaczący udział we wspieraniu wzrostu polskiego PKB oraz niwelowaniu jego skutków. Świadczy to o pozytywnej, prorozwojowej (jak również stabilizacyjnej) roli polityki spójności w Polsce. W 2009 r. Polska była bowiem jedynym krajem w Unii Europejskiej, który odnotował dodatni wzrost PKB i szacuje się, że około połowa tego wzrostu była wynikiem realizacji polityki spójności.⁹⁸

Zamknięcie pomocy w programach objętych wsparciem z funduszy strukturalnych na lata 2004–2006

W 2012 r. trwała finalizacja zapoczątkowanych w 2009 r. działań związanych z ostatecznym rozliczeniem programów operacyjnych i inicjatyw wspólnotowych na lata 2004–2006, stanowiącym końcowy etap procesu realizacji programów objętych wsparciem z funduszy unijnych.

W pierwszym etapie procesu zamknięcia pomocy państwo członkowskie, po zakończeniu rozliczania projektów oraz programów, przekazywało dokumenty zamknięcia pomocy do KE. Zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi *dotyczącymi zamknięcia pomocy (2000–2006) finansowanej z funduszy strukturalnych*, przyjętymi w formie Decyzji Komisji nr COM(2006) 3424 z dnia 1 sierpnia 2006 r., państwo członkowskie jest zobowiązane przekazać wszystkie dokumenty zamknięcia pomocy do KE w terminie 15 miesięcy od upływu końcowej daty kwalifikowalności wydatków w programie. Dokumentami zamknięcia pomocy dla każdego programu były:

- sprawozdanie końcowe z realizacji programu (przygotowywane przez właściwą IZ);
- końcowa deklaracja wydatków wraz z wnioskiem o płatność końcową (przygotowywana przez Instytucję Płatniczą w Ministerstwie Finansów);
- deklaracja zamknięcia pomocy (przekazywana przez Instytucję właściwą do zamknięcia pomocy – tj. Instytucję Audytową w Ministerstwie Finansów).

⁹⁶ Możliwość taką dopuszczają Wytyczne COCOF do zmian decyzji podejmowanych przez Komisję dla Projektów Funduszu Spójności na podstawie rozporządzenia (EC) nr 1164/1994 z dnia 23 kwietnia 2008 r. i jego zaktualizowaną wersją z dnia 24 września 2010 r.

⁹⁷ Dla 2 projektów z sektora środowiska oraz jednego projektu z sektora transportu strona polska zastosowała mechanizm fazowania projektów polegający na podziale i przeniesieniu części realizowanych zadań do PO IIŚ. W dniu 24 lipca 2012 r. KE wydała Decyzje zmieniające dla fazowanych projektów. W zakresie zmiany daty zakończenia, w przekazanych przez KE decyzjach uwzględnione zostały postulowane przez stronę polską terminy. W związku z ograniczeniem zakresu rzeczowego zmianie uległo dofinansowanie z KE.

⁹⁸ Źródło: ewaluacja *ex post* NPR.

Szczegółowe informacje w zakresie postępu realizacji wskaźnika wzrostu PKB, który został określony jako wskaźnik monitorowania celu 1 NPR oraz innych wskaźników ekonomicznych w okresie spowolnienia gospodarczego, jak również wpływu wdrażania NPR na ich wartości, znajduje się w Rozdziale 2 *Realizacja celów Narodowego Planu Rozwoju w kontekście sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wyników ewaluacji ex post oraz modeli makroekonomicznych*.

Kolejnym etapem procesu była weryfikacja przez KE dokumentów zamknięcia pomocy przedłożonych przez państwo członkowskie, a następnie – po ich weryfikacji i akceptacji – dokonanie kalkulacji ostatecznego wkładu unijnego i wypłata salda końcowego na rzecz państwa członkowskiego. Na poczet wypłaty salda końcowego Komisja rezerwowała 5% alokacji w ramach każdego programu. Przed wypłatą salda końcowego KE przekazywała na rzecz państwa członkowskiego tytułem zaliczek refundacji środki w wysokości maksymalnie 95% dostępnej alokacji.

Kalkulacja ostatecznego wkładu UE na rzecz państwa członkowskiego odbywała się przy zastosowaniu tzw. zasady elastyczności – mechanizmu pozwalającego wnioskować, na poziomie priorytetu programu, o refundację kwoty równej wkładowi UE określone w ostatniej zatwierdzonej przez KE decyzji, powiększonej o określony procent tego wkładu, przy zachowaniu niezmięionej wielkości wkładu UE na poziomie całego programu. Na mocy decyzji KE C(2009) 960 z dnia 21 lutego 2009 r. *zmieniającej Wytyczne w sprawie zamknięcia pomocy (2000–2006) z funduszy strukturalnych*, kalkulacja ostatecznego wkładu UE na poziomie priorytetu odnosiła się do 110% alokacji zatwierdzonej w planie finansowym programu (na miejsce wcześniejszego progu 102% alokacji).

Według stanu na koniec 2012 r., dokumenty zamknięcia dla wszystkich programów objętych wsparciem z funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 zostały przesłane do Komisji Europejskiej – zgodnie z obowiązującym harmonogramem zamknięcia (patrz: poniższa tabela).

Tabela 16 Terminy przekazania dokumentów zamknięcia pomocy dla poszczególnych programów na lata 2004–2006⁹⁹

Program	końcowa data kwalifikowalności wydatków	maksymalny termin przekazania dokumentów zamknięcia pomocy
PO PT	31 grudnia 2008	marzec 2010 – przekazano
IW INTERREG IIIA Polska–Słowacja	31 grudnia 2008	marzec 2010 – przekazano
IW Equal	30 kwietnia 2009	lipiec 2010 – przekazano
SPOT	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
SPO RZL	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
SPO ROL	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
SPO RYBY	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
ZPORR	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
SPO WKP	30 czerwca 2009	wrzesień 2010 – przekazano
IW INTERREG IIIA Polska–Białoruś–Ukraina	31 grudnia 2009	marzec 2011 – przekazano

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

W 2012 r. Komisja Europejska zatwierdziła dane przekazane jej w dokumentach zamknięcia oraz dokonała płatności salda końcowego na konto programowe, kończąc tym samym procedurę zamknięcia dla kolejnych programów realizowanych w ramach perspektywy finansowej 2000–2006: SPO *Transport*, SPO *Rozwój zasobów ludzkich*, ZPORR w części EFRR oraz SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*. Jedynym programem oczekującym na wypłatę salda końcowego pozostawał SPO *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb*.

Zestawienie dotyczące stanu zaawansowania procesu zamknięcia pomocy dla programów objętych dofinansowaniem w ramach NPR 2004–2006 zawarto w poniższej tabeli.

⁹⁹ W przypadku programów INTERREG IIIA w powyższej tabeli uwzględniono wyłącznie te, dla których strona polska pełni funkcję instytucji zarządzającej.

Tabela 17 Terminy zamknięcia poszczególnych programów operacyjnych na lata 2004–2006

Program		Zatwierdzono sprawozdanie końcowe z realizacji programu	Termin wypłaty salda końcowego/zamknięcia programu	Uwagi
PO PT		✓	15 kwietnia 2011 r.	Program zamknięto
IW INTERREG IIIA Polska–Słowacja		✓	7 marca 2011 r.	Program zamknięto
IW Equal		✓	11 lipca 2011 r.	Program zamknięto
SPOT		✓	20 czerwca 2012 r.	Program zamknięto
SPO RZL		✓	20 września 2012 r.	Program zamknięto
SPO ROL		✓	13 grudnia 2011 r.	Program zamknięto
SPO RYBY		✓	–	Saldo nierozliczone
ZPORR	EFS	✓	21 grudnia 2011 r.	Program zamknięto
	EFRR		25 czerwca 2012 r.	
SPO WKP		✓	21 sierpnia 2012 r.	Program zamknięto
IW INTERREG IIIA Polska–Białoruś–Ukraina		✓	16 września 2011 r.	Program zamknięto

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

Zamknięcie pomocy w ramach Funduszu Spójności na lata 2004–2006¹⁰⁰

Ze względu na specyfikę interwencji wdrażanej w ramach *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006*, proces zamknięcia pomocy był w jej przypadku inny niż w ramach funduszy strukturalnych, m.in. ze względu na konieczność sporządzania i przesłania do KE oddzielnych raportów końcowych dla poszczególnych projektów. Indywidualne podejście do każdej z inwestycji Funduszu objawiło się również poprzez umożliwienie przez KE i IZ FS przedłużenia terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć poza 2010 r.¹⁰¹, w celu zminimalizowania zagrożeń w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Zakończenie przedmiotowych projektów było utrudnione, ze względu na spowolnienie gospodarcze lub klęski żywiołowe. Z takiej możliwości skorzystano w przypadku 22 projektów, dla których KE wydała nowe decyzje.¹⁰²

Na koniec bieżącego okresu sprawozdawczego upłynął termin kwalifikowalności wydatków dla wszystkich projektów Funduszu Spójności. Do końca grudnia 2012 r. wnioski o płatności końcowe zostały przekazane do KE dla 128 projektów¹⁰³ Funduszu Spójności (90 projektów z sektora środowiska, 36 projektów z sektora transportu, 1 projektu dot. informacji i promocji oraz dla projektu

¹⁰⁰ Więcej informacji o postępie realizacji projektów Funduszu Spójności przedstawiono w Podrozdziale 4.2 *Fundusz Spójności*.

¹⁰¹ Możliwość taką dopuszczają Wytyczne COCOF do zmian decyzji podejmowanych przez Komisję dla Projektów Funduszu Spójności na podstawie rozporządzenia (EC) nr 1164/1994 z dnia 23 kwietnia 2008 r. i jego zaktualizowaną wersją z dnia 24 września 2010 r.

¹⁰² Dla 2 projektów z sektora środowiska oraz jednego projektu z sektora transportu strona polska zastosowała mechanizm fazowania projektów polegający na podziale i przeniesieniu części realizowanych zadań do PO II. W dniu 24 lipca 2012 r. KE wydała Decyzje zmieniające dla fazowanych projektów. W zakresie zmiany daty zakończenia, w przekazanych przez KE decyzjach uwzględnione zostały postulowane przez stronę polską terminy. W związku z ograniczeniem zakresu rzeczowego zmianie uległo dofinansowanie z KE.

¹⁰³ Do przesłania został wniosek o płatność końcową dla projektu 2006/PL/16/C/PT/001 *Budowa autostrady A1, odcinek Sośnica (Gliwice) – granica państwa (Gorzyczki), etap II: Bełk – Gorzyczki*, oraz skorygowany wniosek o płatność końcową dla fazowanego projektu 2005/PL/16/C/PT/001 *Modernizacja linii kolejowej E65, odcinek Warszawa – Gdynia, etap II*. Dodatkowo wysłane zostaną skorygowane wnioski o płatność końcową dla projektów fazowanych z sektora środowiska.

EDIS¹⁰⁴). Ostatecznie rozliczono 29 ze 128 projektów, dla których zawnioskowano o płatności końcowe. Dodatkowo strona polska przekazała Komisji Europejskiej 124 Raporty Końcowe, a 6 pozostałych Raportów po stronie polskiej zostanie przekazanych KE do końca 2013 r.

W celu przyspieszenia tempa zamykania projektów FS, KE utworzyła oddzielną jednostkę – *Unit of Cohesion Fund Closure*.

Projekty Strategii wykorzystania Funduszu Spójności, których termin kwalifikowalności wydatków upłynął w 2012 r.

Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie – faza III (nr projektu: 2005/PL/16/C/PE/003)

Pierwotny termin kwalifikowalności wydatków dla projektu upłynął w dniu 31 grudnia 2010 r. Jednakże w dniu 10 września 2009 r. w KE zarejestrowany został wniosek o fazowanie projektu. Dodatkowo, w związku z powodzią i spowolnieniem finansowym, w dniu 20 grudnia 2010 r. do KE przesłany został wniosek o przedłużenie terminu kwalifikowalności wydatków do dnia 31 grudnia 2012 r. W dniu 24 lipca 2012 r. KE wydała decyzję o fazowaniu projektu i przedłużyła termin kwalifikowalności wydatków do dnia 31 grudnia 2012 r. W związku z ograniczeniem zakresu rzeczowego inwestycji, dostosowaniu do zakresu uległo również dofinansowanie z KE, z różnicą 24 mln EUR w stosunku do pierwotnej wersji. Według stanu na dzień 30 listopada 2012 r.¹⁰⁵ zaawansowanie finansowe projektu wyniosło 98,10%, natomiast zaawansowanie rzeczowe kształtuje się na poziomie 99,73%. Beneficjent zawnioskował o 98,72% środków dla projektu. Pozostała do zawnioskowania kwota ujęta zostanie w ostatnim wniosku o płatność pośrednią¹⁰⁶ i w aktualizowanym wniosku o płatność końcową¹⁰⁷. Otrzymane płatności objęły 88,54% dofinansowania FS dla projektu, czyli ponad 198,45 mln EUR. W projekcie występują znaczne przekroczenia kosztów, rzędu 272,6 mln EUR. W chwili obecnej trwają prace nad przygotowaniem aktualnej wersji wniosku o płatność końcową oraz raportu końcowego.

Budowa autostrady A1, odcinek Sośnica (Gliwice) – granica państwa (Gorzyczki) etap II: Bełk – Gorzyczki (nr projektu: 2006/PL/16/C/PT/001)

Wniosek modyfikacyjny w sprawie przedłużenia daty kwalifikowalności wydatków z dnia 31 grudnia 2010 r. na dzień 31 grudnia 2012 r. skierowany został do KE w dniu 20 grudnia 2010 r. Zmianę terminu kwalifikowalności wydatków uzasadniono powodzią i spowolnieniem ekonomicznym z 2010 r. W dniu 1 sierpnia 2012 r. KE wydała decyzję przedłużającą okres kwalifikowalności do dnia 31 grudnia 2012 r. Według stanu na dzień 30 września 2012 r.¹⁰⁸ zaawansowanie finansowe projektu wyniosło 97,53%, natomiast zaawansowanie rzeczowe 67,45%¹⁰⁹. W ramach inwestycji występują

¹⁰⁴ (ang.) *Extended Decentralised Implementation System*, czyli System Rozszerzonej Decentralizacji Wdrażania. Przyjęcie EDIS było niezbędnym elementem działań, dostosowującym polski system instytucjonalny do funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej i obsługi m.in. Funduszu Spójności. EDIS był związany z przekazaniem krajowym instytucjom przez Komisję Europejską pełnej odpowiedzialności za obsługę środków pomocowych. Przekazanie uprawnień związanych z zarządzaniem implikuje opracowanie i wdrożenie precyzyjnych procedur postępowania na każdym etapie obsługi środków, mechanizmów kontroli i audytu zapewniających poprawność realizacji oraz dokonywanie oceny *ex post* realizacji przez Komisję Europejską.

¹⁰⁵ Stan zaawansowania finansowego oraz rzeczowego wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. zostanie uwzględniony w przygotowywanym przez MPWiK w Warszawie raporcie końcowym.

¹⁰⁶ Czternasty wniosek o płatność pośrednią na kwotę ok. 3,27 mln EUR przekazany został KE w dniu 18 marca 2013 r.

¹⁰⁷ Aby nie stracić płatności końcowej w razie nieprzedłużenia realizacji projektu poza 2010 r., w dniu 29 czerwca 2011 r. do KE wysłany został wstępny wniosek o płatność końcową, a następnie raport końcowy według stanu na koniec 2010 r. Zaktualizowany wniosek o płatność końcową wysłany został do KE w dniu 10 maja 2013 r.

¹⁰⁸ Aktualny stan realizacji znany będzie po otrzymaniu przez IZ FS raportu z postępów w realizacji projektu 2006/PL/16/C/PT/001, sporządzonego wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 r.

¹⁰⁹ 67,45% – stan zaawansowania rzeczowego projektu wynika z postępującego stanu robót na obiekcie mostowym MA 532 w związku z decyzją Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego z dnia 30 maja 2012 r.

znaczne przekroczenia kosztów, rzędu 190,3 mln EUR. Otrzymane płatności objęły 80% dofinansowania FS dla projektu, czyli niemal 179,49 mln EUR. W chwili obecnej trwają prace nad przygotowaniem wniosku o płatność końcową oraz raportu końcowego.

8. SPÓJNOŚĆ Z WYBRANYMI PROGRAMAMI WSPÓLFINANSOWANYMI POZA POLITYKĄ SPÓJNOŚCI

W okresie wdrażania projektów współfinansowanych ze środków przeznaczonych na realizację polityki spójności w latach 2004–2006, występowały również inne inicjatywy, które wspierały komplementarne obszary wsparcia.

Jak wspomniano we wstępie do przedmiotowego sprawozdania, okresem rzeczowej realizacji projektów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych były lata 2004–2009.¹¹⁰ Wobec tego, dla porównania skali środków finansowych oraz liczby wdrażanych projektów w odniesieniu do programów komplementarnych niebędących częścią NPR, zaprezentowano dane w zakresie postępu wdrażania w latach 2004–2009. Wyjątkiem od tej reguły jest punkt dotyczący *Funduszu TEN-T* (patrz: Podrozdział 8.5), gdzie podano informacje dotyczące prowadzonych konkursów oraz kontraktacji za okres 2004–2006, ze względu na charakter realizowanych projektów infrastrukturalnych, tj. stosunkowo długi czas realizacji – jak pokazuje załączona lista projektów *Funduszu TEN-T*, inwestycje, w dla których zakontraktowano środki w przedmiotowym okresie, realizowane były w przybliżeniu do 2012 r., a więc w analogicznym horyzoncie czasowym, jak komplementarne przedsięwzięcia Funduszu Spójności.

8.1 PROGRAMY RAMOWE UE

Polska od 1999 r. miała możliwość uczestniczenia w Programach Ramowych (PR), które stanowiły największy mechanizm finansowania działań z zakresu badań naukowych i rozwoju technologicznego w Unii Europejskiej. W okresie realizacji NPR realizowano następujące po sobie Programy Ramowe:

- 6. Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego 2002–2006;
- 7. Program Ramowy Badań, Rozwoju Technologicznego i Wdrożeń 2007–2013.

6. Program Ramowy

Budżet 6. PR wynosił 17,5 mld EUR i był podzielony pomiędzy cztery podstawowe kierunki działań: *Koncentracja i integracja badań* (ok. 13,35 mld EUR), *Strukturyzacja Europejskiej Przestrzeni Badawczej* (ok. 2,61 mld EUR), *Wzmocnienie podstaw Europejskiej Przestrzeni Badawczej* (0,32 mld EUR) oraz *Euratom* (1,23 mld EUR).

W 6. PR wzięło udział ok. 1,9 tys. polskich zespołów, które realizowały ok. 1,4 tys. projektów. W ramach tej liczby, 195 przedsięwzięć było koordynowanych przez polskie jednostki.

7. Program Ramowy

Budżet 7. PR, w porównaniu do alokacji jego szóstej edycji, znacznie wzrósł i wyniósł ponad 50,52 mld EUR. Na działania z zakresu *Euratomu* przeznaczono ponad 2,75 mld EUR. Program był podstawowym instrumentem realizacji celu określonego w *Strategii Lizbońskiej* w 2000 r. przez Radę Europejską, tj. przekształcenia UE w najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarkę na świecie, zdolną do zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego, stworzenia liczniejszych i lepszych miejsc pracy oraz zagwarantowania większej spójności społecznej.

Program składał się z czterech programów szczegółowych: *Współpraca* (ponad 32,41 mld EUR), *Pomysły* (7,51 mld EUR), *Ludzie* (4,75 mld EUR), *Możliwości* (niemal 4,10 mld EUR) oraz z działań

¹¹⁰ Do końca 2009 r. zakończył się okres kwalifikowalności wydatków dla wszystkich programów i inicjatyw wspólnotowych wdrażanych w ramach NPR 2004–2006, dlatego na potrzeby tego opracowania przyjęto, że okres wdrażania NPR zakończył się w 2009 r. Należy jednak mieć na uwadze, że dla pojedynczych projektów realizowanych w ramach *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006* termin kwalifikowalności został przedłużony nawet do końca 2012 r.

naukowych i technologicznych nie należących do obszaru badań jądrowych realizowanych przez Wspólnotowe Centrum Badawcze (JRC) (ponad 1,75 mld EUR).

Finansowanie udziału polskich jednostek naukowych w ramach 6. i 7. Programu Ramowego UE

Polskie jednostki naukowe miały możliwość ubiegania się o dofinansowanie udziału w projektach realizowanych w ramach Programów Ramowych ze środków finansowych na naukę. W 2004 i 2005 r. przyznawanie finansowania odbywało się na podstawie ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. *o Komitecie Badań Naukowych* (Dz. U. z 2001 r. Nr 33, poz. 389 oraz z 2003 r. Nr 39, poz. 335), a zasady finansowania były określone w rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych z dnia 30 listopada 2001 r. *w sprawie kryteriów i trybu przyznawania i rozliczania środków finansowych ustalanych w budżecie państwa na naukę*.

W 2005 r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 8 października 2004 r. *o zasadach finansowania nauki* (Dz. U. Nr 238, poz. 2390, z późn. zm.), nastąpiły zmiany dotyczące podstaw prawnych, na bazie których przyznawano dofinansowanie do projektów realizowanych przez polskie jednostki naukowe. Warunki i tryb przyznawania środków finansowych na udział jednostek naukowych w projektach Programów Ramowych w latach 2005–2007 określało rozporządzenie Ministra Nauki i Informatyzacji z dnia 4 sierpnia 2005 r. *w sprawie kryteriów i trybu przyznawania i rozliczania środków finansowych na naukę* (Dz. U. Nr 161, poz. 1359). Jednostka naukowa mogła wnioskować o pokrycie ze środków budżetowych 60% kosztów krajowych ponoszonych na uczestnictwo w projekcie, nie więcej jednak niż wysokość dofinansowania realizacji projektu ze środków zagranicznych.

W wyniku nowelizacji ww. ustawy, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydał w dniu 25 września 2007 r. rozporządzenie *w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na naukę przeznaczonych na finansowanie współpracy naukowej z zagranicą* (Dz. U. Nr 188, poz. 1346). Zgodnie z jego przepisami jednostka naukowa mogła ubiegać się o finansowanie na pokrycie 100% kosztów krajowych udziału w projekcie, o ile wysokość kosztów krajowych udziału jednostki w projekcie nie przekraczała 60% kosztów ogółem.

Tabela 18 Przyznane środki finansowe dla polskich jednostek naukowych na realizację projektów w ramach 6. PR i 7. PR w latach 2004–2009

Program Ramowy								
Rok	6. PR		6. PR Euratom		7. PR		7. PR Euratom	
	Przyznana kwota (PLN)				Przyznana kwota (PLN)			
	Ogółem	Dany rok	Ogółem	Dany rok	Ogółem	Dany rok	Ogółem	Dany rok
2004	58 906 725	20 794 804	633 000	229 200				
2005	56 892 034	25 470 737	716 439	362 071				
2006	105 663 152	48 063 741	2 828 701	2 828 701				
2007	108 388 874	55 520 631	4 222 547	3 427 073				
2008	54 363 700	36 242 582	3 219 316	2 480 367	16 810 185	4 826 762	3 074 375	2 730 407
2009	8 576 305	6 438 268	139 469	139 469	47 073 752	16 911 359	4 766 142	4 738 917

Źródło: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Finansowanie przygotowania wniosków projektowych w ramach konkursu *Granty na granty*

Program *Granty na granty – wsparcie polskich koordynatorów w programach badawczych Unii Europejskiej* został ustanowiony w 2007 r. Realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanego konkursu.

Głównym celem programu było zwiększenie liczby polskich jednostek naukowych, które zamierzają podjąć się roli koordynatora projektu i stworzyć międzynarodowe konsorcjum w ramach programów badawczych UE. Wsparcie finansowe miało na celu pokrycie kosztów związanych z napisaniem

wniosku projektowego oraz wspomaganie nawiązywania kontaktów z zagranicznymi partnerami naukowymi i przemysłowymi, których uczestnictwo w tworzonej konsorcjum jest niezbędne do złożenia aplikacji.

W latach 2007–2009, które pokrywają się z okresem wdrażania NPR, zrealizowano trzy edycje konkursu, w ramach których sfinansowano koszty prac mających na celu przygotowanie:

- 31 wniosków projektowych na kwotę ok. 2,42 mln PLN (pierwsza edycja);
- 56 wniosków projektowych na kwotę ponad 2,96 mln PLN (druga edycja);
- 80 wniosków projektowych na kwotę ponad 3,21 mln PLN (trzecia edycja).

Finansowanie sieci punktów kontaktowych w 6. PR i 7. PR

Sieć punktów kontaktowych w latach 2004–2009 finansowana była na podstawie ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. *o Komitecie Badań Naukowych* (lata 2004–2005) oraz ustawy z dnia 8 października 2004 r. *o zasadach finansowania nauki* (lata 2006–2009).

Sieć punktów kontaktowych składała się z regionalnych, branżowych i lokalnych jednostek, które współpracowały z Krajowym Punktem Kontaktowym Programów Badawczych UE (KPK) mieszczącym się w Warszawie przy Instytucie Podstawowych Problemów Techniki Polskiej Akademii Nauk. KPK ściśle współpracowała z Komisją Europejską i innymi kluczowymi partnerami polskimi i zagranicznymi, wspierającymi działalność naukowo-techniczną i innowacyjną.

Punkty kontaktowe prowadziły działalność promocyjno-informacyjną, doradczą i szkoleniową. Do ich głównych zadań należało:

- informowanie o możliwościach, zasadach i korzyściach z uczestnictwa w programach ramowych UE;
- pomoc w przygotowaniu i prowadzeniu projektów;
- organizowanie dni informacyjnych i szkoleń poświęconych poszczególnym programom;
- promocja polskich instytucji naukowych i przedsiębiorstw.

Ponadto zadaniem punktów kontaktowych było wspieranie współpracy między środowiskiem akademickim a biznesowym, które miało na celu inicjowanie powiązań oraz transfer technologii z sektora badawczo-rozwojowego do gospodarki.

W latach 2004–2009 na finansowanie punktów kontaktowych przeznaczono odpowiednio:

- w 2004 r. – ponad 5,99 mln PLN;
- w 2005 r. – ponad 6,22 mln PLN;
- w 2006 r. – około 7,41 mln PLN;
- w 2007 r. – 7,96 mln PLN;
- w 2008 r. – ponad 9,29 mln PLN;
- w 2009 r. – ponad 8,62 mln PLN.

Komplementarność z polityką spójności

Jak wynika z raportu *Fundusze strukturalne a programy ramowe UE w działalności B+R polskich podmiotów. Kierunki wykorzystania środków i dobre praktyki*¹¹¹, w komplementarnym wykorzystywaniu przez polskie podmioty dwóch źródeł finansowania przedsięwzięć badawczo-rozwojowych, tzn. funduszy strukturalnych, oraz programów ramowych UE najlepiej radzą sobie jednostki badawczo-rozwojowe (JBR). Specyfika warunków, w jakich funkcjonują JBR, z jednej strony półrynkowych (tzn. konieczność pozyskiwania środków z zewnątrz), a drugiej naukowych (tzn. prowadzenie badań, publikacja ich wyników), predysponuje je do skutecznego sięgania po środki zarówno z programów ramowych, jak i funduszy strukturalnych.

Jednocześnie należy zauważyć, że w początkowym etapie realizacji funduszy strukturalnych oba źródła finansowania badań naukowych były często traktowane jako alternatywne, stąd też komplementarność z takimi instrumentami, jak programy ramowe, wystąpiła w stosunkowo niewielkim stopniu, często w sposób niezamierzony. Jednak należy podkreślić, że w większości przypadków, dla poszczególnych beneficjentów, udział w jednym z programów miał pozytywny wpływ na uczestnictwo w drugim, w szczególności poprzez zdobycie wiedzy merytorycznej i praktycznej z zakresu ubiegania się o dofinansowanie realizacji projektów ze środków unijnych, pojawienie się konieczności dostosowania infrastruktury badawczej, pojawienie się planów związanych z wejściem w nową tematykę badawczą, zainicjowanie zmian w strukturze organizacyjnej czy nawiązanie kontaktów z innymi podmiotami.

8.2 PROGRAM RAMOWY NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACJI – CIP

Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (ang. *Competitiveness and Innovation Framework Programme – CIP*) został przyjęty decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady Unii nr 1639/2006/WE z dnia 24 października 2006 r. (Dz. Urz. UE L 310 z 09.11.2006, str.15) i miał na celu promowanie konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw. Program stworzono przede wszystkim z myślą o małych i średnich przedsiębiorstwach. Jego zadaniem było wspieranie działalności innowacyjnej (w tym innowacji ekologicznych), zapewnienie lepszego dostępu do środków finansowych oraz świadczenie na poziomie regionalnym usług wsparcia dla biznesu. Inicjatywa miała zachęcać do szerszego i lepszego wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) oraz wspomagać rozwój społeczeństwa informacyjnego. Promowała ona również wykorzystanie energii odnawialnej i efektywność energetyczną.

W ramach Programu CIP oferowane były instrumenty finansowe, które służyły ułatwieniu MSP dostępu do finansowania w wybranych fazach ich rozwoju: przy zakładaniu przedsiębiorstwa, w fazie startu, ekspansji oraz na etapie transferu. Skorzystać z nich mogły instytucje finansowe, takie jak banki, fundusze podwyższonego ryzyka, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Dzięki tym instrumentom instytucje finansowe były w stanie rozwinąć ofertę dla MSP i zapewnić bardziej atrakcyjne warunki finansowe.

Budżet Programu CIP to ponad 3,63 mld EUR. Nie był on podzielony na poszczególne kraje. O środki konkurują projekty składane przez podmioty ze wszystkich krajów uczestniczących w Programie, a wsparcie otrzymują przedsięwzięcia ocenione jako najlepsze.

¹¹¹ Raport wykonany został na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w ramach prac Podkomitetu Monitorującego ds. innowacyjności i społeczeństwa informacyjnego w 2008 r. Celem było oszacowanie zakresu komplementarności w wykorzystaniu przez polskie podmioty dwóch źródeł finansowania przedsięwzięć badawczo-rozwojowych funduszy strukturalnych (SPO WKP, działanie 1.4 *Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką*) oraz Programów Ramowych UE (5., 6., 7.).

Program CIP składał się z trzech programów szczegółowych:

- *Program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji;*
- *Program na rzecz wspierania polityki w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych;*
- *Program Inteligentna Energia – Program dla Europy.*

Za realizację Programu CIP odpowiada KE, która przyjmowała roczne programy prac dla programów szczegółowych, przygotowywała roczne sprawozdania z ich realizacji, a także monitorowała i oceniała realizację Programu.

Program wieloletni udziału strony polskiej w Programie CIP

Aby wykorzystać możliwości wsparcia i instrumenty finansowe oferowane w ramach Programu CIP oraz zapewnić jak najszerszy udział polskich przedsiębiorców i instytucji, w dniu 31 grudnia 2007 r., uchwałą Rady Ministrów nr 313/2007, został ustanowiony program wieloletni pod nazwą *Udział Polski w Programie ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji w latach 2008–2013*. Realizatorem programu wieloletniego została Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Program wieloletni zapewniał m.in. finansowanie dla działalności krajowych punktów kontaktowych, które mają za zadanie informowanie beneficjentów o przedsięwzięciach podejmowanych w ramach Programu CIP oraz o możliwościach korzystania z oferowanych instrumentów. Punkty te były prowadzone przez następujące instytucje:

- Krajową Agencję Poszanowania Energii S.A. – dla programu szczegółowego – *Inteligentna Energia – Program dla Europy;*
- Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN – Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej – dla programów szczegółowych – *Program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji* (z wyłączeniem instrumentów finansowych dla MSP) oraz *Program na rzecz wspierania polityki w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych;*
- Związek Banków Polskich – dla instrumentów finansowych skierowanych do MSP.

W okresie realizacji NPR krajowe punkty kontaktowe zorganizowały ok. 130 imprez (m.in. konferencje, dni informacyjne, seminaria, warsztaty) poświęconych programom szczegółowym Programu CIP dla ponad 4,2 tys. uczestników, udzieliły potencjalnym beneficjentom programu ponad 2,2 tys. konsultacji i porad oraz ponad 1,2 tys. odpowiedzi telefonicznych i mailowych, przygotowały ok. 50 publikacji, które zostały wydane w ok. 54 tys. egzemplarzy, oraz zorganizowały 121 stoisk informacyjno-promocyjnych podczas targów i konferencji.

W ramach programu wieloletniego wsparcie finansowe otrzymywały również polskie konsorcja, które wchodziły w skład nowej sieci europejskiej *Enterprise Europe Network* (EEN) zbudowanej na bazie ośrodków *Euro Info* oraz *Innovation Relay Centre*. KE finansowała działalność sieci EEN w maksymalnie 60%, natomiast pozostała część środków pochodziła z budżetów krajowych.

W Polsce działało 30 ośrodków sieci EEN zgrupowanych w czterech konsorcjach. Przedmiotowa sieć oferowała m.in. profesjonalną pomoc firmom i instytucjom, które szukały za granicą odbiorców dla swoich technologii i *know how* lub które poszukiwały innowacyjnych rozwiązań niedostępnych na lokalnych rynkach. Klienci sieci EEN znajdowali partnerów do współpracy technicznej, umów licencyjnych, umów *joint venture*, umów produkcyjnych, współpracy techniczno-handlowej lub wspólnych dalszych badań. Dzięki europejskiemu zasięgowi sieci i ścisłej współpracy poszczególnych ośrodków informacja o ofercie lub potrzebach technologicznych docierała do firm w każdej części Europy. Kojarzeniu partnerów służyła intranetowa baza ofert i poszukiwań technologii, spotkania grup tematycznych, a także organizowane przy okazji targów i innych wydarzeń branżowych

rozmowy brokerskie i misje firm. Klienci sieci EEN mogli liczyć na pomoc organizacyjną, językową i doradczą w kontaktach z zainteresowanymi partnerami.

W okresie realizacji NPR z usług 30 polskich ośrodków EEN skorzystało prawie 30 tys. podmiotów, w tym ponad 20 tys. MSP, 4,6 tys. osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz ponad 600 jednostek naukowych. Opracowano i opublikowano ok. 900 profili technologicznych, skojarzono ponad 500 podmiotów zainteresowanych kupnem i oferujących technologie, przeprowadzono ponad 650 audytów technologicznych, zorganizowano ok. 500 warsztatów, szkoleń i seminariów w różnych obszarach tematycznych, zamieszczono w bazie Komisji Europejskiej prawie 750 profili i ofert polskich przedsiębiorców.

Komplementarność z polityką spójności

Interwencja NPR na lata 2004–2006 również w dużym stopniu nakierowana była na wsparcie przedsiębiorczości. Wsparcie instrumentów finansowych – funduszy mikropożyczkowych, funduszy poręczeń kredytowych i funduszy kapitału załączkowego typu *seed capital* – prowadzone było w ramach działania 1.3 *Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania przedsiębiorstw SPO WKP*.

Z ww. mikropożyczek, poręczeń kredytowych oraz funduszy *seed capital*, udostępnionych przez instytucje finansowe w ramach SPO WKP oraz Programu CIP, mogli korzystać również przedsiębiorcy realizujący projekty inwestycyjne w ramach ZPORR:

- 2.5 *Promocja przedsiębiorczości* – w ramach działania przewidziano możliwość przekazania pomocy finansowej w formie wsparcia pomostowego lub jednorazowej dotacji inwestycyjnej na rozwój działalności (działanie poświęcone było również świadczeniu usług doradczych i szkoleniowych wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej);
- 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa ZPORR*, w ramach którego możliwe było otrzymanie przez mikroprzedsiębiorstwa zarówno dotacji inwestycyjnej, jak i specjalistycznej usługi doradczej.

Przedsiębiorcy mieli również możliwość skorzystania z działań doradczo-szkoleniowych realizowanych w działaniach:

- 2.1 *Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo SPO WKP*, które było ukierunkowane na zwiększenie konkurencyjności polskich MSP, poprzez ułatwienie działającym przedsiębiorcom dostępu do specjalistycznych usług doradczych w formie przyznawania dotacji.
- 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki SPO RZL*, którego celem było zwiększenie konkurencyjności i możliwości adaptacyjnych przedsiębiorstw, poprzez inwestycje w rozwój personelu, prowadzone w formie szkoleń i usług doradczych dla kadry zarządzającej i pracowników przedsiębiorstw.

Zgodnie z informacjami zawartymi w sprawozdaniach końcowych z realizacji programów, w ramach ww. działań SPO WKP (1.3, 2.1), podpisano ponad 2,2 tys. umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania UE wynoszącą ponad 657,75 mln PLN. W wyniku przeprowadzonej interwencji wspartych zostało łącznie 98 funduszy mikropożyczkowych, poręczeń kapitałowych oraz typu *seed capital*. W rezultacie ponad 13,4 tys. firm uzyskało poręczenia przyznane przez wsparte fundusze poręczeń kredytowych.

W ramach ww. działań ZPORR (2.5, 3.4) zawarto ok. 3 tys. umów o dofinansowanie o wartości ok. 351,5 mln PLN (dofinansowanie UE). Z dotacji działania 2.5 skorzystało łącznie ok. 7,2 tys. osób, natomiast ze wsparcia pomostowego niespełna 7,3 tys. Dodatkowo szkolenia ukończyło ponad 18,1 tys. osób, a z projektów dotyczących doradztwa skorzystało niemal 15,9 tys. osób. Na uwagę zasługuje fakt, że w wyniku przeprowadzonego wsparcia powstało ponad 9,3 tys. nowych mikroprzedsiębiorstw. Z kolei w działania 3.4 wsparto łącznie ponad 3,1 tys. przedsiębiorstw na

obszarach wiejskich, restrukturyzacji przemysłu oraz terenach zdegradowanych poddanych rewitalizacji.

Natomiast w działaniu 2.3 SPO RZL zrealizowano 674 projekty o łącznej wartości dofinansowania z EFS w wynoszącej ponad 697,98 mln PLN. W ramach schematu A *Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr*, szkolenia ukończyło ponad 359 tys. osób. Schemat B *Promocja rozwiązań systemowych w zakresie potencjału adaptacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy* umożliwił skorzystanie ze szkoleń, podjęcie studiów podyplomowych, wzięcie udziału w konferencji czy spotkaniu informacyjnym 154,5 tys. osób (pracujących w 85,6 tys. przedsiębiorstwach).

Należy również zwrócić uwagę na fakt, że wsparcie przedsiębiorczości, m.in. na obszarach przygranicznych, prowadzone było również z udziałem środków IW *INTERREG IIIA*.

8.3 NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY ORAZ MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO

W okresie realizacji NPR realizowano jedną edycję ww. mechanizmów finansowych na lata 2004–2009.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy 2004–2009

Na podstawie *Memorandów of Understanding* podpisanych przez rząd polski z państwami EFTA: Królestwem Norwegii, Republiką Islandii i Księstwem Liechtenstein w październiku 2004 r., Polska uzyskała wsparcie finansowe w wysokości 558,63 mln EUR¹¹² w postaci tzw. *Mechanizmu Finansowego EOG* oraz *Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2004–2009* (NMF 2004–2009).

Jako główny cel określono realizację przedsięwzięć prorozwojowych przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Ponadto realizacja przedsięwzięć miała służyć zacieśnieniu współpracy bilateralnej pomiędzy Polską a państwami-darczyńcami.

Środki Mechanizmów Finansowych zostały ukierunkowane na wsparcie pojedynczych projektów i programów w ramach obszarów priorytetowych oraz tzw. grantów blokowych.

Koordynację działań związanych z Mechanizmami powierzono Ministerstwu Rozwoju Regionalnego (tzw. Krajowemu Punktowi Kontaktowemu), a wdrażanie poszczególnych priorytetów – Instytucjom Pośredniczącym i Wspomagającym.

Wyodrębniono następujące obszary priorytetowe:

- *Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego;*
- *Promowanie zrównoważonego rozwoju;*
- *Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego;*
- *Rozwój zasobów ludzkich;*
- *Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem;*
- *Badania naukowe;*
- *Wdrażanie przepisów z Schengen;*
- *Ochrona środowiska – wzmocnienie zdolności administracyjnych;*
- *Polityka regionalna i działania transgraniczne;*

¹¹² Kwota uwzględniająca koszty zarządzania państw-darczyńców i strony polskiej.

- *Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*;*

Oprócz wsparcia w ramach priorytetów, uruchomiono również tzw. granty blokowe, za których realizację odpowiadali Operatorzy:

- *Fundusz dla Organizacji Pozarządowych;*
- *Polsko-Norweski Fundusz Badań Naukowych;*
- *Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy;*
- *Fundusz Wymiany Kulturalnej;*
- *Fundusz Pomocy Technicznej;*
- *Fundusz Kapitału Początkowego.*

Podsumowanie wdrażania w okresie realizacji Narodowego Planu Rozwoju

W 2009 r. upłynął termin zaciągania zobowiązań w ramach Mechanizmów Finansowych. Do końca 2009 r. zakontraktowano 100% alokacji przeznaczonej na projekty/programy/granty blokowe, na realizację 413 projektów i 6 ww. grantów blokowych. Do końca 2009 r. podpisano większość umów z beneficjentami wdrażających projekty w ramach priorytetów (ok. 400).

W sumie do końca 2009 r. w ramach projektów/programów realizowanych w ramach priorytetów oraz grantów blokowych wydatkowano ponad 211,97 mln EUR, czyli 41,5% całkowitej kwoty zakontraktowanej z beneficjentami przedsięwzięć w ramach priorytetów i z operatorami grantów blokowych.

Komplementarność z polityką spójności

Wspólną analizę komplementarności dla programów norweskich i szwajcarskiego przeprowadzono w kolejnym Rozdziale.

8.4 SZWAJCARSKO-POLSKI PROGRAM WSPÓŁPRACY

Na podstawie *Umowy ramowej pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Szwajcarską Radą Federalną o wdrażaniu Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy* z dnia 20 grudnia 2007 r. strona polska uzyskała wsparcie w wysokości 489,02 mln CHF.¹¹³

Koordinacją programu zajmowało się Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (jako Krajowa Instytucja Koordynująca), a za wdrażanie poszczególnych obszarów priorytetowych odpowiadały Instytucje Pośredniczące/Operatorzy.

Program miał na celu zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych, istniejących pomiędzy Polską a wyżej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na terytorium Polski, występujących pomiędzy ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy (SPPW) zakładał, że co najmniej 40% środków zostanie rozdysponowanych w czterech województwach południowo-wschodniej Polski: lubelskim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim. Ostatecznie na obszary koncentracji geograficznej przeznaczono niemal 43% alokacji.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy wspierał następujące obszary priorytetowe:

- *Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform:*
 - *Inicjatywy na rzecz rozwoju regionalnego regionów peryferyjnych i słabo rozwiniętych;*

¹¹³ Kwota uwzględniająca koszty zarządzania państwa-darczyńcy i strony polskiej.

- Środki ochrony granic.
- Środowisko i infrastruktura:
 - Odbudowa i remont infrastruktury środowiskowej i poprawa środowiska (w tym transport publiczny, gospodarka odpadami, efektywność energetyczna);
 - Bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.
- Sektor prywatny:
 - Poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw;
 - Rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu (społeczna odpowiedzialność biznesu).
- Rozwój społeczny i zasobów ludzkich:
 - Ochrona zdrowia (w tym promocja zdrowia i opieka społeczna);
 - Badania i rozwój:
 - Polsko-Szwajcarski Program Badawczy;
 - Fundusz Stypendialny.

W ramach obszarów priorytetowych wdrażane były projekty i programy. Ponadto, w ramach tzw. alokacji specjalnych Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, utworzono:

- Grant Blokowy dla Organizacji Pozarządowych i Polsko-Szwajcarskich Regionalnych Projektów Partnerskich, w ramach którego działa Fundusz dla Organizacji Pozarządowych oraz Fundusz Partnerski;
- Fundusz na Przygotowanie Projektów;
- Fundusz Pomocy Technicznej
- Projekt wskazany przez stronę szwajcarską.

Podsumowanie wdrażania w okresie realizacji Narodowego Planu Rozwoju

Kontraktacja środków była dwustopniowym procesem oceny wniosków złożonych w ramach SPPW. Projekty oceniane były w dwóch rundach aplikacyjnych: najpierw w formie Zarysów Projektów (ZP), a następnie Kompletnych Propozycji Projektów (KPP).

Do końca 2009 r. podpisano 6 umów na łączną kwotę 103,5 mln CHF (ok. 22% alokacji¹¹⁴). Jednocześnie podpisano 9 umów w ramach *Funduszu na Przygotowanie Projektów* oraz przekazano do oceny strony szwajcarskiej 47 *Zarysów projektów* z 4 obszarów priorytetowych.

W 2009 r. z uwagi na wczesny etap wdrażania programu, tj. podpisywanie pierwszych umów, żadne środki w ramach projektów nie zostały wydatkowane. Jedynie w ramach Funduszu Pomocy Technicznej w 2009 r. rozpoczęto wydatkowanie pierwszych środków.

Komplementarność z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004–2006

Spektrum wsparcia SPPW, EOG oraz NMF 2004–2009 było szerokie, w związku z tym przeprowadzenie analizy komplementarności pod kątem każdego z obszarów interwencji wymagałoby obszernego opracowania. Warto jednak zauważyć, że program szwajcarski miał celu

¹¹⁴ Procent liczony od kwoty alokacji nieuwzględniającej kosztów zarządzania strony szwajcarskiej w wysokości 24,45 mln CHF.

przede wszystkim zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych, istniejących pomiędzy Polską a wyżej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na terytorium Polski, pomiędzy ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym. Natomiast w przypadku programu norweskiego, jako cel główny określono realizację przedsięwzięć prorozwojowych przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Można tutaj zaobserwować analogię do celu 5. NPR, pn. *Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce*, co może wskazywać na synergię działań NPR, SPPW, EOG i NMF 2004–2006.¹¹⁵

Dodatkowo na uwagę zasługuje również fakt, że jako wskaźnik realizacji celu głównego NPR 2004–2006 określono wartość procentową PKB na mieszkańca w stosunku do krajów UE-15, który obrazuje wspomniane zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych pomiędzy Polską a krajami „starej piętnastki”. Według stanu na 2009 r. jego wartość wyniosła 55% wartości PKB UE-15.¹¹⁶

8.5 FUNDUSZ TEN-T¹¹⁷

Sieć TEN (ang. *Trans-European Network*) to program pomocowy Unii Europejskiej, który funkcjonował jako odrębna linia budżetowa w budżecie UE, ukierunkowana na wspieranie rozwoju transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T), energetycznych (TEN-E) oraz telekomunikacyjnych (e-TEN).

TEN-T obejmowała sieć drogową, kolejową, porty lotnicze, drogi i porty śródlądowe oraz porty morskie¹¹⁸.

W traktacie akcesyjnym Polski do Unii Europejskiej zawarto postanowienia dotyczące poprawy przejezdności przez kraj drogami wchodzącymi w skład sieci TEN-T lub drogami krajowymi powiązаныmi z tą siecią. Przedsięwzięcia ukierunkowane na wspieranie rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej realizowane były nie tylko ze środków budżetu państwa oraz funduszu spójności, lecz również w ramach inicjatywy *Fundusz TEN-T*.

Fundusz TEN-T został zaprojektowany, aby działać w synergii z funduszami strukturalnymi, Funduszem Spójności oraz systemem pożyczek i gwarancji oferowanych przez Europejski Bank Inwestycyjny. W odróżnieniu od funduszy strukturalnych, *Fundusz TEN-T* był instrumentem skierowanym do wszystkich państw członkowskich UE, którego beneficjentami mogły być podmioty państwowe i prywatne. Podstawowym warunkiem uzyskania pomocy finansowej z *Funduszu* było uznanie przedsięwzięcia za stanowiące przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania, tzn. przyczyniającego się do realizacji priorytetów w dziedzinie budowy i modernizacji sieci TEN-T oraz spełniającego warunki określone w Decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1692/96/WE z dnia 23 lipca 1996 r. *ustanawiającej wspólnotowe wytyczne dla rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej* (z późniejszymi zmianami zawartymi w Decyzjach Parlamentu Europejskiego i Rady nr 884/2004/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. oraz 1346/2001/WE z dnia 22 maja 2001 r.).

Bezwrotna pomoc finansowa z *Funduszu TEN-T* przyznawana była w drodze organizowanych przez Komisję Europejską konkursów, w ramach których beneficjenci składali propozycje projektów

¹¹⁵ Patrz: Podrozdział 2.5 *Cel horyzontalny 5: Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce*.

¹¹⁶ Patrz: Rozdział 2 *Realizacja celów Narodowego Planu Rozwoju w kontekście sytuacji społeczno-gospodarczej, wyników ewaluacji ex post oraz modeli makroekonomicznych*.

¹¹⁷ Lista wszystkich polskich projektów realizowanych w ramach poszczególnych konkursów TEN-T w ramach perspektywy finansowej, zamieszczona została w Załączniku nr 4 do przedmiotowego sprawozdania.

¹¹⁸ Mapy odcinków drogowych, kolejowych oraz umiejscowienie portów lotniczych, śródlądowych i morskich TEN-T, jak również bardziej szczegółowe informacje na temat przedmiotowej sieci dostępne są na stronie internetowej GDDKiA, pod adresem: http://www.gddkia.gov.pl/userfiles/articles/t/ten-trans-european-network_5022//documents/drogowa-tent.pdf oraz MTBiGM pod adresem: <http://www.transport.gov.pl/2-4821a4626f797.htm>.

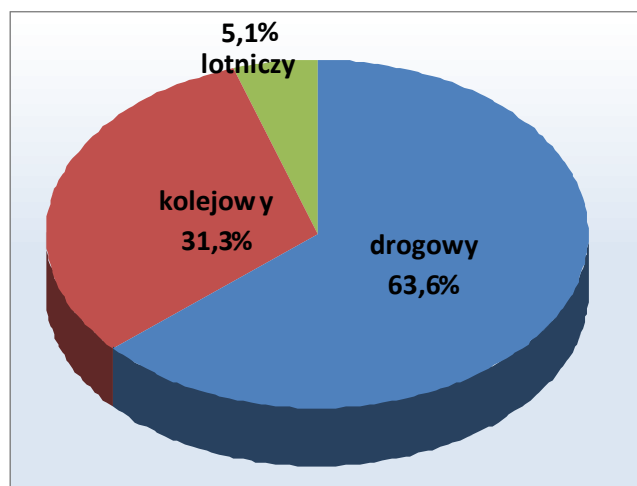
zaakceptowane przez odpowiednie państwo członkowskie. Po dokonaniu wieloetapowej oceny przez Komisję Europejską wyłaniane są projekty rekomendowane do wsparcia. Ostateczna decyzja dotycząca przyznania dofinansowania podejmowana była przez Komitet Pomocy Finansowej TEN-T składający się z przedstawicieli państw członkowskich. W zależności od rodzaju projektu współfinansowanie z *Funduszu TEN-T* wyniosło od 10% do 50% kosztów projektu.

Konkursy na dofinansowanie zorganizowane w latach 2004–2006

W związku z przystąpieniem w 2004 r. do UE nowych państw członkowskich, KE wydzieliła z budżetu TEN-T specjalną pulę środków dla ww. państw w kwocie 225 mln EUR. W ramach konkursów w latach 2004–2006 rozdysponowano 211,75 mln EUR, z czego 170,20 mln EUR przyznano na projekty zgłoszone przez poszczególne państwa, a 41,55 mln EUR na projekty ogólnoeuropejskie.

W latach 2004–2006 Komisja Europejska przeprowadziła 3 konkursy na współfinansowanie projektów w dziedzinie transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T, w ramach których Polska złożyła 24 propozycje projektów, z których 16 otrzymało dofinansowanie z Funduszu TEN-T. Koszt kwalifikowany projektów wybranych do wsparcia wyniósł 93,98 mln EUR. KE przyznała dofinansowanie w kwocie 46,61 mln EUR.

Wykres 34 Podział środków Funduszu TEN-T na sektory w Polsce, w latach 2004–2006

Źródło: Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

Wśród 16 projektów studyjnych, stanowiących przygotowanie do rozpoczęcia inwestycji współfinansowanych z funduszy UE w perspektywie finansowej 2007–2013, a także w kolejnym okresie programowania na lata 2014–2020, wsparcie z *Funduszu TEN-T* w latach 2004–2006 otrzymało:

- 9 projektów drogowych – wartość projektów 59,88 mln EUR, wartość dofinansowania TEN-T – 29,64 mln EUR;
- 6 projektów z sektora kolejowego – wartość projektów 29,18 mln EUR, wartość dofinansowania TEN-T – 14,59 mln EUR;
- 1 projekt dotyczący modernizacji portu lotniczego – wartość projektu 4,92 mln EUR, wartość dofinansowania TEN-T – 2,38 mln EUR.

Należy podkreślić, że strona polska złożyła oraz otrzymała dofinansowanie dla największej liczby projektów z państw UE, dla których dedykowana była specjalna pula środków TEN-T, w ramach alokacji dla 10 nowych państw członkowskich, które wstąpiły do UE w 2004 r.

Wykres 35 Procentowy podział alokacji środków TEN-T pomiędzy nowe państwa członkowskie (wraz z projektami ogólnoeuropejskimi – EU)

Źródło: Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

Konkurs w 2004 r.

W ramach konkursu przeprowadzonego w 2004 r., strona polska otrzymała z *Funduszu TEN-T* środki na realizację 3 projektów o łącznej wartości 8,50 mln EUR. Przyznana pomoc finansowa wyniosła 4,25 mln EUR.

Konkurs w 2005 r.

W ramach konkursu przeprowadzonego w 2005 r., strona polska otrzymała z *Funduszu TEN-T* środki na realizację 6 projektów o łącznej wartości 45,28 mln EUR. Przyznana pomoc finansowa wyniosła 22,64 mln EUR.

Konkurs w 2006 r.

W ramach konkursu przeprowadzonego w 2006 r., strona polska otrzymała z *Funduszu TEN-T* środki na realizację 7 projektów o łącznej wartości 40,20 mln EUR. Przyznana pomoc finansowa wyniosła 19,73 mln EUR.

Poziom wykorzystania środków z *Funduszu TEN-T* w latach 2004–2006

Podpisano 77 kontraktów o łącznej wartości 85,12 mln EUR, w tym:

- 32 kontrakty na kwotę 61,01 mln EUR, w ramach projektów drogowych;
- 17 kontraktów na kwotę 19,18 mln EUR, w ramach projektów kolejowych;
- 28 kontraktów na kwotę 4,93 mln EUR, w ramach projektu lotniczego.

KE przekazała 33,82 mln EUR, co stanowi 72,56% przyznanych środków, na projekty współfinansowane z *Funduszu TEN-T*, w ramach perspektywy finansowej 2004–2006.

Zakończono realizację wszystkich 16 projektów w ramach Funduszu TEN-T zatwierdzonych do dofinansowania w latach 2004–2006, z czego rozliczonych przez KE zostało 14 projektów.¹¹⁹

Komplementarność z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004–2006

W ramach NPR na lata 2004–2006 realizowanych było wiele przedsięwzięć związanych z siecią transportową TEN-T. Biorąc pod uwagę nakłady finansowe, na największą skalę odbywało się to

¹¹⁹ W chwili sporządzania przedmiotowego sprawozdania dla 2 projektów trwała procedura rozliczenia końcowego, której zakończenie planowane było w II kwartale 2013 r.

z udziałem środków z Funduszu Spójności. Inwestycje FS w sektorze transportu służyły modernizacji, przebudowie i budowie sieci TEN-T oraz dróg powiązanych z tą siecią. Wartość umów o dofinansowanie podpisanych z wykonawcami w ramach projektów w ww. sektorze FS wyniosła, według stanu na koniec 2012 r., niemal 4,33 mld EUR. Przy wsparciu ze strony Funduszu Spójności zbudowanych i zmodernizowanych zostało łącznie prawie 789 km dróg i autostrad, zmodernizowano niemal 721 km torów kolejowych – uzyskano łącznie ok. 401 km linii kolejowych, na których możliwe jest prowadzenie ruchu pociągów z prędkością 160 km/h.¹²⁰

Programem, który również przyczynił się do rozwoju transeuropejskich sieci transportowych, był SPO *Transport*. W ramach drugiej osi priorytetowej SPOT *Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa*, wdrażane było działanie 2.1 *Budowa i przebudowa dróg krajowych*, które polegało m. in. na budowie odcinków autostrad, dróg ekspresowych oraz przebudowie już istniejących odcinków dróg krajowych zlokalizowanych w sieci TEN-T lub powiązanych z tą siecią. Na realizację działania przeznaczono środki UE w wysokości 339,3 mln EUR. W wyniku przedmiotowej interwencji wybudowano, rozbudowano lub przebudowano odcinki dróg o łącznej długości ponad 215 km. Również inwestycje prowadzone w ramach działania 2.2 *Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu* przyczyniły się do poprawy przejezdności i likwidacji tzw. „wąskich gardeł” na drogach wchodzących w skład sieci TEN-T, znajdujących się na obszarach miejskich. Alokacja przedmiotowego działania na lata 2004–2006 wyniosła 420,3 mln PLN. W wyniku realizacji działania zbudowano, przebudowano lub rozbudowano ponad 136 km dróg. Z kolei działanie 2.3 *Wdrażanie i monitoring środków poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego* przyczyniło się do zmniejszenia liczby zabitych i rannych w wypadkach drogowych. Nastąpiło to dzięki kompleksowemu zastosowaniu środków poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego (likwidacja miejsc szczególnie niebezpiecznych oraz oznakowanie i wyposażenie dróg krajowych w elementy bezpieczeństwa), poprawie kontroli i nadzoru nad ruchem oraz usprawnieniu systemu ratownictwa drogowego poprzez zakup sprzętu, którego zadaniem było podniesienie efektywności działań prewencyjnych policji i usprawnienie działań ratowniczych straży pożarnej.

W ramach trzech ww. działań SPOT podpisano 84 umowy o dofinansowanie projektów na łączną kwotę dofinansowania UE w wysokości ponad 3,67 mld PLN.

Interwencje współfinansowane ze środków SPOT miały również wpływ na utworzenie połączeń komunikacji kolejowej TEN-T z sieciami krajowymi i regionalnymi, tym samym umożliwiając wzajemne powiązanie ww. sieci, poprzez realizację działania 1.1 *Modernizacja linii kolejowych w relacjach między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach*. W ramach działania podpisano 17 umów o dofinansowanie na łączną kwotę wydatków EFRR w wysokości ponad 1,36 mld PLN. Dzięki interwencji przebudowano ponad 71 km linii kolejowych oraz wybudowano lub zmodernizowano łącznie 235 pojazdów szynowych.

Pozostałe inwestycje związane z budową lub modernizacją sieci transportowej, które nierzadko służyły poprawie dostępu do sieci transeuropejskich, realizowane były dodatkowo w ramach ZPORR, oraz inicjatywy *INTERREG III*.

¹²⁰ Więcej informacji w zakresie postępu realizacji projektów współfinansowanych ze środków *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004–2006* zamieszczono w Podrozdziale 4.2 *Fundusz Spójności*.

9. NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI Z EWALUACJI EX POST NPR¹²¹

W przedmiotowym Rozdziale, w celu dokonania pełnego podsumowania realizacji NPR 2004–2006, zaprezentowano syntezę wyników ewaluacji *ex post* NPR.

Proces ewaluacji *ex post* NPR 2004–2006 wskazuje na jednoznacznie pozytywną rolę funduszy unijnych w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Pozytywne efekty interwencji podejmowanych w ramach polityki spójności w Polsce można zaobserwować zarówno na poziomie makroekonomicznym (w tym w szczególności w postaci istotnego wpływu na dynamikę wzrostu PKB i poziom zatrudnienia oraz stopę bezrobocia), jak i na poziomie mikro w ramach poszczególnych strategicznych obszarów wsparcia. Przedsięwzięcia współfinansowane z funduszy Unii Europejskich przyczyniły się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw, rozwoju instytucjonalnego systemu otoczenia biznesu, modernizacji i rozwoju infrastruktury transportowej i środowiskowej, rozwoju kapitału ludzkiego, rozwoju społeczno-gospodarczego w regionach, jak również były katalizatorem pozytywnych zmian systemowych w polskiej administracji na wszystkich poziomach zarządzania.

Badania ewaluacyjne wykazują, że NPR miał wpływ na zwiększenie ogólnej skali publicznych, prorozwojowych wydatków strukturalnych w Polsce. Fundusze UE stanowiły około 30% ogółu tychże wydatków. Miały one więc kluczowe znaczenie dla prowadzenia polityki rozwoju kraju, m.in. poprzez:

- osiągnięcie i utrzymanie wysokiego wzrostu PKB – w wyniku realizacji NPR, średnioroczne tempo wzrostu PKB w Polsce w okresie 2004–2009 wykazywało wysoką dynamikę i było wyższe o 0,4 punktu procentowego. W 2009 r., gdy Polska była jedynym krajem w Unii Europejskiej, który uniknął recesji, połowa wzrostu PKB była wynikiem realizacji polityki spójności;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia – do 2008 r. zatrudnienie w Polsce wzrosło dzięki realizacji polityki spójności od 46 do 124 tys. osób¹²², co stanowi 2,1–5% ogólnego wzrostu zatrudnienia. W 2009 r. stanowiło to ok. 200 tys. nowych miejsc pracy. Osiągnięty został cel NPR dotyczący poziomu zatrudnienia ludności w wieku 15–64 lata, który w 2008 r. wyniósł 59,2%. Ponadto w ramach NPR w szerokim zakresie wsparty został system kształcenia, w tym zwłaszcza kształcenia ustawicznego;
- włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury – w okresie 2004–2009 odnotowano przyspieszenie rozwoju infrastruktury transportowej i środowiskowej w Polsce. W obszarze transportu przy istotnym udziale NPR zrealizowano ponad 2/3 całkowitego przyrostu długości autostrad w analizowanym okresie oraz praktycznie całość dróg ekspresowych wchodzących w skład europejskich korytarzy transportowych. Dzięki szczególnie dużym inwestycjom drogowym¹²³ nastąpiła zauważalna poprawa dostępności transportowej obszarów leżących głównie w ciągach korytarzy transportowych na kierunku wschód–zachód (w latach 2004–2010 zanotowano wzrost wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej o 3,1%¹²⁴). Efektem tych inwestycji było też zauważalne skrócenie czasu przejazdu między niektórymi miastami (np. między Poznaniem a Łodzią o prawie 30%).
Natomiast wdrażanie NPR w obszarze ochrony środowiska z jednej strony wpłynęło na realizację zobowiązań akcesyjnych w tym obszarze, a z drugiej zintensyfikowało działania inwestycyjne służące poprawie jakości życia i środowiska. Przykładowo, w latach 2004–2008, nastąpił zauważalny wzrost (o ok. 48%) wydatków jst na gospodarkę komunalną i ochronę

¹²¹ Opis systemu ewaluacji, który funkcjonował w ramach NPR 2004–2006, zamieszczono w Podrozdziale 5.6 *Ewaluacja*.

¹²² W zależności od zastosowanego modelu makroekonomicznego.

¹²³ Łącznie w ramach perspektywy 2004–2006 wybudowano i zmodernizowano 5,4 tys. km dróg.

¹²⁴ *Ocena inwestycji infrastruktury transportowej realizowanych w ramach polityki spójności na wzrost konkurencyjności regionów*, badanie ewaluacyjne zrealizowane przez IGIPZ PAN na zlecenie MRR, Warszawa 2010.

środowiska, pozwalając tym samym zidentyfikować podejmowane działania inwestycyjne głównie w obszarze gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej. Zakłada się, że w wyniku realizacji projektów środowiskowych w latach 2004–2010 powstało co najmniej 2,5 tys. miejsc pracy związanych z obsługą infrastruktury głównie zagospodarowania odpadów, wyposażono w infrastrukturę wodno-ściekową ok. 7 tys. hektarów nowych terenów przeznaczonych pod inwestycje w ponad 200 gminach i ok. 18 tys. hektarów pod zabudowę mieszkaniową. Na uzbrojonych terenach działalność rozpoczęło szacunkowo 1,4–1,6 tys. podmiotów, zatrudniając łącznie 5–6 tys. osób¹²⁵. W kolejnych latach, w wyniku postępującego zagospodarowywania tych obszarów, wartości te będą rosły;

- Intensyfikację procesu zwiększania w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej – wsparcie inwestycyjne uzyskane z funduszy europejskich w ramach NPR stanowiło stosunkowo skuteczny i efektywny instrument podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Przykładowo efekt wsparcia udzielanego w perspektywie 2004–2006 sięgnął ok. 15% całkowitych wydatków na B+R w PKB (bez wsparcia polityki spójności udział nakładów na badania i rozwój spadłby), a wzrost wydatków innowacyjnych przedsiębiorstw był wyższy o ok. 6 punktów procentowych niż w sytuacji, gdyby NPR nie był realizowany¹²⁶;
- udział w procesach rozwojowych wszystkich polskich regionów – polityka spójności przyczyniła się do rozwoju wszystkich polskich regionów (w szczególności w wymiarze makroekonomicznym) oraz spowolniła procesy dywergencji międzyregionalnej. Ponadto, w stosunku do poziomu PKB oraz poziomu konkurencyjności regionów, polityka spójności odgrywała ważniejszą rolę w kreowaniu procesów rozwojowych w województwach o niższym poziomie konkurencyjności i rozwoju;
- pozytywne zmiany systemowe w polskiej administracji – ukierunkowana na cele i wyniki polityka spójności przyczyniła się do podniesienia jakości procesów strategicznych w polskiej administracji, wzmocnienia koordynacji pomiędzy politykami publicznymi, wprowadzenia mechanizmów monitoringu, ewaluacji i kontroli wykorzystania środków publicznych, w tym zainicjowania wdrażania koncepcji *evidence based Policy*.¹²⁷

Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują ponadto, że europejska Polityka Spójności przynosi korzyści społeczno-gospodarcze dla całej Unii Europejskiej. Wzrost gospodarczy wywołany przez fundusze strukturalne w państwach będących beneficjentami przekłada się na pozytywne skutki społeczno-ekonomiczne w pozostałych krajach UE. Pozytywne efekty makroekonomiczne, w postaci zwiększenia skali wymiany handlowej wywołanej realizacją polityki spójności, obniżają w znacznym stopniu realne koszty ponoszone przez kraje będące płatnikami netto oraz dzięki korzystnej strukturze dodatkowego eksportu przyczyniają się do rozwoju i modernizacji ich gospodarek. Przykładowo, w okresie 2004–2009, Polityka Spójności w Polsce przyczyniła się do zwiększenia eksportu z krajów UE. Szacuje się, że w całym okresie 2004–2015 z każdego EUR wpłaconego do budżetu wspólnotowego na rzecz realizacji polityki spójności w Polsce kraje UE-15 otrzymują w postaci dodatkowego eksportu 46 centów. Największe korzyści uzyskują Niemcy, nasz główny partner handlowy: 85 centów z każdego EUR wydatkowanego na realizację polityki spójności w Polsce¹²⁸.

¹²⁵ Ocena efektów inwestycji środowiskowych finansowanych w ramach NPR 2004–2006, badanie ewaluacyjne zrealizowane przez FUNDEKO s.c. na zlecenie MRR, Warszawa 2010.

¹²⁶ Ocena wpływu polityki spójności na wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw i gospodarki, badanie ewaluacyjne zrealizowane przez IBS na zlecenie MRR, Warszawa 2010.

¹²⁷ Evidence-based Cohesion Policy and its role in achieving Europe 2020 objectives, badanie przygotowane na zlecenie MRR, Warszawa 2011.

¹²⁸ Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce – Aktualizacja 2010, badanie ewaluacyjne zrealizowane przez IBS na zlecenie MRR, Warszawa 2010.

PODSUMOWANIE

W niniejszym *Sprawozdaniu końcowym z realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006* przedstawiono przebieg realizacji *Planu* na przestrzeni kolejnych lat jego wdrażania (tj. lat 2004–2012) wraz z opisem poszczególnych procesów i przyjętych rozwiązań systemowych oraz efektów podjętej interwencji publicznej, angażującej środki finansowe o wartości blisko 20 mld EUR. Podkreślić należy, iż *Sprawozdania końcowego...* nie należy traktować jako ewaluacji podsumowującej jego realizację, gdyż ma ono z założenia i zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju* charakter stricte sprawozdawczy. Ocenie efektów *Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006* posłużyły badania ewaluacyjne prowadzone w ciągu ostatnich lat (wykaz ww. badań znajduje się w załączniku 3 do *Sprawozdania...*), a także opracowane w latach 2009–2010 badania oraz metaewaluacja, składające się na proces ewaluacji *ex post*.

Prace nad *Narodowym Planem Rozwoju 2004–2006* rozpoczęły się w 2002 r. Przygotowanie dokumentu wynikało z przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych*, zobowiązujących państwa członkowskie do opracowania planów rozwoju (lub jednolitych dokumentów programowych, w przypadku alokacji o mniejszej skali), będących podstawą interwencji środków w ramach polityki spójności. Dokument został przyjęty do krajowego porządku prawnego rozrządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2004 r. *w sprawie przyjęcia Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006*, na podstawie delegacji zawartej w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju*. Decyzje Komisji Europejskiej zatwierdzające poszczególne programy operacyjne wydawane były w okresie czerwiec–grudzień 2004 r. Na poziomie krajowym programy operacyjne – podobnie jak sam NPR – przybrały formę rozporządzeń Rady Ministrów lub właściwych ministrów.

Okres kwalifikowalności wydatków dla programów realizowanych przy udziale środków wspólnotowych w ramach NPR 2004–2006 rozpoczął się w dniu 1 stycznia 2004 r., kilka miesięcy przed akcesją Polski do Unii Europejskiej. Prowadzone w początkowych miesiącach realizacji *Planu* działania w dużej mierze koncentrowały się na przygotowaniu systemu wdrażania od strony prawno-proceduralnej i kompetencyjnej, niemniej do końca pierwszego roku realizacji programów zawarto umowy o dofinansowanie (lub wydano decyzje o dofinansowaniu) na kwotę odpowiadającą ok. 9% alokacji funduszy strukturalnych na lata 2004–2006.

Wnioski z pierwszych naborów projektów i procesu kontraktacji służyły bieżącym modyfikacjom systemu wdrażania, a także dokumentów realizacyjnych, mającym na celu dostosowanie zakresu wsparcia i sposobu jego udzielania do potrzeb beneficjentów. Był to także okres sprawdzenia w praktyce rozwiązań instytucjonalnych oraz czas intensywnej rozbudowy potencjału zarówno po stronie kadr zaangażowanych w realizację programów, jak i beneficjentów. Kolejne lata realizacji NPR przekładały się na stopniowe wykorzystywanie alokacji, przy czym jednym momentów zwrotnych w tym procesie było utworzenie jesienią 2005 r. Ministerstwa Rozwoju Regionalnego jako ośrodka koordynującego realizację polityki regionalnej w Polsce, w tym polityki spójności.

Na kolejnych etapach wdrażania NPR 2004–2006 – obok realizacji zasadniczych działań związanych z rzeczowym i finansowym postępowaniem projektów – także udoskonalano system prawnoinstytucjonalny. Szczególne znaczenie miała w tym procesie nowelizacja ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *Narodowym Planie Rozwoju* przeprowadzona w 2006 r., której celem było uelastycznienie systemu wdrażania, m.in. poprzez zniesienie delegacji ustawowej do regulowania w formie rozporządzeń wzorów dokumentów, takich jak wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność i sprawozdania. Istotne zmiany wprowadzono także w szerszym pojętym otoczeniu prawnym, warunkującym zgodną z przepisami wspólnotowymi realizację programów, przede wszystkim w obszarze prawa zamówień publicznych i prawa ochrony środowiska.

Zdecydowane przyspieszenie w realizacji rzeczowej i finansowej programów odnotowano w latach 2007–2008, co wynikało z zakontraktowania dostępnych środków i ich stopniowego rozliczania, ale

także z osiągnięcia „dojrzałości” i stabilności systemu wdrażania. Na lata te przypada ponad 60% wypłaconych środków funduszy strukturalnych i blisko 30% środków Funduszu Spójności. Zgodnie z pierwotnie zakładanymi w decyzjach Komisji Europejskiej terminami, okres kwalifikowalności wydatków upływać miał bądź w dniu 31 grudnia 2009 r. bądź w dniu 30 kwietnia 2009 r. (w przypadku programów, w których występowały schematy pomocy publicznej). Wobec zaistniałego na przełomie 2007 i 2008 r. spowolnienia gospodarczego w Europie i na świecie Komisja Europejska wystąpiła z inicjatywą wydłużenia ww. terminów. Strona polska skorzystała z tej możliwości i w konsekwencji okres kwalifikowalności wydatków wydłużono do dnia 30 czerwca 2009 r. (w odniesieniu do trzech programów IW *INTERREG III A: Polska–Białoruś–Ukraina, Polska–Brandenburgia, Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (Obwód Kaliningradzki)* dla projektów pomocy technicznej ww. termin został wydłużony do końca 2009 r.), co pozwoliło na pełne wykorzystanie środków wspólnotowych, których wartość wyrażona w złotych znacząco wzrosła na początku 2009 r. wskutek deprecjacji złotego wobec EUR. Dokumenty zamknięcia pomocy dla programów przekazywane były do marca 2011 r. W przypadku *Strategii wykorzystania Funduszu Spójności* regulacje wspólnotowe przewidywały pierwotnie zakończenie realizacji projektów do dnia 31 grudnia 2010 r. Dla większości projektów realizowanych w Polsce warunek ten został spełniony, niemniej jednak z uwagi na utrudnienie realizacji części projektów z powodu spowolnienia gospodarczego oraz powodzi, która miała miejsce w 2010 r., wystąpiono o wydłużenie terminów realizacji (możliwość taka została przewidziana we wspólnotowych wytycznych). Realizacja ostatniego projektu zakończyła się w dniu 31 grudnia 2012 r.

łącznie w ramach NPR 2004–2006 dofinansowaniem objęto ponad 90 tys. projektów o całkowitej wartości blisko 20 mld EUR. Z uwagi na fakt, że znacząca część projektów została zrealizowana do końca 2009 r. (w kolejnych latach postęp rzeczowy miał miejsce w części projektów Funduszu Spójności), w 2009 r. strona polska zleciła opracowanie ewaluacji *ex post Narodowego Planu Rozwoju*, mającej na celu ocenę wpływu udzielonego wsparcia na zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce oraz ocenę skuteczności poszczególnych elementów systemu realizacji. Wyniki ww. ewaluacji potwierdziły jednoznacznie pozytywną rolę funduszy unijnych w rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju. Podkreślić należy, że wartości docelowe takich wskaźników określonych dla NPR 2004–2006, jak średnioroczne tempo wzrostu PKB, PKB *per capita* w odniesieniu do średniej UE-15 czy też stopa bezrobocia i stopa zatrudnienia zostały przekroczone już w 2006 r. lub wcześniej. Przedsięwzięcia współfinansowane z funduszy UE przyczyniły się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw, rozwoju instytucjonalnego systemu otoczenia biznesu, modernizacji i rozwoju infrastruktury transportowej i środowiskowej, rozwoju kapitału ludzkiego, rozwoju społeczno-ekonomicznego w regionach.

Oprócz wymiernych korzyści społeczno-gospodarczych realizacja NPR 2004–2006 wniosła także istotne zmiany do polskiej rzeczywistości administracyjnej i społecznej, takie jak wprowadzenie nowych metod do zarządzania politykami publicznymi, w tym m.in. metodę ewaluacji, rozprzestrzenienie nowych standardów pracy w administracji różnych szczebli, a także rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez zaangażowanie różnych środowisk we wspólne przedsięwzięcie rozwojowe. Wnioski i doświadczenia z realizacji NPR 2004–2006 posłużyły także w oczywisty sposób zaplanowaniu interwencji z funduszy UE i budowie systemu wdrażania programów w kolejnych latach, w sposób zapewniający Polsce skuteczne korzystanie ze znacznie większych środków polityki spójności UE w ramach następujących perspektyw finansowych.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 Wykaz osi priorytetowych i działań programów oraz inicjatyw wspólnotowych Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006

PO/SPO/IW	Priorytet/działanie	
	Numer priorytetu/działania	Nazwa priorytetu/działania
Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	1.	Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu
	1.1	Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw
	1.2	Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw
	1.3	Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm
	1.4	Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką
	1.5	Rozwój systemu dostępu przedsiębiorców do informacji i usług publicznych <i>on-line</i>
	2.	Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw
	2.1	Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo
	2.2	Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw
	2.3	Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje
	2.4	Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska
	3.	Pomoc Techniczna
	3.1	Wsparcie zarządzania SPO WKP
	3.2	Komputeryzacja oraz wyposażenie w sprzęt biurowy instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie SPO WKP
3.3	Informacja i promocja działań SPO WKP	
3.4	Wsparcie Jednostki Oceny	
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	1.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów
	1.1	Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
	1.2.	Infrastruktura ochrony środowiska
	1.3.	Regionalna infrastruktura społeczna
	1.4.	Rozwój turystyki i kultury
	1.5.	Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
	1.6.	Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach
	2.	Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach
	2.1.	Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie
	2.2	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
	2.3.	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa
	2.4.	Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi
	2.5.	Promocja przedsiębiorczości

	2.6.	Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy
	3.	Rozwój lokalny
	3.1.	Obszary wiejskie
	3.2.	Obszary podlegające restrukturyzacji
	3.3.	Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe
	3.4.	Mikroprzedsiębiorstwa
	3.5.	Lokalna infrastruktura społeczna
	4.	Pomoc techniczna
	4.1.	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR – wydatki limitowane
	4.2.	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR – wydatki nielimitowane
	4.3.	Działania informacyjne i promocyjne
<i>Transport</i>	1.	Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu
	1.1	Modernizacja linii kolejowych w relacjach między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach
	1.2	Poprawa infrastruktury dostępu do portów morskich
	1.3	Rozwój systemów intermodalnych
	2.	Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa
	2.1	Budowa i przebudowa dróg krajowych
	2.2	Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu
	2.3	Wdrażanie i monitoring środków poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego
	3.	Pomoc Techniczna
	3.1	Wsparcie efektywnego zarządzania SPOT
	3.2	Informacja i promocja operacji
	<i>Rozwój zasobów ludzkich</i>	1.
1.1		Rozwój i modernizacja instrumentów instytucji rynku pracy
1.2		Perspektywy dla młodzieży
1.3		Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia
1.4		Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych
1.5		Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka
1.6		Integracja i reintegracja zawodowa kobiet
2		Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy
2.1		Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie
2.2		Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy
2.3		Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki
2.4		Wzmocnienie zdolności administracyjnych
3		Pomoc techniczna
3.1		Wsparcie zarządzania SPO RZL
3.2		Informacja i promocja działań SPO RZL
3.3		Zakup sprzętu komputerowego

<i>Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich</i>	1.	Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym
	1.1.	Inwestycje w gospodarstwach rolnych
	1.2.	Ułatwianie startu młodym rolnikom
	1.3.	Szkolenia
	1.4.	Wsparcie doradztwa rolniczego
	1.5.	Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych
	2.	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
	2.1.	Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych
	2.2.	Scalanie gruntów
	2.3.	Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego
	2.4.	Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów
	2.5.	Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi
	2.6.	Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem
	2.7.	Pilotażowy Program Leader+
	3.	Pomoc techniczna
	3.1.	Wsparcie systemu zarządzania i wdrażania Programu
	3.2.	Rozwój instytucjonalny
	3.3.	Informowanie i promocja Programu
<i>Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006</i>	1.	Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów
	1.1.	Złomowanie statków rybackich
	1.2.	Przeniesienie statków do krajów trzecich lub zmiana ich przeznaczenia
	1.3.	Wspólne przedsięwzięcia
	2.	Odnowa i modernizacja floty rybackiej
	2.1.	Budowa nowych statków
	2.2.	Modernizacja istniejących statków rybackich
	2.3.	Wycofanie (bez pomocy publicznej) związane z odnową
	3.	Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe
	3.1.	Ochrona i rozwój zasobów wodnych
	3.2.	Chów i hodowla
	3.3.	Rybacka infrastruktura portowa
	3.4.	Przetwórstwo i rynek rybny
	3.5.	Rybołówstwo śródlądowe
	4.	Inne działania
	4.1.	Rybołówstwo przybrzeżne
	4.2.	Działania społeczno-ekonomiczne
	4.3.	Znajdowanie oraz promowanie nowych rynków zbytu na produkty rybne
	4.4.	Działania organizacji obrotu rynkowego
	4.5.	Czasowe zawieszenie działalności i inne rekompensaty finansowe

	4.6.	Działania innowacyjne i inne
	5.	Pomoc techniczna
Pomoc techniczna	1.	Wzmocnienie zdolności w zakresie zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli Podstaw Wsparcia Wspólnoty
	1.1	Szkolenia osób odpowiedzialnych za zarządzanie, monitorowanie, ocenę (ewaluację) i kontrolę
	1.2	Wsparcie obsługi Komitetów Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF) i Programu Operacyjnego Pomoc techniczna
	1.3	Wsparcie procesu zarządzania, monitorowania i kontroli Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF) i Programu Operacyjnego Pomoc techniczna
	1.4	Wsparcie procesu oceny (ewaluacji) Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF) i Programu Operacyjnego Pomoc techniczna
	1.5	Zakup wyposażenia
	2.	Wsparcie informatycznego systemu monitoringu i kontroli finansowej
	2.1	Rozwój i utrzymanie systemu SIMIK i sieci rozległej SIMIK–NET
	2.2	Szkolenia
	2.3	Działania informacyjne
	2.4	Wydatki osobowe na potrzeby SIMIK
	2.5	Zakup wyposażenia
	3.	Upowszechnianie informacji i promocja funduszy strukturalnych
	3.1	Rozpowszechnianie informacji i promocja Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF), Programu Operacyjnego Pomoc techniczna i funduszy strukturalnych
	3.2	Stworzenie i eksploatacja portalu internetowego
3.3	Promocja i wymiana informacji pomiędzy uczestnikami procesu realizacji Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF)	
Equal	1.	Zwalczanie dyskryminacji i nierówności na rynku pracy
	1.1	Temat A
	1.2	Temat D
	1.3	Temat F
	1.4	Temat G
	1.5	Temat I
	1.6 i 1.7	Temat Pomoc techniczna
INTERREG IIIA Polska– Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia	A	Rozwój gospodarczy i kooperacja
	A–1	Działania na rzecz stabilizacji i rozwoju zakładów przemysłowych i prowadzących działalność gospodarczą o szczególnych szansach rozwoju (dziedziny innowacyjne, dziedziny tradycyjne, produkty z luk rynkowych) przy szczególnym wykorzystaniu potencjału transgranicznego podziału pracy między przedsiębiorstwami i zakładami wytwórczymi
	A–2	Działania na rzecz wspierania transgranicznej współpracy i kooperacji między placówkami badawczymi, a przedsiębiorstwami celem wdrożenia w praktyce wyników badań i wzmocnienia siły innowacyjnej regionu
	A–3	Działania na rzecz uzgodnionego marketingu wewnętrznego i zewnętrznego Regionu w dziedzinach gospodarki o szczególnych potencjałach rozwojowych i głównych kompetencjach Regionu, koncepcja i realizacja wspólnego turystycznego marketingu dla regionu
	B	Poprawa infrastruktury technicznej i turystycznej
	B–1	Działania na rzecz dalszej poprawy technicznej i bliskiej gospodarce infrastruktury celem wdrożenia potencjałów innowacyjnych regionu
	B–2	Działania na rzecz poprawy ponadregionalnego i wewnętrznego uzbrojenia Regionu pod kątem infrastruktury transportowej (drogi kołowe, kolejowe, wodne, transport lotniczy) przy szczególnym uwzględnieniu dostępności miejscowości o znaczeniu centralnym, terenów przemysłowych i atrakcji turystycznych, zwiększenia przepustowości przejść granicznych i poprawy bezpieczeństwa na obszarze granicznym
	B–3	Działania na rzecz stworzenia uwarunkowań infrastrukturalnych dla rozwoju specyficznej oferty turystycznej , poprawa turystycznej infrastruktury drogowej (drogi do konnej jazdy, wędrówek pieszych, przejazdów dorożką, wędrówek wodnych i rowerowych)

INTERREG IIIA Polska– Brandenburgia	C	Środowisko
	C-1	Działania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu oraz jego konserwacji w celu zachowania atrakcyjności krajobrazu kulturowego w regionie oraz zabezpieczenie rezerw naturalnych, działania na rzecz stworzenia transgranicznego systemu ochrony przed klęskami żywiołowymi, katastrofami i ochrony przeciwpowodziowej, poprawa świadomości ekologicznej
	C-2	Działania mające na celu poprawę jakości wody w zbiornikach śródlądowych i przybrzeżnych oraz czystości atmosfery w terminach średnich i długoterminowych, transgraniczne zarządzanie gospodarką wodną
	D	Rozwój wiejski
	D-1	Działania na rzecz zabezpieczenia tradycyjnej produkcji rolnej, leśnej i rybołówstwa celem dywersyfikacji produkcji oraz rozwijania alternatywnych gałęzi zarobkowania w kontekście stabilizacji obszarów wiejskich, inwestycje na rzecz poprawy jakości życia ludności wiejskiej
	E	Działania na rzecz podwyższenia kwalifikacji i oddziałujące na zatrudnienie
	E-1	Działania na rzecz podwyższenia poziomu wykształcenia w regionie w związku ze zdefiniowanymi potencjałami rozwojowymi regionu , działania na rzecz przekazywania wyższych kwalifikacji mającym zatrudnienie pracownikom małych i średnich przedsiębiorstw oraz administracji
	F	Współpraca wewnątrzregionalna, inwestycje na rzecz kultury i sportu, fundusz małych projektów
	F-1	Działania na rzecz wzmocnienia wewnątrzregionalnej i międzygminnej kooperacji oraz współpracy kulturalnej , transgraniczna współpraca na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, stworzenia systemu partnerstwa dla bezpieczeństwa
	F-2	Działania na rzecz rozbudowy i zachowania placówek kulturalnych i oświatowych o znaczeniu transgranicznym celem stworzenia lepszej oferty kulturalnej regionu
	F-3	Fundusz małych projektów
	G	Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z państwami kandydującymi
	G-1	Specjalne wsparcie dla regionów graniczących z państwami kandydującymi
	H	Pomoc techniczna
	H-1	Pomoc Techniczna zgodnie z regułą 11.2
	H-2	Pomoc Techniczna zgodnie z regułą 11.3
	1.	Współpraca gospodarcza i wspieranie MSP
	1.1	Wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych
	1.2	Wspieranie innowacji, technologii i badań
	2.	Rozwój infrastruktury
	2.1	Poprawa logistyki transgranicznej oraz infrastruktury komunikacyjnej (drogowej, kolejowej, wodnej, lotniczej)
	2.2	Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej
	3.	Środowisko naturalne
	3.1	Ochrona środowiska naturalnego (powietrze, woda, gleba)
	3.2	Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, przed klęskami żywiołowymi i katastrofami
3.3	Zachowanie potencjału przyrody	
4.	Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich	
4.1	Trwała odnowa wsi i alternatywy zatrudnienia ludności wiejskiej	
4.2	Agroturystyka i infrastruktura turystyczna	
4.3	Wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie rolnictwa	
5.	Szkolenie i zatrudnienie	
5.1	Kształcenie i doksztalcanie w celu przystosowania do wymogów rynku pracy oraz w celu utworzenia dodatkowych możliwości zatrudnienia poprzez publiczne miejsca pracy	

	5.2	Wspieranie instytucji oświatowych i naukowych
	6.	Współpraca
	6.1	Współpraca euroregionalna
	6.2	Współpraca na szczeblu regionalnym i lokalnym
	6.3	Współpraca międzynarodowa instytucji naukowych, badawczych i kulturalnych oraz towarzystw młodzieżowych i klubów sportowych
	7.	Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z krajami, które przystąpiły do UE
	8.	Pomoc techniczna
<i>INTERREG IIIA Polska–Saksonia</i>	A	Rozwój gospodarczy i współpraca przedsiębiorstw
	A 1	Poprawa możliwości rozwoju gospodarki w celu stworzenia transgranicznej przestrzeni gospodarczej
	A 2	Poprawa możliwości rozwoju turystyki w celu stworzenia transgranicznego obszaru ruchu turystycznego i wypoczynku
	B	Infrastruktura
	B 1	Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w celu podniesienia transgranicznej dostępności obszaru
	B 2	Poprawa innych infrastruktur w celu wspierania rozwoju pogranicza
	C	Środowisko
	C1	Zmniejszenie zagrożenia dla środowiska naturalnego w celu wzmocnienia długotrwałego, ekologicznego rozwoju przestrzeni granicznej
	D	Rozwój obszarów wiejskich i miejskich
	D 1	Długoterminowe zapewnienie trwałych form transgranicznego rozwoju obszarów wiejskich pogranicza
	D 2	Poprawa transgranicznego rozwoju obszarów miejskich w celu wzmocnienia terenów pogranicza
	E	Kształcenie, szkolenie i zatrudnienie
	E 1	Poprawa kształcenia szkolnego i szkolenia zawodowego w celu stworzenia transgranicznego rozwoju zasobów ludzkich
	F	Współpraca – kultura, sprawy społeczne, bezpieczeństwo
	F 1	Poprawa wymiany transgranicznej w dziedzinie socjalnej i kulturalnej w celu wspierania identyfikacji ludności ze wspólną przestrzenią zamieszkania
	F 2	Wspieranie transgranicznej przestrzeni porozumiewania się i współpracy w celu propagowania trwałej współpracy
	F 3	Rozwój transgranicznej współpracy w celu zmniejszenia braków w dziedzinie bezpieczeństwa związanych z przygraniczną lokalizacją i problemami jurysdykcyjnymi
	X	Akcja Wspólnotowa dla regionów pogranicza
	PT	Pomoc techniczna
	<i>INTERREG IIIA Polska–Słowacja</i>	1.
1.1		Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej
1.2		Rozwój infrastruktury ochrony środowiska
2.		Rozwój społeczno-gospodarczy
2.1		Rozwój zasobów ludzkich i wspieranie przedsiębiorczości
2.2		Ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego
2.3		Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)
3.		Pomoc techniczna
3.1		Zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrola
3.2		Promocja i ocena programu
	1.	Dalszy rozwój i modernizacja infrastruktury dla zwiększenia konkurencyjności obszaru pogranicza

INTERREG IIIA Polska–Czechy	1.1	Wspieranie rozwoju infrastruktury o znaczeniu transgranicznym
	1.2	Infrastruktura ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej
	1.3	Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystycznej
	2.	Rozwój społeczności lokalnej na obszarze pogranicza
	2.1	Rozwój turystyki
	2.2	Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)
	2.3	Rozwój i wspieranie transgranicznych struktur organizacyjnych i współpracy sieciowej
	3.	Pomoc techniczna
	3.1	Zarządzanie, wdrażanie, monitoring i kontrola
	3.2	Promocja i ocena programu
INTERREG IIIA Polska–Białoruś–Ukraina	1.	Wzrost konkurencyjności regionów przygranicznych poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej
	1.1	Modernizacja i rozbudowa istniejących systemów transportowych w celu poprawy dostępności regionu
	1.2	Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego
	1.3	Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki
	2.	Rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej oraz poprawa bezpieczeństwa na granicach Unii Europejskiej
	2.1	Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy transgranicznej oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego
	2.2	Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych
	3.	Pomoc techniczna
	3.1	Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola
	3.2	Ewaluacja i promocja programu
INTERREG IIIA Polska–Litwa–Rosja (Obwód Kaliningradzki)	1	Wzrost konkurencyjności i produktywności obszaru współpracy poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej, ochronę granic oraz współpracę gospodarczą i naukowo – techniczną
	1.1	Wspieranie współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej
	1.2	Wzmocnienie infrastruktury granicznej i przygranicznej w celu zapewnienia rozwoju obszaru przygranicznego
	1.3	Ochrona środowiska, wzrost efektywności wykorzystania energii, promowanie odnawialnych źródeł energii
	1.4	Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej przyczyniający się do rozwoju obszaru przygranicznego, jak również zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym
	2.	Współpraca pomiędzy społecznościami, integracja społeczno-kulturowa, wzmocnienie rynku pracy
	2.1	Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych
	2.2	Regionalna tożsamość kulturowa i dziedzictwo kulturowe
	3.	Pomoc techniczna
	3.1	Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola
3.2	Ewaluacja i promocja programu	

Źródło: opracowanie własne Departamentu Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej na podstawie dokumentów programowych, MRR

Załącznik 2 Środki finansowe przeznaczone na realizację kontraktów wojewódzkich na rok 2004 oraz na lata 2005–2006 i 2007–2008 (w tys. PLN)

Wszystkie województwa objęte kontraktami	Budżet państwa		Strona samorządowa		RAZEM		% wykonania kol.7/kol.6
	Plan wg Kontraktu	Wykonanie	Plan wg Kontraktu	Wykonanie	Plan kol.2+kol.4	Wykonanie kol.3+kol.5	
1	2	3	4	5	6	7	8
Kontrakt wojewódzki na rok 2004	957 000	805 814	614 567	571 148	1 571 567	1 376 962	87,6%
Kontrakt wojewódzki na lata 2005–2006, w tym:	1 007 102	854 344	567 830	551 940	1 574 932	1 406 285	89,3%
rok 2005	483 022	387 769	224 491	235 467	707 513	623 236	88,1%
rok 2006	524 080	466 575	343 339	316 474	867 419	783 049	90,3%
Kontrakty wojewódzkie na lata 2007–2008, w tym	1 904 896	1 414 566	559 328	592 933	2 464 224	2 007 499	81,5%
rok 2007	591 561	291 951	109 328	24 766	700 889	316 717	45,2%
rok 2008, w tym finansowanie programu „Moje boisko – Orlik 2012”*	1 313 335	1 122 615	450 000	568 167	1 763 335	1 690 782	95,9%
Zobowiązania budżetu państwa w 2009 r. z tytułu kontraktów wojewódzkich na lata 2007–2008	130 206	129 756	0	0	130 206	129 756	99,7%
KRAJ ŁĄCZNIE	3 999 204	3 204 480	1 741 725	1 716 021	5 740 929	4 920 502	85,7%

(*) Kwoty na 2008 r. zostały podane łącznie z finansowaniem programu Moje boisko – Orlik 2012, przy czym dane dotyczące tego programu zaczerpnięto ze Sprawozdania z realizacji programu Moje boisko – Orlik 2012 za I półrocze 2009 r., zaś kwota 450 mln PLN przewidywanej wysokości nakładów strony samorządowej na realizację programu w 2008 r. pochodzi ze Sprawozdania z realizacji programu Moje boisko – Orlik 2012" za 2008 r. – obydwa sprawozdania zamieszczone są na stronie internetowej pod adresem: <http://orlik2012.pl/index.php/o-programie/historia-realizacji>

Źródło: Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji, MRR.

Załącznik 3 Lista badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w ramach NPR 2004–2006

Tytuł badania	Rodzaj badania	Program	Strategiczne obszary tematyczne ewaluacji	Termin zakończenia badania	Rok zakończenia badania	Podmiot zlecający	Wykonawca	Wielkość badania	Uwagi
<i>Wpływ interwencji z funduszy strukturalnych UE na przekształcenia obszarów wiejskich</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	listopad 07	2007	KJO	Agrotec sp. z o.o.	duże	
<i>Oddziaływanie funduszy strukturalnych na poziomie podregionów NUTS 3</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	czerwiec 07	2007	KJO	PROKSEN – PBS DGA	duże	
<i>Ocena gospodarczych, środowiskowych i społecznych oddziaływań dla projektu Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006</i>	Ex ante	Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich	rozwój regionalny i terytorialny	lipiec 03	2003	MRiRW	Instytut na Rzecz Ekorozwoju	b.d.	
<i>Analiza struktury projektów i charakterystyki beneficjentów działań: 1.1, 1.5, 2.4</i>	On going	SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich	rozwój regionalny i terytorialny	styczeń 07	2007	MRiRW	Agrotec sp. z o.o. i IERIGŻ	średnie	
<i>Ocena ex ante Uzupelnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004–2006</i>	Ex ante	SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich	rozwój regionalny i terytorialny	styczeń 04	2004	MRiRW	ECDS Polska	średnie	
<i>Inwestycje realizowane w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006 oraz przyczyny różnego zainteresowania beneficjentów poszczególnymi typami projektów</i>	On going	SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	rozwój regionalny i terytorialny	wrzesień 05	2005	KJO	Królak, Frankowski, Pawlak	małe	
<i>Funkcjonowanie systemu zarządzania i wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006 oraz Ocena postępów i efektywności realizacji działań</i>	On going	SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	rozwój regionalny i terytorialny	czerwiec 06	2006	MRiRW	Centrum Doradztwa Europejskiego	duże	
<i>Ocena ex ante Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006 Uzupelnienie programu</i>	Ex ante	SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb	rozwój regionalny i terytorialny	kwiecień 03	2003	MRiRW	Akademia Rolnicza w Szczecinie	b.d.	
<i>Raport ewaluacyjny w zakresie projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 w województwie pomorskim wraz z rekomendacjami dla RPO WP</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój regionalny i terytorialny	grudzień 07	2007	UM Województwa Pomorskiego	Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji w Krakowie	średnie	

<i>Ewaluacja bieżąca Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w Województwie Mazowieckim</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój regionalny i terytorialny	sierpień 06	2006	UM Województwa Mazowieckiego	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego w Warszawie	b.d.	
<i>Analiza wpływu warunków społeczno-gospodarczych na realizację w 2007 r. Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006</i>	On going	SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich	rozwój regionalny i terytorialny	kwiecień 08	2008	MRiRW	Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy Badań Strukturalnych	średnie	
<i>Ocena efektów osiągniętych podczas wdrażania ZPORR w kontekście realizacji Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko- Pomorskiego na lata 2007–2020</i>	Ex post	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój regionalny i terytorialny	czerwiec 08	2008	UM Województwa Kujawsko- -Pomorskiego	Grupa Gumułka – Kancelaria Prawa Finansowego Sp. z o.o.	średnie	
<i>Badanie ewaluacyjne polskiej części projektu parasolowego Fundusz Małych Projektów Programu IW INTERREG IIIA Polska (woj. Zachodniopomorskie) Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia 2004–2006</i>	Ex post	Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	rozwój regionalny i terytorialny	grudzień 08	2008	IZ EWT	Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość	małe	
<i>Ocena udziału polskich partnerów w projektach realizowanych w ramach programu INTERREG IIIB CADSES</i>	Ex post	Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	rozwój regionalny i terytorialny	wrzesień 08	2008	IZ EWT	EGO S.C. i Grupa Doradcza Wspierania Rozwoju Regionalnego Trojden	małe	
<i>Wpływ uzyskanej dotacji ze środków EFRR w ramach Priorytetu I i III ZPORR na lata 2004–2006 na wzrost wydatków inwestycyjnych w gminach w województwie wielkopolskim</i>	Ex post	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój regionalny i terytorialny	maj 08	2008	UM Województwa Wielkopolskiego	Public Profits Sp. z o.o.	średnie	
<i>Wpływ polityki spójności na stan zróżnicowań i rozwój polskich regionów</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	lipiec 08	2008	KJO	CASE Doradcy sp. z o.o.	duże	
<i>Wpływ ekonomiczny realizowanych w województwie projektów w ramach Działania 1.4 ZPORR na rozwój regionalny (w tym na poprawę warunków ekonomicznych i atrakcyjności inwestycyjnej) oraz tworzenie stałych miejsc pracy</i>	Ex post	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój regionalny i terytorialny	grudzień 08	2008	UM Województwa Warmińsko- -Mazurskiego	Konsorcjum: InfoAudit Sp. z o.o., Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	średnie	
<i>Analiza przyczyn braku aktywności lub niskiej aktywności niektórych samorządów gminnych w sięganiu po wsparcie z Funduszy Unijnych</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	luty 09	2009	KJO	Grupa Gumułka Sp. z o.o.	duże	

<i>Uwarunkowania absorpcji funduszy strukturalnych UE na poziomie powiatów. Analiza i rekomendacje</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	luty 09	2009	KJO	SGGW. Wydział Nauk Ekonomicznych Katedra Polityki Agrarnej i Marketingu Zakład Studiów Europejskich i Regionalnych	średnie	
<i>Ocena efektów udziału polskich partnerów w projektach realizowanych w ramach programu współpracy transnarodowej INTERREG IIIB BSR (Region Morza Bałtyckiego)</i>	Ex post	Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	rozwój regionalny i terytorialny	grudzień 09	2009	IZ EWT	Grupa Doradcza Wspierania Rozwoju Regionalnego Trojden	średnie	
<i>Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA/Tacis CBC Polska–Białoruś–Ukraina 2004–2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem</i>	Ex post	Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	rozwój regionalny i terytorialny	grudzień 09	2009	IZ EWT	EGO S.C.	duże	
<i>Ocena wpływu realizacji polityki spójności perspektywy 2004–2006 na zwiększenie możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego regionów Polski Wschodniej</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	marzec 10	2010	KJO	Konsorcjum IBC GROUP Central Europe Holding Ltd. & Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr	duże	
<i>Badanie ewaluacyjne ex post efektów transgranicznej współpracy polskich regionów w okresie 2004–2006</i>	Ex post	Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III	rozwój regionalny i terytorialny	wrzesień 10	2010	KJO	PSDB Sp. z o.o. i CRSG Sp. z o.o.	b.d.	
<i>Ocena wpływu polityki spójności na rozwój miast polskich (w ramach ewaluacji ex post NPR 2004–2006)</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	paź–10	2010	KJO	Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG) – Uniwersytet Warszawski	duże	
<i>Institucje otoczenia biznesu wspierane w ramach SPO WKP, lata 2004–2006: określenie wpływu programu na ofertę usługową oraz poziom jakości świadczenia usług</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	czerwiec 07	2007	IZ WKP	WYG International, PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Poziom absorpcji przez małe i średnie przedsiębiorstwa środków w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	kwiecień 07	2007	IZ WKP	WYG International, PSDB Sp. z o.o.	małe	
<i>Wpływ realizacji poddziałania 2.2.1 SPO WKP na poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	listopad 06	2006	IZ WKP	ECORYS Polska Sp. z o.o.	małe	

<i>Udział i rola instytucji finansowych w realizacji działania 2.3 SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	sierpień 06	2006	IZ WKP	Opinia Agencja Badań Rynku	małe	
<i>Rodzaje projektów realizowanych w ramach działania 1.3 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm Sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006 i ich znaczenie dla rozwijania i prowadzenia działalności go</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	wrzesień 05	2005	KJO	Skrzęta Iwona	małe	
<i>Ocena ex ante Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”</i>	Ex ante	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	listopad 02	2002	MGiP	T. Żółtowski	b.d.	
<i>Działanie 2.6 ZPORR w województwie łódzkim w kontekście RSI LORIS</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 07	2007	UM Województwa Łódzkiego	CASE Doradcy Sp. z o.o.	małe	
<i>Analiza i ocena spodziewanych efektów realizacji projektów w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 (ZPORR) w województwie pomorskim (działania 2.5, 2</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 07	2007	UM Województwa Pomorskiego	PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Analiza wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 3.4 ZPORR na wzrost konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 07	2007	IZ ZPORR	Re–Source Pracownia badań i doradztwa	średnie	
<i>Analiza dotychczasowego wdrażania działania 2.6 ZPORR w Małopolsce</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 05	2005	UM Województwa Małopolskiego	HTC Hitech Consultants	małe	
<i>Raport z oceny uzupełniającej pt. „Wpływ realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006 na wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw”</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	lipiec 08	2008	IZ WKP	konsorcjum InfoAudit Sp. z o.o., Europejskie Centrum Consultingu Sp. z o. o i Grzegorz Tryc	b.d.	
<i>Wpływ realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006 na poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	lipiec 08	2008	IZ WKP	PAG Uniconsult	b.d.	
<i>Ocena wpływu funduszy strukturalnych na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	innowacyjność gospodarki	sierpień 08	2008	KJO	WYG International, PSDB Sp. z o.o.	duże	
<i>Ocena rezultatów wsparcia parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych w ramach działania 1.3 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	październik 08	2008	IZ WKP	PAG Uniconsult	średnie	

<i>Ocena rezultatów działania 2.1 SPO WKP po 18 miesiącach (9rund ewaluacji on going)</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	wrzesień 09	2009	PARP	ewaluacja wewnętrzna	duże	
<i>Ocena rezultatów działania 2.3 SPO WKP po 18 miesiącach (9 rund ewaluacji on-going)</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	wrzesień 09	2009	PARP	ewaluacja wewnętrzna	duże	
<i>Ewaluacja trafności interwencji i efektów realizacji działania 1.2 Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw</i>	Ex post	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	grudzień 09	2009	IZ PO IG	PAG Uniconsult	duże	
<i>Badanie ocen i opinii wnioskodawców działania 2.1 SPO WKP</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	czerwiec 06	2006	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Ocena efektów poddziałania 1.2.1 SPO WKP</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	grudzień 08	2008	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Ocena efektów poddziałania 1.2.2 SPO WKP</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	grudzień 08	2008	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Badanie efektów netto projektów wspierających wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw</i>	Ex post	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	grudzień 09	2009	PARP	PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Efekty w zakresie innowacyjności – badanie oddziaływania projektów zrealizowanych w ramach poddziałania 2.2.1 SPO WKP</i>	Ex post	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	grudzień 09	2009	PARP	IBC GROUP Central Europe Holding S.A.	duże	
<i>Analiza wpływu projektów zrealizowanych w ramach Działania 2.6 ZPORR na wzrost potencjału regionów w sferze innowacji</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 08	2008	IZ ZPORR	PAG Uniconsult	średnie	
<i>Ocena wpływu polityki spójności na wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw i gospodarki</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	innowacyjność gospodarki	wrzesień 10	2010	KJO	IBS	duże	
<i>Ocena rezultatów działania 2.1 SPO WKP po 18 miesiącach (12 rund ewaluacji on going)</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	lipiec 10	2010	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Ocena rezultatów działania 2.3 SPO WKP po 18 miesiącach (12 rund ewaluacji on going)</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	lipiec 10	2010	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	

<i>Analiza efektów realizacji projektów w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, lata 2004–2006 w województwie pomorskim</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 07	2007	UM Województwa Pomorskiego	PSDB Sp. z o.o.		
<i>Identyfikacja i ocena barier w wykorzystaniu środków strukturalnych</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	październik 07	2007	KJO	PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena aktywności Kościoła katolickiego w Polsce w ubieganiu się o środki z funduszy Unii Europejskiej</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	maj 06	2006	KJO	Maciej Rusek	małe	
<i>Barier ograniczające aktywność organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	październik 05	2005	KJO, IZ RZL	Chrościcka Anna, Tomasz Płachecki, Agnieszka Sternik	małe	
<i>Suplement: Opinie uczestników IV OFIP na temat dostępności środków Europejskiego Funduszu Społecznego dla organizacji pozarządowych</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	wrzesień 05	2005	IZ RZL	Chrościcka Anna, Tomasz Płachecki	małe	
<i>Ewaluacja procesu naboru, oceny i selekcji wniosków do Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL w Polsce</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	good governance	kwiecień 04	2004	IZ RZL	Kompania Dobrych Usług	małe	
<i>Ocena skuteczności wdrażania pomocy technicznej w programach operacyjnych</i>	On going	PO Pomoc Techniczna	good governance	wrzesień 07	2007	IZ PO PT	Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena systemu zarządzania i wdrażania oraz przygotowania instytucjonalnego do wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich</i>	On going	SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich	good governance	grudzień 05	2005	MRIRW	Ernst&Young	średnie	
<i>Badanie podsystemu informatycznego Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zwiększenia jego przydatności do ewaluacji Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	good governance	marzec 06	2006	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	małe	
<i>Ocena systemu zarządzania i wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	good governance	grudzień 05	2005	IZ RZL	Grupa Doradcza Sienna Sp. z o.o.	duże	
<i>Analiza działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących EFS i SPO RZL prowadzonych przez Instytucje Wdrażające SPO RZL oraz KOSZEFS</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	good governance	grudzień 04	2004	IZ RZL	Chrościcka Anna	małe	
<i>Analiza oferty szkoleń zawodowych przygotowanej przez Powiatowe Urzędy Pracy w ramach SPO RZL i realizowanych w formie zamówień publicznych</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	good governance	grudzień 04	2004	IZ RZL	Chrościcka Anna	małe	

<i>Ocena systemu wdrażania rekomendacji przez instytucje zaangażowane w realizację Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich i Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	good governance	październik 07	2007	IZ RZL	Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena systemu zarządzania finansowego i kontroli Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006 – ocena uzupełniająca</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	listopad 07	2007	IZ WKP	Grupa Gumułka – Kancelaria Prawa Finansowego Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena efektów realizacji uproszczeń w systemie wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	czerwiec 07	2007	IZ WKP	SMG/KRC, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego	małe	
<i>Analiza systemu wyboru projektów w Sektorowym Programie Operacyjnym Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	marzec 07	2007	IZ WKP	SMG/KRC, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego	małe	
<i>Problemy i bariery w postępie realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006 w ocenie Ostatecznych Odbiorców Programu</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	grudzień 05	2005	IZ WKP	ECORYS Polska Sp. z o.o.	małe	
<i>Ocena postępu realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006 oraz identyfikacja problemów w absorpcji środków Programu</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	grudzień 05	2005	IZ WKP	CASE Doradcy Sp. z o.o.	małe	
<i>Funkcjonowanie systemu wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004–2006 – identyfikacja barier i problemów organizacyjnych</i>	On going	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	good governance	grudzień 05	2005	IZ WKP	Grupa Doradcza Sienna Sp. z o.o.	małe	
<i>Analiza projektów szkoleniowych w ramach działań 2.1, 2.3, 2.4 ZPORR zakończonych rzeczowo do dnia 30 kwietnia 2007 r. w województwie wielkopolskim, podkarpackim i łódzkim pod kątem wynagrodzenia personelu w projekcie.</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	listopad 07	2007	IZ ZPORR	IBS	małe	
<i>Zakres znajomości zagadnień związanych z funduszami unijnymi przez społeczeństwo Warmii i Mazur</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	wrzesień 07	2007	UM Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EKSA Sp. z o.o.	średnie	
<i>Proces selekcji projektów w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004–2006 (Priorytet 1 i 3 z wyłączeniem Działań 1.6 i 3.4) – analiza statystyczna</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	marzec 07	2007	UM Województwa Małopolskiego	Paweł Ulman i zespół redakcyjny pod kierunkiem Pawła Knapczyka	małe	
<i>Badanie przyczyn różnic w poziomie płatności realizowanych w ramach ZPORR na poziomie województw – badanie przeprowadzone w województwach dolnośląskim, lubuskim i mazowieckim w okresie sierpień–listopad 2006r.</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	listopad 06	2006	IZ ZPORR	WYG International	małe	

<i>Analiza wybranych elementów systemu implementacji ZPORR pod kątem określenia potencjału regionów do wdrażania zdecentralizowanego systemu zarządzania RPO</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	grudzień 05	2005	KJO	IMC Polska Sp.z o.o. (Irena Wolińska, Tomasz Klimczak, Adriana Niedożewska, Elżbieta Lenkiewicz, Paweł Czyż)	małe	
<i>Identyfikacja barier w realizacji działań współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	grudzień 05	2005	KJO	LRDP Kantor Polska Sp z o.o.	małe	
<i>Uzupełnienie programu ZPORR. Analiza poszczególnych działań ZPORR</i>	Ex ante	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	czerwiec 05	2005	IZ ZPORR	Marie-Claude Teyssier	b.d.	
<i>Ocena działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących programu ZPORR w województwie śląskim w latach 2004–2006</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	Agencja badań rynku Opinia	b.d.	
<i>Ewaluacja bieżąca Programu Operacyjnego „Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006” raport końcowy</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	good governance	lipiec 08	2008	IZ RZL	Konsorcjum CASE i Kompania Dobrych Usług	duże	
<i>Identyfikacja barier w wykorzystywaniu funduszy strukturalnych przez małe i średnie przedsiębiorstwa na projekty innowacyjne w regionie kujawsko-pomorskim i mazowieckim</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	grudzień 08	2008	KJO	Regionalne Centrum Integracji Europejskiej	średnie	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2008
<i>Analiza zmian wprowadzonych do projektów własnych w ramach II Priorytetu ZPORR</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	PSDB Sp. z o.o.	małe	
<i>Badanie realizacji polityki horyzontalnej w zakresie równości płci w ramach Priorytetu II ZPORR (analiza porównawcza zapisów dotyczących parytetu płci, zawartych we wnioskach aplikacyjnych oraz sprawozdaniach z realizacji projektów)</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	lipiec 08	2008	IZ ZPORR	International Business Consulting Group	średnie	
<i>Analiza porównawcza regulacji w zakresie ustalania poziomu współfinansowania w ramach projektów współfinansowanych z EFRR w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	sierpień 08	2008	IZ ZPORR	PSDB Sp. z o.o.	średnie	

<i>Stopień poinformowania społeczeństwa o możliwościach wykorzystania funduszy strukturalnych</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	grudzień 05	2005	MRR	PENTOR Research International	średnie	
<i>Postrzeżenie funduszy strukturalnych w Polsce</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	kwiecień 06	2006	MRR	PBS DGA	duże	
<i>Komplementarność i synergia interwencji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w perspektywie finansowej 2004–2006</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	czerwiec 10	2010	KJO	PSDB Sp. z o.o.	duże	
<i>Niestratyżyczne zarządzanie rozwojem? Mechanizmy zarządzania środkami ZPORR na poziomie regionalnym a skuteczność realizacji celów rozwojowych</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	good governance	maj 10	2010	KJO	P.Swianiewicz, J.Krukowska i inni	średnie	
<i>Ocena ex post Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna</i>	Ex post	PO Pomoc Techniczna	good governance		2009	IZ PO PT	PSDB Sp. z o.o.		
<i>Ocena przewidywanego wpływu wybieranych projektów z zakresu modernizacji i rozbudowy infrastruktury społecznej na rozwój społeczno-gospodarczy kraju, w tym na osiągnięcie celów zapisanych w dokumentach programowych</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	lipiec 05	2005	KJO	ECORYS Polska Sp. z o.o.	małe	
<i>Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 ZPORR oraz działań 2.3 i 2.6 SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. An</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	kwiecień 06	2006	KJO	Agrotec Sp. z o.o.	małe	
<i>Analiza i ocena procesu przygotowania i wdrażania projektów transportowych zrealizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 (ZPORR) w województwie pomorskim</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	grudzień 07	2007	UM Województwa Pomorskiego	Fundacja Rozwoju Inżynierii Ładowej z siedzibą w Gdańsku	średnie	
<i>Ewaluacja on going w zakresie wybranych elementów realizacji ZPORR w województwie podkarpackim (dotyczy infrastruktury transportu drogowego, środowiskowej oraz rozwoju turystyki i kultury)</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	grudzień 07	2007	UM Województwa Podkarpackiego	Agrotec Sp. z o.o.	średnie	
<i>Analiza efektów realizacji projektów w zakresie infrastruktury ochrony środowiska realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 w województwie pomorskim (działania 1.2, 3.1, 3.2) wraz z rekomendacjami dla RPO woj. P</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	czerwiec 08	2008	UM Województwa Pomorskiego	PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Wpływ interwencji z funduszy unijnych w obszarze gospodarki wodno-ściekowej na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz rozwój społeczno-gospodarczy</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	listopad 08	2008	KJO	Agrotec Sp. z o.o. i PROEKO CDM Sp. z o.o.	duże	
<i>Przewidywany wpływ projektów SPOT dotyczących rozwoju transportu intermodalnego na zwiększenie wielkości przewozów ładunków transportem intermodalnym</i>	On going	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	grudzień 08	2008	IZ Transport	IBS i IVV GmbH Sp. z o.o. oddział w Polsce i IP International Consulting Group LCC	b.d.	

<i>Przewidywany wpływ wybranych projektów SPOT dotyczących modernizacji linii kolejowych szynowych w obrębie aglomeracji warszawskiej oraz pomiędzy aglomeracją warszawską i Łódzką oraz zakupu pojazdów na zwiększenie udziału przewozów kolejowych w przewozach</i>	On going	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	październik 08	2008	IZ Transport	Konsorcjum firm CASE–Doradcy Sp. z o.o. oraz EGO S.C	b.d.	
<i>Wpływ projektów dotyczących zakupu lub modernizacji pojazdów szynowych na osiągnięcie głównego celu poddziałania 1.1.2, tzn. poprawę warunków przejazdów pasażerów transportem kolejowym między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach</i>	On going	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	październik 08	2008	IZ Transport	Konsorcjum firm CASE–Doradcy Sp. z o.o. oraz EGO S.C	b.d.	
<i>Przewidywany wpływ projektów SPOT na dostępność oraz wzrost przeladunków w portach morskich w Gdańsku, Gdyni i Szczecinie</i>	On going	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	październik 08	2008	IZ Transport	KANTOR Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o.	b.d.	
<i>Przewidywany wpływ wybranych projektów realizowanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Transport na stan środowiska naturalnego oraz stan zdrowia ludzi narażonych na negatywne oddziaływanie infrastruktury transportowej</i>	On going	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	październik 08	2008	IZ Transport	Agrotec Sp. z o.o. i EVEKO	b.d.	
<i>Komplementarność Projektów w Zakresie Infrastruktury Transportu drogowego realizowanych w ramach ZPORR oraz komplementarność projektów z zakresu infrastruktury Transportu Drogowego realizowanych w ramach ZPORR z innymi inicjatywami w tym zakresie</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	maj 08	2008	IZ ZPORR	KANTOR Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o.	duże	
<i>Ocena procesu zarządzania projektami infrastruktury transportowej w kontekście realizacji NPR 2004–2006</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	wrzesień 08	2008	KJO	KANTOR Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o.	duże	
<i>Adaptacja metodologii pomiaru efektu netto interwencji publicznych do potrzeb sektora infrastruktury transportowej</i>	inne	SPO Transport	rozwój i modernizacja infrastruktury	grudzień 08	2008	KJO	Akademia L. Koźmińskiego	b.d.	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2008
<i>Analiza problemów związanych z realizacją projektów infrastrukturalnych realizowanych w ramach ZPORR i Funduszu Spójności wynikających ze zmieniającej się sytuacji na rynku budowlanym</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	ECORYS Polska Sp. z o.o. i P&P Consulting	duże	
<i>Analiza wpływu projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	ECDF	średnie	

<i>Analiza wartości wskaźników monitoringowych Działań 1.2, 3.1 oraz 3.2 ZPORR z zakresu ochrony środowiska</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	ECORYS Polska Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena programów i projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach Działania 3.3 „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne” ZPORR. Wnioski na przyszłość</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa	małe	
<i>Ocena wpływu inwestycji infrastruktury transportowej realizowanych w ramach polityki spójności na wzrost konkurencyjności regionów</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	październik 10	2010	KJO	Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN	duże	
<i>Ustalenie sytuacji wyjściowej dla działania IV.1 PO RPW – Infrastruktura drogowa (pierwszy etap ewaluacji IV osi priorytetowej PO RPW)</i>	On going	PO Rozwój Polski Wschodniej	rozwój i modernizacja infrastruktury	grudzień 10	2010	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Ewaluacja projektów transportowych realizowanych w ramach zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego 2004–2006 w województwie pomorskim</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój i modernizacja infrastruktury	listopad 07	2007	UM Województwa Pomorskiego	Fundacja Rozwoju Inżynierii Lądowej z siedzibą w Gdańsku		
<i>Ocena efektów inwestycji środowiskowych finansowanych w ramach NPR 2004–2006</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	środowisko (SEA)	sierpień 10	2010	KJO	Fundeko	b.d.	
<i>Wpływ interwencji z funduszy strukturalnych UE na zatrudnienie</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	wrzesień 07	2007	KJO	PAG Uniconsult I PENTOR Research International	duże	
<i>Typy projektów realizowanych przez uczelnie wyższe w ramach programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE oraz ich znaczenie dla wzmocnienia roli szkół wyższych i przygotowania ich do odgrywania kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 05	2005	KJO	CASE Doradcy Sp. z o.o.	małe	
<i>Ewaluacja bieżąca Programu Operacyjnego „Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006” – II raport cząstkowy</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	rozwój zasobów ludzkich	lipiec 07	2007	IZ RZL	Konsorcjum CASE i Kompania Dobrych Usług	duże	
<i>Ewaluacja bieżąca Programu Operacyjnego „Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006” – I raport cząstkowy</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 06	2006	IZ RZL	Konsorcjum CASE i Kompania Dobrych Usług	duże	
<i>Ewaluacja bieżąca Programu Operacyjnego „Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006” – I raport roczny</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	rozwój zasobów ludzkich	lipiec 06	2006	IZ RZL	Konsorcjum CASE i Kompania Dobrych Usług	duże	
<i>Ewaluacja Działania 1 Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	rozwój zasobów ludzkich	październik 05	2005	IZ RZL	Kompania Dobrych Usług	małe	
<i>Badanie ewaluacyjne realizacji perspektywy równości płci przez Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	listopad 07	2007	IZ RZL	PENTOR Research International	duże	

<i>Raport roczny z „Badania beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006” przedstawiający dane dotyczące osób pracujących, które ukończyły udział we wsparciu w okresie od kwietnia do grudnia 2006 r.</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	listopad 07	2007	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	duże	
<i>Raport roczny z "Badania beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006" przedstawiający dane dotyczące osób niepracujących, które ukończyły udział we wsparciu w okresie od kwietnia do grudnia 2006 r.</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	listopad 07	2007	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	duże	
<i>Raporty dla województw z badania beneficjentów ostatecznych Działania 1.2 oraz Działania 1.3 SPO RZL, którzy ukończyli udział we wsparciu w okresie od kwietnia do grudnia 2006 r.</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	lipiec 07	2007	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	duże	
<i>Doskonalenie umiejętności i kwalifikacji kadr – badanie projektów szkoleniowych w ramach Działania 2.3 schemat a) SPO RZL 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	czerwiec 07	2007	IZ RZL	PAG Uniconsult I PENTOR Research International	duże	
<i>Ewaluacja tematyczna „Bariery realizacji celów w projektach schematu b. Działania 2.3 SPO RZL”</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 06	2006	PARP	SMG/KRC Media Poland/ Doradca Consultants	b.d.	
<i>Badanie ścieżek prowadzących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do zatrudnienia w ramach Działania 1.5 SPO RZL 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	sierpień 06	2006	IZ RZL	PAG Uniconsult	małe	
<i>Analiza kierunków wspierania rozwoju kapitału ludzkiego przedsiębiorstw, z wykorzystaniem środków EFS. Dotychczasowe doświadczenia z realizacji Działania 2.3 SPO RZL 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	kwiecień 06	2006	KJO, IZ RZL	Andrzej Krzewski	małe	
<i>Ewaluacja Działań 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	styczeń 06	2006	IZ RZL	Instytut Socjologii UJ	małe	
<i>Badanie beneficjentów ostatecznych pomocy udzielanej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006 – pilotaż</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	październik 05	2005	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	małe	
<i>Charakterystyka projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Priorytetu I i II Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	sierpień 05	2005	KJO, IZ RZL	Karolina Jakubowska, Ministerstwo Gospodarki i Pracy	małe	
<i>Badanie ankietowe dotyczące realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 SPO RZL</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 04	2004	IZ RZL	CASE Doradcy Sp. z o.o.	małe	
<i>Badania ewaluacyjne dotyczące wdrażania działań 2.1,2.3,2.4 ZPORR na Dolnym Śląsku</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 07	2007	WUP w Wałbrzychu	Konsorcjum: PSDB, WYG International, Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A	b.d.	
<i>Badania ewaluacyjne dotyczące wdrażania działania 2.5 ZPORR na Dolnym Śląsku</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 07	2007	WUP w Wałbrzychu	Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia	b.d.	

<i>Wpływ projektów szkoleniowych w ramach Działań 2.1,2.3 oraz 2.4 w ramach ZPORR na zaspokojenie potrzeb lokalnych i regionalnych rynków pracy</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	sierpień 07	2007	IZ ZPORR	Agrotec sp. z o.o. i Polskie Towarzystwo Socjologiczne	małe	
<i>Ocena bieżąca projektów w ramach Działań 2.1, 2.3 i 2.4 ZPORR</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	maj 07	2007	WUP w Krakowie	VRG Strategia	małe	
<i>Badanie ankietowe beneficjentów ostatecznych działania 2.2 ZPORR. Ocena wpływu wsparcia otrzymanego przez uczniów i studentów na rozpoczęcie przez nich edukacji w szkole wyższej lub uzyskanie wyższego wykształcenia</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 06	2006	IZ ZPORR	Opinia Agencja Badań Rynku	średnie	
<i>Ustalenie szczegółowych priorytetów dotyczących zapotrzebowania małopolskiego rynku pracy na zewnętrzne źródła finansowania w kontekście oczekiwań przyszłego przedsiębiorcy (na podstawie analizy wdrażania działania 2.5 ZPORR w Małopolsce)</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 05	2005	UM Województwa Małopolskiego	Pro Regio Consulting	małe	
<i>Badanie beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006. Osoby objęte wsparciem jako pracujące</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	maj 08	2008	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	duże	
<i>Badanie beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006. Osoby objęte wsparciem jako niepracujące</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	maj 08	2008	IZ RZL	Opinia Agencja Badań Rynku	duże	
<i>Ocena stopnia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	maj 08	2008	IZ RZL	Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	maj 08	2008	IZ RZL	Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o.	średnie	
<i>Wpływ projektów realizowanych w ramach działania 1.3.1. ZPORR na zwiększenie potencjału edukacyjno-badawczego szkół wyższych w województwie podlaskim</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	luty 08	2008	UM Województwa Podlaskiego	PSDB Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz wsparcia systemu instytucjonalnego rynku pracy oraz pomocy społecznej w ramach EFS – raport końcowy</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	czerwiec 08	2008	IZ RZL	IBS	duże	
<i>Ewaluacja projektów – kampanii informacyjno- promocyjnych przełamujących negatywne stereotypy osób niepełnosprawnych</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	wrzesień 08	2008	PFRON	Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej	b.d.	
<i>Ewaluacja projektów podnoszących jakość obsługi osób niepełnosprawnych poszukujących pracy wśród beneficjentów i uczestników projektów Działania 1.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 07	2007	PFRON	Konsorcjum Pentor Research International I Doradca Consultants Ltd.	b.d.	
<i>Ewaluacja projektów budujących potencjał organizacji wspierających osoby niepełnosprawne poszukujące pracy</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	wrzesień 08	2008	PFRON	Agrotec Sp. z o.o.	b.d.	

<i>Ewaluacja bieżąca Programu Operacyjnego „Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004–2006” – II raport roczny</i>	On going	Inicjatywa Wspólnoty EQUAL	rozwój zasobów ludzkich	luty 08	2008	IZ RZL	CASE Doradcy Sp. z o.o.	duże	
<i>Wpływ funduszu Unii Europejskiej na saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	luty 09	2009	KJO	GfK Polonia Sp. z o.o. i PSDB Sp. z o.o.	duże	
<i>Badanie kwartlane (ewaluacja on going) Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL – schemat a. (10 edycji badania)</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 08	2008	PARP	ewaluacja wewnętrzna	duże	
<i>Badanie kwartlane (ewaluacja on going) Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 SPO RZL – schemat b. (10 edycji badania)</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 08	2008	PARP	ewaluacja wewnętrzna	duże	
<i>Badanie kadr medycznych uczestniczących w szkoleniach z zakresu skryningu raka piersi i szyjki macicy (4 edycje)</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 08	2008	PARP	ewaluacja wewnętrzna	małe	
<i>Ewaluacja sieci ROEFS</i>	On going	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	rozwój zasobów ludzkich	marzec 08	2008	PARP	Kantor w konsorcjum z ARC	duże	
<i>Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	marzec 08	2008	IZ RZL/IZ ZPORR	Agrotec Sp. z o.o. i Polskie Towarzystwo Socjologiczne	duże	
<i>Analiza wpływu projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego realizowanych w ramach I i III Priorytetu ZPORR na tworzenie miejsc pracy</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	czerwiec 08	2008	IZ ZPORR	WYG International, PSDB Sp. z o.o.	duże	
<i>Badanie beneficjentów ostatecznych w ramach Priorytetu 2 ZPORR</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	czerwiec 08	2008	KJO, IZ ZPORR	ARC Rynek i Opinia	duże	
<i>Identyfikacja skutecznych i efektywnych instrumentów wsparcia skierowanych do osób rozpoczynających działalność gospodarczą</i>	On going	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	czerwiec 09	2009	KJO	Fundacja Instytut Przedsiębiorczości i Rozwoju Regionalnego	duże	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2009

<i>Wpływ polityki spójności na poziom i jakość zatrudnienia w Polsce</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	lipiec 10	2010	KJO	PAG Uniconsult	b.d.	
<i>Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004–2006 po 6 miesiącach od zakończenia ich udziału w projektach oraz ocena otrzymanego wsparcia</i>	Ex post	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	rozwój zasobów ludzkich	sierpień 10	2010	IZ ZPORR	Centrum Usług "Profesja" Sp. z o.o.	b.d.	
<i>Ocena wpływu realizacji interwencji współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego na podniesienie jakości zasobów ludzkich</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	listopad 10	2010	KJO	IBS	duże	
<i>Ocena wpływu programów operacyjnych NPR 2004–2006 na realizację Strategii Lizbońskiej</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	grudzień 07	2007	KJO	ECORYS Polska Sp. z o.o.	duże	
<i>Przestrzenne zróżnicowanie dochodów i wydatków publicznych w Polsce w latach 2004–2005</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	grudzień 07	2007	KJO	IBNGR	duże	
<i>Raporty z ewaluacji ex ante programów operacyjnych i NPR – wersja polska</i>	Ex ante	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	listopad 02	2002	Umowa bliźniacza MG z Francją (DATAR)	François BAFOIL	b.d.	
<i>Wpływ wydatków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na stan finansów publicznych w latach 2004–2006</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	kwiecień 08	2008	KJO	IBNGR	duże	
<i>Wpływ wydatków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na stan finansów publicznych w latach 2004–2007</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	grudzień 09	2008	KJO	IBNGR	duże	
<i>Ocena systemu realizacji polityki spójności w Polsce w ramach perspektywy 2004–2006</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	listopad 10	2010	KJO	EGO S.C.	duże	
<i>Analiza aktywności samorządów gminnych i powiatowych województwa podkarpackiego w wykorzystywaniu funduszy strukturalnych</i>	On going	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego	rozwój regionalny i terytorialny	październik 08	2008	UM Województwa Podkarpackiego	Agrotec Sp. z o.o.	średnie	

<i>Ocena instrumentów podnoszenia konkurencyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	czerwiec 09	2009	KJO	Bartosz Józwik, Lublin	małe	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2009
<i>Wpływ działań i środków publicznych wydatkowanych w ramach realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) w okresie 2005–2009 na gospodarkę województwa pomorskiego przy użyciu zaktualizowanego regionalnego modelu HERMIN</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój regionalny i terytorialny	wrzesień 10	2010	UM Województwa Pomorskiego	WARR		
<i>Fundusze Strukturalne, a programy ramowe UE w działalności B+R polskich podmiotów. Kierunki wykorzystania środków i dobre praktyki</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	innowacyjność gospodarki	grudzień 08	2008	MRR	ARC Rynek i Opinia	b.d.	
<i>Efekty wsparcia sfery badawczo-rozwojowej w SPO-WKP w kontekście rozpoczęcia realizacji PO IG</i>	Ex post	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	innowacyjność gospodarki	listopad 09	2009	IZ PO IG	Re-Source Pracownia badań i doradztwa i Fundacją Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	duże	
<i>Klasy zaawansowanych technologii, jako instrument wsparcia rozwoju i konkurencyjności regionów – analiza i wnioski dla polityki regionalnej oraz polityki spójności</i>	n.d.	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	innowacyjność gospodarki	czerwiec 09	2009	KJO	IBS	duże	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2009

<i>Analysing the status, framework and quality of consultation and coordination mechanisms toward the implementation of EU and national policies in the Polish regions</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	sierpień 08	2008	KJO	Michel Paquet	średnie	
<i>Badanie dotyczące stworzenia systemu wskaźników dla oceny realizacji zasady good governance w Polsce</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	sierpień 08	2008	KJO	ECORYS Polska Sp. z o.o.	duże	
<i>Badania zdolności absorpcyjnych potencjalnych beneficjentów/projektodawców w ramach Priorytetu VII Promocja Integracji Społecznej 2007–2013 w województwie lubuskim</i>	On going	PO Kapitał Ludzki	good governance	styczeń 09	2008	IP PO KL Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia	średnie	
<i>Ocena efektów realizacji uproszczeń w systemie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w zestawieniu z poprzednim okresem programowania Europejskiego Funduszu Społecznego</i>	On going	PO Kapitał Ludzki	good governance	grudzień 08	2008	IP PO KL Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie	Public Profits Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ewaluacja kampanii informacyjno-promocyjnej Europejskiego Funduszu Społecznego na Dolnym Śląsku</i>	On going	PO Kapitał Ludzki	good governance	styczeń 09	2009	IP PO KL Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego	Public Profits Sp. z o.o.	średnie	
<i>Ocena potencjału oraz stanu dotychczasowych prac w ramach jednostek ewaluacyjnych funkcjonujących w IZ oraz IP I i II stopnia w ramach NPR 2004–2006 i NSRO 2007–2013</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	good governance	wrzesień 09	2008	KJO	EGO S.C. i CASE – Doradcy Sp. z o.o.	średnie	Badanie opracowane w ramach konkursu grantów dla środowisk naukowych i organizacji pozarządowych 2008
<i>Komplementarność i synergia interwencji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 oraz z projektami wybranych programów operacyjnych obecnej i poprzedniej perspektywy finansowej UE</i>	On going	Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego	good governance	listopad 12	2012	UM Województwa Wielkopolskiego	Public Profits Sp. z o.o.		
<i>Ocena beneficjentów ostatecznych działania 2.6 ZPORR z rekomendacją do wdrażania działania 8.2 PO KL w województwie opolskim</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	rozwój zasobów ludzkich	grudzień 08	2008	IP PO KL Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego	Opinia Agencja Badań Rynku	średnie	

<i>Ocena zasady partnerstwa w ramach SPO RZL i PO KL</i>	On going	PO Kapitał Ludzki	rozwój zasobów ludzkich	marzec 09	2009	IZ PO KL	Kompania Dobrych Usług	średnie	
<i>Ocena makroekonomicznego wpływu realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004–2006 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013 przy użyciu modelu HERMIN dla polskiej gospodarki</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	sierpień 07	2007	KJO	WARR	małe	
<i>Badanie wpływu Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007–2013 na wybrane wskaźniki dokumentów strategicznych (za pomocą modelu MaMoR2)</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	maj 08	2008	KJO	IBNGR	średnie	
<i>Wpływ realizacji inwestycji finansowanych z funduszy unijnych na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju i Narodowej Strategii Spójności oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie kra</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	maj 08	2008	KJO	WARR	średnie	
<i>Wpływ funduszy unijnych na gospodarkę Polski w latach 2004–2020 (za pomocą modelu EUImpactMod)</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	maj 08	2008	KJO	IBS	średnie	
<i>Badanie wpływu realizacji inwestycji finansowanych z funduszy unijnych na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007–2013 oraz innych wybranych wskaźników makro</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	maj 08	2008	KJO	IBS	średnie	
<i>Wpływ NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013 na spełnianie przez Polskę kryteriów z Maastricht</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	grudzień 08	2008	KJO	PreVision	małe	
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	lipiec 09	2009	MRR	Konsorcjum: PreVision & Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową	b.d.	
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007–2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	sierpień 09	2009	KJO	IBS	b.d.	
<i>Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	do uzupeł	2009	KJO	IBS	duże	
<i>Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce – Aktualizacja 2010</i>	Ex post	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	wrzesień 2010	2010	KJO	IBS	b.d.	

<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, I Raport roczny za okres 2004–2008</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	czerwiec 09	2009	MRR			
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, II Raport półroczny za okres 2004 r. –I półrocze 2009_1</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	listopad 09	2009	MRR			
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, III Raport roczny za okres 2004–2009</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	czerwiec 10	2010	MRR			
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, IV Raport półroczny za okres 2004–I półrocze 2010</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	listopad 10	2010	MRR			
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, V Raport roczny za lata 2004–2010</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	czerwiec 11	2011	MRR			
<i>Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych NPR 2004–2006 i NSS 2007–2013, VI Raport półroczny za okres 2004 półrocze 2011</i>	On going	Horyzontalne – dotyczy więcej niż jednego programu operacyjnego	wpływ NPR/NSRO	listopad 11	2011	MRR			

Źródło: Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR.

Załącznik 4 Polskie projekty współfinansowane z Funduszu TEN-T w perspektywie finansowej 2004–2006

Nr projektu	Tytuł projektu	Nr Decyzji KE	Koszt kwalifikowany projektu, zgodnie z Decyzją KE [EUR]	Wartość dofinansowania z Funduszu TEN-T, zgodnie z Decyzją KE [EUR]	Liczba podpisanych kontraktów	Wartość podpisanych kontraktów netto [EUR]	Całkowite wydatkowanie od początku realizacji projektu [EUR]*	Status projektu
2004-PL-92601-S	Przygotowanie projektu „Modernizacja linii kolejowej E30 (III korytarz) na odcinku Kraków – Medyka – granica państwa” PKP PLK S.A.	Decyzja C(2004)5836 zmieniona Decyzją C(2007)1637 zmieniona Decyzją C(2009)2175	2 900 000	1 450 000	3	2 837 200,00	2 776 836,80	Projekt zakończony 30.09.2009 r. (rozliczony)
2004-PL-92602-S	Przygotowanie projektu „Modernizacja linii kolejowej E59 na odcinku Poznań – Szczecin – Świnoujście” PKP PLK S.A.	Decyzja C(2004)5854 zmieniona Decyzją C(2007)1637, zmieniona Decyzją K(2009)6999	3 600 000	1 800 000	2	2 750 000	1 797 356,40	Projekt zakończony 30.09.2009 r. (rozliczony)
2004-PL-92610-S	Analiza wykonalności i dokumentacja geologiczna w odniesieniu do odcinka płatnej autostrady A1 Stryków – Częstochowa – Pyrzowice, w tym analiza ruchu drogowego GDDKiA	Decyzja C(2004)5834, zmieniona Decyzją C(2006)3034, zmieniona Decyzją C(2007) 6816	2 000 000	1 000 000	3	1 883 500,00	1 883 500,00	Projekt zakończony 31.12.2008 r. (rozliczony)
2005-PL-92601-S	Studium wykonalności modernizacji linii kolejowej CE 65 na odcinku (Gdynia) – Tczew – Bydgoszcz – Inowrocław – Zduńska Wola – Karsznice – Tarnowskie Góry – Pszczyna PKP PLK S.A.	Decyzja C(2005)6026 zmieniona Decyzją C(2009)3880	4 580 000	2 290 000	1	2 885 000,00	2 885 000,00	Projekt zakończony 30.06.2010 r. (rozliczony)
2005-PL-92602-S	Projekt budowlany i wykonawczy oraz materiały przetargowe dla autostrady A1 na odc. Pyrzowice – Maciejów, w tym materiał dotyczący przygotowania środowiskowego i dokumentacja geologiczna GDDKiA	Decyzja K(2005)6030, zmieniona Decyzją K(2008)1270	7 000 000	3 500 000	1	6 679 770,79	5 623 847,94	Projekt zakończony 31.12.2008 r. (rozliczony)

2005-PL-92603-S	Koncepcja programowa i materiały do wniosku o wydanie decyzji o ustalenie lokalizacji drogi ekspresowej S1 na odc. od węzła „Kosztowy II” w Mysłowicach do węzła „Suchy Potok” w Bielsku Białej GDDKiA	Decyzja K(2005)6027	3 400 000	1 700 000	1	1 488 025,33	145 176,94	Projekt zakończony 30.06.2007 r. (rozliczony)
2005-PL-92604-S	Projekt budowlany i wykonawczy oraz materiały przetargowe dla autostrady A1 na odc. Toruń – Stryków GDDKiA	Decyzja K(2005)6029, zmieniona Decyzją K(2009)4088	22 000 000	11 000 000	5	23 095 824,93	19 764 373,88	Projekt zakończony 31.12.2010 r. (rozliczony)
2005-PL-92605-S	Studium wykonalności systemu informacyjnego obsługi transportu kolejowego – SITKol TK Telekom Sp. z o.o.	Decyzja K(2006)1187, zmieniona Decyzją K(2009)1329	3 600 000	1 800 000	5	3 355 143,95	3 501 270,28 (w tym koszty pośrednie 146 126,33) *	Projekt zakończony 30.06.2009 r. (rozliczony)
2005-PL-92606-S	Studium wykonalności i studia techniczne systemu GSM-R na kolejowej sieci TEN-T w Polsce PKP PLK S.A. TK Telekom Sp. z o.o.	Decyzja K(2006)3312 zmodyfikowana Decyzją K(2008)12, zmieniona Decyzją K(2009)5549	4 695 900	2 347 000	5	800 077,50	855 381,48 (w tym koszty pośrednie 55 959,54) **	Projekt zakończony 30.06.2011 r. (rozliczony)
2006-PL-92603-S	Projekt budowlany, wykonawczy oraz materiały przetargowe dla autostrady A4 na odcinku Tarnów – Rzeszów oraz drogi ekspresowej S19 na odcinku Rzeszów – Lutoryż GDDKiA	Decyzja C(2006)7115 zmieniona Decyzją C(2009)7939	12 000 000	6 000 000	10	11 397 556,07	10 287 677,09	Projekt zakończony 31.12.2010 r. (rozliczony)
2006-PL-92604-S	Projekt budowlany i wykonawczy oraz materiały przetargowe dla Obwodnicy Południowej Miasta Gdańska (odc. Obwodnica Zachodnia Trójmiasta – Koszwały) wraz ze Studium Techniczno-Ekologiczno-Środowiskowym, Dokumentacją Programowo-Lokalizacyjną dla drogi S7 na odcinku Koszwały – Kazimierzowo GDDKiA	Decyzja C(2007)4678, zmieniona Decyzją C(2009)4641 zmieniona Decyzją K(2010)8414	3 500 000	1 500 000	5	3 095 463,43	2 774 411,04	Projekt zakończony 31.12.2010 r. (rozliczony)

2006-PL-92605-S	Kompleksowa dokumentacja studialna, programowo-lokalizacyjna, budowlana i przetargowa dla budowy drogi ekspresowej S69 Bielsko-Biała – Żywiec – Zwardoń, odcinek Przybędza – Miłowka (Obejście Węgierskiej Górki) GDDKiA	Decyzja C(2007)77, zmieniona Decyzją C(2009)9129	4 900 000	2 400 000	4	3 649 594,42	2 206 901,72	Projekt zakończony 31.12.2010 r. (rozliczony)
2006-PL-92606-S	Podstawowa dokumentacja techniczna, dokumentacja do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji autostrady A4 na odcinku Przeworsk – Korczowa GDDKiA	Decyzja C(2007)1542	4 000 000	2 000 000	2	2 884 740,94	2 434 247,24	Projekt zakończony 31.08.2009 r. (rozliczony)
2006-PL-92607-S	Dokumentacja do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację autostrady A2 na odcinku Warszawa – Kukuryki GDDKiA	Decyzja K(2007)1358, zmieniona Decyzją K(2009)10654	1 080 000	540 000	1	6 837 175,28	800 257,53	Projekt zakończony 31.12.2009 r. (rozliczony)
2006-PL-92608-S	Przygotowanie przedsięwzięcia „Modernizacja i rozbudowa Warszawskiego Węzła Kolejowego” PKP PLK S.A.	Decyzja K(2007)1248, zmieniona Decyzją C(2009)10717	9 800 000	4 900 000	1	6 550 000,00	6 549 060	Projekt zakończony 31.12.2011 r. (w trakcie procedury rozliczania końcowego)
2006-PL-92609-S	Dostosowanie Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II w Krakowie – Balicach, węzła sieci TEN-T, kluczowego portu Małopolski (Polska Południowo-Wschodnia), do obecnych i przyszłych potrzeb w zakresie ruchu z uwzględnieniem wymogów ochrony i bezpieczeństwa oraz ochrony środowiska MPL im. Jana Pawła II Kraków – Balice Sp. z o.o.	Decyzja K(2007)4350 zmieniona Decyzją K(2009)4709	4 923 000	2 387 000	28	4 927 500,99	4 794 624,20 (w tym koszty pośrednie 292 206,88) ***	Projekt zakończony 31.03.2012 r. (w trakcie procedury rozliczania końcowego)

Źródło: Departament Funduszy UE, MTBiGM.

(*) Suma łącznego wydatkowania obejmuje koszty pośrednie w kwocie 146 126,33 EUR (7% całkowitej kwoty kosztów kwalifikowanych).

(**) Suma łącznego wydatkowania obejmuje koszty pośrednie w kwocie 55 959,54 EUR (7% całkowitej kwoty kosztów kwalifikowanych).

(***) Projekt w trakcie procedury rozliczenia końcowego. Do momentu rozliczenia projektu przez KE, podaną kwotę wydatkowania w projekcie należy uznać za szacunkową. Suma łącznego wydatkowania obejmuje koszty pośrednie w kwocie 292 206,88 EUR (6,49% całkowitej kwoty kosztów kwalifikowanych). Kwota wydatkowania przeliczona po kursie EBC z miesiąca następującego po dacie zakończenia projektu, tj. 1 EUR = 4,1612.

Załącznik 5 System instytucjonalny NPR na lata 2004–2006 (stan końcowy)

	Instytucja zarządzająca	Instytucje pośredniczące	Instytucje wdrażające
SPO WKP	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	- Minister właściwy do spraw gospodarki, - Minister właściwy do spraw nauki, - Minister właściwy do spraw środowiska;	- Minister właściwy ds. nauki, - Minister właściwy ds. gospodarki, - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*, - Agencja Rozwoju Przemysłu, - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
SPO RZL	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	- Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, - Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania;	- Minister właściwy ds. oświaty i wychowania, - Minister właściwy ds. pracy i zabezpieczenia społecznego, - Wojewódzkie urzędy pracy, - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
SPO Transport	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	- Minister właściwy do spraw transportu, - Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej;	brak
SPO RYBY	Minister właściwy ds. rolnictwa	brak	- Minister właściwy ds. rolnictwa, - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
SPO ROL	Minister właściwy ds. rolnictwa	brak	- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, - Zarządy województw, - Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa.
PO PT	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	brak	brak
ZPORR	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	Wojewodowie	- Samorządy województw/Urzędy Marszałkowskie, - Samorządy województw/Wojewódzkie Urzędy Pracy.
IW Equal	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	brak	- Krajowa Struktura Wsparcia/Fundacja <i>Fundusz Współpracy</i> .
Fundusz Spójności**	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	- Minister właściwy do spraw transportu, - Minister właściwy do spraw środowiska, - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, - Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;	- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, - PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., - Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, - opcjonalnie przedsiębiorstwa komunalne.

(*) Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości część zadań zlecała Regionalnym Instytucjom Finansującym.

(**) W przypadku Funduszu Spójności w systemie instytucjonalnym nie istnieją instytucje wdrażające, jednakże są podmioty odpowiedzialne za realizację, które równocześnie są beneficjentami – ze względu na to, że zakres ich obowiązków obejmuje zarówno kompetencje powierzone instytucjom wdrażającym, jak również zadania przypisane beneficjentom, podmioty te zostały zaliczone do kolumny *instytucje wdrażające*.

Źródło: opracowanie własne IZ PWW.

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW, WYKRESÓW, TABEL, FOTOGRAFII, RYSUNKÓW I MAP

ZAŁĄCZNIK 1 WYKAZ OSI PRIORYTETOWYCH I DZIAŁAŃ PROGRAMÓW ORAZ INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH NARODOWEGO PLANU ROZWOJU NA LATA 2004–2006.....	149
ZAŁĄCZNIK 2 ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA REALIZACJĘ KONTRAKTÓW WOJEWÓDZKICH NA ROK 2004 ORAZ NA LATA 2005–2006 I 2007–2008 (W TYS. PLN)	156
ZAŁĄCZNIK 3 LISTA BADAŃ EWALUACYJNYCH PRZEPROWADZONYCH W RAMACH NPR 2004–2006	157
ZAŁĄCZNIK 4 POLSKIE PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE Z FUNDUSZU TEN–T W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ 2004–2006	176
ZAŁĄCZNIK 5 SYSTEM INSTYTUCJONALNY NPR NA LATA 2004–2006 (STAN KOŃCOWY)	179

WYKRES 1 ALOKACJA PRZEZNACZONA NA REALIZACJĘ NPR NA LATA 2004–2006 W PODZIALE NA PROGRAMY OPERACYJNE, INICJATYWY WSPÓLNOTOWE ORAZ FUNDUSZ SPÓJNOŚCI.....	9
WYKRES 2 PKB <i>PER CAPITA</i> W PPS UE–15=100 (MIERNIK CELU GŁÓWNEGO NPR 2004–2006)	15
WYKRES 3 STOPA INWESTYCJI.....	15
WYKRES 4 TEMPO WZROSTU NAKŁADÓW BRUTTO NA ŚRODKI TRWAŁE	16
WYKRES 5 DEFICYT SEKTORA INSTYTUCJI RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH W LATACH 2006–2010.....	16
WYKRES 6 TEMPO WZROSTU PKB (MIERNIK CELU 1 NPR 2004–2006)	17
WYKRES 7 ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA REALIZACJĘ KONTRAKTÓW WOJEWÓDZKICH W POSZCZEGÓLNYCH LATACH, W PODZIALE NA CZĘŚĆ WYKONANĄ I NIEWYKONANĄ (MLN PLN)	24
WYKRES 8 WARTOŚĆ WNIOSKÓW O DOFINANSOWANIE ZŁOŻONYCH PRZEZ BENEFICIENTÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH (NARASTAJĄCO, W MLD PLN).....	39
WYKRES 9 WARTOŚĆ UMÓW O DOFINANSOWANIE ZAWARTYCH W POSZCZEGÓLNYCH LATACH WDRAŻANIA (DOFINANSOWANIE UE W MLD PLN, NARASTAJĄCO).....	39
WYKRES 10 WARTOŚĆ PŁATNOŚCI DOKONANYCH NA RZECZ BENEFICIENTÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH WDRAŻANIA (DOFINANSOWANIE UE W MLD PLN, NARASTAJĄCO)	40
WYKRES 11 WARTOŚĆ ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW, PODPISANYCH UMÓW O DOFINANSOWANIE ORAZ ZREALIZOWANYCH PŁATNOŚCI W RAMACH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH ORAZ IW <i>EQUAL</i> I <i>INTERREG IIIA</i> JAKO PROCENT REALIZACJI ZOBOWIĄZAŃ NA LATA 2004–2006, WG STANU NA KONIEC GRUDNIA 2012 R. (DLA WYLICZENIA WARTOŚCI PROCENTOWYCH W STOSUNKU DO ALOKACJI ZASTOSOWANO KURS MF: 1 EUR = 3,9743 PLN).....	41
WYKRES 12 WKŁAD UNIJNY POŚWIADCZONY DO KE W POSZCZEGÓLNYCH LATACH WDRAŻANIA (NARASTAJĄCO, W MLD EUR)	42
WYKRES 13 WARTOŚĆ REFUNDACJI ŚRODKÓW FUNDUSZY STRUKTURALNYCH OTRZYMANÝCH Z KOMISJI EUROPEJSKIEJ W POSZCZEGÓLNYCH LATACH WDRAŻANIA (NARASTAJĄCO, W MLD EUR)	43
WYKRES 14 REALIZACJA PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI – KONTRAKTOWANIE I WYDATKOWANIE ŚRODKÓW WG STANU NA KONIEC GRUDNIA 2012 R. DANE W MLN EUR.....	45
WYKRES 15 REALIZACJA PROJEKTÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI – WNIOSKOWANIE I PŁATNOŚCI ŚRODKÓW W UJĘCIU ROCZNYM	46
WYKRES 16 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICIENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANÝCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN).....	55
WYKRES 17 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICIENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANÝCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN).....	58
WYKRES 18 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICIENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANÝCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN).....	60
WYKRES 19 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICIENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANÝCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN).....	62

WYKRES 20 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICJENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANYCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN)	65
WYKRES 21 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICJENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANYCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN)	68
WYKRES 22 WARTOŚĆ KONTRAKTACJI W CZĘŚCI KOSZTÓW KWALIFIKOWALNYCH, WNIOSKOWANIA DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I PŁATNOŚCI Z KE (KWOTA DOFINANSOWANIA FS) W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN EUR	73
WYKRES 23 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICJENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANYCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN)	78
WYKRES 24 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICJENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANYCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN)	81
WYKRES 25 WARTOŚĆ WNIOSKÓW ORAZ UMÓW O DOFINANSOWANIE, PŁATNOŚCI NA RZECZ BENEFICJENTÓW (W CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UE), CERTYFIKACJI DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ I REFUNDACJI OTRZYMANYCH Z KE, W PODZIALE NA LATA, NARASTAJĄCO, W MLN PLN (WARTOŚCI CERTYFIKACJI I REFUNDACJI PRZELICZONO Z EUR NA PLN ZGODNIE Z KURSEM 1 EUR = 3,9743 PLN)	84
WYKRES 26 ZMIANA ZATRUDNIENIA W JEDNOSTKACH ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ ORAZ INNYCH INSTYTUCJACH UCZESTNICZĄCYCH WE WDRAŻANIU FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W OKRESIE OD 31 GRUDNIA 2004 R. DO KOŃCA GRUDNIA 2012 R.	89
WYKRES 27 ZESTAWIENIE PRZEPROWADZONYCH KONTROLI SYSTEMOWYCH W LATACH 2004–2012, WG PROGRAMÓW (WYKRES)	95
WYKRES 28 ZESTAWIENIE PRZEPROWADZONYCH KONTROLI PROJEKTÓW W LATACH 2004–2012, WG PROGRAMÓW (WYKRES)	97
WYKRES 29 LICZBA NIEPRAWIDŁOWOŚCI W RAMACH NPR, RAPORTOWANYCH DO KE W LATACH 2004–2012 ..	98
WYKRES 30 LICZBA ZREALIZOWANYCH BADAŃ EWALUACYJNYCH DOTYCZĄCYCH NPR W PODZIALE NA LATA	106
WYKRES 31 STRUKTURA PRZEPROWADZONYCH BADAŃ EWALUACYJNYCH WG STRATEGICZNYCH OBSZARÓW WSPARCIA NPR	107
WYKRES 32 WARTOŚĆ ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW, PODPISANYCH UMÓW I ZREALIZOWANYCH PŁATNOŚCI W RAMACH POMOCY TECHNICZNEJ W POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMACH OPERACYJNYCH JAKO PROCENTOWY UDZIAŁ W ZOBOWIĄZANIACH NA LATA 2004–2006. STAN NA KONIEC GRUDNIA 2012 R. (DLA WYLICZENIA WARTOŚCI PROCENTOWYCH W STOSUNKU DO ALOKACJI ZASTOSOWANO KURS MF: 1 EUR = 3,9743 PLN)	109
WYKRES 33 GŁÓWNE RODZAJE PROJEKTÓW REALIZOWANYCH ZE ŚRODKÓW POMOCY TECHNICZNEJ W RAMACH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH (Z WYJĄTKIEM PO PT), IW <i>INTERREG</i> III I IW <i>EQUAL</i> . STAN NA 31 GRUDNIA 2009 R.	110
WYKRES 34 PODZIAŁ ŚRODKÓW FUNDUSZU TEN–T NA SEKTORY W POLSCE, W LATACH 2004–2006	142
WYKRES 35 PROCENTOWY PODZIAŁ ALOKACJI ŚRODKÓW TEN–T POMIĘDZY NOWE PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE (WRAZ Z PROJEKTAMI OGÓLNOEUROPEJSKIMI – EU)	143

TABELA 1 LICZBA ORAZ WARTOŚĆ (DOFINANSOWANIE UE W PLN) PROJEKTÓW ZREALIZOWANYCH W RAMACH NPR 2004–2006, W PODZIALE NA PROGRAMY OPERACYJNE, INICJATYWY WSPÓLNOTOWE ORAZ FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, WG STANU NA KONIEC 2012 R. ORAZ LICZBA I WARTOŚĆ ZREALIZOWANYCH INWESTYCJI FINANSOWANYCH W RAMACH KONTRAKTÓW WOJEWÓDZKICH W LATACH 2004–2008	10
TABELA 2 CELE I WSKAŹNIKI KONTROLNE NARODOWEGO PLANU ROZWOJU 2004–2006	12
TABELA 3 WSKAŹNIKI HORYZONTALNE NPR 2004–2006 W OBSZARZE ZATRUDNIENIA, ZASOBÓW LUDZKICH ORAZ SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, WG STANU NA KONIEC 2012 R.	19
TABELA 4 WSKAŹNIKI HORYZONTALNE NPR 2004–2006 W ZAKRESIE ZRÓŻNICOWANIA REGIONALNEGO ORAZ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO WG STANU NA KONIEC 2012 R.	21
TABELA 5 WSKAŹNIKI HORYZONTALNE NPR 2004–2006 W ZAKRESIE INNOWACYJNOŚCI, PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ MSP, WG STANU NA KONIEC 2012 R.	22

TABELA 6 WSKAŹNIKI HORYZONTALNE NPR 2004–2006 W ZAKRESIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU / OCHRONY ŚRODOWISKA	29
TABELA 7 LICZBA ORAZ WARTOŚĆ ZREALIZOWANYCH PROJEKTÓW W PODZIALE NA PROGRAMY OPERACYJNE ORAZ INICJATYWY WSPÓLNOTOWE (STAN NA 31 GRUDNIA 2012 R.).....	40
TABELA 8 WKŁAD UNIJNY POŚWIADCZONY PRZEZ INSTYTUCJĘ PŁATNICZĄ DO KE ORAZ WARTOŚĆ PŁATNOŚCI PRZEKAZANYCH PRZEZ KE W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW ORAZ INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH, WG STANU NA KONIEC GRUDNIA 2012 R.	42
TABELA 9 WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE DLA PODSTAW WSPARCIA WSPÓLNOTY 2004–2006.....	49
TABELA 10 WSKAŹNIKI PROGRAMOWE DLA PODSTAW WSPARCIA WSPÓLNOTY 2004–2006.....	50
TABELA 11 POSTĘP RZECZOWY IW <i>INTERREG IIIA</i> , WG STANU NA KONIEC 2012 R.....	52
TABELA 12 PRZYKŁADOWY POSTĘP RZECZOWY PROGRAMÓW ZARZĄDZANYCH PRZEZ MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI, WG STANU NA KONIEC 2012 R.	53
TABELA 13 ZESTAWIENIE PRZEPROWADZONYCH KONTROLI SYSTEMOWYCH W LATACH 2004–2012 (TABELA) ..	95
TABELA 14 ZESTAWIENIE PRZEPROWADZONYCH KONTROLI PROJEKTÓW W LATACH 2004–2012 (TABELA)	97
TABELA 15 INFORMACJE SZCZEGÓLNE W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH EDYCJI KONKURSU DLA MEDIÓW NA DZIAŁANIA INFORMACYJNE DOTYCZĄCE WYKORZYSTANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE	113
TABELA 16 TERMINY PRZEKAZANIA DOKUMENTÓW ZAMKNIĘCIA POMOCY DLA POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW NA LATA 2004–2006.....	128
TABELA 17 TERMINY ZAMKNIĘCIA POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH NA LATA 2004–2006	129
TABELA 18 PRYZNANE ŚRODKI FINANSOWE DLA POLSKICH JEDNOSTEK NAUKOWYCH NA REALIZACJE PROJEKTÓW W RAMACH 6. PR I 7. PR W LATACH 2004–2009	133

FOTOGRAFIA 1 PROJEKT <i>NOWA „DROGA” REGIONALNEGO RYNKU PRACY – DOSKONALENIE KWALIFIKACJI POCZĄTKIEM STABILIZACJI ZAWODOWE</i> ZREALIZOWANY W RAMACH ZPORR	57
FOTOGRAFIA 2 PROTOTYP AUTOBUSU Z NAPĘDEM HYBRYDOWYM MARKI SOLARIS, KTÓREGO OPRACOWANIE WSPÓLFINANSOWANE BYŁO ZE ŚRODKÓW SPO <i>WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW</i>	59
FOTOGRAFIA 3 PROJEKT <i>BUDOWA TRASY KWIATKOWSKIEGO W GDYNI – III ETAP</i> WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW EFRR W RAMACH SPO <i>TRANSPORT</i>	63
FOTOGRAFIA 4 PROJEKT <i>ROZBUDOWA PRZYSTANI RYBACKIEJ Z ZAPLECZEM REMONTOWYM W PORCIE W JASTARNI</i> WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW FINANSOWEGO INSTRUMENTU ORIENTACJI RYBOŁÓWSTWA W RAMACH SPO <i>RYBY</i>	83
FOTOGRAFIA 5 PROJEKT <i>OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW I DOSTAWA WODY DLA MIASTA POZNANIA</i> , KTÓRY WSPÓLFINANSOWANY BYŁ ZE ŚRODKÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI NA LATA 2004–2006.....	121

RYSUNEK 1 ZAKRES REALIZACJI NARODOWEGO PLANU ROZWOJU NA LATA 2004–2006.....	8
RYSUNEK 2 ZMIANY W POSTRZEGANIU EWALUACJI W OKRESIE WDRAŻANIA NARODOWEGO PLANU ROZWOJU	105

MAPA 1 ROZKŁAD REGIONALNY KOSZTÓW KWALIFIKOWALNYCH (PO LEWEJ) ORAZ UZYSKANEGO DOFINANSOWANIA (PO PRAWEJ) PROJEKTÓW WSPÓLFINANSOWANYCH W RAMACH FUNDUSZU SPÓJNOŚCI NA LATA 2004–2006 (W MLN EUR, STAN NA 31 GRUDNIA 2012 R.)	44
MAPA 2 ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE IW <i>INTERREG IIIA</i> W POLSCE	70
MAPA 3 SCHEMAT DZIAŁAŃ SKŁADAJĄCYCH SIĘ NA REALIZACJĘ PROJEKTU <i>POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY KOLEJOWEJ W POLSCE</i> WSPÓLFINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW FUNDUSZ SPÓJNOŚCI NA LATA 2004–2006	76